د پنټاګون تر څنډو

(د واشنګټن علمي یونلیک)

محمد اسمعیل یون

۱۳۸۷ ل

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پښتو ګون تر څنډو

(د يو علمي سفر يونليک)

لیکوال

محمد اسمعیل یون

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

کتاب پېژندنه

د کتاب نوم:	د پښتنو ترخنډو
لیکوال:	پوهندوی محمد اسمعیل یون
خپرندوی:	یون کلتوري یون
چاپشمېر:	۱۰۰۰ ټوکه
چاپکال:	۱۳۸۷ل
د لیکوال	
پرله پسې نومره:	(۳۳)
د خپرندوی	
پرله پسې نومره:	(۳۳)
کمپوزر:	ضیاالرحمن ضیا

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیولیک

ګڼه	سرلیک	مخ
۱	یادونه	۱
۲	سریزه	۴
۳	د سفر موخه	۷
۴	د سفر تیاری	۱۰
۵	له کابله تر دوبۍ	۱۴
۶	له دوبۍ تر واشنګټنه	۱۹
۷	د ښه راغلاست لپاره یوه مابنامنۍ	۳۲
۸	د سیمینار لومړۍ ورځ	۴۰
۹	د سیمینار دویمه ورځ	۶۷
۱۰	د سیمینار درېیمه کاري ورځ	۱۰۱
۱۱	د سیمینار څلورمه ورځ	۱۲۸
۱۲	پنځمه ورځ (په واشنګټن کې د ځینو ځایونو کتنه)	۱۵۸
۱۳	د سیمینار شپږمه ورځ	۱۷۹
۱۴	د سیمینار اوومه ورځ	۱۸۵
۱۵	د سیمینار اتمه ورځ (د کانګرس کتنه)	۱۹۳
۱۶	یوه شپه له فرهنګي اشنایانو سره	۲۳۲
۱۷	د سیمینار نهمه ورځ	۲۳۷
۱۸	یو مابنام د جورج واشنګټن په کور کې	۲۵۳
۱۹	د سیمینار لسمه ورځ	۲۶۰
۲۰	د سیمینار وروستۍ ورځ	۲۶۹
۲۱	یو بل مابنام له منشي صیب سره	۲۷۸
۲۲	د مارچ ۷مه (په امریکا کې زموږ وروستۍ ورځ)	۲۸۴
۲۳	له واشنګټنه د دوبۍ پر لوري	۲۸۸
۲۴	له دوبۍ نه د کابل پر لوري	۲۹۲
۲۵	د محمد اسمعیل یون لنډه پېژندنه	۳۰۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه

په پښتو ژبه اوس د خدای په فضل ډېر یونلیکونه چاپ شوي او چاپېږي، اکثره پښتو یونلیکونه، چې ما لوستي، د ښکلو منظرو او د سفر د نورو لوړو ژورو انځورنه کوي. د علمي سفرونو یونلیکونه یا کم دي او یا ما کم کتلي. ما خپله تر دې دمخه دوه یونلیکونه لیکلي، کوښښ مې کړی، داسې ټولنیزو، سیاسي، اقتصادي او نورو مسایلو ته په کې اشاره وکړم، چې زموږ خلکو ته یو پیغام ولري، اوسنی یونلیک چې ګورئ دا اصلاً د یو علمي سفر رپورټ دی، چې د سفر ځینې نورې خواوې هم ورسره ملګرې شوې دي.

ددې یونلیک له لیکلو څخه مې موخه دا وه؛ خپلو افغانانو ته دا څرګنده کړم، چې د نړۍ لوی هېوادونه او د هغوی سیاسي او ټولنیز مفکرین، د نړۍ په هکله څه فکر لري او موږ څه فکر کوو؟ د (۲۰۰۹) م کال د فبرورۍ له درویشتمې نېټې بیا د همدې کال د مارچ تر شپږمې نېټې پورې زه امریکا ته په یو علمي سیمینار کې د ګډون لپاره تللی وم. ما له پیله دا نیت درلود، چې په دې سیمینار کې څه بحثونه کېږي، د هغو مهم ټکي به لیکم، همداسې مې وکړل. که څه هم د ټولو شیانو لیکل شوني نه وو، خو ما هڅه کوله، چې ډېر مهم شیان ولیکم، په مهمو مسایلو کې هم د ټولو یادښتول اسانه کار نه و. د ژبې ستونزه هم وه، هغه انګرېزي، چې موږ دلته په کورسونو کې لږه و ډېره لوستې او له کتابه سرې ترې تر یوه حده ګټه اخیستلای شي، هلته د هغوی له تلفظ او چټکې وینا سره واټن لري. خو ښه والی

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا و، چې زموږ لپاره يې ښه تکړه ژباړونکي لا دمخه په پام کې نيولي وو: (ايازي صيب)، (ملکيار صيب) او (فوزيه) ټولو په امريکا کې تر شلو کلونو زيات عمر تېر کړی دی. له همدې علمي مرکز (نيسا) سره يې له کلونو راهيسې د ژباړونکو په توګه کار کړی او اوس هم کار کوي. هغوی دربواړه پر ژباړې ډېر حاکم وو، خو دربواړو په دري ژباړه کوله، يوازې داود ايازی صيب، چې اصلاً د کندهار دی، پر پښتو پوهېده او کله کله به يې پښتو ژباړه هم کوله، خو منظمه او عمومي ژباړه په دري ژبه وه. د سيمينار له پيله بيا تر پايه اکثره وخت د ژباړې غوږۍ زما په غوږونو کې وه، ما له دري څخه اتومات پښتو ليکله، ما داسې فکر نه کاوه، چې دوی له انګليسي څخه پښتو ته ژباړه کوي که دري ته. د سياسي او ټولنيزو خبرو ژباړه ډېره سخته نه وي، له دري څخه ما مخکې هم ځينې اثار ژباړلي دي، خو کله کله به د ژباړونکو په کار کې هم وقفه راتله، کله کله به په ګروپي کار او ځينو نورو برخو کې حاضر نه وو. ځينې وخت به يوې نيمې خبرې ورته خوند ور نه کړ، هغه به يې هم نه ژباړلې، کله کله به د ويناوال د خبرو سرعت دومره تېز و، چې ژباړن به تر څو يوه جمله ژباړله، بله به ور څخه تېره وه؛ويناوال، ژباړونکي ته منتظر نه پاتې کېدل، ځکه چې پر يو وخت يې څو ژبو ته وينا ژباړل کېدله. ځينې وخت تخنيکي وسايل هم پر خپل وخت نه عيارېدل، خو دې ډول ډول خنډونو سره سره ما د تکړه ژباړونکو او څه نا څه د خپل افهام له مخې د سيمينار ډېرې مهمې موضوعګانې ولېکلای شوې. اکثره ويناوالو خپل لکچرونه يا وينا وې په منظم ډول ليکلي هم وو، خو د وينا پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت يې له هغو څخه ډېره ګټه نه اخيستله، نو ځکه کوم څه چې ما ليکلي هغه اکثره د استادانو او ويناوالو پر ګړنيو خبرو، د پوښتنو او ځوابونو پر محتوا ډډه لګوي. په دې سيمينار کې د سيمې او نړۍ د حالاتو او بيا نړۍ ته د احتمالي خطرونو او چيلنجونو په باب هر اړخيز بحثونه وشول. په دې اثر کې ما خپل ذهن او فکر نه دی دخيل کړی، څه چې هلته پېښ شوي او پر څه شيانو بحث شوی، هغه مې تر خپلې وسې کټ مټ ليکلي دي. هيله ده دا اثر ددې جوګه شوی وي، چې او سنۍ نړۍ ته د وړپېښو ګواښونو په باب يې د نړۍ د اوسنيو مطرحو سياسي او ټولنيزو کارپوهانو ځينې نظرونه په خپله لمن کې رانغاړلي وي. له نورو قدرمنو ليکوالو هم هيله لرم، چې کله بهرنيو هېوادونو ته علمي او تفريحي سفرونه کوي، نو له دې خوا دې له قلمو او کتابچو سره ورشي او له اخوا دې له ډکو کتابچو سره راشي، زموږ هېواد له هر پلوه، د نورو له تجربو او علمي پانګې څخه سالمې ګټې اخيستنې ته اړتيا لري.

د همدې هيلې د برې په هيله

پوهندوی محمد اسمعيل يون

۱۳۸۷ل کال، د کب ۲۷مه نېټه

ارګ، د جمهوري رياست ودانۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

سریزه

تېر درې لسيز جنګ په افغانستان کې ډېر ملي او ټولنيز ارزښتونه کمزوري او کمرنګ کړل، د ټولنې اساسي جوړښت او سکښت يې ونړاوه او د خلکو په ذهن او فکر کې يې د پرديپالنې احساسات وټوکول. دا احساسات که له يوې خوا د پردي فشار له امله وو، نو له بلې خوا د ټولنې په داخل کې د هر ډول اختناق، فقر او تنګلاسۍ له امله هم راپيدا شوي وو. اکثره افغانان، چې جګړو ځپلي وو، پاکستان او ايران ته تګ يې په خپل ژوند کې يو نعمت ګاڼه او له هغو هېوادونو بيا بهر ته تګ يې خو بېخي يو ولي نعمت ګاڼه. افغانان يو هم ملامت نه وو، دوی په رضا له ملکه نه وو تللي، دوی مجبوريت مجبور کړي وو. هغه وخت دا هم يو غنيمت و، چې يو شمېر افغانان بهر، په تېره بيا لويديزو هېوادونو ته لاړ شي، له يوې خوا به خپل ژوند خوندي کړي او له بلې خوا به خپلو کورنيو سره له اقتصادي پلوه مرسته وکړي، نو اکثره افغانان چې له هېواده راوتلي وو، په پاکستان او ايران کې اوسېدل، د هغو اکثرو هيله لرله، چې بهر ته لاړ شي. زما يو ګڼ شمېر ملګرو هم بهر ته مخه وکړه او د

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغـو پـه مرسـته بيـا مـوږ پـه پېښور او کابـل کـې ګـڼ شـمېر کولتوري کارونه ترسره کړل. خو ما له پيله بيا تر دې دمه بهر ته د تللو او هلته د پاتې کېدلو نيت نه درلود. تر وروستي بريده مې خپل ژوند همدلته عيار کړی و. کله چې د طالبانو نظام ړنګ کړای شو، نو افغانستان هم له سياسي انزوا څخه وژغورل شو، د ډېرو هېوادونو خلک دلته راغلل او ګڼو افغانانو ته ددې زمينه برابره شوه، چې بهرنيو هېوادونو ته لاړ شي او له قانوني لارو تګ راتګ وکړي.

ما هم له همدې قانوني لارو، عربي متحده امارتو، پاکستان، هندوستان، جرمني، هالنډ، ډنمارک، فرانسې، بلجيم او سويډن ته سفرونه وکړل او بېرته خپل هېواد ته راغلم. اوس نو نورو هېوادونو، په تېره بيا لويديزو هېوادونو ته تګ يو خوب او خيال نه دی، بلکې يو عمل او يو واقعيت دی. د بهرنيو سفرونو په لړ کې راته تر دې دمخه دوه ځله امريکا متحده ايالتونو ته د تګ زمينه برابره شوه. يو ځل د لنډ وخت (يوه اوونۍ) او بل ځل د دوو مياشتو لپاره. لومړی ځل د دفتر ملګرو راته وويل، چې يوه اوونۍ سفر په دې نه ارزي، چې څوک دې پرې دومره اوږد مزل وکړي، خو دويم ځل د دفتر مشرانو ځکه اجازه رانه کړه، چې ويل يې: يو دلته کارونه ډېر دي او بل د دومره اوږدې مودې لپاره لازمه نه ده، چې سفر

(c) ketabton.com: The Digital Library

وکړي. دربېيم ځل لپاره چې بيا زمينه برابره شوه، نو دا سې يو سفر و، چې نه اوږد و او نه لنډ؛ منځنى و؛ نږدې (۱۴) ورځى، دې سره نو دفتر هم موافقه وکړه، ما هم خپل کارونه راټول او ځان مې منظم کړ. ما ويل ځه امريکا به هم وګورې، د هغه ځاى له ژوند او اندود څخه به هم ځان خبر کړم، له خپل هېواد سره به يې پرتله کړم، بيا خداى خبر چې ددې زمينه برابرېږي، که نه چې وړيا او رسمي سفر ته لاره اواره شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سفر موخه

په نړۍ کې ځینې داسې لوی او علمي مرکزونه وي، چې په دنیا کې د بېلابېلو مسایلو په باب علمي غونډې او ورکشاپونه جوړوي، په امریکا کې هم داسې مرکزونه شته چې د امنیتي او ستراتیژیکو مسایلو په اړه علمي ورکشاپونه، کنفرانسونه او سیمینارونه جوړوي. د امریکا د ملي دفاع وزارت په چوکاټ کې د ملي دفاع پوهنتون (N.D.U) یو له دغو مرکزونو څخه دی، چې تراوسه یې د امنیتي مسایلو په باب په لسګونو نړیوال سیمینارونه او کنفرانسونه جوړ کړي دي. په جرمني کې هم د مارشال سنټر په نامه یو علمي څېړنیز مرکز شته، چې هغه هم له امریکایي سرچینو څخه خړوبېږي، هغه هم د سیمې او نړۍ د امنیتي او نورو مسایلو په باب سیمینارونه او کنفرانسونه جوړوي. زه دوه کاله دمخه جرمني ته د امنیتي مسایلو په باب په همداسې یو سیمینار کې د ګډون لپاره تللای وم، هغه هم یو روزنیز علمي سیمینار و، خورا ګټور و. هغه سیمینار هم د تروریزم یا ترهګرۍ په باب و، تروریزم له کومه پیدا کېږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ایډیولوژیکي، پوځي او بشري سرچینې یې چېرته دي؟ تعریف یې څنګه دی؟ د ترهګرۍ ریښې چېرته غوړېدلي؟ عقاید له ترهګرۍ سره څه اړیکي لري؟ له رسنیو څنګه ګټه پورته کوي؟ په لویدیزو هېوادونو کې د ترهګرو د راټوکېدو وېره څنګه کمېدی شي؟ او داسې نورې ګڼې موضوعګانې په کې وڅېړل شوې.

د نړۍ له ډېرو معتبرو پوهنتونونو؛ له لندن، پاریس، واشنګټن او نورو څخه ورته استادان رابلل شوي وو، هغه سیمینار که څه هم له تفریحي پلوه ډېر تنګ او ستړی کوونکی و، خو له محتوایي پلوه ډېر ګټور و، په امریکا کې دا اوسنی سیمینار هم همغه سیمینار ته ورته یو سیمینار و، ان د همغې لړۍ یوه کړۍ وه، نو ځکه مې زړه ورته ښه کړ، ما ویل څه د امریکا د لیدو ترڅنګ به د هغه ځای د استادانو د فکرونو پر مجموعي ظرفیت هم پوه شم، خپل ځان به هم ورسره وتلو، چې څومره د فیل په غوږ کې ویده یو؛ څومره ویښ شوي یو؛ د نورو هېوادونو له هئیتونو سره به هم وګورو، هغوی سره به هم ځان پرتله کړو، چې نور تر موږه څومره مخکې دي؟ یا تر موږه هم شاته پاتې څوک شته؟ او که نه وروستی ریکارډ زموږ په برخه دی؟ دا سیمینار د نیسا سنټر له خوا جوړ شوی و. (NESA) د ملي دفاع په پوهنتون کې یو څېړنیز مرکز دی، چې د نړۍ د ختیځ او سویلي اسیا هېوادونه په کې راټاله دي. دا مرکز د همدغو هېوادونو یا سیمې مسایل څېړي، دا سیمینار هم، د

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدې سیمې د امنیتي مسایلو او نړۍ ته د نورو ورپېښو خطرونو او چلېنجونو د څېړنې لپاره جوړ شوی و.

موږ چې په جګړه کې رالوی شوی نسل یو ، هم جګړې ځپلي یو ، هم یې کړولي یو او هم یې د جګړو په باب پخه تجربه را په برخه کړې ده، نو د جګړه ییزو مسایلو څېړنه او ارزونه طبعاً د افغانانو له مزاج څخه لرې نه ده، د یوه سیاستوال په خبره: ((جنګ افغانانو ته ساعتیري ښکاري))؛ په دې برخه کې تر هر چا د دوی تجربه زیاته ده، په نړیواله کچه له نورو اشخاصو سره د روابطو پیدا کول هم ددې سیمینار بل هدف و ، ددې ترڅنګ ما غوښتل د سیمینار په ترڅ او یا هم د سیمینار په حاشیه کې ددې زمینه برابره شي، چې له ځینو هغو اشخاصو یا پوهانو سره وګورم، چې د افغانستان په اړه امریکایي پالیسي کې یې نظر موثر دی، نو دا به ددې زمینه برابره کړي، چې د خپل مظلوم ولس د کړاوونو رښتیني انځور هغوی ته وړاندې کړم.دا به هم ورته په ګوته کړم، چې په افغانستان کې ځو محدودو ډلو او اشخاصو ته د امریکایانو له خوا د زیاتو امتیازاتو ورکړه، هم زموږ هېواد له ستونزو سره مخامخوي او هم ددې کار دوام امریکایانو ته په ګټه نه دی. نو ددغسې ګڼو موخو د ترلاسه کولو په هیله مو دې سیمینار کې ګډون ته زړه ښه کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سفر تياری

کله چې په دفتر کې زما د سفر په باب موافقه وشوه، نو زموږ له دفتر سره، چې د سفارت کوم رابط غړی او همکار دی ښاغلی سموېل کرېمر (Samuel Kramer) ماته وویل: اوس نو باید ستاسو دفتر موږ ته یو لیکلې پاڼه راکړي، چې موږ ته یو سند شي، ددې کار یو علت دا و، چې زموږ دفتر ته څو ځله دا ډول لنډ مهالي او اوږد مهالي بورسونه راغلي، د دفتر مسولینو په پیل کې ورسره موافقه کړې، خو وروسته یې بیا خپل سفرونه کنسل کړي او هغو کسانو ته، چې د بورسونو یا دا ډول سفرونو انتظام یې کړی

و، مشکلات پیدا کړي دي. نو ځکه دوی یوې رسمي پاڼې ته اړتیا لرله. دا پاڼه مو هم سموېل کرېمر ته ور وسپارله، ماته یې وویل: څو ورځو کې به ستاسو دفتر ته له امریکا سفارت څخه یو رسمي مکتوب راشي. لس ورځې وروسته د سفارت له خوا

(c) ketabton.com: The Digital Library

مکتوب راغی، چې د (نیسا سنټر) له خوا ماته بلنه په کې شامله وه. د سفارت په یادښت کې لیکل شوي وو: ((د رېو ورځو کې باید موږ ته بېرته ځواب راکړل شي.)) ډېر ژر مې له دفتره مکتوب واخیست، د دفتر د یوه همکار په واسطه مې بهرنیو چارو وزارت ته ولېږه، د رخصتۍ او ځینو نورو عواملو له امله مکتوب لږ ټال شو، خو په متواترو ټلېفونونو او په وزارت کې د ځینو مامورینو د شخصي پېژندګلوۍ له کبله تر ټاکلې ورځې یوه ورځ وروسته مکتوب راغی او کریمر ته مې له خپل پاسپورټ سره یو ځای ورکړ. هغه راته وویل: ((ټیک یوه میاشت وروسته ستاسو وېزه راځي، د فبرورۍ پر (۲۳) مه نېټه ستاسو سیمینار دی او پر (۲۲) نېټه مو له کابله الوتنه ده.)) د یوې میاشتې په بهیر کې ما فکر کاوه چې دا سفر به هم د ځینو نورو غونډې کنسل شي، نو ځکه مې ډېر بابیز ګاڼه، ددې ترڅنګ مې د خپل هغه فرهنګي پلان پر تطبیق کار کاوه، چې له تېر یو نیم کال راهیسې مې پیل کړی و. سفر ته درې، څلور ورځې پاتې وې، چې سموېل کریمر او جیمز ډبلیو ټیمپکن (James W.Tompkins) یو بل ملګری یې زموږ دفتر ته راغلل، پاسپورټ چې وار له مخه یې ماته بېرته راکړی و، رانه واخیست، راته یې وویل چې د (سنجر) وېزه راغلې، خو ستا لا تراوسه معلومه نه ده، تاسې د سفر تیاری ونیسئ، زیات احتمال دی، چې وېزه مو راشي او که یوه ورځ وروسته هم راشي، پروا نه کوي، ته به یوه ورځ وروسته حرکت وکړې. سنجر

(c) ketabton.com: The Digital Library

صیب، چې د جمهوري ریاست د مقام د دفتر د پالیسۍ برخې رئیس دی، ماته وویل: چې تاسو ماسره یو ځای لاړ نه شئ، نو زما خو یوازې زړه تنګېږي، د ژبې مشکل هم لرم، ما وویل: تاسو خپل ترتیبات ونیسئ، کېدی شي زما و بېزه هېڅ رانه شي، که رانه شي نو زه لا خوشاله یم، ځکه دلته مې ډېر کارونه دي. هغه وویل چې ته نه ځې، زه هم نه ځم. د فبرورۍ ۲۰مه د جمعې ورځ د افغانستان رخصتي وه، د شنبې ورځ د امریکا سفارت رخصت و، خو همدا شنبه ماته ټلیفون راغی، چې ستا و بېزه هم راغلې، کار دې خلاص دی، د سفر ترتیبات ونیسه. ځان مې سفر ته تیار کړ، د یکشنبې ورځ سهار پر خپل ټایم دفتر ته لاړم، مېرمن مې تر سفر د مخه سهار وختي د معمول په شان درې ځله له قران شریفه تېر کړم، د خدای کتاب مې په سترګو ښکل کړ، اولادونه مې څلور واړه مچ کړل، ټولو راته وویل: زموږ د مستۍ او لوبو شیان دې له یاده ونه ځي. زما اولادونه دا ځل ځکه ډېر خفه وو، چې مور یې هم اروپا ته په یو رسمي سفر روانه وه. اکثره وخت موږ کوښښ کوو، چې دواړه پر یوه وخت له کوره سفر ته لاړ نه شو، خو دوه درې ځله داسې پېښ شوي، چې موږ دواړه پر یوه وخت بېلابېلو هېوادونو ته په سفر وتلي یو. دا ځل نو د هغې سفر یو اوونیز و او زما تقریباً دوه اوونیز، نو ځکه ماشومانو ته ډېره ګرانه وه، چې دا سفر په اسانۍ سره وزغمي. دفتر ته چې لاړم کارونه مې منظم کړل، د دفتر دوو نورو ملګرو وفاء الرحمن وفا او ضیاء الرحمن ضیاء ته مې د خپل راتګ تر

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورځې پورې کاري پلان جوړ کړ، سهار لس بجې به وې، چې د امریکا سفارت رابط غړی (جېمز، ډبلیو ټیمپکن) راغی، ماته یې خپل پاسپورټ، د الوتکې ټکټ، د سفرلار ښود او دوه نیم سوه ډالر سفر خرځ راکړل او د ښه سفر هیله یې راته وکړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له کابله تر دوبۍ

د فبروري ۲۲مه، د کب (۴) مه نېټه وه، د یکشنبې ورځ د ماسپښین درې بجې مو له دفتره حرکت وکړ، خپل اسناد او جامې مې په بیک کې منظم کېښودل، د دفتر له ملګرو مې خدای پاماني واخیسته او کابل نړیوال هوايي ډګر ته لاړم، تر لږ انتظار وروسته صبغت الله سنجر صیب هم راغی او همدارنګه جنرال عبدالحکیم انګار صیب، چې د کورنیو چارو وزارت په استازۍ زموږ د سفر ملګری و، هم تشریف راوړ. څو دقیقې

انګار صیب	سنجر صیب

انتظار مو وکړ، د هوايي ډګر په (وي آی پي) کې نور کېن بلدي کسان، چې بېلابېلو ځایونو ته یې سفرونه درلودل، هم ناست

(c) ketabton.com: The Digital Library

وو ، څو شېبې مو هغوی سره هم ګپ شپ ولګاوه، د هوايي ډګر نـوي قومنـدان (جنـرال اصـف جبارخېـل) ماتـه انګـار صـيب راوپېژنـده، انګـار صـيب پـه لـومړي نظـر ډېـر جـدي سـړی ښکارېده، زړه کې مې ويل خدای دې خير کړي، چې څنګه بـه دا سفر ورسره خوشاله تېروو ، خو څومره چې مـو ورسره خبرې اترې زياتېدې، د سړي خوږلني او صميميت زياتېده. څو شېبې نـور هـم ناسـت وو ، خبـره څلـور نيمـو بجـو تـه ورسـېده، مسول مامور لا وار دمخه لـه مـوږ دربـوارړو پاسپورټونه اخيستي وو ، هغه يې لـه بوډينـګ کـارتونو سره يوځـای مـوږ تـه بېرتـه راوړل، ويې ويل: څلور نيمې بجې الوتکه الوتنه کوي. څلور نيمې بجې د (VIP) دروازې لـه لارې پـه ځـانګړي مـوټر کـې د الـوتکې تـر سينې لاړو. له معمول سره سم الـوتکې تـه پـورتـه شـو. پـه الوتکـه کې اکثره کسان بلدي وو ، يو بل سره مو ستړي مشي وکړل، پـر خپلو سيټونو کېناستو ، څو شـېبې مـو انتظـار وکـړ، کله چې د الوتنې خبرتيا خپره شوه، پوه شو ، چې نور مسافر نـه راځـي، نـو زه (يون) او سنجرصيب يو بلې څوکۍ تـه لاړو ، چې تر دې وختـه لاتشه او نسبتاً هوسا وه، انګارصيب پـر خپلې څوکۍ ځـای پـر ځـای پـاتې شـو. مـا او سـنجرصـيب پـه لاره کـې ښـه د مـزې ګـپ ولګاوه، خو زما عادت دی، چې کله خوب راباندې راشي، بيا مېلمه ته هم يوه پلمه جوړوم، نو يوه سترګه خوب مې هم وکـړ ، د ډوډۍ پر مهال، چې بيدار شوم، نو بيا مې سنجرصيب سره ګپ چالان کړ. پـه همدې خبرو اترو کې وو ، چې پيلـوټ خبـر ورکـړ ، د

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوبۍ هوايي ډګر ته کښته کېږو، خپل کمربندونه ټينګ کړئ. لس کم اته بجې وې، چې د دوبۍ نړيوال هوايي ډګر کې کښته شو.

کله چې د دوبۍ نړيوال هوايي ډګر لومړي نمبر ترمينل ته ننوتو، نو بايد خپل ټکټونه مو مسول مامور او د خولي غرفې ته ورښودلي واى، چې هغوى بيا په خپل وار د بوډينګ کارت لپاره مربوطه غرفه راپه ګوته کړي. کله چې دې غرفې ته لاړو، نو مسول مامور پوښتنه وکړه: بکسونه لرئ که نه؟ ما او سنجر صيب خو يو يو بيک درلود، ځکه ماته پته وه، چې د ځو او لويو بکسونو انتقال ځومره مشکلات لري. انګار صيب خپل بکس په کابل کې الوتکې ته ورکړى و. ځرنګه چې کام اير الوتکه له نورو نړيوالو شرکتونو سره د بکسونو د انتقال کوم تړون نه لري، نو ځکه د بکسونو د انتقال په برخه کې مسافرين همېشه له ستونزو سره مخامخېږي. له انګار صيب څخه يې چې پوښتنه وکړه، هغه وويل: ما خو بکس الوتکه کې تسليم کړ. مسول مامور وويل: چې تاسو بايد يو ځل له ترمينله بهر شئ، هلته مو خپل بکس واخلئ او هلته چې ځئ نو بايد د دوبۍ وېزه ولرئ، نو که غواړئ بکس واخلئ، تاسې بايد له (مرحبا) څخه وېزه واخلئ. انګار صيب ماته وويل: دوى څه وايي؟ دا ټوله کيسه مې ورته وکړه، که څه هم زما انګليسي پخه نه ده، خو د انګار صيب او سنجر صيب په اند ول ما خپل خر له ختې ايستلاى شو. ما چې هغه مامور ته وويل: دى وېزه نه لري دا نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

امکان لري؟ هغه وویل: دا نو دده خپل مشکل دی. انګار صیب ته مې وویل چې بکس کې دې کوم قیمتي شیان شته که نه؟ هغه وویل: نه بابا یوازې یوه جوړه دریشي ده، د غاښونو کریم او برس نور خاص څه نه شته، ما ویل که کنسل یې کړې، دا به دې په ګټه تمام شي، ځکه د دوبۍ د وېزې په پیسو هلته دوه جوړې دریشي کېږي او تکلیف به یې له پاسه دلته ګالې، راځه چې بېرته یې کنسل کړو، بېرته یې د کابل د نړیوال هوایي ډګر قومندان جنرال صیب اصف جبارخېل ته زنګ وواهه، چې هغه یې هلته واخلي. انګار صیب خورا ځوان طبیعته او عیار سړی دی، ژر یې راسره ومنله، ویل یې والله ښه کار دی. بېرته مسول مامور ته ورغلو، ما ویل دا بیک بېرته کنسلېدی شي؟ هغه وویل: دی (انګار) دې راته امضا وکړي، انګار صیب ورته لاسلیک وکړ، پر دې وخت ښاغلی نادر نادري (د افغانستان د بشر د حقوقو د خپلواک کمیسیون ویاند) هلته په لین کې ولاړ و، هغه تر روغبړ وروسته موږ څخه وپوښتل چې څه مشکل دی؟ ما ورته مشکل ووایه، هغه چې په پخه او روانه انګلیسي خبرې کولای شي، بیا غرفې ته ورغی، خو مسول مامور همغه خبره وکړه، چې موږ ته یې کړې وه، نادري صیب وویل: ښه لاره داده چې کنسل یې کړئ، تر دې وروسته نادري صیب هم، چې د واشنګټن په سفر روان و، له موږ سره یوځای شو، نادري صیب تر موږ ټولو زیات بلد و او څو ځله یې امریکا ته سفرونه کړي وو، هملته یې درسونه هم لوستي، نو ځکه موږ د سفر له پاتې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستونزو ببغمه شو. دی مخکې مورږ ورپسې، د ترمينل دويم پوړ ته لاړو، اړوندې دروازې او بيا اړوندې غرفې ته لاړو، زموږ ټولو پاسپورټونه ده واخيستل، ټکټونه يې په کې کېښودل او د غرفې مسولې ماموري ته يې وړاندې کړل، هغې بيا تر (۲۰-۲۵) دقيقو ځنډ او تر ډېر چورت او دقت وروسته موږ ته بورډينګ کارتونه راکړل او بيا له هغه ځای وړاندې عمومي ترمينل ته راغلو. ما د کمرې لپاره يو پوښ واخيست، همداسې په ترمينل کې ګرځېدو، ستړي هم وو، انګار صيب وويل: راځئ لاړ شو، کافي شاپ کې به کېنو، چای به هم وڅښو، ګپ به هم ولګوو، نادري صيب يو لوکس کافی شاپ ته بوتلو. د چای غوښتنه يې وکړه، چای يې راوړ، ښه د مزې چای و، زه خو ښه ستړی هم وم، نو ښه په مزه مې وڅښه، نږدې يو ساعت هلته ناست وو، بېل يې راوړ، (۲۱) ډالره وو، انګار صيب پيسې ورکړې. زموږ پر وخت د شپې يوولس بجې وې. خو زموږ بورډينګ کارت کې د الوتنې وخت، پر محلي وخت دولس نيمې بجې و. تر چای څښلو وروسته په دې لټه کې شو، چې د خپل اوږده سفر لپاره تياری ونيسو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له دوبۍ تر واشنګټنه

نږدې دولس بجې مو د یونایټېډ ایرلاین (د امریکا هوایي لیکې) اړوند ترمینل ته ځان برابر کړ، یو ځل بیا باید د تالاشۍ له سکرینه تېر شو. خو مخکې تر دې چې دې غرفې ته لاړ شو، د ټولو نه، بلکې د خاصو خلکو د پاسپورټونو د کتلو پړاو پیل شو. یو تن چې غالباً هندي و، راغی، له هغو کسانو یې پوښتنې پیل کړې، چې ده ته امریکایان نه ښکارېدل. له سنجر صیب، انګار صیب او ځینو نورو یې پوښتنې پیل کړې، نادري صیب ورته ژباړه کوله، هر یو ته یې دا ویل: چېرته ځئ؟ څه ته ځئ؟ څه کوئ؟ بکسونو کې مو څه دي؟ دا بکسونه مو خپل دي؟ بدل شوي خو نه دي؟ چا خو به لاس په کې نه وي وهلی؟ او ګڼې نورې پوښتنې. زما نوبت چې راغی، ما نادري صیب ته وویل: ورته ووایه دا ساده ګان لکه چې موږ درته ښکاره شو که څنګه؟ چې دومره مخلوق کې دې همدا موږ په ګوته کړو، که زړه دې نه وي، چې بېرته وګرځو، ماورته په خندا کې دا خبرې وکړې، هغه ته یې چې زما خبرې وکړې، هغه له خندا شین شو، زما پاسپورټ یې وکوت، خو ډېرې پوښتنې یې را څخه ونه کړې. پاسپورټ کې یې راته خروجي ټاپه ولګوله، له چکه تېر شو. د څو دقیقو لپاره پر څوکیو کېناستو، یو امریکایي د نادري صیب څنګ ته راغی، زه یې هم پېژندلم، ښه روانه فارسي یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ویله، د کاندیدانو په اړه یې له ماښخه ځینې پوښتنې وکړې، هغه هم هر احتمالي کاندید ښه پېژنده، څو دقیقې وروسته الوتکې ته پورته شو. الوتکه نه وه، یو بشپړ کلی و، خپل سیټونه مو پیدا کړل، بیکونه مو پاس په خپلو ځایونو کې ځای پر ځای کړل، د الوتنې پر وخت مې په الوتکه کې یو زیات شمېر افغانان تر سترګو شول، اټکل کېده چې تر امریکایانو وروسته کېدی شي دویمه کټه ګوری وي. دا الوتکه د جرمني او اماراتو د الوتکو په شان ښکلې نه وه، خو په لویوالي ښه لویه وه. د منځ لیکه کې یې پنځه څوکۍ او د څنډو لیکو کې یې دوه نفري څوکۍ ایښې وې. د هر سیټ مخې ته یې یو کوچنی ټلویزیونګوټی نصب و. ددې ټلویزیون پر سکرین هم د سفر واټن او لیکه ښکارېدل او هم دې کولای شول، په څو بېلابېلو ژبو څو فلمونه وګورې. د الوتکې د ټولو څوکیو شمېر معلومول اسانه کار نه و، خو اټکل کېده، چې نږدې پنځه سوه کسان په کې ځایېدل. کله چې مو په الوتکه کې خپل سیټونه تثبیت کړل، نو ځان مو راحت احساس کړ، بیا مې خپله کتابچه راووېستله، غوښتل مې په الوتکه کې له دې فرصت څخه ګټه پورته کړم او خپل هغه یادښتونه پوره او بشپړ کړم، چې د تېر یو کال په بهیر کې مې یادښت کړي، خو بشپړ کړي نه وو. په ټکټ کې راته د الوتنې د رسېدو محلي ټایم لیکل شوی و: د سهار (۲) بجې به امریکا ته رسېږو. ظاهراً خو چې د شپې یوه بجه له دوبۍ څخه حرکت وکړې، نو فکر کوې چې شپږ بجې امریکا ته رسې، نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټوله لاره شپږ ساعته کېږي، خو واقعیت داسې نه دی. د امریکا او دوبۍ ترمنځ د وخت نهه ساعته واټن ته چې د چا پام نه وي، نو همداسې فکر کوي، خو که دا وخت په کې محاسبه کړي، نو بیا خبره پنځه لسو ساعتونو ته رسېږي. زه چې د وخت دې نزاکت ته متوجه وم او تر الوتنې د مخه نادر نادري صیب هم راته ویلي وو، چې ټول پنځه لس ساعته مزل دی، نو ځکه خو مې د خپلو یادښتونو بشپړاوي او خوب ته ملا تړلې وه، نیم ساعت مو په الوتکه کې انتظار وکړ. ما فکر کاوه، چې د امریکا الوتنې به پر خپل وخت الوتنه کوي، خو چې د هغوی حال مې وکوت، پر خپلو افغاني الوتکو مو شکر وویست. تر نیم ساعت زیاته موده په الوتکه کې پاتې شو. تر هغه وروسته د الوتکې پیلوټ د الوتنې خبرتیا خپره کړه. ستیوارډېستانو د الوتکې دودیزې یا معمولې لارښوونې وکړې، په دوی کې ښځې او نارینه دواړه شامل وو، خو د نورو الوتنو پر خلاف هېڅ ښکلې ښځه مې په نظر رانغله، لکه څنګه چې الوتکه زړه وه، ښځې یې هم همداسې زړې وې، تراوسه چې ما په کومو الوتکو کې سفرونه کړي، تر دوی بدرنګې ستیوارډیستانې مې په نظر نه دي راغلي، البته د ښکلا معیارونه هم توپیر کوي، د سړي محیطي، اجتماعي، سیاسي، اقتصادي حالت او ذوق د ښکلا خوښوونې او ښکلا ټاکنې پر معیارونو تاثیر کوي، ځکه خو نو اکثره ښکلا پوهان پر دې نظر دي، چې ښکلا دومره ښکلې ده، چې د تعریفونو په حدودو او چوکاټ کې نه ځاییږي. په همدې

(c) ketabton.com: The Digital Library

خاطر د ښکلا بېلا بېل تعریفونه رامنځته شوي او هر تعریف ته چې ګورې، نو له مورګو یې د ښکلا یوه برخه بهر ته وځي، خو بیا هم د ښکلا دا تعریف په ټولو کې عام دی چې: ((ښکلا په هر څیز کې معینه هماهنګي ده)). ما د ښکلا همدا تعریف د دې ستېوارډیستانو پر وجود تطبیقوه، خو پر یوې (تور پوستې او سپین پوستې) هم تطبیق نه شو. د یوې په وجود کې هم د هغې د بدن جوړوونکو برخو ترمنځ توازن، هماهنګي او تناسب په نظر رانغلل.

الوتکه الوتنې ته چمتو کېدله، لومړی یې په انګلیسي او بیا په عربي ژبه د سفر په اړه معلومات ورکړل. زه په منځني کتار کې پر ۳۴ D نمبر څوکۍ ناست وم، د سیټ په مخنۍ برخه کې نصب ټلویزیون سکرین ته مې کتل، چې ټول واټن یې نږدې یوولس زره کیلو متره ښوده او وخت یې نږدې پنځه لس ساعته، یانې یو زر کیلو متره مربع واټن یې په نږدې یو ساعت کې واهه. په الوتکه کې ټول سیټونه ډک نه شول، یو نیم کس له یوه ځایه بل ځای ته هم ته. سنجر صیب هم له مونږ څخه بل سیټ ته لاړ، یو لوړ پوړی افغاني هئیت، چې دا وخت د امریکا پر سفر روان و، هم په همدې الوتکه کې و، په دې هئیت کې د ملي دفاع وزیر ستر جنرال عبدالرحیم وردګ، د کورنیو چارو وزیر محمد حنیف اتمر، د بهرنیو چارو وزیر ډاکتر رنګین دادفر سپنتا، د ملي امنیت چارو مشاور وزیر ډاکتر زلمی رسول او د ملي امنیت لوی رئیس ښاغلی امرالله صالح هم شامل وو. له کابله هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

موړ سره په کام ایر الوتکه کې وو ، خو دوی هلته هم په لومړي کلاس (بزنس کلاس) کې وو او دلته هم په همدې برخه کې وو ، نو ځکه خو موږ ونه غوښتل چې یا هلته او یا هم دلته ورسره وګورو ، د رحمان بابا خبره: نه شي د خانانو ملنګانو سره کلي...

نیمه ورځ او بیا تر نیمې زیاته شپه مو په خوب، یادښت لیکلو او ډوډۍ خوړولو تېره کړه ، یو وخت ویښ شوم، نږدې (۹) ساعته مزل مو وهلی و. د ټلویزیون پر سکرین لیکل شوي وو (۲۵۹۸) کیلو متره واټن مو وهلای دی. یو وخت مې پښې ډېرې شخې شوې، د الوتکې په دهلېز کې لږ کښېنته و پورته لاړم، پښې مې وغوړېدې، کله چې د هلېز کې مخ کښېنته روان وم، نو د ملي دفاع وزیر جنرال رحیم وردګ صیب هم په دهلېز کې ولاړ و ، خپله شخې یې ایستله، زه یې چې ولیدم، نو ستړي مشي مو سره وکړل، ماته یې ویل چې تاسو هم امریکا ته ځئ؟ ما وویل یو سیمینار ته ځو ، د سفر د نورو ملګرو پوښتنه یې هم وکړه، بېرته خپل ځای ته راغلم، څو شېبې وروسته بیا د خوب څپه راباندې راغله، کله په ویښه کله په خوب کې، همداسې مو سفر ته دوام ورکاوه، الوتکه له دوو لویو وچو او دوه درجنو هېوادونو تېره شوه، یو وخت مې چې ساعت ته وکتل، نو د افغانستان پر وخت د شپې (۳) بجې او د امریکا پر وخت د سهار (۲) بجې دي. الوتکه کوزېدو ته چمتو شوه. په ډېر ارام ډول یې پر هوایي ډګر کښېنته کړو ، له شپږو څخه لس دقیقې تېرې وې، چې له الوتکې رابهر شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیم ساعت د ډالس په هوايي ډګر کې:

پر سیمه ییز وخت لس پنځه لس دقیقې تر شپږو تېرې وې، چې له الوتکې بهر او ترمینل ته داخل شو. له دې ځایه هغې دروازې ته برابر شو، چې موټر ورسره وصلېده او له دې ځایه بیا د دوه درې دقیقو په واټن د ترمینل بلې برخې ته، چې هلته د دخولې وېزې لپاره

بېلابېلې غرفې وې، هلته ته، کله چې د ترمینل دروازه بېرته شوه، نو خلک کوټې ته ورته یو موټر کې ناست وو. ما فکر وکړ، چې دا هم کومه خونه ده، خو چې پاس مې د لاسنیوي ځایونو او همدارنګه څوکیو ته پام شو، نو د موټر خیال مې پرې پوخ شو. عیناً داسې لکه په فرانکفورت یا نورو هوايي ډګرونو کې، چې د اورګاډي سیستم وي. همدلته چې داخل شو، نو پر ښاغلي زلمي خلیلزاد او دفاع وزیر ښاغلي رحیم وردګ مو سترګې ولګېدلې، دواړه ولاړ وو. په موټر کې دومره څوکۍ نه وې، چې ټولو ته رسېدلې وای، دوی دواړو پاس لاسنیوونکي نیولي وو. موږ چې یې ولیدو، نو سترې مشې یې وکړل، زه خو زلمي خلیلزاد کم پېژندلم، خو رحیم وردګ صیب زیات پېژندلم، خلیزاد صیب بیا سنجر صیب تر

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما زيات پېژندهٔ، تر ستړي مشي وروسته خليلزاد صيب وويل: ځنګه ياستئ د اينده کابينې غړو؟ سنجر صيب ورسره خبرې شروع کړې، خو ډېرې لنډې وې، دا وخت خليلزاد صيب رحيم وردګ صيب ته وويل: هوايي ډګر کې دې په ما تعميرونه جوړ کړل، افتتاح دې هم کړل، خو پيسې دې رانه کړې او تراوسه پاتې دي. خليلزاد صيب ورته په ټوکو او خندا وويل: هله ژر شه سپين چک راوباسه چې همدا اوس يې درته امضا کړم... همدې خبرو کې خليلزاد صيب زياته کړه: په ياد دې ده هغه ورځ چې دا تعميرونه مو افتتاح کول، سخته واوره هم ورېده، په ټوکو يې وويل: که چېرې مې ځان کانديد اوه، نو د همغه وخت عکسونه به چاپوم... همدې خبرو کې وو، چې موټر ترمينل ته ورسولو ،وزير، امير، خان و غريب، مېلمه و کوربه ټول په نوبت بېلابېلو غرفو ته ودرېدلو ، خليلزادصيب سره نه کوم باډيګارډ و ، نه کوم سکرټر، د هر چا ځانته ځانته سودا وه، هغه کش وپش چې ما په کابل کې د خليلزاد صيب ليدلی و او بيا مې په امريکا کې د يو عادي شخص په توګه وليد ، د ځمکې او اسمان ترمنځ واټن و. رحيم وردګ صيب هم يوازې و ، لږ وروسته په واشنګټن کې د افغانستان سفارت يو استازی راغی او هغه يې له (VIP) لارې ځان سره بوته، موږ چې بېلابېلو غرفو ته په نوبت ولاړ وو. نو ۱۱نمبر غرفې ته زما نوبت راورسېد. هلته لاړم، پاسپورټ مې ورکړ، سترګې مې کمرې ته برابرې کړې. زما پاسپورټ يې واړوه، راواړوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کمپیوټر کې یې ګوتې ووهلې راووهلې، ښځینه پولیسې پرې نږدې لس دقیقې وخت تېر کړ، بیا یې وویل: د سفر نور کاغذونه ! ما د سیمینار اسناد ورکړل، هغه یې سرسري وکتل، بېرته یې راکړل، بیا یې شونډې وخوځولې؛ منفي ځواب یې راکړ، ماته یې وویل: راځه راپسې، بیک مې واخیست، دا مخکې او زه ورپسې وم، پنځوس متره وړاندې لاړو. هلته هم همدا ډول غرفې وې او د پاسپورټونو چک کېدل، ماته یې وویل: همدلته پر څوکۍ کېنه، نږدې شل دقیقې ناست وم، ښځه لاړه لادرکه شوه، دې غرفو باندې ګڼه ګونه نه وه، پر دې وخت یوه بله پولیسه راغله، مانه یې وپوښتل، اشاره یې وکړه، چې پاسپورټ دې غرفې ته ورکړه، ما ورته وویل: هغې بلې پولیسې سره دی، دا وخت یو بل تن چې هغه هم د همدې ځای یو عادي کارکوونکی ښکارېده، ماته په فارسي ژبه وویل: ولې ناست یې؟ ما وویل: پاسپورټ یې راڅخه یوړ، ده راته وویل: همدلته کېنه، ده بیا هغو نورو مامورینو ته وویل: نور هغوی پوه شول، یو څو دقیقې وروسته یو پولیس زما نوم له لرې واخیست، ما ویل زه یم، پاسپورټ یې راوړ، لارښوونه یې وکړه، چې له دې لارې بهر شم، کله چې بهر شو، نو خپل نور انډیوالان، سنجر صیب، انګار صیب او نادري صیب ماته منتظر وو، ماته یې وویل: ولې دې ناوخته کړ، ما ورته داکیسه وکړه، دا وخت مو یو بل سره مشوره کوله، چې ټکسي پیدا کړو او تر هوټله پورې لاړ شو. پر دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت یو تن زموږ نومونه پر یوه کاغذ لیکلي وو. خپل نومونه مو وکتل، هغه ته مو وویل: موږ یو: نادري صیب سره مو خدای پاماني وکړه، زموږ هرکلیوال موږ ته وویل: بکسونه مو همدا دي، موږ وویل: هو ده وویل: راځئ راپسې.

له ترمینله ووتو، باندې یو لوی پارکنګ و، چې په سوونو څه چې په زرګونو موټر په کې ځایېدلای شي. کله چې څوک د لومړي ځل لپاره د امریکا د یو هوايي ډګر دومره لوی پارکنګ وګوري او بیا یې له نورو پرمختللو او وروسته پاتې هېوادونو سره پرتله کړي، نو هلته سړي ته په لومړي نظر د امریکا د لویوالي، پرمختګ او عظمت پته لګي. موږ د ډالس په نړیوال هوايي ډګر کې کښته شو، چې دا ډول هوايي ډګرونه په امریکا کې ډېر زیات دي. سهار لمر نوې څرېکه وهلې وه. په موټر کې کېناستو، زه مخکې سیټ کې، سنجر صیب او انګار صیب شا ته سیټ کې کېناستو، هغوی ما ته وویل، څه ته به نن زموږه ترجمان شې. په موټر کې تر ناستې دمخه پر لنډ وخت هم یخ ښه وځپلو، خو ښه و؛ وخت لږ و، په موټر کې چې کېناستو، نو له ډېر بور څخه د پارکنګ کارت ورک شو، هلته خو چې دا ډول کارت د رڅخه ورک شو، هغه بیا یو بل جنجال دی. ما چې د ډېر بور اخوا د ښخوا کاغذونه وکتل، نو پیدا مې کړ، ډېر بور سخت خوشاله شو، حرکت مو وکړ. کله چې عمومي واټ ته برابر شو، نو درې لیکې سړکونه وو: یوه خوا، بله خوا او منځ سړک، په یوه لیکه یې موټر پر یو مخ او په بله کې پر بل مخ

(c) ketabton.com: The Digital Library

روان وو ، منځ سړک کې موږ روان وو. ډرېور څخه مو وپوښتل چې دا سړک ولې اختصاصي دی؟ هغه وویل: دا لیکه هوایي ډګر ته اختصاص شوې، سهار ټایم له دې خوا او مازیګر له اخوا په کې تګ راتګ وي، نور عام موټر پر دې سړک نه ځي، ځکه چې دلته وخت ډېر مهم دی. ډرېور څخه مې بیا وپوښتل چې پخوا دې څه کار کاوه؟ هغه وویل: زه متقاعد ډګروال یم، اوس (NDU) د ملي دفاع وزارت پوهنتون سره همکار یم، د هغوی مېلمانه هوايي ډګر ته وړم راوړم. هغه هوټل (Residents inn hotle) نومېده چې موږ ته یې په کې ځای نیولی و ، د هغه په باب مې ډرېور څخه وپوښتل، هغه وویل: نیم ساعت وروسته به ورسېږو. په لاره کې چې مو لویو سړکونو او لویو ودانیو ، ګڼو ونو او ځنګلونو ته کتل، نو د امریکا پرمختګ او لویوالی په کې له ورایه محسوسېده.ډېرې دنګې ودانۍ په کې نه وې او نه یې ودانۍ ډېرې نږدې نږدې وې. سړکونه یې هم ډېر لوی او پراخه وو. که څه هم د موټرو ګڼه ګونه وه، خو بیا هم دا وخت ګڼه ګونه دومره ډېره زیاته نه وه. سړکونو هم د ډېرو موټرو د ځایونې اوسېله لرله. په لاره کې مې شاوخوا ټولې لیدونکې ودانۍ له نظره تېرې کړې، یو ځای مې پر سپینو ډبرلیکونو یا ولاړو شناختو سترګې ولګېدې، له ډرېور څخه مې وپوښتل چې دا څه دي؟ هغه وویل: دا د هغو امریکایي عسکرو هدیره ده، چې په بېلابېلو جنګونو کې وژل شوي دي. کله چې هوټل ته نږدې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېدلو، نو په لاره کې مې يو لوی خړبخن څو ضلعي تعمير تـه پام شو، ډرېور وويل: دا پنتاګون دی. تر لږې شېبې نور مزلـه وروسته (رېزنډنټس) هوټل ته ورسېدو، دا يـو يو يـشت پـوړيز هوټل و. د هوټل هرکليوال ته چې ورسېدو، نو زمونږ نومونه يې پيـدا کـړل. خپـل اتاقونـه يـې راتـه لا دمخـه مـشخص کـړي وو. پنځوس پنځوس ډالره يې رانـه د تـضمين پـه توګـه واخيـستل، چې که په هوټل کې له نا وړيا شويو شيانو ګټه پورتـه کـړو، نـو چې دا ورڅخه وګرځوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه (یون) په (۱۴۱۹) نمبر اتاق کې وم، سنجر صیب په (۱۲۱۷) او انګار صیب (۵۲۱) نمبر اتاق کې و، د هر پوړ نمبر له اتاق نمبر سره سمون خوري، د ساري په توګه (۱۲۱۷) اتاق، یانې په

د ریزنډنئس هوټل رسپشن

دولسم پوړ کې (۱۷)مه خونه، خو په مجموعي توګه د اتاق (۱۲۱۷) نمبر لیکل شوی و. همدا یې ټلیفون نمبرونه هم وو. اتاق ته تر ختلو دمخه مو یو بل ته خپل اتاق نمبرونه هم ورکړل او بیا مو د ټلیفون له لارې هم خپل اتاقونه چک کړل، ټولو

(c) ketabton.com: The Digital Library

وویل خوب او استراحت به وکړو، بیا به مازیګر او ماښام همدلته لاندې سره راټول او غونډې ته به لاړ شو. اتاق ته چې لاړم، نو د اتاق ټول لوازم مې چک کړل، تر دریشي ایستلو او جامو اغوستلو وروسته چپرکټ ته د خوب په نیت لاړم، دا چې ښه ستړی وم، نو ژر رابانده د خوب شپه راغله، ښه د مزې خوب مې وکړ، تر خوب وروسته مې پر ځان اوبه تېرې کړې، ځان مې ښه تازه کړ. دریشي مې واغوستله، کاغذونه او پروګرام مې چک کړل او له اتاقه بهر شوم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښه راغلاست لپاره یوه ماښامنۍ

د فبرورۍ **۲۳**مه نېټه وه، نږدې ماښام و، کله چې له اتاقه د لفټ پر لوري روان وم، نو مخې ته مې له یوې کړکۍ څخه پر همغه تعمیر سترګې ولګېدې، چې ډېر بور راته د (پنټاګون) په نامه معرفي کړی و. له کړکۍ څخه مې ورته ښه په ځیر ځیر وکتل، رښتیا هم ډېره لویه ودانۍ ده، ډېر لوړ پوړي نه ده، خو ډېره لویه او ډېره غځېدلې ده. مخې ته یې یو ډېر لوی پارکنګ دی، چې په زرګونو موټر په کې ځایېږي، د هروینګ یا برخې دروازې یې له ورایه ښکاري، په همدې څو شېبو کې مې په زړه کې ډېرې خبرې وګرځېدې، کمره مې راواخیسته، ژر مې یو عکس واخیست، عکس مې هم په ډېره وېره او بیړه واخیست،

د پنټاګون ودانۍ یو انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما فکر کاوه چې له دې ځایه به عکس منع وي، تعمیر څه کم یو کیلو متر لرې و، زما کمره هم دومره قوي نه وه، چې له دومره لرې فاصلې دې ښه عکس واخلي. بل عکس ته مې لا ځان جوړوه، چې د لفټ اشاره بله شوه، په لفټ کې له (دولسم) پوړه لومړي پوړ ته کښته شوم. هلته مې سنجر صیب او انګار صیب هم ولیدل. په همدې پوړ کې هغه هال ته لاړو، چې غونډه په کې جوړه شوې وه. غونډې ته ننوتو، وار له مخه موظفو مامورینو موږ ته هر کلی ووایه. پر اوږده مېز د هر چا نوم پر ځانګړې دوسیه لیکل شوی و. د سیمینار ضروري مواد په همدې دوسیه کې ایښي وو. د پېژندنې لپاره یې یو کاغذ، چې د هر چا نوم پرې لیکل شوی و، هم د هر چا د کورتۍ پر برنۍ برخه ټکوهه، د دوسیې پر سر د لیکل شویو نومونو د کره لیکنې پوښتنه یې هم کوله، تر دې ځایه هر څه په خورا نظم ښکارېدل، د هرکلي اکثره مامورین ښځینه وې، د ټولو خوله له خندا ډکه وه، په وچولي کې یې هېڅ ګونځې نه ښکارېدې، لکه خندا یې، چې د کلتور یوه برخه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپلې دوسيې مو ځان سره واخيستې او د غونډې هال ته ننوتو. له بېلابېلو هېوادونو ځخه راغلې هئيتونه او د هئيتونو غړي اکثره حاضر وو. څو دقيقې وروسته غونډه پيل شوه، د هغه ځای د غونډو ښه والی په دې کې وي، چې پر خپل وخت

پيلېږي، ډېر کم تفاوت په کې وي او يا هېڅ نه وي. په پيل کې د پروګرام منتظمې مېرمن ويندي وايټ (Ms.wandie white) خبرې وکړې او برخوالو ته يې هر کلی ووايه، بيا يو بل تن لنډې خبرې وکړې او ورپسې جنرال بارنو خبرو ته وبلل شو، جنرال بارنو مخکې په افغانستان کې د ائيتلافي قواوو د عمومي قومندان په توګه دنده سرته رسولې، د افغانستان او د سيمې د حالاتو په باب ډېر معلومات لري، اوس د همدې نيسا سنټر د (دنږدې ختيځ او جنوبي اسيا لپاره د ستراتيژيکو مطالعاتو مرکز (Near East South Asia Center for Strategic Studies) مشر دی. هغه څو دقيقې خبرې وکړې. پر افغاني هئيت سربېره دې غونډې ته د نورو هېوادونو د هئيتونو ترڅنګ اړوند ژباړن هم رابلل شوي وو. د افغانستان لپاره درې تنه ژباړن وو، چې دوی پخوا هم له همدې نيسا مرکز او (NDU) پوهنتون سره کار کړی او په

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصطلاح دايمي همکاران يې ګڼل کېږي. په دوی کې يو تن داود ايازی و ، اصلاً د کندهار او سېدونکی، خو نږدې دوه لسيزې کېږي، چې په امريکا کې اوسي، بل ملکيار صيب و ، چې دی اصلاً د هرات ولايت دی، مشهوره کورنۍ ده، د برش کاله کېږي، چې په امريکا کې اوسي او بله مېرمن فوزيه وه، چې هغه هم نږدې شل کاله کېږي، په امريکا کې اوسي، فکر کوم درېواړو

امريکايي تابيعت درلود ، ايازي صيب په پښتو او دوو نورو په دري ژباړه او خبرې کولې. جنرال بارنو په خپلو خبرو کې د معمولو تشريفاتو او هرکلي ترڅنګ دا وويل: ((دا سيمينار د نورو علمي ګټو ترڅنګ د دې لپاره هم ډېر ګټور دی، چې د بېلابېلو هېوادونو او کلتورونو مخور او اکاډميک شخصيتونه يو بل سره کېني، يو بل وپېژني، د ملګرتيا زمينه يې برابره شي او همدارنګه خپلو سيمو او نړۍ ته د ورپېښو خطرونو او چلېنجونو په باب به يو بل سره د نظر تبادله وکړي.)) جنرال بارنو زياته کړه: ((مخکې تر دې هم څو سيمينارونه شوي، تر ارزونې وروسته مونږ ته ثابته شوې، چې ګټه يې زياته ده. دلته هدف دا نه دی، چې له سياسي پلوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

موضوعګانې وڅېړل شي، بلکې هدف دادی، چې په علمي لحاظ مسایل وڅېړل شي او تحلیل شي. دلته د چا پر نظر باندې بندیز نه شته، هر څوک خپل نظر څرګندوي او دا نظرونه هم د هغه د خپل فکر څرګندوی دي.)) د جنرال بارنو تر خبرو وروسته د غونډې برخوالو ته د ماښامنۍ بلنه ورکړل شوه، کېک، کلچې، چای، شیدې، یو دوه ډوله کباب، ترکاري، بېلابېل جوسونه پر اوږده مېز ایښي وو. هر چا د خپل ذوق او اشتها مطابق شیان را اخیستل، ځینو کسانو پر ولاړه خوراک کاوه، ځینې خپلو مېزونو ته راتلل، همدې شېبو ددې زمینه برابره کړه، چې د بېلابېلو هېوادونو استازي یو بل سره وګوري. د ترکیې، امریکا او ځینو نورو هېوادونو له یو یا دوه تنو غړو سره همدلته زموږ پېژندګلوي وشوه. له خپلو افغانانو سره مو، چې اوس یې د ژباړونکو دنده سرته رسوله، هم ښه تعارف حاصل کړ. ګپ شپ مو هم ورسره ولګاوه. د ژباړې کمپیوټري خو اسانه سیستم و، یوه وړوکي ټلېفون ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورته دستګاه وه، ژباړن سره هم وه، موږ سره هم، هغې غوږۍ درلودله، هغه به مو چالان کړه، غوږۍ به مو غوږ کې کېښوده، ژباړن به د هال له یوه ګوټه ژباړه کوله او موږ به اورېدله. دا غونډه لنډه وه، خو ګټوره وه. غونډې به ټول یو ساعت دوام موندلای وي، د غونډې په پیل کې یې موږ ته د لس ډالرو په ارزښت یو کرېډیټ کارت هم راکړی و، چې که چېرې ټلېفون کوئ له دې کارت څخه ګټه پورته کولای شئ. د کارونې طریقه یې هم راښودلې وه. د غونډې تر پایته رسېدو وروسته هر څوک په خپله مخه لاړل او موږ خپلو اړوندو اتاقونو ته راستانه شو. په اتاق کې د ټلویزیون د چالانولو پر سیستم پوه نه شوم، ریسپشن ته مې ټلېفون وکړ، هغوی یو تن راولېږه. په ټلویزیون کې اکثره امریکايي چینلونه وو، چې ځینې یې

ښاغلی ایازی ښاغلی ملکیار آغلې فوزیه

افغانستان کې هم نیول کېږي، د افغانستان چینلونه خو څه، چې د نورې لویدیزې نړۍ هم په کې نه وو، کله چې یې ماته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټلويزيون چالان کړ، نو د ټولو چينلونو په باب يې راته معلومات راکړل، د هوټل ځانګړي چينل په باب، چې طبعاً تر اخلاقي اصولو اخوا شيان خپروي وويل چې ټکس لري، خو د ټکس کچه يې راته ونه ويله. بېلا بېل چينلونه مې وا ړول راوا ړول، په مينو کې د هوټل د ځانګړي چينل نوم هم و، چې په يو ځل کتلو يې (۱۲) امريکايي ډالره خرچه راتلله، که هسې سهواً هم درڅخه په بټنه ګوته ولګول شي، نو شپاړس ډالره درڅخه ځي، هغه ته مې ښه پام شو، فکر مې وکړ چې احتياط ورسره په کار دی. دا خبرې ددې لپاره ليکم: زموږ يو زيات شمېر افغانان، چې بهر ته سفر کوي، نو مخور وي که نامخور، سپين ږيري وي که ځوانان، سياسي خبل وي که ناسياسيون، ملايان وي که اميان، اکثره له دې ډول ستونزې سره مخامخېږي. دوی په چينلونو کې ګوتې وهي يو دم داسې څه وګوري، چې د کتلو نه وي، ځينې يې ببرته لرې کړي، بيا هم يو ځل چارج پرې راځي، خو ځينې پرې ځان همداسې غلی کړي، خبر نه وي، چې په پای کې څومره ببل ورپسې راځي. يو ځل موږ جرمني ته په يو رسمي سفر تللي وو، سهر چې ريسپشن ته لاړو، خپل حسابونه مو تصفيه کول او بل هوټل ته تلو، نو يو سپين ږيری پسې (۱۵۰) يورو بل راغلی و، ډېر فرياد يې وکړ، چې ما خو هېچرته ټلېفون نه دی کړی، دا ولې؟ ما او زما يو بل ملګري چې ببل وکوت، نو ليکلي يې وو: (Pay TV chanal) مانا د پيسو چينل، هغه مو ګوتې ته کړ، موږ

(c) ketabton.com: The Digital Library

وويل فرياد مه کوه، چې دلته دا نور هئيت خبر نه شي، تا داسې... چينل کتلای، کټ کټ په خندا شو، ويې ويل: نو دا د خره زامن پرې څنګه خبر شول، موږ ويل دوی خو هر څه دلته په کمپيوټر کې ګوري، بيا يې وويل: رښتيا وايم زه نه پوهېدلم، چينلونه مې اړول را اړول چې يو دم داسې يو څه هم په کې راوتل چې حال د ويلو لايق نه دی، بيا يې د بېل پيسې ورکړې.

پر يو بل مخور سياسيخېل (۳۵۰) يورو بېل راغلي و، خو څرنګه چې دا لوړ رتبه دولتي هئيت و، ددې لپاره چې د افغانستان نوم بد نه شي، نو هوټل والا ته يو بل افغان له خپله جيبه پيسې ورکړې وې او د هوټلوال جنجال يې ختم کړی و. يو بل چاپسې چې د کومې موسسې رئيس و، ان کابل ته بېل راغلی و. نو بهر ته په تګ او سفرونو کې دا خبره ډېره مهمه ده، چې د هوټل نزاکتونو، قوانينو او همدارنګه د رسمي پروتوکول ټول مميزات په پام کې ونيول شي، له مسافر سره بايد پر رسمي سفر خرڅ سربېره احتياطي پيسې هم وي، چې د احتمالي خطرونو؛ ترانسپورټ کرايه، د ټکټ بدلېدو چارج او داسې نور شيان په کې د ضرورت پر وخت رفع کړي، دغه راز د هغه کور به هېواد کلتور، تمدن او مذهبي قوانين، چې تر ټولو ډېر مهم دي، بايد په پام کې ونيول شي. ما چې د ورځې يوه ښه سترګه خوب کړی و، نو له کابله مې له ځان سره خپل ډېر هغه يادښتونه وړي وو، چې ترتيبول يې په کار وو، کتابچه او قلم مې راواخيستل، يو څو مخونه ليک مې وکړ،

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله مې ټلويزيون ته کتل او کله مې ليک کاوه، ټلويزيون کې ځو ښکلي کميډي چينلونه وو او ځو سپورټي، همدا مې اړول را اړول او په ترڅ کې مې خپل ليک هم کاوه، همدې کې ورو ورو د خوب مرغۍ رابانديې راغله، کله چې خوب راته د فکر توازن ګډوډ کړ، نو بيا مې خوب ته پناه يوړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سیمینار لومړۍ ورځ

د فبرورۍ ۲۴مه نېټه د شنبې ورځ وه، سهار وختي چې له خوبه پاڅېدم، نو په مجهز تشناب کې مې پر ځان ګرمې اوبه تېرې کړې. تر تشناب وروسته مې شیطاني هوسونه ټول له ځانه وشړل، له خپل فکر سره سم مې قبله په نښه کړه، د سهار لمونځ مې په ډېر خوند وکړ، داسې لمونځ و، چې د خدای(ج) او د هغه د بنده ترمنځ نه شیطان حایل و، نه ملا، نه مفتي او نه هم کوم بل ریاکار، څومره خوند کوي هغه حالت او هغه عبادت چې هېڅ حایل په کې نه وي. لویدیزې نړۍ ته چې سړی لاړ شي، نو تصنعي ابادي یې څو ورځو کې زړه ووهي، ډېر ژر یې یو روحي ډاډ ځي ته زړه وشي. اکثره افغانان، چې په تېرو نظامونو کې د مجاهدینو له خوا پر کفر او الحاد تورن وو، په غرب کې اوس تر مجاهدینو په اسلام کې ډېر ټکره دي. ددې یو علت دادی، چې په لویدیزو هېوادو کې افغانان په خپل زړه او خوښه د اسلام له مزایاوو ګټه اخلي، خو په افغانستان کې ملایانو تل نور سپېروني ورسره مل کړي دي، نو ځکه عبادت د عادت بڼه غوره کړې او د ځینو زړونو او فکرونو خیرې نه پاکوي. تر لمانځه وروسته مې د سیمینار لپاره رسمي لباس، چې مخکې تر مخکې راته په ګوته شوی و؛ دریشي او

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیکټایي په کې حتمي وو ، واغوسته، څه کم اوه بجې لاندې لومړني پوړ ته د چای لپاره کښته شوم. هلته مې خپل نور ملګري (سنجرصیب او انګار صیب) هم ولیدل. چای مو په ګډه وڅښه، نوم یې د چای و ، خو تازه او وچه مېوه، هګۍ، څو ډوله وچه ډوډۍ، ډول ډول جوسونه، مستې، د منې مربا ، تازه خټکي، هندواني، کباب او نورې مېوې، د الوبالو او نورو مېوو مرباوې، پنېر، خپله چای، خو لنډه دا چې هر ډول لذیذ طعامونه په کې وو. هسې نوم یې د سهارني چای و. په سیمینار کې د ګډونوالو ټولو هېوادونو د هئیتونو غړي هم همدلته راټلل او په دې هوټل کې نور مېلمانه هم راتلل. ما چې د هر بهرني په تېره بیا د امریکایانو پر وړاندې د خپل وجود وزن ته کتل، نو ډېر توپیر راته په کې ښکارېده، که د افغانستان په تېره بیا د لغمان وګړي له دوی سره پرتله کړې، نو ډېر توپیر به درته په کې ښکاره شي، خو اکثره بهرنۍ ښځې او نارینه چې دې کتل، د بدن د غړو ترمنځ یې هېڅ ډول انډول موجود نه وو. پر اکثرو خپل وزن بار و ، په سترېا یې ځان راکاږه، نو چې ددوی مې دا حالات ولیدل، پر خپل ځان مې شکر وویست. د غذا هېڅ کمی نه و ؛ څه شی چې دې خوړ او څومره چې دې خوړ، بندیز نه وو. زه د ډوډۍ یا دې شیانو د خوراک په باب دومره فکر وړی نه وم، خو دېته مې سوچ کاوه، چې څومره شیان له هر چا څخه پاتې کېږي او بیا په باطله- دانۍ کې لوېږي، زه چې اکثره له ضریبونو سره کار لرم، نو یو ځل بیا مې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې هوټل يوازې سهارنی لګښت او بيا باطله کوونکې غذا له نظره تېره کړه، بيا مې په يوه ښار کې د هوټلونو احتمالي شمېر، بيا د ټولې امريکا د هوټلونو دا حالت او ورځنی لګښت په پام کې ونيو او بيا مې د خپل هېواد او نورو غريبو هېوادونو له ټول کلني لګښت سره پرتله کړ، پوره باور مې راغی، چې د هغوی د يوې ورځې د هوټلونو د سهارني لګښت يوازې باطله کېدونکې غذا هم زموږ د ټول هېواد تر کلني لګښت اوړي. په همدې سوچونو کې له چای څخه خلاص شوم. له مهالوېش سره سم سهار پر اتو بجو د هوټل مخې ته په ولاړ يو لوړ اوږده ګاډي کې، چې په افغانستان کې د (۳۰۲) موټرو په شان دی، خو په لوړوالي کې لوړ و، ورپورته شوم، يو سپين ږيری، خو بې ږيرې ډرېور په کې ناست و، ډېر ارام موټر يې چلوه، نيم ساعت کې د نيسا مرکز ته ورسېدو. په لاره کې د امريکا پراخ سړکونه، لوېې ودانۍ طبعاً سړي ته په زړه پورې وي. د ښار له منځه لوی سيند د ښار ښکلا نوره هم زياته کړې وه. سړکونه که څه هم پراخ وو، خو ګڼه ګوڼه په کې له ورايه محسوس وه. سهار چې موږ موټر ته پورته کېدلو، نو د پروګرام مسئولينو څو شيان موږ ته وويل: موږ معمولاً نيم ساعت کې رسېږو، خو واشنګټن داسې ښار دی، چې پر هوا يې باور نه شته، بل يې ترافيک هم نا اعتباره دي او دربيمه خبره دا چې پر امنيت يې هم زړه نه شي ترل کېدلای.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې نیسا مرکز ته ورسېدو ، نو پر یوه ښکلې دوه پوړیزه ودانۍ وردننه شو ، یو داسې هال ته یې بوتلو ، چې نږدې سل کسان په کې په ارامه ځایېدل. هلته د هر چا نوم پر یو کاغذ لیکل شوی او پر مېز ایښودل شوی و. ټول پر خپلو ځایونو کېناستو ، ژباړونکو خپل تخنیکي وسایل چک کړل، کله چې پر خپل ځای کېناستو ، نو غوږونه مو ارام او نرم شول، ځکه تر هغه دمخه بهر کې ښه سخت یخ و. په پیل کې یو مسول شخص د نن ورځې پروګرام لنډ تشریح کړ، تر هغه وروسته د سیمینار یوې بلې اساسي تنظیموونکې مېرمن وینډي وایټ، خبرې وکړې. موږ یې پر درېو بېلابېلو ګروپونو ووېشلو. هر کس ته یې د خپل ګروپ لست ورکړ.

بیا یې وویل: لومړی باید عکسونه واخلو ، تاسو ته کارتونه جوړوو ، چې نیسا سنټر ته پرې داخل شو. ګروپ ګروپ په نوبت سره لاړو ، دویم پوړ ته پورته شو ، هلته یې زموږ عکسونه واخیستل، نیم ساعت وخت به یې نیولی وي. تر هغه وروسته ټول بېرته موټر کې کېناستو او لږ وړاندې ددې مرکز بل اساسي تعمیر ته لاړو. پر دې ځای لیکل شوي وو:

Near East South Asia Center for Strategic Studies
National Defiance University

تر یوې نېږدې دقیقې تالاشۍ وروسته، چې د ماشین په واسطه ترسره کېدله، ودانۍ ته دننه شو. کله چې د ټولو تالاشي خلاصه شوه، نو په لفټ کې څلورم پوړ ته پورته شو. د

(c) ketabton.com: The Digital Library

سیمینار هال ته ورننږدې شو ، د هال په مخنې دهلېز کې د ټولو هېوادونو بیرغونه وو ، د افغانستان بیرغ مې چې ولیده، نو زړه مې وغورځېد ، لږ ښه پښه نیولی شوم، چې نور تېر شي. بیا مې د خپل هېواد بیرغ په ګوتو وموښه په زړه مې وسولوه، ښکل مې کړ او هال ته دننه شوم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سیمینار د لومړۍ برخې پیل: کله چې هال ته ورسېدو، نو د هر چا نوم پر کاغذ لیکل شوی او په واړه چوکاټ کې د مېز پر سر ایښودل شوی و. موږ دریو واړو افغانانو ته یې د لومړي کتار چپ لاس کې ځای راکړی و. وروسته بیا خپلو افغان ژباړونکو راته وویل چې دا کار دوی کړی دی. د نورو نړیوالو سیمینارونو په شان دې سیمینار او هال هم ټول ضروري شیان درلودل. د هال په وروستۍ برخه کې ژباړونکو ته ځای جوړ شوی و، چې د بېلونکې ښیښې یا پارټېشن په واسطه له هاله بېل شوی و، ژباړونکو موږه ټول کتلای شو، خو موږ هغوی نه شول کتلای. د هال مخ ته یو نسبتاً لوړ ستېج و، تر څنګ یې د خطابې مېز او تر شا یې پر د یوال دوه سپین ځړېدلي سکرینونه وو، چې د سیمینار د موادو د ښودلو لپاره نصب شوي وو، د ژباړې لپاره ګرځنده وسایل موجود وو، د هر چا مخې ته یو میک فعال و. لنډه دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې د یوه علمي سیمینار ټول امکانات او ضروري شیان په کې وو. د ژباړې لپاره لیکل شوي وو ، چې په څلورو ژبو (عربي،

انګلیسي، فرانسوي او دري) به کېږي. که څه هم د (پښتو) ژباړې یادونه یې نه وه کړې، خو پښتو ژباړن ایازی صیب د همدې لپاره راغلی و ، چې دا چارې پرمخ یوسي. پر محلي وخت لس نیمې (۱۰:۳۰) بجې وې، چې د برخوالو د پروګرام منیجره لینډي وایټ پورته شوه او د پروګرام په اړه یې معلومات ورکړل. په تېره بیا د نن ورځې پروګرام یې تشریح کړ. پروګرام یې په داسې جزیاتو تشریح کړ، ما ویل که تر پایه خبرې همدومره ډېرې وي، نو دا خو به زموږ کباب راوباسي.

خو دا دومره فصیحه او بلیغه ښځه وه، چې په خبرو کې یې هېڅ ابهام نه پرېښوده، مانا دا چې یوه ښه مدرسه یا لکچرره وه. په پای کې یې وویل: د سیمینار د ورځو په بهیر کې نه ویل

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېږي، که له کومو ستونزو سره مخامخ شئ، نو موږ ته په دغه نمبر ټلېفون وکړئ: ۲۸۵۴۱۳۱-۲۰۲ نیسا سنټر ۲۸۵۲۴۲۵-۲۰۲ وینډي وایټ. تر وینډي وروسته د سیمینار یو بل مسول شخص پروفیسور لېورېنس وېلټ Prof.Lawrence Velte راغی. دی د نیسا مرکز یو پروفیسور دی، ددې ترڅنګ چې د نیسا مرکز پر اهدافو او ددې سیمینار په باب یې معلومات ورکول، په منځ منځ کې یې یوه یوه ټوکه هم کوله، د ځان په باب یې وویل: زه داسې یو سړی یم چې د چا ملاتړ مې کړی، هغه ناکام شوی دی، ده وویل: دلته نږدې د

بایسکټبال یو لوبغالی دی او دلته د بایسکټبال یو ټیم دی، ما همېش د همدې ټیم ملاتړ کړی، خو هر کله چې دې ټیم په سیالیو کې برخه اخیستې، لوبه یې کړې، نو بایلولې یې ده، موږ هېڅکله لوبه نه ده ګټلې. د نیسا مرکز په باب یې وویل چې دا یو علمي مرکز دی، د دنیا ډېر پوهان دلته راځي خپل علمي نظرونه ورکوي، دا نظرونه چېرته خپرېږي نه، همدلته پاتې کېږي، دا د یوې پانې حیثیت لري، د سیمینار په ترڅ کې پر ځان ډېر فشار مه راوړئ، چې ډېر ښکلي او ادبي لغات وکاروئ، ځکه چې دا لغتونه هسې هم په ژباړه کې خپل شکل له لاسه ورکوي، هر

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډول چې تاسو ځان راحت احساسوئ، په همغه بڼه وغږېږئ، که څه هم ژباړن دلته ډېر تکره دي، خو دلته زیاته مهمه مسئله همدا ده، چې محتوا انتقال شي. پروفیسور وېلټ په ټوکو ټوکو کې ډېرې خبرې وکړې، ځرنګه چې نن لومړۍ ورځ وه، نو د سهار مهال همدا خبرې وې، پاو کم دولس بجې لومړي پوړ ته د ډوډۍ لپاره لاړو. ډوډۍ ته تر تګ د مخه یې موږ ته وویل: نن تاسې زموږ مېلمانه یاست، سبا تاسې ته خپلې پیسې درکوو، د هر چا چې څه زړه وي هغه به خوري، طعام خورۍ ته لاړو، دا ددې مرکز عمومي طعام خوري وه، په سوونو څه چې په زرګونو کسانو ته یې هره ورځ ډوډۍ تیارولـه. د بوفې سیستم و، رنګارنګ طعامونه وو، خو هلته د حلالو او حرامو تشخیص ډېر ګران وي، اکثره غذا یې د افغانانو په ذوق برابره نه وي. ما خو لږ وریجې، کبان، تازه مېوه، زیتون او ترکاري راواخیستل، د لیمو جوس مې راواخیست، لږه وچه ډوډۍ مې راواخیسته. پر لومړۍ ورځ ډوډۍ ډېر خوند ونه کړ، خو ورو ورو ورسره بلد شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر ډوډۍ وروسته غونډه بیا پر یوه بجه پیل شوه، مشر مېلمانه یې دولتي او نادولتي کسان وو. په پیل کې متقاعد کول جان جیل Col John Gill چې د نیسا مرکز د اکاډمیکو چارو سرپرست او پروفیسور دی، خبرې وکړې، مېلمنو ته پر ښه راغلاست سربېره یې د

نیسا مرکز هدفونه تشریح کړل او ددې سیمینار د موخو په باب یې لنډې خبرې وکړې، بیا یې له جنرال بارنو څخه هیله وکړه، چې خپلې خبرې وکړي. جنرال ډبلیو ډوبډ بارنو Lieutenant Genral.W.Borno چې اوس تقاعد شوی او د نیسا مرکز مشر دی، خپلې خبرې پیل کړې، هغه هم لنډې خبرې وکړې، مېلمنو ته یې ښه راغلاست ووایه او د دا ډول سیمینارونو جوړېدل یې ګټور وبلل. د سیمینار برخوالو ته یې د کار په بهیر کې د بریالیتوب هیله وکړه او دا باور یې څرګند کړ، چې ددې سیمینار برخوال طبعاً د خپلو هېوادونو مهم خلک دي او دې سیمینار کې ګډون به یې یو بل سره پېژندنه او تجربې نورې هم زیاتې کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورپسې د ملي دفاع پوهنتون (NDU) National Defense University په استازي ډاکتر جان ډيګن Dr.Jhon Degon خبرې وکړې، ده هم د نورو په شان لنډې خبرې وکړې، مېلمنو ته يې هر کلی ووايه او دا ډول غونډې يې ګټورې وبللې، هيله يې وکړه، چې دلته به يو بل سره د نظر ښه تبادله رامنځته شي. د نړۍ هېوادونو ته د ورپېښو چلېنجونو په باب يې هم اشاره وکړه.

ورپسې د نيسا سنټر يو بل پروفيسور ښاغلي لېورېنس وېلټ ته نوبت ورسېد، هغه پر ښه راغلاست سربېره د نيسا سنټر په باب معلومات ورکړل او همدارنګه ملي دفاع پوهنتون (NDU) يې معرفي کړ. ده وويل دا مهمه ده، چې په نړۍ کې بايد خلک د امريکا په نظر پوه شي؛ امريکا په سيمه او نړۍ کې څه غواړي؟ د اسرائيلو او عربو په باب يې پاليسي څه ده؟ نړۍ ته پېښ خطرونه کوم دي؟ د محيط تغير به دنيا ته څه مشکلات پيدا کړي؟ په نړۍ کې نوي راټوکېدونکي قوتونه، لکه چين، هند، روسيه او د هغوی تاثيرات به پر نړيوالو مسايلو څه وي؟ ده وويل د دې مسايلو په باب نه يوازې دلته په سيمينار کې بحث کېږي، بلکې تاسې يوه ورځ کانګرس ته ځئ او هلته به يو متقاعد وکيل تاسو ته د امريکا د بهرنۍ پاليسۍ په باب معلومات درکړي، همدارنګه تاسو

(c) ketabton.com: The Digital Library

بـه د امنيـت شـورا دفتـر او پنتـاگون تـه ځـئ او هلتـه بـه درتـه بېلابېـل مـسولين د دوی د پاليـسيو او جوړښـت پـه بـاب معلومات درکوي، پروفيسور وېلتې د ملي دفـاع پوهنتـون پـه اړه وويـل: دا د امريکـا د متحـده ايـالاتو د دفـاع وزارت پـه چوکـاټ کـې فعاليـت کـوي. هـدف يـې دادی، چـې د نـړۍ او امريکا پـوځي او ملکي مـشران د نړۍ لـه مهمـو مـسايلو څخـه خبـر کـړي، ملـي او نړيوالـه سـتراتيژي او معلومـاتي سـرچينې ورته په گوتـه کـړي. پـه دې پوهنتـون کـې څو بېلابېـل پـوهنځي فعال دي: لکه د څېړنو مرکز، د وسلو پوهنځی، د جنگي څېړنو پوهنځی او ځينې نور. د تروريزم پـه اړه ده وويـل: دا يـوه داسـې پديده ده، چې هر چېرتـه شته او هـر چېرتـه پيـدا کېـدی شـي، د هندوسـتان د ممبـي پېـښه يـې يـوه بېلگـه ورکـړه، نـو ځکـه ده وويل چې بايد ددې پر وړاندې نړيواله مبارزه وشي.

تر دې خبرو وروسته د سيمينار د گډونوالو د پېژندنې نوبت راورسېد. پـه سيمينار کـې مجموعـاً د (۱۵) هېوادونـو تـر (۳۰) زياتو استازو گډون کړی و، خو هر يـو چې ځان معرفـي کـاوه، نو پـه رښتيا يې هم د همغـه مربوطـه هېـواد پـر حساسو څوکيـو کـار کـاوه، چـا د جمهـوري رياسـت پـه دفتـر کـې، چـا د امنيـت شورا په دفتر، چا د لومړي وزيـر پـه دفتـر، چـا پـه ملي دفـاع او چا هم په کورنيو چارو وزارت کې. مانـا دا چې د ټيټې څوکـۍ څښتن پـه کې نه وو. د مراکش او اسرائيلو له استازو پرته، چې سيمينار تـه لا تـر دې دمـه نـه وو رارسـېدلي، نـورو ټولـو خپـل

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځانونه په لنډيز سره معرفي کړل. ما هم ځان معرفي کړ، پر دولتي دندې سربېره مې وويل چې زه له ليکوالۍ او ادبياتو سره مينه لرم او تر اوسه مې د شپږو نورو ليکوالو د اثارو د راټولونو په ګډون شل عنوانه بېلابېل اثار چاپ کړي، چې ژباړې هم په کې شاملې دي، مېرمن مې د پارلمان وکيله ده، څلور اولادونه لرم، د افغانستان د ملي امنيت شورا په دفتر کې د فرهنګي چارو رئيس يم. پر دولتي دندې سربېره پوهنتون کې هم درس ورکوم او ځينو خپرونو سره هم همکاري لرم. د اولادونو په باب مې وويل: لومړى لور بيا زوى بيا لور بيا زوى لرم، ټول په ښوونځي کې دي، له مېرمنې سره مې په سياسي او کورنيو چارو کې پوره همغږي او همکاري شته، ما جملې لنډې ويلې، نو ځکه په ژباړه کې هم څه مشکل نه و، ټولو ته زما تعارف او بيا زما د ژوند انتظام ډېر ښه خوند ورکړ، تر پېژندنې وروسته اکثرو راڅخه د ژوند انتظام او د دومره اثارو د ليک او خپراوي په اړه پوښتنې وکړې. دوى ته دا جالبه وه، چې په افغاني ټولنه کې هم څوک د غربي ټولنې په شان منظم او سيستماتيک ژوند لرلاى او ځان دومره مصروفولاى شي.

د اسرائيلو او مراکش له استازو پرته چې دې ليست کې يې عکسونه شته او پر دې ورځ حاضر نه وو نورو دغو ټولول ښاغلو خپل ځانونه معرفي کړل:

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګڼه	نوم	هیواد	دنده	دندي ځای	انځور
١	محمد حکیم انګار	افغانستان	د ښار د پولیسو قوماندان	کورنیو چارو وزارت	
٢	صبغت الله سنجر	افغانستان	د پالیسۍ رییس	د جمهوري ریاست مقام	

۳	محمد اسمعیل یون	افغانستان	فرهنګي چارو ریس	د ملي امینت شورا دفتر	
۴	نظام احمد	بنګله دېش	مشر انجینر	د بنګله دېش پوځ	
۵	سامحمد احمد	مصر	ډګر جنرال	دفاع وزارت د پلان څانګه	

(c) ketabton.com: The Digital Library

٦	نادرحنفي محمد اشموي	مصر	شنونکی	دفاع وزارت د اطلاعاتو څانګه	
٧	امین ملیکا	مصر	د شمالي امریکا د چارو مرستیال	بهرنیو چارو وزارت	
٨	جیرمي ایسشروف	اسرائیل	د پلان مرستیال	په امریکا کې د اسرایل سفارت	

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹	ماریور جریو	ایتالیا	قومندان	د ایتالیا دفاع وزارت	
۱۰	اسمعیل عبدالله فلاح المارو	اردون	د لوی درستیز د دفتر ریس	د اردون پوځ	
۱۱	ډاکټر مالک طوال	اردن	د ناټو او اروپا د ستراتیژیکو چارو مشاور	د بهرنیو چارو وزارت	

۱۲	حماد سما المشان	کویټ	د امریکې څانګې سکرتر	د بهرنیو چارو وزارت	
۱۳	ایلي ایل حایک	لبنان	د دارالانشا مشر	دفاع وزارت	
۱۴	جین سلوم	لبنان	اعلی منتظم مشر	د دفاع وزارت	

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۵	احمد کماوون	مراکش	ارزونه او څارنه	دفاع وزارت	
۱۶	ډابرسنګ ګورنګ	نیپال	قومندان	دفاع وزارت	
۱۷	ډاکټر منیندرا پرساد رجال	نیپال	غړی	دنیپال د شورا غړی	

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۰	۱۹	۱۸
طارق محمود چوهدري	خالد سليمان باعمر	خالد محمد السوليمي
پاکستان	عمان	عمان
ریس	سفیر	د قرارداد او خدماتو مسول
د پوځ د تربیوي چارو څانګه	په جنوبي افریقا کې د عمان سفارت	دفاع وزارت

۲۱	معظم احمد خان	پاکستان	وزیر	واشنگټن کې د پاکستان سفارت	
۲۲	پریماچندرا	سریلانکا	قومندان	دفاع وزات، هوايي ځواک	
۲۳	عبدال ایس ظاهر	سریلانکا	سرمنشي	دفاع وزارت	

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۴	عدیم کوکک	ترکیه	مشاور	د لومړي وزیر دفتر	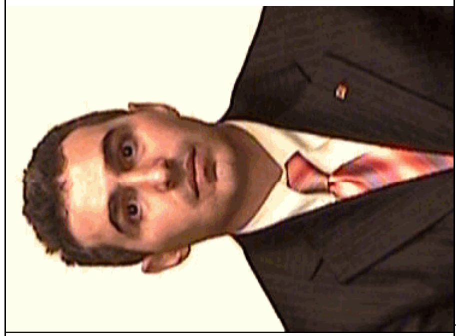
۲۵	سینان ټونا	ترکیه	جنایي مشر	د ترکیې ملي پولیس	
۲۶	کریم یسیلیور	ترکیه	امنیتي متخصص	د لومړي وزیر دفتر	

۲۷	رشاد محمد سليم السعيدي	متحده عربي امارات	قومندان	پوځ	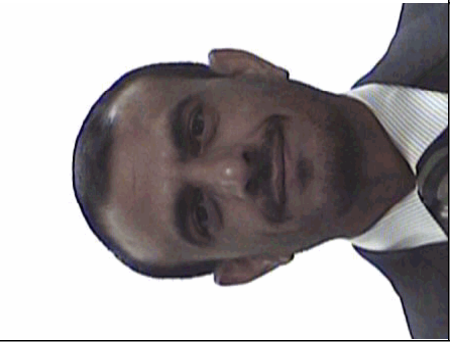
۲۸	محمد فدهي البيتي	عراق	اداري ريس	دملي امني شورا دفتر	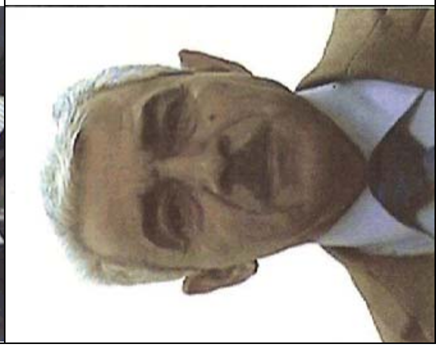
۲۹	جليل الربي	عراق	ريس	د تروريزم د مخنوي څانګه	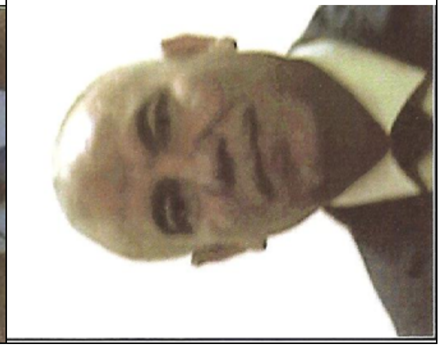

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۰	کریم عبود محمد	عراق	اپریشن منیجر	دفاع وزارت	

تر پېژندنې وروسته د چای لپاره یوه لنډه شان وقفه وه، په هغې کې مو چای وڅښه، د چای لپاره هم په دهلېز کې ښه ترتیبات نیول شوي وو. لږ وړاندې هلته لوکس تشنابونه هم وو، مانا څومره چای چې دې څښه، ځواب دې ورته ورکولای شو. د چای تر وقفې وروسته ګروپي خبرې اترې پیل شوې، موږ ټول یې مخکې تر مخکې پر دریو ګروپونو وېشلي وو. زه (یون) په لومړي ګروپ کې وم، د ګروپونو څرنګوالی په دې ډول و:

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی ګروپ

(ګروپ مشر ډاکتر فریبورز مختیاري)

ګڼه	غړي	هېواد	اداره
۱	محمد اسمعیل یون	افغانستان	د فرهنګي چارو رئیس
۲	نظام احمد	بنګله دېش	انجنیر
۳	سما محمد احمد	مصر	ډګر جنرال
۴	کریم عبود محمد	عراق	عملیاتي منیجر
۵	حماد سما المشان	کویټ	د امریکې څانګې سکرتر
۲	ډابرسنګ ګورن	نیپال	قومندان
۸	خالـــد محمـــد السولیمي	عمان	د قـــــرارداد او خدماتو مسول
۹	عبدال اس ظاهر	سریلانکا	رئیس
۱۰	سینان تونا	ترکیه	جنايي مشر
۱۱	رشاد محمد سلیم السعیدي	متحـــده عـــرب امارت	قومندان

دویم ګروپ

(د ګروپ مشر کریګ ډونکیرلی)

۱۲	صبغت الله سنجر	افغانستان	د پالیسۍ رئیس
۱۳	امین مالیکا	مصر	د شمالي امریکا چارو مرستیال

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۴	جليل الروبي	عراق	رئيس
۱۵	ماريو روګيرو	ايټاليا	قومندان
۱۶	اسمعيل عبدالله فلاح	اردن	د لوی درستيز د دفتر رئيس
۱۷	ايلي ايل حايک	لبنان	د دارالانشا مشر
۱۸	خالد زيرولي	مراکش	رئيس
۱۹	ډاکټر منيندرا پرساد رجال	نيپال	غړی
۲۰	خالد سليمان با عمر	عمان	سفير
۲۱	معظم احمد خان	پاکستان	وزير
۲۲	اديم کوکک	ترکيه	مشاور

دريم ګروپ

(د دريم ګروپ مشر پروفيسور آن موشن)

۲۳	محمد حکيم انګار	افغانستان	پوليس قومندان
۲۴	نادر حنفي محمد اشموي	مصر	شنونکی
۲۵	محمد فدهي البيتي	عراق	اداري رئيس
۲۶	جيرمي ايسشروف	اسرائيل	د پلان مرستيال
۲۷	ډاکتر مالک توال	اردن	د لوی درستيز د دفتر رئيس

(c) ketabton.com: The Digital Library

٢٨	جیم سلوم	لبنان	اعلی منتظم مشر
٢٩	لخدر بیلاسري	مراکش	معاون
٣٠	احمد کماوون	مراکش	د ارزونې او څارنې مشر
٣١	طـــارق محمـــد چوهدري	پاکستان	رئیس
٣٢	پریماچندرا	سریلانکا	قومندان
٣٣	کریم یسیلیور	ترکیه	امنیتي متخصص

زموږ د ګروپ مشر یو ایراني الاصله امریکایي و، چې د ایران د ((اسلامي انقلاب)) تر بریالیتوب وروسته یې په امریکا کې پناه اخیستې وه. اوس د ښاغلي علي احمد جلالي په شان ددې مرکز یو پروفیسور دی. ماته په پیل کې دا تصور پیدا شو، چې له پروفیسور فریبورز مختیاري سره به مې حتماً یوه څه ستونزه پېښېږي. ما فکر کاوه چې ایرانیان که هر څومره له ایرانه لرې هم وي، پر سیمه باندې د خپل تفوق خیال لري او په لوید یزه نړۍ کې ځان ددې سیمې اصلي وارث ګڼي، خو بیا مې هم ددې علمي چاپېریال خیال ساته. ما ویل دا هم کېدی شي دا ایرانی امریکایي د افغانستان په باب، د نورو ایرانیانو په شان نظر ونه لري. د ګروپي کار په برخه کې هم د سیمینار ژبه انګرېزي وه، خو د عربو یو ژباړونکی هم حاضر و، ځکه دلته د نورو په انډول عربان زیات وو. زموږ ژباړونکو هم کله کله سر راښکاره کاوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلتـه يـو ځـل بيـا د ګـروپ ټولـو غـړو ځانونـه معرفـي کـړل، د همغې لويې غونډې پـه شـان او پـه يـو ځـه لـږ تـوپير، ځکـه لويـه غونډه يو څه زياته رسمي يـوه، خـو دا غونـډه يـا ګروپـې خبرې اترې څه ناڅه ازادې وې، پروفيسور مختيـاري هـم پـه پيـل کـې وويل چې دلته به ازادې خبرې کوو، ډېرې تشريفاتي خبرې بـه نه وي. تر پېژندنې وروسته د نن ورځې پـر عمـومي غونـډې هـم يو څه بحث وشو او هغه وارزول شوه. دې خبـرو يـو سـاعت دوام وکړ. پر پنځه نيمو بجو لـه دې ګروپـې خبـرو خـلاص شـو، پنځـه لس دقيقې پـه خبـرو او لاره کـې تېـرې شـوې، پـاوکم شـپږ بجـې موټر د سـيمينار د برخوالـو د اسـتوګنځي ريزيډنټس اِن هوټـل (Ressedents inn hotle) پر لـوري لاړو. نـيم سـاعت کـې هلتـه ورسېدو، ښه د مزې ستړي وو، هر يو خپـل اتـاق تـه پنـاه يـوړه، تر لږې دمې وروسته مې يو ځل بيا د خپلو پخوانيـو يادښـتونو پر بشپړاوي پيل وکړ. کله به مې ټلويزيـون کـوت او کلـه بـه مـې ليک کاوه، همدې کې د خوب څپه راباندې راغلې وه...

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سیمینار دویمه ورځ

د فبرورۍ **۲۵**مه نېټه د چهارشنبې ورځ وه، سهار وختي له خوبه پاڅېدم، پر ځان مې بیا ګرمې اوبه تېرې کړې، لږه شېبه وروسته مې هغه جدول پیدا کړ، چې زموږ په دوسیه کې ایښودل شوی و، د بېلابېلو ادیانو د عبادت وختونه په کې معلوم وو. د ټولو ادیانو، نه و، خو د څو مهمو ادیانو و لکه: عیسویت، رومان کاتولیک، یهودیت او اسلام. د اسلام د هرې ورځې د لمانځه وختونه په کې معلوم وو، لمونځ مې وکړ، بیا مې لږ سپورټ پیل کړ. نیم ساعت به مې سپورټ کړی وي، ښه ډېر ستړی او خولې شوم، په چپرکټ کې پرېوتم. د خوب یوه نازکه څپه راباندې راغله. لږ د مرغۍ خوب به مې کړی وي، چې بېرته ویښ شوم، مخ و لاس مې ومینځل، دریشي مې واغوسته، لاندې چای ته د کښته کېدو په حال کې وم، چې یو ځل بیا مې پنتاګون ته پام شو. هوا صافه وه، پنتاګون له ورایه سم ښکارېده، د لفټ اواز راغی، په ذهن کې مې بیا هغه خبرې وګرځېدې، چې د نړۍ د یو زیات شمېر ببوزلو هېوادونو پوځي برخلیک له همدې ځایه ټاکل کېږي. دا یا زما تصور و او یا هم واقعیت، خو له کلونو راهیسې زما او زما په شان د نورو ګڼو اشخاصو په ذهن کې دا خبره ټوکېدلې، چې پنتاګون د نړۍ د هېوادونو په برخلیک ټاکلو کې نقش

(c) ketabton.com: The Digital Library

لري، ان د پنتاګون کلمې زموږ پښتو شعر په تېره بیا نظم ته هم د همدې سیاسي او پوځي ځواک له امله لاره پیدا کړې ده. د خلکیانو د وخت په سیاسي خبرو اترو، نظمونو او وروسته بیا په دې نورو نظامونو کې د پنتاګون لفظ په سوونو ځه چې په زرګونو ځله د سیاستوالو له خولې راوتلی دی. کله چې د سپتمبر پر یوولسمه نېټه پر دې مرکز د برید خبر خپور شو، نو دا پېښه خلکو ته یوه معجزه ښکارېده، داسې قوت به هم وي

د سپتمبر پر ۱۱مه پر پنتاګون برید

چې پر پنتاګون برید وکړي؟ ځکه له پخوا لا داسې اوازې وې چې د پنتاګون پر سر مرغۍ هم نه شي تېرېدلای او دلته یې داسې وسایل ایښي، چې که الوتکه او یا هم توغندی یې پر سر تېر شي نو خنثی کوي یې او یا یې هم له لارې منحرفوي، خو د سپتمبر یوولسمې نېټې پېښې دا ټولې اوازې او دنګلې تر پوښتنې لاندې راوستې، یا دا چې دا هر څه دروغ وو، ځکه

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو ترهګرا ویا د امریکا مخالفین پر دې بریالي شول، چې پر دې ودانۍ برید وکړي او یا هم دا هر څه ربښتیا وو، خو دا برید چې پر چا اړول کیږي او ادعا یې کیږي دا د هغو خلکو کار او وس نه دی. په هر حال چای ته کوز شوم، له معمول سره مې چای وڅښه، خپل انډیوالان مې هم وکتل او یو نیم کس بل سره مې هم اشنایي زیاته شوه، پر پاوکم اتو بجو مو له هوټله سیمینارځي (نیسا سنټر) ته حرکت وکړ، سهار نو زموږ کارتونه هم جوړ شوي وو، په دخولي دروازه کې مو هغه ماشین ته ورکړل چې دلته نصب شوی و، بیا د چک له ماشینه تیر شو، د سیمینار هال ته لاړو.

د سیمینار د دویمې ورځې لومړۍ برخه: پر اتو بجو سیمینار پیل شو، تر هر څه دمخه د مراکش او اسرائیلو استازو خپل ځانونه معرفي کړل، وروسته د غونډې ویاند هون رابرټ ګلوکسي Hon.Robert Gallacci خبرې پیل کړې، نوموړي وویل: زه به یې له جنوبي اسیا یاني افغانستانه پیل کړم، موږ ته باید معلومه شي، چې افغانستان له کومو ګواښونو سره مخ دی؟ امریکا ته یې چلېنجونه کوم دي؟ امریکا په دې باب څه نظر لري؟ زه غواړم دا له یوه چوکاټ سره تشبه کړم. د امریکا ستراتیژي په جهان کې څه نقش لري؟ د نړۍ حوادث پر امریکا څه تاثیر لري؟ تاسې به تېره شپه لیدلي وي، چې جمهور رئیس اوباما د کانګرس غونډې ته خبرې

(c) ketabton.com: The Digital Library

وکړي، لومړی د امریکا ستراتیژي ده او دویم هغه چلېنجونه چې امریکا ورسره مخامخ ده. امریکا باید په خپله ستراتیژۍ کې کوم لومړیتوبونه په پام کې ونیسي؟ دا ستراتیژي باید کوم اساسات ولري، چې چلېنجونه رفع کړي. د اوباما د تېرې شپې په خبرو کې مهم ټکی د جهان اقتصادي کېدل یا اقتصادي بحران دی. ددې ترڅنګ امریکا له نامنظمو ګروپونو څخه وېره لري، ځکه چې ددې ډول تهدیدونو مخنیوی سخت دی، خو په تېرو (۹) میاشتو کې اقتصادي موضوع ډېره مهمه شوې ده. اقتصادي بحران کېدی شي ددې سبب شي، چې جهان ته امنیتي مشکلات پیدا کړي. د نړۍ اقتصادي کړکېچ پر موږ او زموږ د حکومتو پر پالیسۍ، هم په کورنۍ کچه او هم په بهرنۍ کچه تاثیر لري. نه یوازې عایدات او مالیه راټیټوي، بلکې نورې ګڼې ستونزې هم راټوکوي، که یو کال دمخه موږ پر مسایلو خبرې کولې، نو اقتصادي موضوع مو هېڅ نه یادوله، خو په تېر یو کال کې حالاتو تغیر کړی او س اقتصادي موضوع ډېره مهمه ده.

ښاغلي رابرټ ګلکسي پر راتلونکو دېرشو کلونو نړۍ ته پر پېښېدونکو احتمالي خطرونو هم رڼا واچوله، ده وویل: ذروي وسله، د عامه وژنې وسله، تروریزم، کمپیوټري بریدونه او نور هغه مسایل دي، چې موږ ورڅخه وېره احساسوو او اندېښنه ورته لرو. نه یوازې پانګوال هېوادونه به ستونزې ولري، غریب هېوادونه به تر هغو لا زیاتې ستونزې ولري. کله

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې له کوم ځایه دا ډول بحراني خبرونه راورسېږي، نو تاثیرات یې پر نورو سیمو هم پرېوزي، د اقتصادي بحران تاثیرات اوس د (۲۰-۲۰) کلونو پخوا په شان نه دي، اوس چې یو ځای کې بحران پیل شي، نو ورسره سم تاثیرات یې په بله سیمه کې هم پرېوزي، نو موږ د امریکا اقتصادي بحران ته ګوته ونیوله، چې همدا اوس یې تاثیرات پر اکثرو هېوادونو څرګند دي.

رابرټ ګلکسي، د چاپېریال ساتنې موضوع هم ډېره مهمه وګڼله، خو نه د اقتصاد په اندازه مهمه، ده وویل: د اقلیم تغیر او د ځمکې د کرې ګرمېدل د تشویش وړ خبره ده، اینده کې به د اوبو کمي، لوږې او نورو مسایلو له امله جنګونه او بحرانونه راپیدا شي او ډېر هېوادونه به له ستونزو سره مخ کړي.

ده د نفوسو ډېرښت، تراکم او کمښت ته هم اشاره وکړه، د نړۍ په بېلابېلو سیمو کې د نفوسو د ودې نا انډولتیا یې یوه ستونزه وګڼله، ویې ویل چې په امریکا کې نفوس ډېرېږي، خو په جرمني، چین او جاپان کې تر کنټرول لاندې دی. په هغو هېوادونو کې چې نفوس یې په ثابت ډول ساتل کېږي، هلته به غټه ستونزه په اینده کې دا وي چې ځوانان یې کمېږي او د کار اصلي قوت یې له منځه ځي. نړیواله بڼه ورځ پر ورځ بدلېږي، پخوا به چې د نړۍ په ګوټ ګوټ کې کومه ستونزه پیدا شوه، ملګرو ملتونه به تلل، مداخله به یې کوله او ستونزه به یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

حلوله، خو اوس د ملګرو ملتونو پر ځای بېلابېلې نادولتي موسسې (انجوګانې)، شرکتونه او خيريه ټولنې رامنځته شوي، دوی د خلکو اقتصادي مشکلات حلوي. يانې نږې د تېرو (۳۰) کلونو په بهير کې ډېر بدلون موندلی دی. نومو ړي زياته کړه: ځينې پوهان وايي امريکا به په راتلونکو لسو کلونو کې هم يو زبرواک وي او لوی اقتصاد به يې په لاس کې وي، د چين، هندوستان او برازيل په شان هېوادونه به ډېر پرمختګ وکړي، قوتونه به يې هم زيات شي، تغير به وکړي، خو امريکا به بيا هم يو ستر پوځي قوت وي. موږ څو شيانو ته اړتيا لرو: له پرمختللې ټکنالوژۍ بايد ګټه پورته کړو، په دې کار او نظامي ځواک کې اصلاً بوديجه ډېره مهمه ده، خو اوباما تېره شپه په خپلو خبرو کې د پوځي ځواک په اړه هېڅ خبرې ونه کړې، دا چې چين او هندوستان د يوه اقتصادي قوت په توګه مطرح کېږي، موږ ته د تشويش وړ خبره نه ده. هندوستان سره يو ستراتيژيک دولتي تړون لرو، چين سره مو هم ښه مناسبات ښه دي، پر دې هم پوهېږو چې چين اينده کې کومې خواته ځي؟ ځينو نورو هېوادونو سره هم ښه مناسبات لرو، اقتصادي بحران ډېر وخت رانغاړي او په دې کې مهمه خبره داده، چې کوم کارونه بايد اول ترسره شي؟ کوم کارونه د لومړيتوب حق لري؟ البته په دې باب چې څه وايم، دا زما خپل نظريات دي، د امريکا د حکومت نظرونه نه دي. اوس د امريکا لومړيتوب

(c) ketabton.com: The Digital Library

امنیت دی، موږ باید هیڅ شی ونه سپموو او پرې نه ږدو ، چې د سپټمبر د یوولسمې نېټې پېښه بیا تکرار شي.

موږ باید امنیت ته زیاته پاملرنه وکړو. د سپټمبر یوولسمې نېټې تر پېښې وروسته بله داسې پېښه نه ده رامنځته شوې. نور هېوادونه هم تر تروریستي بریدونو لاندې دي. که دا حالت تغیر وکړي، نو طبعاً نړیوال روابط هم ورسره بدلون مومي. د امریکا اوسنۍ اداره هم باید همدا لاره تعقیب کړي، په اوسنۍ اداره کې د اقتصادي او محیطي مسایلو په باب پرمختګ شوی دی. د امریکا د ستراتیژۍ په باب هم باید څه ووایم، خو زما دا نظرونه د امریکا د حکومت نظرونه نه دي، زه خپله وړاندوینه کوم، چې ۴-۸ کاله وروسته به څه پېښېږي؟ ځینې مسایل یې دادي:

ځو موده د مخه (سناتور جان کیري) سوریې او غزې ته لاړ، ددې لپاره چې له نورو سره خبرې اترې وکړي، ددې خبرو هدف دا دی چې غواړي له نورو هېوادونو سره خپل مناسبات پراخ کړي. د امریکا پر وړاندې اوس لوی دښمن یوازې القاعده دی. ددې پر وړاندې د دوستانو درلودل ډېر مهم دي، د ملګرو ملتونو په مرسته سوله څرنګه راژوندۍ کولای شو، امریکا خپله زیات مشکلات لري، د پوهې او ادارې له نظره، امریکا غواړي په خپله پر نړیوال سیاست خبر وي. موږ غواړو د خپلو دوستانو اقتصاد تقویه کړو، له چین سره ښه روابط لرو، دا روابط به ډېر ژر له منځه لاړ نه شي. جمهور رئیس اوباما دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

کرېدېټ اخيستی، چې د تجارت پر وړاندې ستونزې لرې کړي، د اټومي وسلو پر وړاندې د خپلو سرحداتو ساتنه مهمه ده، څنګه کولای شو خپل سرحدات وساتو؟ په سيمه کې څه مشکلات دي؟ د (نيسا) ساحې په شاملو هېوادونو کې څه ستونزې دي؟ دې کې لومړی او دويم هېواد نه شته، د فلسطين او اسرائيلو موضوع ډېره مهمه ده، اوباما او امريکا هيله لري، چې ددې موضوع لپاره يوه حل لاره پيدا کړي، دا کار به د ترهګرو هغه پلمه له منځه يوسي، چې تل دې ټکي ته اشاره کوي. اوباما غواړي د خپل کار په دې شپو ورځو کې پر دې کار وکړي، د مديترانې هېوادونو، شمالي افريقا، ترکيې، جرمني او نورو هېوادونو سره خپلو مناسباتو ته پراختيا ورکړي، ترکيې ته د زيات نقش لوبولو چانس ورکوي، په تېره بيا په اقتصادي برخه کې. زيات مشکلات چې دي هغه د ايران، افغانستان او پاکستان په برخه کې دي. دا يو چانس دی، چې امريکا غواړي له عراقه خپل يو زيات شمېر عسکر وباسي او امنيتي مسايل خپله عراقيانو ته وسپاري، په دې حالت کې به زموږ پوځ زيان نه زغمي، يوازې خپل بېزونه او د خليج امنيت به ساتي، د ايران د مسايلو په باب هم يو مشاور ټاکل کېږي، چې هغه به د ايران چارې تعقيبوي. د افغانستان او پاکستان مسايل ډېر پېچلي دي، اوباما غواړي افغانستان ته (۱۷۰۰۰) عسکر ورولېږي، د اوباما اداره غواړي دا جنګ مثبتې لارې ته سوق کړي، پاکستان زموږ يو ستراتيژيک

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملګری دی، امریکا غواړي پاکستان سره نور هم خپل مناسبات پراخ کړي. سربېره پر دې د امریکا نوې اداره غواړي نورو سره هم خپل روابط ښه کړي.

تر دې خبرو وروسته له نوموړي څخه د بېلابېلو مسایلو په باب پوښتنې وشوې، د منځنی ختیځ، د ایران او امریکا د روابطو، د فلسطین او اسرائیلو د شخړې په هکله، له عراقه د عسکرو د وتلو او ځینو نورو مسایلو په باب، چې ده ورته داسې ځوابونه ورکړل، چې اکثره یې په خپلو تېرو خبرو کې ویلي وو. تر دې وروسته د چای لپاره یوه پنځه لس دقیقه یي وقفه وه، بیا بله غونډه پیل شوه.

د دویمې ورځې د غونډې دویمه برخه: د دویمې ورځې په دویمه غونډه کې د منځنی ختیځ او شمالي افریقا مسایل څېړل کېږي، دریو پروفیسورانو ته بلنه ورکړل شوه، چې د ستېج سر ته راشي او پر خپلو څوکیو کېني.

۱- ډاکتر مورحف جیوجاتی (Dr. Murhaf Jouejati)

دی اصلاً یو سوریایي دی او اوس د (نیسا سنټر) پروفیسور دی.

۲- ډاکتر فریبورز مختیاری (Dr. Fariborz mokhyiari)

چې دی یو ایران الاصله امریکایي دی، د نیسا مرکز پروفیسور دی او د منځنی ختیځ د چارو کارپوه دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- ښاغلی لور ېنس وېلټ (Mr.Lowrence Velte) د (نیسا مرکز) یو بل پروفیسور دی.

تر ټولو دمخه پروفیسور مختیاري ته بلنه ورکړل شوه. هغه د خطابې مېز ته راغی، ویې ویل: زه غواړم په سیمه کې د ایران حضور او له هغه څخه د احتمالي خطرونو په اړه خبرې وکړم. خو لومړی غواړم د ((انقلاب)) په باب څه وو ایم.

۱- د انقــلاب تــاثیر:

انقلابونـــه همېـــشه د ایـډیالوژیو تـر چتـر لانـدې پېښېږي، خو کله چې زمانه تېرېـږي، ایـډیالوژي خپـل رنـګ لـه لاسه ورکوي، پـه پیـل کـې ګـرم شـعارونه وي، خـو وروسـته شـعارونه هـم سړېږي، پـه پیـل کـې پالیـسي همداسې وي، ځکه خلـک د ایـډیالوژۍ تـر چتـر لانـدې ښـه تنظیمېـږي، خـو وروسـته د انقلابونو ایډیالوژیک اړخ کمزوری کېږي، انقلاب او د واک مدعیان بلې خواته میلان پیدا کوي، غوره مثال یې د فرانسې انقلاب دی، چې وروسته د همغه چا د ژوند په بیه تمام شو، چې دا انقلاب یې د بري پوړۍ ته رسولی و. د ایران انقلاب هم همداسې وګڼئ. اوس د ایران انقلاب لـه خپلو هغو هدفونو،

(c) ketabton.com: The Digital Library

شعارونو او ایډیالوژیک بېز څخه لرې شوی او یا لرې کېږي، چې تر انقلاب دمخه ورته ټاکل شوي وو او د انقلاب پر لومړیو کلونو تعقیبېدل.

۲- په منطقه کې د ایران حضور: ایران یو لوی هېواد دی، چې په دې سیمه او نړۍ کې حضور لري، څوک یې مني که نه، خو د سیمې په سولې او ثبات کې د ایران حضور ته په نه سترګه کتل سم نه دي. ایران یو لرغونی هېواد دی، چې زرکلن تاریخ لري او یو متمدن ملت دی، دا سمه ده کوم کسان چې د حکومت په راس کې دي دا د منلو وړ نه دي، خو د ایران د واکمنو او د ایران ملت او هېواد خبره جلا ده، هر څوک چې د ایران له رول څخه سترګې پټوي، دا له واقعیت سره سمون نه خوري. پروفیسور مختیاري زیاته کړه: ځینې کسان ایران په شؤنیزم (پراختیا غوښتنې) او د نورو په چارو کې په لاسوهنې تورنوي، خو ایران د تاریخ په اوږدو کې هېڅکله هم د چا په کورنیو چارو کې مداخله نه ده کړې او نه یې کوي، بلکې نور لا راغلي پر ایران یې یرغل کړی، (هدف یې عراق او نور عرب وو خو دا خبره یې په ډېر رمز کې تېره کړه) پروفیسور مختیاري وویل: ایران هېڅکله په سیمه کې د پراختیا غوښتنې سیاست نه دی تعقیب کړی او نه یې تعقیبوي، یو شی چې ایران یې غواړي هغه د خپل فرهنګ او ژبې پراختیا ده او دده په نظر دا د ایران حق دی، چې د خپلو (فارسي ژبو) لپاره کار وکړي، ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

ان په هندوستان کې د فارسي ژبې دود ته اشاره وکړه، چې هلته هم یو وخت فارسي ژبه دود وه. د پروفیسور مختیاري په نظر له ژبنیو او فرهنګي مسایلو پرته ایران په نورو هېوادونو کې هېڅ ډول مداخله نه ده کړې او نه یې کوي. یوازېنی تشویش چې ایران یې په سیمه کې لري هغه دادی، چې بهرنۍ قواوې باید له سیمې (مقصد یې منځنی ختیځ او افغانستان و) ځخه ووځي، چې د تفاهم لپاره لاره اواره شي. پروفیسور مختیاري زیاته کړه: تر انقلاب وروسته هم ایران ځو ځله غوښتي چې د ایران او امریکا مناسبات ښه شي، خو امریکایي مقاماتو ورته هېڅ توجه نه ده کړې، وروستی ځل د فاطمي د معتدل حکومت له خوا یو لیک، د امریکا متحده ایالاتو مشرتابه ته راولېږل شو، چې د مناسباتو د ښه کېدو غوښتنه یې کړې وه، هغه لیک هم بهرنیو چارو وزارت ځخه بل چېرته لاړ نه شو، هغه وخت ما او نورو، امریکایي چارواکو ته وویل چې له ایران سره د مناسباتو ښه والی ستاسو په ګټه دی، خو چا پرې سر ونه ګراوه. د پروفیسور مختیاري په نظر ایرانیان ښه حافظه لري او د ایران حکومت اوس غواړي، په سیمه کې ثبات رامنځته شي، نو بایده دي چې د ایران حکومت سره خبرې اترې پیل شي.

کله چې د پروفیسور مختیاري خبرې خلاصې شوې، نو یو دم اکثرو برخوالو د پوښتنو لپاره لاسونه پورته کړل، خو د غونډې منتظم ښاغلي وېلټ وویل: صبر وکړئ چې دا دوه نور

(c) ketabton.com: The Digital Library

بحثونه خلاص شي، بيا به ټولو ته د پوښتنو وخت ورکړو. پر همدې توافق وشو. په دې ترڅ کې ما هم لاس پورته کړی و، نو غلی شوم او خپلې پوښتنې مې په کتابچه کې وليکلې.

وروسته پروفيسور مورحف جيوجاتي ته نوبت ورسېد، ده هم منځني ختيځ کې د سولې او ثبات په باب خپل تحليل وړاندې کړ. ده تر هر څه دمخه د منځني ختيځ هېوادونه پر څو کټګوريو ووېشل او بيا يې له امريکا متحده ايالاتو سره د هغو روابط هم تشريح کړل، سيمه ييزو قوتونو او له سيمه ييزو قوتونو سره د هغو اړيکو ته يې هم ګوته ونيوله. د هېوادونو د وېش کټګوري يې په دې ډول وه.

د امريکا متحده ايالاتو دوست هېوادونه، لکه: اسرائيل، سعودي عربستان، مصر او اردن.

د امريکا متحده ايالاتو مخالف هېوادونه، لکه: ايران او سوريه.

د امريکا متحده ايالاتو مخالف ګوندونه، لکه: حزب الله او حماس.

د امريکا متحده ايالاتو موافق ګوندونه، لکه: الفتح او نور.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ایران او سوریې ملاتړي ګوندونه، لکه: حماس او حزب الله.
پروفیسور جیوجاتي وویل: د منځني ختیځ لانجه کېدی شي د خبرو اترو او ټولو مطرح هېوادونو د ګټو په پام کې نیولو سره اواره شي، ده زیاته کړه، سوریه به د وخت په تېرېدو اسرائیلو سره معاملې ته حاضره شي، کېدی شي، سوریه په لبنان او فلسطین کې له اسرائیلي ضد تحریکونو، په تېره بیا حماس سره خپل روابط کمزوري کړي، ددې کار په مقابل کې به اسرائیل حاضر شي، چې سوریې ته د ګولان لوړې ځوکې، چې د ۱۹۶۷ کال د جنګ پر مهال یې نیولي، خوشې کړي، د سعودي عربستان رول هم ډېر مهم دی، اسرائیل هم خپل ضرورتونه او مجبوریتونه لري، تر څو چې د سیمې دې غټو هېوادونو سره جوړ نه شي، نو دوی ته هم ددې پرله پسې جګړې زغمل اسانه کار نه دی. نوموړي پروفیسور که څه هم د خبرو په پیل کې څرګنده کړه، چې زه د هغه هېواد له غړو څخه یم، (مقصد یې سوریه و) چې امریکا یې د شیطاني محور غړي ګڼي، پروفیسور مختیاري ته یې هم اشاره وکړه، چې ایرانی دی او ایران هم د امریکا په نظر په شیطاني مثلث کې شامل هېواد دی. شیطاني مثلث کله کله د امریکا په سیاسي اصطلاحاتو کې د ایران، سوریې او شمالي کوریا لپاره کارول کېږي. خو پروفیسور جیوجاتي وویل چې زه غواړم یوازې د حالاتو تحلیل وکړم. که څه هم دده په خبرو کې د ناپېیلتوب اصل تر ډېره حده مراعت شوی و، خو بیا هم تحلیل یې څه نا څه د خپلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناسیونالیستي افکارو او احساس تر تاثیر لاندې و، د ده بحث خورا ګرم و، د منځنې ختیځ د هېوادونو اکثره استازي ورته ښه غوږ غوږ وو او د اسرائیلو استازی هم ښه متوجه و. په دې پسې ښاغلي پروفیسور، لورېنس وېلټ خبرې وکړې، هغه د شمالي افریقا په باب خپل تحلیل وړاندې کړ او ویې ویل چې د شمالي افریقا اکثره هېوادونه اوس له امریکا سره ښه روابط لري او په ډېرو برخو کې یې یو بل سره همکاري شته. پروفیسور وېلټ زیاته کړه: د شمالي افریقا هېوادونه د خپلو مجبوریتونو او هغو چلېنجونو له مخې چې دوی ورسره مخ دي، اړ دي چې له امریکا متحده ایالتونو سره ښه همکاري ولري. د شمالي افریقا بحث زما او همدارنګه د سیمینار اکثریت برخوالو لپاره ډېر جالب نه و، نو ځکه مې ډېر یادښتونه وانه خیستلای شول.

د پروفیسور وېلټ تر خبرو وروسته سملاسي د پوښتنو لپاره ګڼ لاسونه پورته شول، اکثره پوښتنې پروفیسور مختیاري ته، چې د ایران په باب یې لکچر ورکړ، راجع وې. که څه هم زه په لومړي کتار کې وم، خو تر ما دمخه غالباً د اردن هېواد استازي له پروفیسور مختیاري څخه وپوښتل: تاسې فرهنګي پراختیا د ایران حق ګڼئ، ایا نورو هېوادونو ته هم ددې حق ورکوئ، چې ایران کې خپل کلتور پراخ کړي؟ پروفیسور مختیاري دې پوښتنې ته داسې سم ځواب ورنه کړ، هغه وویل،د ایراني فرهنګ تقاضا خپله خلک کوي، د بېلګې په توګه، په هندوستان کې د فارسي ادبیاتو یوه ښه دوره تېره شوې ،د یو

(c) ketabton.com: The Digital Library

هندي پروفیسور یادونه یې وکړه، چې فارسي شعرونه یې له یاده زده وو او د فارسي شاعرانو د کتابونو غوښتنه یې کوله، ورپسې یې ماته د پوښتنې نوبت راکړ:

ما له پروفیسور مختیاري څخه وپوښتل چې موږ باید د مداخلې او پراختیا غوښتنې په مانا پوه شو. د سیمینار برخوالو ته مې وویل چې ګاونډي د ګاونډیانو پر نیت، دوستۍ او دښمنۍ ښه پوهېږي، ایران زموږ ګاونډی دی، نو تر هر چا یې موږ ته نیت ښه معلوم دی، ایران همدا اوس په افغانستان کې په دې لاندې برخو کې د پراختیا غوښتنې او مداخلې سیاست تعقیبوي:

۱- **په ژبنۍ او فرهنګي برخه کې:** همدا اوس د ایران له خوا په افغانستان کې پنځه ټلویزیونه او (۲۱) چاپي خپرونې فعالیت کوي، چې دا ټول د ایران د پیسو په زور چلېږي، ایران غواړي افغانستان تر خپل فرهنګي او ژبني تسلط لاندې راولي.

۲- **مذهبي برخه کې:** ایران نه یوازې د مذهب په نامه افغانستان کې مذهبي ګوندونه جوړ کړي، بلکې په کابل کې یې د یو بل ثاني قم مدرسه هم جوړه کړې، چې تر (۵۰) ملیونو ډالرو زیات لګښت یې پرې کړی، افغانستان یو سني مذهبی هېواد دی، خو ایران غواړي افغانستان کې د شیعه او سني ستونزه راولاړه کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- په اقتصادي برخه کې: ټاکل شوې له ترکمنستان څخه د افغانستان له لارې پاکستان او جنوبي اسیا ته د نفتو او ګازو نللیکه وغځول شي، ایران همېشه د داسې پروژې مخالفت کړی او کوي یې. ایران همدا اوس د افغانستان مارکیټ د خپلو لو په لټه کې دی.

۴- سیاسي برخه کې: ایران غواړي پر افغانستان د خپلې خوښې یو مذهبي حکومت تحمیل کړي او یا داسې حکومت چې د ایران غوښتنې ومني، نو ځکه خو یې همېشه د یوې قوي مرکزي حکومت پر وړاندې ستونزې راولاړې کړي دي.

۵- پوځي برخه کې: تر طالبانو دمخه حکومت پر مهال دوی د هغه بېلابېلو مخالفو ډلو سره پوځي مرسته کوله، د طالبانو په واکمنۍ کې یې د هغوی مخالفو وسلوالو ډلو ته مرستې لېږلې او تر طالبانو وروسته اوس بیا هم داسې شواهد شته، چې دوی طالبانو ته پټې نظامي مرستې کوي. ایا دې ډول کارونو ته مداخله نه شو ویلای؟

زما پوښتنې پر پروفیسور مختیاري ښې ونه لګېدې، خو د غونډې د برخوالو له حالته راته پته ولګېده، چې ټولو ته یې خوند ورکړ، ددې یو علت دا و، چې د پروفیسور مختیاري په خبرو کې د ایرانپالنې روحیه له ورایه ښکارېدله، علمي لیکنه یې تر ملي احساساتو لاندې راغلې وه. زما د پورته پوښتنې یا پوښتنو په ځواب کې پروفیسور مختیاري، تفصیلي او قناعت

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښښونکي ځوابونه رانه کړل، يوازې دومره يې وويل: دومره اخبارونه چې د ايران په مرسته چاپېږي البته ضرورت به يې وي، يو څو خبرې يې نورې هم اخوا د پخوا تېرې کړې. څو نورو برخوالو هم له پروفيسور مختياري څخه پوښتنې وکړې، د نومورې حالت چندان ښه ونه برېښېد ، په همدې خاطر د غونډې وياند وويل چې نورې پوښتنې به له پروفيسور جيوجاتي څخه وکړئ، پر دې وخت سنجر صيب ماته وويل: ستا پوښتنې زمونږ د دولت پاليسي نه ده. د سنجر صيب خبرې پر ما ښې ونه لګېدې، ما ويل دا يو علمي سيمينار دی، د پاليسيو د ځرګندولو ځای نه دی، دلته بايد واقعيت وويل شي، پاتې شوه د پاليسۍ خبره، مونږ او تاسې درې تنه چې دلته راغلي يو، يو هم د دولت ټوله استازي نه شو کولای، نه ته د دولت استازي کولای شې، نه زه او که ته يې کولای شې، نو زه يې هم کولای شم او انګار صيب هم، دا ددې ځای نه دی چې د يو بل خبرې رد کړو، په دولتي کچه هم ته تر ما په حساس دفتر کې کار نه کوې، ماته د افغانستان ملي ګټې ډېرې محترمې دي، نه د حکومتونو، مقصد مې دادی، چې که زما پر خبرو دې ناوړه تبصره وکړه، نو زه به هم مجبور شم، ستا د هرې خبرې پر وړاندې دريغ ونيسم. د سنجرصيب بيا هم زړه طاقت ونه کړ. بيا يې لاس پورته کړ، نوبت ورته ورسېد. ځان يې يو ځل بيا د معمول په شان معرفي کړ، چې په جمهوري رياست کې د پاليسۍ رئيس يم. سنجر صيب اصلاً د جمهوري رياست د مقام

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دفتر کې چې مشري يې ښاغلی محمد عمر داود زی صيب کوي او په دې رياست کې څو بېلابېل رياستونه دي، د پاليسۍ په نامه هم يو رياست د همدې رياست په تشکيل کې شته، دی د همدې رياست رئيس دی. خو څرنګه چې د سياست پر نزاکتونو پوهېږي، نو ځکه له دې مقام څخه هم د خپل ځان او هم د خپل ګوند په ګټه ښه کار اخيستلای شي. ده په خپلو خبرو کې وويل: موږ د ايران په ګډون ټولو ګاونډيو سره ښه روابط غواړو، کله کله د ګاونډيو ترمنځ لوړې ژورې پېښېږي، خو دا د دې مانا نه لري، چې موږ يو بل سره ښه روابط نه غواړو، د سنجر صيب خبرې همدومره لنډې وې، ما پرې ځکه بيا تبصره ونه کړه، چې دده خبرو ضرر نه درلود.

وروسته د اسرائيلو استازي (جيرمي ايسشروف) له پروفيسور جيوجاتي څخه پوښتنه وکړه: تاسو د ګولان د لوړو پر سر د سوريې او اسرائيلو د جوړجاړي په باب وويل، زه خو فکر کوم چې دا داسې اسانه خبره نه ده، دلته نورې ستونزې هم شته. نو موږ ي پروفيسور يې په ځواب کې وويل: ما نه دي ويلي چې دا مشکل همداسې ژر حلېږي، خو دا هغه موضوعات دي، چې د دواړو هېوادونو ګټې په کې دي، نو کېدی شي دا ګټې دوی يو بل سره نږدې کړي. د منځني ختيځ په هکله له دې پروفيسور څخه ګڼې پوښتنې وشوې، چې ده ورته په خپل نوبت ځوابونه ورکړل، د امريکا پر يو اړخيز سياست هم سختې نيوکې وشوې، چې همېشه يې د اسرائيلو پلوي کړې، ورپسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شمالي افريقا د هېوادونو او امريکا د روابطو په اړه څو پوښتنې وشوې، د غونډې وخت نور په ختمېدو شو. يوولس نيمې بجې ډوډۍ ته لاړو. له هاله چې راووتو، نو د عربي هېوادونو يو څو تنو ماته افرين ووايه او ويې ويل چې ښې پوښتنې دې ورڅخه وکړې، د هغوی تولو نظر دا و چې پروفيسور مختياري په خپلو خبرو کې د ايران زياته پلوي کړې وه. تر ډوډۍ وروسته بېرته هال ته راغلو.

د دويمې ورځې تر غرمې وروسته غونډه: په دې غونډه کې د افغانستان او جنوبي اسيا په باب بحثونه شامل وو. د دې برخې وينا وال وو:

۱- علي احمد جلالي، د افغانستان د کورنيو چارو پخواني وزير او د نيسا مرکز پروفيسور.

۲- ډاکتر رابرټ باګوس، د جنوبي اسيا پر هېوادونو بحث درلود. په جنوبي اسيا کې افغانستان، پاکستان، نيپال، هندوستان، سريلانکا، ميانمار، بوتان او بنګله دېش شامل دي.

د افغانستان د کورنيو چارو وزارت پخواني وزير او اوس د نيسا سنټر پروفيسور علي احمد جلالي د افغانستان په باب خبرې پيل کړې. علي احمد جلالي

(c) ketabton.com: The Digital Library

وویل: له افغانستانه چې کوم خبرونه راځي، په خواشینۍ سره چې ښه خبرونه نه دي، کله چې یوه حادثه یا واقعه پېښېږي، نو عموماً منفي خبرونه ترې جوړېږي، ځکه خو ټول خبرونه منفي وي، جلالي صیب وویل: د طالبانو پر وخت افغانستان داسې و، لکه په کمبودیا کې د پولپوت رژیم، خو اوس ډېر پرمختګ شوی دی، صحت، ښوونه او روزنه، انتخابات، پولیس او نورو برخو کې پرمختګ شوی دی. پخوا په ټول هېواد کې یوازې یوه راډیو وه، خو اوس تر (۱۰۰) زیاتې راډیوګانې فعالیت کوي. زه چې ژورنالیست وم، نو موږ به منفي خبرونه نشرول، ښه خبرونه نه خپرېدل، پر ۲۰۰۴م کال زه د افغانستان د کورنیو چارو وزیر وم (۴۰۰۰۰) پولینګ سټېشنونه او د انتخاباتو لپاره د رایې اچونې مرکزونه وو (۵۰۰) ژورنالیستانو دا بهیر څاره، هېڅ داسې خطرناکه پېښه ونه شوه، ژورنالیستانو وویل: ((دا خو هېڅ داستان نه دی)).

خو که اوس موږ د حکومت او ژورنالیستانو د دواړو نظرونه سره پرتله کړو، نو پرمختګ د دې سبب کېږي، چې منفي خبرونه په شا وتمبوي او یا هم برعکس. یوه بېلګه به وړاندې کړو: د کندهار- کابل لویه لاره جوړه شوه، (۲۵) ساعته واټن (۵) ساعتونو ته رالنډ شو، خو په امنیتي برخه کې پرمختګ ونه شو، نو اوس خلک له دې لارې څخه د امنیتي مشکلاتو له امله سمه ګټه نه شي پورته کولای. کله چې موږ د افغانستان موضوع تحلیلوو، نو د خاصو افکارو تر تاثیر لاندې راځو،

(c) ketabton.com: The Digital Library

راځئ چې د دې موضوع په اړه خبره له يوې افسانې څخه پيل کړو، چې ځينو خلکو رامنځته کړې ده.

افسانه: يو شمېر خلک دا سې نظر ورکوي، چې د افغانستان شخړه يوه قومي موضوع ده او دا جنګ يو قومي جنګ دی، خو دا خبره بېخي غلطه ده. افغانستان کې پښتون، تاجک، ازبک او نور او سبړي، خو د ټولو هويت افغان دی. پر افغانستان باندې د روسانو د يرغل پر مهال يو زيات شمېر افغانان نورو همقومو هېوادونو ته لاړل، خو کله چې بېرته راغلل، نو افغانيت يې نور هم قوي شوی و، د تاريخ په اوږدو کې افغانستان په ختيځ او سوريه په لويديځ کې د لويې لارې پر سر پراته هېوادونه وو. (۲۳۰۰) کاله د مخه مقدوني سکندر باګرام ته راغی، باګرام بيا د شوروي يرغل پر مهال د هغوی مرکز و او اوس د امريکايانو پوځي مرکز هم دی، خو افغانانو په کې تل يو ځای ژوند کړی. د کورنيو جګړو پر مهال په افغانستان کې قومي ډلې وې، خو يوازې په کابل کې جنګېدې، دا سې ډلې هم وې، چې عسکر يې له يوه قومه او قومندان يې له بل قومه و. د شورويانو ستونزه دا وه، چې هغوی غوښتل افغانستان ونيسي، خو دې او سني ائتلاف ځواکونو يو ولس ناخوښې رژيم راو پر ځوه. تا سې ته به عجيبه ښکاره شي؛ په دې جګړه کې ټولو (۱۵۰) امريکايي عسکرو برخه درلوده، او ه کاله مخکې د خلکو په ژوند کې بدلون راغی، خو

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروسته د ملکي تلفاتو ستونزه پیدا شوه، خو دې سره سره بیا هم خلک دوی غواړي، خو د یو ضرورت په توګه، نه د ۲۰۰۱م کال په شان.

بل افسانه يي مشکل: يو بل افسانه يي نظر دادی، چې افغانان ملک الطوايفي ژوند غواړي، دا خبره هم سمه نه ده، د دې خبرې يو علت دا و، چې په تېرو جګړه ييزو کلونو کې حکومت ظرفيت نه درلود او دا ظرفيت له منځه تللی و، نو خلک بېرته خپل عنعنه يي حالت ته ورګرځېدلي وو.

پر ۲۰۰۱م کال نړيوالو ځواکونو له پورته شروع وکړه، کرزي کابينه انتخاب کړه، بلکې کابينې کرزی انتخاب کړ، اصلي خبره داده، چې حکومت بايد خپل ظرفيت لوړ کړي، چې د خلکو لومړي ضرورتونه پوره کړي.

دويم واقعيتونه: شلکلنې جګړې افغانستان تباه کړی، بيا رغونه يې روانه ده، خو ډېره تېزه نه ده، که له عراق سره يې پرتله کړو، نو توپيرونه په کې ليدل کېږي: افغانستان د مساحت له پلوه تر عراقه په سلو کې (۴۰) لوی او نفوس يې تر عراقه (۵) مليونه زيات دی. افغانستان د عراق په تناسب غريب دی او هم د عراق په اندول په کې لږه پانګه اچول شوې ده. دنيا ته د افغانستان د بيارغونې فکر وروسته پيدا شو. په پيل کې يوازې همدا فکر و، چې طالبان له صحنې لرې کړي، د دولت جوړونې او بيا رغونې فکر وروسته پيدا شو. چا فکر نه کاوه،

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې طالبان او القاعده به دومره ژر سقوط شي. ټولو، افغانستان د امپراتوريو د قرباني او رنګوني ځای ګاڼه، خو کله چې طالبانو د دوو میاشتو په بهير کې سقوط وکړ، دنيا وروسته متوجه شوه، بيا رغونه يې شروع کړه، چې نتيجه يې ډېره ښه نه وه، څو شيان ډېر مهم دي، چې بايد توجه ورته وشي:

۱- د ترهګرو پر ضد مبارزه، ۲- بيارغونه، ۳- حکومت جوړونه.

۱- د ترهګرو پر ضد مبارزه: دا مبارزه پېچلې ده، د ساري په توګه، کله چې د يو تروريست پر ضد پر يو کلي بمباري کېږي، عام خلک ځورېږي، په داسې حال کې چې د تروريستانو د ځپنې لپاره د همغو خلکو همکاري په کار ده. په دې برخه کې دنيا يوه واحده قومنده نه لري. نړۍ بايد په دې برخه کې څو فکتورونه ولري:

۱- ستراتيژيک فکر ولري نه تاکتيکي.

۲- لرې فکر ولري نه لنډ.

۳- يوه ګډه ستراتيژي بايد ولري، نه ټوټه ټوټه او بېلابېله.

۴- مشکل بايد په سيمه ييزه توګه په پام کې ونيسي، نه يوازې افغانستان د مشکل په توګه.

جلالي صيب د خپلو خبرو په ترڅ کې زياته کړه، چې د دولت او د خلکو ترمنځ د مناسباتو د ښه کولو او امنيت راوستلو يوه ښه لاره داده، چې د هېواد ګوټ ګوټ ته خدمات ورسول شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر پروفیسور جلالي وروسته یو بل امریکایي پروفیسور ډاکتر رابرټ باګس Dr.Robert Boggs ته وار ورسېد ، هغه د پاکستان او جنوبي اسیا د ځینو نورو هېوادونو په باب خپل بحث پیل کړ. پروفیسور باګس وویل: د پاکستان په باب د امریکا رسمي نظر د

جمهور رئیس اوباما له خوا بیان شوی دی، خو زه چې دلته څه وایم دا زما شخصي نظر دی، نه د امریکا د حکومت رسمي نظر. پاکستان زموږ لپاره ډېر ضروري دی، پاکستان اوس له ډېرو خطرونو سره مخامخ دی، هره ورځ چې خبرېږو ، یوه پېښه وي، نه یوازې انتحاري حملې عامې شوي، بلکې نورې ډول ډول تروریستي حملې هم کېږي، یوازې یوه سیمه کې حالات خراب نه دي، بلکې هر ځای کې خراب دي. د پاکستان په شان چې هر بل هېواد وای دا کار ورته مشکل و. پاکستان ډېر زیات مشکلات لري، له اقتصادي پلوه کمزوری دی، اجناس په کې ډېر قیمته دي، بېکاري په کې زیاته ده، سیاسي مشکلات هم لري، دوه لوی ګوندونه یې تضاد سره لري ، د قانون د انفاذ په برخه کې هم مشکلات لري، د ذروي وسلې په برخه کې یې هم تشویشونه شته، پاکستان باید د خپلو چارو د سمبالښت چارې

(c) ketabton.com: The Digital Library

په خپل لاس کې واخلي. نومـوړي پروفیسور تر پاکستان وروسته د هند په باب خبرې پیل کړې:

په تېرو څو کلونو کې يې اقتصادي وده تېزه وه، خو په تېرو اوو کلونو کې دا وده سسته شوې ده. د امریکا له نظره هندوستان زموږ ستراتيژيک ملګری دی. امریکا ته د هند بحر اهمیت ډېر زیات دی، هم له اقتصادي پلوه او هم د نورو اړخونو له نظره. امریکا پوهېږي، هندوستان داسې یو هېواد دی، چې نه يې متحد دی او نه يې تر کنټرول لاندې، خو کله چې د هندوستان داخلي حالت ته ګورو، نو حالت د تغیر په حال کې دی، نوي سیاسي او قومي ګوندونه راڅرګند شوي، کېدی شي هلته یوه نوې ائتلافي اداره جوړه شي، خو د بهرنيو اړيکو او چارو تعقیبول یوازې د صدراعظم کار نه دی، بلکې د ائتلاف د ټولو غړو نظرونه په کې مهم دي. د هندوستان او پاکستان د ستونزو په باب باید وویل شي، چې د ممبي تر پېښو وروسته دا روابط ډېر خراب شوي، خو موږ هیله لرو، چې دا روابط ښه شي. پاکستان باید پر دې پوه شي، چې د هند د صبر کاسه نوره نسکوره ده، که یوه بله حمله هم پر هند وشي، نو کېدی شي خبره نظامي جګړې ته ووځي. دا حالت امریکا ته د تشویش وړ دی، موږ کوښښ کوو، چې حالات تر کنټرول لاندې راولو. ډاکتر باګس زیاته کړه: غواړم د جنوبي اسیا ځینو وړو هېوادونو ته اشاره وکړم، دا هېوادونه واړه دي، خو ډېر مهم دي، بنګله دېش (۱۳۰) ملیونه نفوس لري، سریلانکا، (۳۰) ملیونه او

(c) ketabton.com: The Digital Library

بوتان (۲۲۰۰۰). دا هېوادونه ځينې يې کم نفوس لري او ځينې يې زيات، اوضاع يې ډېره پېچلې ده، د ملکي او نظامي مشرانو ترمنځ يې ستونزې دي.

نيپال: نيپال يو پاچاهي حکومت درلود، البته مطلقه پاچاهي، په پيل کې ورسره هندوستان مرسته وکړه، چې د خپل ملک دروازې د بهرنۍ نړۍ پر مخ پرانيزي، دا سې يو سيستم يې درلود، چې له پورته څخه کښته راته، سياسي ګوندونه په همدغه حالت کې رامنځته شول، د هند له خوا پر پاچا زيات فشارونه راغلل، خلکو مظاهرې وکړې او په نتيجه کې يو پارلمان جوړ شو. ماويستانو له دې حالت څخه ګټه پورته کړه، پر (۲۰۰۱)م کال يې پاچا او د هغه کورنۍ له واکه لرې او قتل کړل. وليعهد ديموکراسي نه غوښتله، پارلمان يې منحل کړ، دې سره په ټول هېواد کې ګډوډي پيدا شوه، ددې ګډوډۍ په بهير کې (۱۳۰۰۰) کسان ووژل شول، سياسي ګوندونه له ماويستانو سره موافقې ته ورسېدل، ماويستان اکثريت نه وو، خو نسبي اکثريت يې ترلاسه کړ، فکر کېږي، چې پرمختګ او موافقت ترلاسه شوی، خو تشويشونه لا شته، ماويستان اوس وسله لري او فکر کوي چې دوی انقلابيان دي، خلک ازاروي، خو خلک غواړي، چې پر ماويستانو فشار راوړي، چې خپلې کړې وعدې عملي کړي او خلکو ته ولسواکي ورکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بنګله دېش: بنګله دېش له نيپال څخه توپير لري، په بنګله - دېش کې سياسي ګوندونه د قدرت لپاره مبارزه کوي، د پوځ رول په کې هم مهم دی. کله کله حالات داسې شي، چې ديموکراسي ته په کې خطرونه او ګواښونه پېښېږي.

سريلانکا: پر ۱۹۴۷م کال يې له انګليس څخه خپلواکي ترلاسه کړه، ډېر کلونه کېږي، چې د حکومت او تاميل پړانګانو ترمنځ جګړه روانه ده. بشري حقونه او ولسواکي په کې له ستونزو سره مخ ده.

بوټان: تر۱۹۷۰م کال پورې يو تړلی هېواد و، نفوس يې ډېر کم دی، ستونزې په کې پېښېږي، ځينې هېوادونه په کې مداخله کوي.

مالديف: مالديف (۱۲۰۰) جزيرې لري، دلته هم د بېلابېلو ستونزو له امله د ديموکراسۍ پر وړاندې خنډونه وي.

پروفيسور باګس د خپلو خبرو د نتيجې په توګه وويل: د جنوبي اسيا د هېوادونو داخلي مشکلاتو ته په کتنې سره، داسې ښکاري، چې په دې هېوادونو کې ولسواکي تر فشار لاندې ده.

ددې پروفيسورانو تر خبرو وروسته پوښتنو او ګروېږنو ته وار ورسېد. د جنوبي اسيا د ځينو هېوادونو لکه سريلانکا، بوټان او نيپال په اړه له پروفيسور باګس څخه پوښتنې وشوې، په تېره بيا په نيپال کې د هندوستان د مداخلې په هکله،

(c) ketabton.com: The Digital Library

پروفیسور باگس دپلوماتیک ځوابونه ورکړل. له علي احمد جلالي څخه د افغانستان په اړه ګڼې پوښتنې وشوې، چې مهمې پوښتنې په کې دا وې:

۱- د یوه عربي هېواد استازي، چې د پوښتنې پر وخت یې ځان معرفي نه کړ، پوښتنه وکړه، چې یوازې له ((بچه سقاو)) پرته د افغانستان ټول پاچایان پښتانه تېر شوي وو، نو که اینده کې یو ناپښتون پاچا شي، افغانستان کې به کشمکش نور هم زیات نه شي؟

۲- یو بل برخوال پوښتنه وکړه، چې طالبان سیاسي پروسې ته داخلېږي که نه؟

۳- د بنګله دېش استازي (نظام احمد) وویل: طالبان باید تشویق شي، چې سیاسي پروسه کې شامل شي.

۴- د پاکستان استازي (طارق چوهدري) وویل: تاسو وویل چې د طالبانو په پرځولو کې دېرو کمو عسکرو (۱۵۰) تنو ګډون کړی و. په داسې حال کې چې امریکایانو پر افغانستان په ملیونونو ټنه بمونه وغورځول، امریکایانو له ډېرې درنې او قوي وسلې څخه کار اخیستی دی. بل تاسو ولې جنګسالاران په حکومت کې شامل کړل؟

پر پورتنیو پوښتنو سربېره څو نورې پوښتنې هم مطرح شوې، خو د پوښتنو غټه برخه همدا وه.

جلالي صیب هرې پوښتنې ته جلا جلا ځواب ونه وایه، همداسې یې ټولې پوښتنې ځواب کړې. د یوه نا پښتون جمهور

(c) ketabton.com: The Digital Library

رئیس یا پاچا د پوښتنې په باب یې وویل: افغانستان کې دا خبرې د برې سمې نه دي، چې څوک د کوم قوم دی، مقصد چې افغان وي. خلک له حکومته خدمات غواړي، چې د هغو د ژوند ضرورتونه پوره کړي، خو بیا هم که د افغانستان جمهور رئیس یو پښتون وي، ښه به وي. په سیاسي پروسه کې د طالبانو د شراکت په باب یې وویل: اصلي خبره داده، چې په پیل کې طالبان دومره قوي نه وو، لکه دا اوس چې دي، ددې وجه داده، په هغو سیمو کې، چې اوس په کې طالبانو زیات ظهور کړی، هلته پولنیز او عمراني خدمات ونه رسېدل، یو شمېر حکومتي اشخاصو هم خلکو سره سمه وضعه ونه کړه، ملي پولیس هم نه وو، چې د خلکو د سرومال امنیت وساتي، نو دلته په سیمه کې د واک خلا رامنځته شوه، طالبانو له دې خلا څخه د خپل فعالیت لپاره ګټه پورته کړه. بله خبره داده، چې خلک د خپل ځان د خوندیتوب په خاطر اړ دي، چې د وسلوالو کسانو مخالفت ونه کړي. که چېرې ملي پولیسو او نورو دولتي ځواکونو هلته په کلیو او سیمو کې د خلکو امنیت خوندي کړی وای، دا حالت نه پیدا کېده. په سیاسي پروسه کې د طالبانو د ګډون په باب باید وویل شي، چې که خلکو ته ټولنیز خدمتونه ورسول شي، عمراني پروژې پیل شي، خلکو ته کار او شغل پیدا شي، نو خلکو کې بیا د طالبانو نفوذ کرانېږي، خو د دې اقتصادي پروژو تر څنګ د ملي پوځ تقویه کول هم په کار دي، ځکه چې کله کله مخالفتونه داسې نه وي، چې حتماً دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

سیاسي حل لارې ولري، که دواړه طرفه پر سیاسي خبرو مشکل ولري، نو بیا قوې ته هم اړتیا لیدل کېږي. د علي احمد جلالي له خبرو داسې برېښېږي، چې دی د یوې ګډې سیاسي او پوځي حل لارې پلوی دی.

د پاکستان د استازي د پوښتنې په ځواب کې علي احمد جلالي وویل: د دې دومره کمو عسکرو له یادولو څخه زما هدف دا و، دا په ډاګه کړم، چې نه یوازې بهرنۍ نړۍ د طالبانو مخالفه وه، بلکې خپله ولس یې هم مخالف و. طالبانو د وسلې په زور پر خلکو حکومت کاوه. د طالبانو پر وړاندې همغه مهال هم وسلوال مخالفتونه وو، تاسو ولیدل چې هغه مهال پر ډېر کم وخت بسته ښارونه سقوط شول، طالبان په کلیو او بانډو کې خواره شول. جلالي څرګنده کړه، چې که د طالبانو پر وړاندې کورنې مخالفتونه نه وای نو طالبانو دومره ژر ماتې نه خوړله.

✸✸✸

پر محلي وخت د ماسپښین پر دوه نیمو بجو د سیمینار دا برخه پای ته ورسېده او تر یوې وقفې (چای څښلو) وروسته ګروپي کار ته لاړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګروپي کار: ګروپي کار له معمول سره د پروفیسور مختیاري په مشرۍ پیل شو. البته هر ګروپي کار د همغه

ګروپمشر تر چتر لاندې پیلېده، معمولاً کومې موضوعګانې چې په ورځنیو بحثونو کې مطرح کېدلې، پر همغو بیا بحث کېده او دې کار هغو کسانو ته چې په عمومي غونډو کې ورته د خبرو یا پوښتنو زمینه نه برابرېده، د بحث او خبرو زمینه برابروله.

په دې ګروپي کار کې د منځني ختیځ په شخړه کې د سعودي عربستان، مصر او عربي متحده اماراتو پر رول بحث وشو. د اسرائیلو او فلسطین پر موضوع له هر پلوه بحث وشو، په منطقه کې د ایران پر نقش خبرې وشوې او د افغانستان پر موضوع بحث وشو. نورو برخوالو هم د افغانستان پر موضوع رڼا واچوله، خو ما افغانستان ته د امریکایانو تر راتګ وروسته پر غتهو

(c) ketabton.com: The Digital Library

تېروتنو بحث وکړ. ما په دې بحث کې دغو څو تېروتنو ته ګوته ونیوله:

۱- یوې جنګې ډلې د بلې جنګي ډلې ځای ونیو، مانا دا چې ښه بدیل جوړ نه شو.

۲- د ایران رول او مداخله په افغانستان کې تر حده زیات شول.

۳- عربي نړۍ په تېره بیا سعودي عربستان ته مناسب رول ورنه کړای شو.

۴- بله غټه تېروتنه دا وشوه، چې پر جنګسالارانو ډېره ولګول شوه او تر اوسه لا هم دا لړۍ روانه ده.

اوس افغانستان ته غټ خطرونه کوم دي!

۱- جنګسالاران

۲- طالبان

۳- د مخدره موادو کاروباریان

۴- اداري فساد.

ګروپي کار نږدې یو ساعت دوام وکړ، پر شپږو بجو او پنځه لسو دقیقو د هوټل پر لوري روان شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سیمینار دریمه کاري ورځ

د فبرورۍ ۲۲مه نېټه د پنجشنبې ورځ سهار بیا له معمول سره سم پر ټاکلي وخت له هوټله د سیمینار ځي پر لوري وخوځېدو ، یو څو دقیقې پهلاره کې ترافیکي ستونزه وه، خو بیا هم هلته ترافیکي ستونزه ډېره زیاته نه اوږدېږي، ډېرې متبادلې لارې وي، پر ټاکلي وخت سیمینار ځي ته ورسېدو ، اوس نو د سیمینار ټول برخوال، یو له بل سره ښه بلد شوي دي، پهلاره کې د ټوکو او ټکالو مجلس ګرم وي. په نننۍ بحث کې ډاکتر ډبلیو ام جي اولسون Dr.W.M.J.Olson چې د نیسا د ستراتیژیکو مطالعاتو یو پروفیسور دی، د امریکا پر حکومت او سیاسي جوړښت باندې خبرې کوي، د سیمینار لارښود هم دی، خو متقاعد ایمبي مایکل لیمون(AMB.(ret) michaelleomon) یې وینااوال دی. دی هم ددې مرکز یو پروفیسور دی. خو مخکې تر دې چې ډاکتر اولسون خبرې پیل کړي، مایکل لیمون د نن ورځې پروګرام تشریح کړ او د سبا ورځې د پروګرامونو په هکله یې هم معلومات ورکړل، دا یې هم وویل چې سبا د امنیت شورا دفترونه ګورو او هلته به له ځینو چارواکو سره ګورو.

ډاکتر اولسون خپلې خبرې پیل کړې، ده په پیل کې دوه ټکي راونیول: ۱- د امریکا متحده ایالاتو تاریخ، ۲- امنیتي مسایل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده اویا کاله د مخه د امریکا حکومت اداري حالت تشریح کړ. ده وویل: زه او نور خلک نه پوهېږو، چې امریکا دا اوسنی شکل څنګه غوره کړ؟ اوس هم ډېر خلک نه پوهېږي، چې دا تشکل څنګه جوړ شو؟ د امریکا دولت درې څانګې لري، د دولت په راس کې څوک نه شته، دولت یو لاربنود نه لري، ځکه چې له درېیو څانګو څخه جوړ شوی دی. ټول دولت (۲۰۰۰) انتخابي غړي او د ملي شورا (۵۵۲) غړي لري او د امنیت شورا غړي لري، که غواړو د دولت پر جوړښت پوه شو، نو باید اول پیل ته لاړ شو. پر ۱۷۸۷م کال د امریکا لپاره لومړنی اساسي قانون جوړ شو، هغه وخت د امریکا ټول نفوس ۴،۱۵ ملیونه تنه و، خو اوس د امریکا ټول نفوس درې سوه (۳۰۰) ملیونه تنه دي. ۲ ملیونه کیلو متره مساحت یې درلود، چې زیاته برخه یې د انګلیسانو تر تسلط لاندې وه، یانې یو خپلواک دولت نه و، د وخت په تېرېدو سره خلکو د انګلیسانو پر ضد قیام وکړ، په پیل کې (۱۳) ایالتونه سره متفق شول، خو نه پوهېدل، چې ملي یا مرکزي حکومت څنګه جوړ کړي، دا هغوی ته یوه غټه ستونزه وه. په پیل کې یې فکر وکړ، چې یو پارلماني سیستم جوړ کړي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه وخت تړون واک کانګرس سره و؛ پر قضا يې هم لاس بر و، حکومتونه هم په ايالتي ډول وو، مرکزي حکومت ډېر کمزوری و. همدا وخت و، يو کنفرانس يې جوړ کړ، چې بايد يو قوي مرکزي حکومت جوړ شي. په دې کې د استقلال اعلاميه ډېره مهمه وه، په دې اعلاميه کې راغلي وو؛ د اتباعو په توګه موږ حق لرو، چې خپل حکومت جوړ کړو او دا حق موږ ته الله تعالی راکړی دی. دويم سند اساسي قانون و، چې ايالاتي حکومتونه په کې هم په پام کې نيول شوي وو او مرکزي حکومت هم. له ۱۷۰۷-۱۷۱۹ پورې د ويرجينا ايالت مستعمره و، دا وخت اکثره ايالتونه مستعمره وو. ايالتي حکومتونه يې لرل.

د اساسي قانون اساسات په دې ډول کېښودل شول. زموږ اکثره چارواکي انتخابي دي، ځکه خلک بايد همېشه د انتخابولو حق ولري. او س نو دولت ځلور ستنې لري، چې يوه برخه يې خلک دي.

په اساسي قانون کې راغلي: ((موږ د امريکا خلک)) نو ځکه د قدرت او مشروعيت سرچينه همدا خلک دي. که څه هم د امريکا حکومت يو ځوان حکومت دی، خو د حکومتوالۍ له مخې پخوانی دی. يو ځل بېرته پخوا يا تېر حالت ته ګرځو. قانون څنګه جوړ شو؟ په پيل کې خلکو فکر کاوه، چې تر حکومته بهر بايد داسې يوه سرچينه وي، چې حکومت کنټرول کړي، د اساسي قانون د مادو د تغير لپاره بايد يو پېچلی سيستم جوړ شي، دولت بايد جلا او مشترک ځواکونه ولري،

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلکو فکر کاوه، چې که حکومت د خلکو له خوا کنټرول نه شي، نو کېدی شي د یوه (مخرب) بڼه خپله کړي، اساسي قانون درې برخې په ګوته کړې: مقننه قوه، اجرائیه قوه او قضائیه قوه.

د اساسي قانون لومړۍ مادې کانګرس رامنځته کړ، پر هغه وخت یوه اندېښنه دا وه، چې د حکومت مشر باید د یوه پاچا یا زعیم بڼه ولري، د خلکو قوت کانګرس سره و، نو ځکه خو د مقننه او قضائیه قوې ترمنځ همېشه کشمکش و او تراوسه لا هم دی. اساسي قانون د سیاسي ګوندونو یادونه نه وه کړې، خو اوس دوه لوی ګوندونه شته، دا یو میکانیزم دی هغه وخت په پارلمان کې د بېلابېلو کمېټو یادونه نه وه شوې، خو اوس بېلابېلې کمېټې هم شته. فکر کېده چې له حکومت څخه د موثر کار اخیستلو وسیله داده، چې د خلکو له خوا کنټرول شي، اساسي قانون وایي: ((دا د خلکو حق دی چې له حکومته شکایت وکړي او کانګرس ته لاړ شي او قوانین بدل کړي)) دا اندېښنه پخوا هم وه، چې که د دولت یوه برخه قوي شي، نو بله برخه به ډېره کمزورې شي، لابینګ (دلالي) یوه بله لاره ده، چې کانګرس هڅوي په قوانینو کې بدلون راوړي، پانګه یا بودجه د کانګرس په لاس کې ده، مالیات چې راټولېږي دا د کانګرس په لاس کې دي، همدا کانګرس دی، چې دولت ورته خپله کلنۍ بودجه وړاندې کوي او کانګرس یې منظوروي، نو ځکه حکومت باید د (لابینګ) له لارې پر کانګرس فشار راوړي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې کلنۍ بودجه ورته منظوره کړي. بله اوونۍ تاسو کانګرس ته ځئ او هلته به له نږدې کانګرس وګورئ !

ورپسې پروفیسور ام بي مایکل لیمون چې د سیمینار ددې برخې ویناوال هم و، خبرې وکړې، ده د امریکا د نن ورځې حالات تشریح کړل، ویې ویل: تاسې به تېره سه شنبه په کانګرس کې د جمهور رئیس بارک اوباما خبرې اورېدلې وي، ما هم اورېدلې دي، ما د هغو خبرو ځینې برخې یادښت کړي، دلته پرې خبرې کوم. په اساسي قانون کې د حکومت د نقش پر سر هم ډېرې خبرې شوي، چې څه نقش لري او څه نقش باید ولري. دا مناقشې پخوا ډېرې نه وې. په پخوانیو امپرالیستي هېوادونو کې هم د سرحداتو، مالیاتو او د خلکو د ورځني ژوند په باب ډېر بحثونه شوي، هغه وخت هم د ټولو یو نظر نه و. هر کله چې د حکومت د نقش په باب خبرې شوي، نو دا بحثونه خلاص شوي نه دي او تراوسه پورې یې دوام کړی دی. پر ۱۹۳۳م کال د (روزلت) له وخته بیا تر ننه پورې، په قوانینو کې تغیرات راغلي دي. کله چې دوی کانګرس ته مراجعه کړې، نو دا تغیر او تحول په کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

راغلي دی، خو په اساسي قانون او نورو قوانینو کې چې هر ډول تغیرات راغلي، ټول د خلکو په خوښه راغلي دي. دلته په امریکا کې پانګه او اقتصاد هم ډېر رول لري، په ټاکنو کې ډېرو پیسو ته اړتیا ده، د اوباما تر وروستۍ ورځې د مخه د هغه محبوبیت ۲۳سلنه و، خو د هغه د جذابي وینا له امله ۸۰ سلنه شو. د جمهور رئیس سټایل، کلمات او مباحثات او د ادا طریقه ددې سبب شول، چې د ده ددې وروستۍ بیانیې له امله دده محبوبیت زیات شي. نه یوازې د دیموکراتانو، بلکې د ټولو خلکو لپاره یې یوه مثبته وطنپالنه په بیانیه کې څرګنده کړه، داسې هېوادپالنه چې تنګنظري په کې نه وه، داسې کلمات یې کارولي وو، چې جمهوري غوښتونکو او دیموکراتانو دواړو ورته لاسونه پړکول.

جمهوري غوښتونکو پر انفرادي مسولیت زیات ټینګار کاوه، خو اوباما داسې کلمات کارولي وو، چې دوی د خپلو پروګرامونو لپاره تعبیرولای شول. دې پروفیسور زیاته کړه: د جمهوري غوښتونکو یو ځوان وایي: احساس یې کړه د اوباما په خبرو کې هغه څه شته، چې ده یې غوښتنه کوله. پروفیسور (مایکل لیمون) زیاته کړه: خلک داسې یو حکومت غواړي، چې انرژي ولري، اقتصادي بازار ښه کړي، د عامه باور مسئله ډېره مهمه ده، د پانګوالو د باور مسئله هم ډېره مهمه ده. د سیاستوالو پر خبرو ډېر باور نه کېږي، خلک پرې باور نه کوي، د سیاسي ګوندونو داخلي روابط هم ډېر مهم دي، نه یوازې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوو لویو مختلفو ګوندونو ، بلکې د مشرانو او ولسي جرګو د غړو ترمنځ هم مشکلات او اختلافونه شته، د کانګرس د مشرې نینسي پلوسي او د هغې د مخالفینو ترمنځ هم اختلافونه شته، ځینې وکیلان وایي چې موږ د بارک اوباما استازي نه کوو ، موږ غواړو د خلکو استازیتوب وکړو. خپلې خبرې رالنډوم، ځینې وایي چې د جمهور رئیس بیانیه ۹۳ سلنه پر داخلي مسایلو او ۷ سلنه پر بهرنیو موضوعاتو راټوله وه. جمهوري غوښتونکي غواړي له همدې موضوع څخه ګټه پورته کړي، چې ولې اوباما بهرنیو مسایلو یا پالیسۍ ته کم پام اړولی دی، خو د امریکا خلکو ته اوس داخلي مسایل ډېر مهم دي. ((د تروریزم ضد جګړه)) کلمه کمه کارېدله، د افغانستان او عراق د ((امنیت)) کلمه استعمالېدله. درې ټریلونه ډالر په کار دي، چې اوباما یې باید اوس تر ټاکنو وروسته پر لومړیتوبونو ولګوي. اوباما په خپله بیانیه کې د ښوونې او روزنې، صحي خدماتو ، انرژۍ او د ټولنې د نورو برخو په باب هم خبرې وکړې. خو ددې ټولو لپاره اوباما پیسو ته اړتیا لري، له انرژۍ څخه ګټه اخیستنه مهمه ده. د ریچارج یا دویم ځلي انرژي په باب فکر په کار دی. د ایران او عراق ستونزې او نورې موضوعګانې بیا له سره تعریفېږي، بیا بهرنۍ پالیسي ورته جوړېږي او بیا عملي کېږي. نوی اداره کې چې کوم کسان راغلي، ټول باتجربه کسان دي، ،خو بیا هم موږ باید ډېر ژر خپل قضاوت و نه کړو. ځکه دا اداره ډېره ځوانه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې پسې پروفیسور اولسون په ټوکو کې وویل: زه تراوسه په دې نه یم بریالی شوی، چې کانګرس تعریف کړم، نو که تاسو ته مې یو فکر درپیدا کړی وي، نو موږ به موفق شوي یو. اوس نو که تاسو څه پوښتنې لرئ، مهرباني وکړئ، موږ ستاسو په خدمت کې یو.

د سیمینار له برخوالو څخه یو تن پوښتنه وکړه چې تاسو وویل: حکومت پر کانګرس باندې د لابینګ له لارې خپل تاثیر لري ایا دا تاثیر د خلکو پر ژوند مثبت اغېز کوي که منفي؟

د سیمینار یو بل برخوال وپوښتل: دا نوې اداره به د خپلو نویو او ښو پرېکړو له لارې پر امریکا او د نړۍ پر نورو هېوادونو څه تاثیر ولري؟

پروفیسور اولسون وویل: موږ غواړو داسې یو سیستم ولرو، چې د ټولو خلکو نظرونه په کې وي او د هغو له مشترکاتو څخه یو څه راوباسو او بیا هغه عملي کړو. لابینګ زیات تاثیر لري، ویل کېږي، چې اسرائیل ډېر ښه لابینګ لري او ډېر تاثیر لري، خو داسې نه ده، تاثیر لري، خو ډېر نه، نور ډېر شرکتونه دي، چې هغوی هم ډېر ښه لابینګ لري. لابینګ یوه پېچلې پروسه ده.

پروفیسور لیمون وویل: ډېرې باریکۍ شته، دا نوی جمهور رئیس داسې دی، چې د هېچا نه دی، خو د هر چا دوست دی، کوښښ کوي، چې ځانته زیات مینوال پیدا کړي او کار وکړي، د انرژۍ په برخه کې غواړي بیا غبرګوونکې بیا ځلي (ریچارج)

(c) ketabton.com: The Digital Library

انرژي وکاروي. لکه بادي ، لمريزه او نوره انرژي، همدا رنګه غواړي د تېلو او ګازو پرځای د انرژۍ نورې سرچينې پيدا کړي، د تېلو په برخه کې نه غواړي له تېل شتمنو هېوادونو څخه غچ واخلي، بلکې غواړي نورې لارې چارې هم پيدا کړي.

د سيمينار د يوه بل برخوال له خوا يوه بله پوښتنه داسې مطرح شوه: سياسي بحثونه اکثره تر ټاکنو دمخه زيات وي، خو کله چې ټاکنې پايته ورسي، دا ډول بحثونه هم کم شي، دلته به دا بحثونه دوام پيدا کوي که نه کمېږي به؟

د پروفيسور اولسون ځواب:

د کانګرس بحثونه لايتناهي دي؛ هېڅ وخت پايته نه رسېږي.

د يوه برخوال له خوا دا پوښتنه مطرح شوه: وايي د امريکا سيستم ځکه ښه دی، چې په پيسو چلېږي، ټاکنې په پيسو ګټل کېږي، رسنۍ په پيسو اخيستل کېږي، مانا دا چې دلته پيسې ډېرې مهمې دي.عامه افکار يانې څه؟

په پای کې خو پرته له دې هم همدا دوه ګوندونه دي، يو به يې ګټي، دربيمه نظريه نه شته، خلک مجبور دي له همدې دوو څخه به يو ټاکي. په دې باب تاسو څه وايئ؟

ځواب: پيسې طبعاً مهمې دي، که تاسې د کانګرس غړي وګورئ، هغوی هم پيسې غونډوي، خو نه په مستقيم ډول، د کولمبيا ايالت به يې بېلګه وړاندې کړو، يو وکيل و، چې لومړی يې د الوتکو د يو قرارداد مخالفت کاوه، خو کله چې وويل شول کولمبيا ته دې الوتکې ورکړای شي، چې دی د

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدې ولايتو ، نو ځکه يې بيا د قرارداد ملاتړ وکړ. پيسې مهمې دي؛ موقعيتونه نړيدې کوي، خو په پای کې يوازېنۍ وسيله پيسې نه دي.

جمهوري غوښتونکي او ديموکراتان دوه مختلف قطبونه دي، چې بېلابېل تمايلات لري. د نورو ګوندونو کانديدان هم شته، خو زياتې رايې يې نه دي اخيستي، تر اوسه پورې کوم منظم تشکيلات نه لري، هغوی لا تراوسه پورې دې حالت ته نه دي رسېدلي. اوباما د خپل کمپاين پر وخت د انټرنيټ له لارې دومره ډېرې پيسې ترلاسه کړې، چې ټول سياسيون يې ګنګس کړل. د خلکو پيسې کمې وې، خو څرنګه چې پيسې زياتو خلکو ورکړې وې، نو ځکه ډېرې زياتې شوې، دا د پيسو راټولولو نوې طريقه وه، چې د انټرنيټ له لارې ترسره شوه. اوباما اوس هم د انټرنيټ له لارې له خلکو سره په تماس کې دی، له هغوی څخه پوښتنې کوي، د هغوی نظرونه اوري، دا بېخي نوی کار دی. پر دې وخت د يوه هېواد استازي له خوا دوه پوښتنې مطرح شوې، خو ومې نه کړای شول، د هغه نوم هغه وخت سم ثبت کړم، دا پوښتنې دادي:

۱- تاسې د اوباما توصيف وکړ، نورې نړۍ کې هم خلک غواړي اوباما بريالی شي، يو وخت يو څوک محبوبيت لري، خو دا محبوبيت هغه وخت دوام پيدا کوي، چې د هغه شخص پاليسي تطبيق شي، خو که ناکامه شي، نو محبوبيت يې هم له منځه ځي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- امریکا پخوا پر بشري حقوقو او سولې ډېر ټینګار کاوه، خو اوس یې دومره نه کوي، علت یې څه دی؟

له دوو پروفیسورانو څخه یوه ځواب ورکړ:

موږ پاچا نه ټاکو، جمهور رئیس انتخابوو، نو چې داسې ده، بیا یې تخریبولای هم شو، اوباما چې اوس تائیدوو، دا نو دده کارونو پورې اړه لري، بیا یې د تخریب مرحله هم شروع کېږي. اوباما د (روزولت) له وخته راهیسې بې سابقه کارونه کړي دي. ناکامي هم کله کله له ناچارۍ وي، دی هم خپل دا محبوبیت تر اخره نه شي ساتلای.

د پاکستان استازی (اقبال چوهدري) پوښتنه وکړه: ولې ښځو ته سم حق نه ورکول کېږي، چې ولسمشره شي؟

ځواب: موږ انتخابات لرو، نه انتصابات، هر څوک چې د خپل ګوند له خوا کاندید شي، د همغه ملاتړ کوي، وګورئ اوباما یو تور پوستی دی، جمهور رئیس شو. د جمهور رئیس په توګه د ښځې انتخاب هم له خوب او خیاله لرې خبره نه ده.

د اردن د استازي پوښتنه: تاسې مخکې د امریکایانو د هېوادپالنې یادونه وکړه، خو مخکې پر یو وخت د ویتنام د جګړې یو امریکایي اتل په ټاکنو کې ماتې وخوړه، ددې علت څه دی؟

ددې پوښتنې په ځواب کې پروفیسور اولسون وویل: د جمهور رئیس بوش او د اوباما حالت توپیر کوي، نو ځکه قضاوت پرې هم توپیر کوي. د بوش پر وخت پر امریکا برید

(c) ketabton.com: The Digital Library

وشو (۳۰۰۰) کسان په کې له منځه لاړل، دا اوس پر موږ حمله نه ده شوې، اوس له یوه دښمن سره په مقابله کې یو، د هر جمهور رئیس ارزونه د همغه وخت د حالاتو په مقایسه کېږي.

د یوه بل برخوال پوښتنه: اوس حالات ښه دي، خو د بوش د اداري تېروتنې باید هیرې نه کړو. بوش داسې فکر کاوه، چې هغه نه یوازې د امریکا، بلکې د ټولې نړۍ جمهور رئیس دی، نو ځکه دا نړیوال اقتصادي بحران رامنځته شو. اوباما وویل: موږ باید د امریکا پخوانی مسیر ته تغیر ورکړو، نو وګورو چې څه کېږي؟

ځواب: زه د اوباما پر خبرو نه پوهېږم، چې د کوم مقصد لپاره وې، خو دده چلېنجونه له پخوانیو هغو سره توپیر لري، د بوش اته کاله تېر شول، موږ کولای شو، له پورته تر کښته پرې قضاوت وکړو، خو اوسنۍ اداره کې هېڅ شی تراوسه روښانه نه دی. تراوسه پورې یوازې کلمات او ویناوې دي، دا ټول یو شان نه دي، باید عمل ته وګورو. ځوک د ادارو په راس کې راځي؟ عملاً ټول واک د جمهور رئیس په لاس کې نه دی. د کورنیو، بهرنیو چارو او ملي دفاع وزیرانو په غوراوي کې پخوا هم کانګرس لوی لاس درلود، ان ویل کېږي، چې د مالیې وزیر باید کانګرس ته راپور ورکړي. اصلي قوت کانګرس دی، جمهور رئیس کانګرس ته ددې کسانو وړاندیز کوي، هغوی یې یا ردوي یا یې تائیدوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عراق د يو استازي پوښتنه: ويل کېږي، چې امريکا د عراق په باب خپله پاليسي بدلوي، په دې باب موږ اندېښنه لرو، دا به څنګه بدلون وي؟

ځواب: يو ليکوال يو کتاب ليکلی، په دې اثر کې يې يادونه کړې، چې امريکا په ټولو ځايونو کې د خپلو عسکرو د ځای پر ځای کولو توان نه لري، سوداګريز، اقتصادي او نور مشکلات هم لري، چين، هندوستان او نور هم اوس نړيوال قوتونه دي، څه شی چې تاسې يې ګورئ، هغه دادی، چې موږ بايد له نورو سره مذاکره وکړو، همدا اوس موږ د افغانستان او پاکستان لپاره يو استازی لرو. روسيې سره بايد داسې روابط ولرو، چې همکاري يې راجلب کړو، د عراق مسئله او نور مسايل موږ اوس د منطقې په سطحه مطالعه کوو، پخوانی اداري غوښتل، چې په روسيې کې يو تن سره ښه علايق ولري، خو داسې نه شي، چې هر څه پر دښمنۍ بدل شي، ځکه چې د دواړو هېوادونو علايق مختلف دي.

د يو بل برخوال له خوا پوښتنه وشوه: په امريکا کې د انتخاباتو څرنګوالی او بيا د ولس غوښتونو معيار څرنګه دی؟

ځواب: يو وکيل څخه يې پوښتنه وکړه، چې ولې دې ځان کانديد کړ؟ هغه ورته په ځواب کې وويل: يو وجدان لرم، چې زه يې وهڅولم ځان انتخاب کړم، يو خلک دي، چې زه يې انتخاب کړم او بل زما افکار دي. زه بايد د دوی ترمنځ انډول ټينګ کړم. پروفيسور د يو بل وکيل بېلګه هم وړاندې کړه، ده وويل: د

(c) ketabton.com: The Digital Library

امریکا په کانګرس کې د یوه ایالت یو وکیل و، دی د کانګرس د بهرنیو چارو د کمېټې غړی و، یو وخت د کیوبا او امریکا ترمنځ مناسبات ډېر خراب شول. د شوروي د مداخلې پر اساس حالات ډېر نازک حالت ته ورسېدل، ان تر دې چې نږدې وه خبره دریېیم نړیوال جنګ ته ورسېږي. دا مهال وکیل د خپلې سیمې د خلکو د شکایتونو د اورېدنو لپاره هتله لاړ. یو سړي یا موکل ورته وویل، چې زه یو مشکل لرم، هغه را ته حل کړه. وکیل ورته د کیوبا د مشکل یادونه وکړه، چې حالات ډېر خراب دي او نږدې ده چې خبره دریېیمې نړیوالې جګړې ته ورسېږي، خو موکل یې پر دې خبرې سر ونه ګراوه او بیا یې ورته وویل چې ته نورې خبرې پرېږده، ته راشه زما د آس غم وخوره، چې په خټه کې نښتی دی. ددې مانا داده چې سیاست محلي دی، کورنیو مشکلاتو ته باید هم زیاته توجه وشي. که څه هم نړیوال مسایل مهم دي، خو یو وکیل د خپلو موکلینو د غوښتنو عملي کولو ته هم مجبور دی.

د سیمینار یو بل برخوال وپوښتل: اوباما وویل: زه بدلون راولم، په نړیواله کچه به دا څه ډول بدلون وي؟ خدای دې وکړي چې مثبت وي.

ځواب: ددې پوښتنې ځواب د اساسي قانون د بدلون له ځواب سره یوځای شو، ما (یون) ونه کړای شول، چې ددې پوښتنې مطلوب ځواب ولیکم، خو د اساسي قانون د بدلون په اړه وویل شول، چې دې اساسي قانون په خپل متن کې د بدلانه لارې

(c) ketabton.com: The Digital Library

چارې په ګوته کړې دي. ددې قانون اساسي مسوده د داخلي جنګونو پر مهال ليکل شوې وه او تر هغې وروسته په کې وخت پر وخت بدلونونه راغلي دي.

ګروپي کار: تر پنځه لسو دقيقو وروسته پر لس نيمو بجو ګروپي کار پيل شو. ګروپي کار د تېرو ورځو په څېر د هر ګروپ مشر تر څارنې يا مشرۍ لاندې پيل شو. زموږ په ګروپ کې د نن ورځې پر مطرح شوي بحثونو بيا بحث وشو. په دې ګروپي کار کې په ټوليز ډول د بېلابېلو هېوادونو استازو، لکه بنګله دېش، افغانستان، ترکيې، عرب متحده امارتونو، کويټ، نيپال، عراق، مصر، سريلانکا او عمان برخه واخيسته. ځينو برخوالو د خپلو خبرو په ترڅ کې وويل چې په ننني لکچرنو ټونو يا خبرو کې د لابينګ مسئله سمه تشريح نه شوه. د ايران، اسرائيلو او شمالي کوريا په باب هم د امريکا پاليسي سمه واضح نه شوه.

پروفيسور مختياري (د لومړي ګروپ مشر) واضح کړه، چې د امريکا قوت مرکزي نه دی، بلکې د دې هېواد پر ايالتونو وېشل شوی دی؛ هر ولايت خپل خپل حکومت لري، په مرکزي حکومت کې بيا تر ټولو زيات قوت کانګرس سره دی، ځکه چې د پيسو ورکړه د دوی په لاس کې ده.

د انرژۍ په باب هم په دې بحث کې خبرې وشوې، چې ډېره مهمه ده او ډېرې زياتې پيسې مصرفوي او بيا زياته ګټه ترلاسه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوي. ګروپي بحث پر ۱۲ بجو ختم شو، يو ساعت د ډوډۍ لپاره وخت و.

د سيمينار د رېيمه ورځ د ماسپښين غونډه: د سيمينار دا برخه د پروفيسور امبکريټ کرياګ ډونکيرلي Ambcret graig Dunkerley په مشرۍ پيل شوه، پروفيسور لورېنس وېلټ يې ويناوال و. په دې بحث کې د امريکا د متحده ايالاتو د ملي امنيت شورا پر جوړښت او دندو خبرې وشوې. پروفيسور کرياګ ډونکيرلي وويل: په مخکني بحث کې پروفيسور اولسون د امريکا د حکومت

پر جوړښت خبرې وکړې، خو زه غواړم څه داسې شيان ووايم چې د پروفيسور اولسون له خبرو سره توپير لري، ځکه چې هغه خبره له پورته شروع کړه خو زه به يې له کښته پيل کړم: ورځنۍ چارې څنګه ترسره کېږي؟ کارونه څنګه پرمخ ځي؟ د دې ځای بروکراسي ډېره پېچلې ده، خو زه دومره جزئياتو ته نه ورننوزم، په واشنګټن کې داسې کسان شته، چې تاسو ته توضيحات درکولای شي، زه نه غواړم د هغو ځای ونيسم، خو زه تاسو ته دومره معلومات درکوم، چې په عمومي ډول د يوه بهرني د پوهېدنې لپاره په کار وي. دا څو موضوعات بيانوم:

(c) ketabton.com: The Digital Library

یـوه ځـانګړې مـسئله، چې د امریکـا علاقـه ځانتـه راجلبـوي داده، چې د سیستمونو ترمنځ باید بېلانس یا انډول برابر وي. د بېلګې په توګه د اجرائیه او مقننه قـواوو تـرمنځ انـډول، جمهـور رئیس د عسکرو قومنده په لاس کې لري، خو کـانګرس د پیـسو د ورکړې واک لري، ځکه نو د دوی تـرمنځ دایمي تـشنج شـته، د یو بل له همکارۍ پرتـه یـو هـم کـار نـه شـي کـولای، ځکـه نـو ددې ارګـانونو تـرمنځ همېـشه رقابتونـه وي. بـل ایـالتي او فـدرالي تشکیلات دي، چې ایالتونه مستقل صلاحیتونه لري. کله چې مونږ د خپل امنیت پـه بـاب فکـر وکـړ، نـو بهرونـي مقـصدونه مـو درک کړل، پنټاګون او بهرنیو چارو وزارت تـه مـو پـام شـو، چې جمهور رئیس ته یې رپورټ ورکاوه، د سپټمبر د ۱۱مـې نېټـې تـر پېښې وروسـته مـو امنیـت تـه پـېښ خطـر درک کـړ، دا مـسولیت اکثره فدرالي نه و، بلکې ایالتي و، لـومړنی کس چې د سـپټمبر د (۱۱) نېټـې خطرونـو تـه متوجـه شـو، د نیویـارک ښـاروال و، وګـورئ دا خطـر څـومره زیـات دی. د مـسولیت سـرچینو تـه مـو څـومره پـام را اړوي. پـه بهرنیـو هېوادونـو کـې زمـونږ سـفارتونه راپورونـه رالېـږي، دا راپورونـه اړونـد سـرچینو تـه رسـېږي، دا معلومـات رد و بـدل کېـږي، د عـسکرو پـه بـاب خبـرې کېـږي، څـومره عـسکر بایـد لـه عـراق څخـه ووځـي، ددوی پـه بـاب د نظریاتو توپیر موجود دی. دا ټوله پروسه وخت غـواړي. نـو ځکـه زمـونږ د سیاسـي جوړښـت پـه بـاب پوښـتنه رامنځتـه کېـږي، دا مختلف مرکزونـه بایـد پـه مـسولیت کـې شـریک شـي، جمهـور

(c) ketabton.com: The Digital Library

رئیس (نیکسن) دا بروکراسي له منځه یوړه.یو تعداد خلک وایي، چې دوی د عراق په باب له ډېرې عجلې څخه کار واخیست. ما د بهرنیو چارو له وزیر سره کار وکړ. هلته دا نظر و، چې دلته کارونه کېږي، خو پرېکړه نه کېږي، یوه خبره له یوه ځایه بل ځای او له یوه چینل څخه بل چینل ته ځي، خو اساسي خبره داده، چې پرېکړه باید په سم ډول ترسره شي او پرېکړه د ټولو له خوا په ګډه وشي، که یوه پرېکړه د ټولو له خوا په ګډه نه وي شوې، نو بیا یې عملي کول ډېر سخت کار دی. کله چې پرېکړه سمه وي، نو دا ارګانونه یې باید په عملي کولو کې مرسته وکړي.

جمهور رئیس (روزولټ) به همېشه دوو وزیرانو ته دنده ور کوله، خو یو به یې پر بل نه خبراوه، کله چې به له دواړو خواوو ځوابونه راتلل، ده بیا یو په کې انتخابوه، نو ځکه خو دی یو لوی سیاسي نابغه و. نورو جمهور رئیسانو؛ کلنټن هم ډېره څېړنه کوله، کلنټن هم ډېر مفکر و. او باما چې زه او س ګورم، دی هم ډېر مخکې دی، خو اوس پرې قضاوت لا تر وخت د مخه خبره ده. پروفیسور تر دې خبرو وروسته د امریکا متحده ایالاتو د امنیت شورا جوړښت او اړتیا تشریح کړل.

د امنیت شورا پر ۱۹۴۷م کال رامنځته شوه. د ملي دفاع، بهرنیو چارو وزیران، د جمهور رئیس مرستیال او نور لوړ رتبه مامورین، چې جمهور رئیس یې غواړي، ددې شورا غړي دي. د جمهور رئیس د دفتر رئیس، د جمهور رئیس معاون، د ملي

(c) ketabton.com: The Digital Library

امنیت مشاور، د بهرنیو چارو وزیر، یو بل ته مشوره ورکوي، لوی درستیز او د استخباراتو رئیس مشاورین وي. یو نظامي مشوره ورکوي او بل استخباراتي معلومات ورکوي. د جمهوري ریاست لوړ رتبه مامورین او نور هم د مشورې لپاره ورتللای شي. پر ۲۰۰۵م کال په امنیت شورا کې نور تغیرات هم راغلل، اوس د ځمکنۍ بشپړتیا وزیر هم د دوی غړی کېدی شي. ایالتي لوړ رتبه مامورین ځکه د امنیت شورا غونډو ته نه راځي، چې هغوی په خپلو ایالتونو کې ډېر مصروف دي. اوس امنیت شورا (۲۰۰) تنه کارکوونکي لري. ددې شورا مشره یا جنرال سکرتره مخکې کاندولیزا رایس وه. دوی د جمهور رئیس خاص کسان دي. د ملي امنیت شورا غړي یا مهم کارکوونکي د کانګرس له خوا نه تائید یږي، خو وزیران تائید یږي. په ملي امنیت شورا کې داسې کسان وي چې جمهور رئیس ته ډېر نږدې وي. ددې شورا دنده داده، چې جمهور رئیس ته د پالیسۍ وړاندیزونه کوي. د وزیرانو ترمنځ همغږي رامنځته کوي. د جمهور رئیس پرېکړې او لارښوونې خپلو اړوندو وزارتونو ته رسوي، چې هغوی یې عملي کړي.

د ملي امنیت شورا رئیس کار سخت دی، ځکه چې وزیران زورور دي لکه (کیسنجر) چې د (نیکسن) مشاور و، خو د بوش پر وخت د امنیت شورا مشاور یوازې د مشاور رول درلود، نه اجرایي ځواک. او باما لا د امنیت شورا په برخه کې تر اوسه څه نه دي کړي، کېدی شي په دې ورځو کې معلوم شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بوش فکر کاوه، چې کاندولیزا رائیس یوازې مشاوره ده، نه د ټولو وزیرانو قومندانه، دا هغه وخت ماته معلومه شوه، چې ده وویل: ((رائیس وینا کوي خو عمل نه کوي))، خو اوس اوباما کېدی شي، دې شورا ته زیات رول ورکړي. د رائیس ترڅنګ، دفاع وزیر رمزفیلډ، د بهرنیو چارو وزیر او نور کېناستل. ځینې وزیران خپله د جمهور رئیس پر ضد وي، نو که د امنیت شورا رئیس تکړه نه وي، دا وزیران به څوک کنټرولوي؟ جمهور رئیس کلنټن ته به د بهرنیو چارو، د ملي دفاع وزیرانو مشوره ورکوله، هغه به اوربدله، بیا یې خپله پرې فکر کاوه، خو ټول کسان د تصمیم یا پرېکړې قوت نه لري، نو ځکه باید د ملي امنیت یو قوي مشاور ولري.

د جمهور رئیس په دفتر کې نورې کمېټې هم شته، لکه د پالیسۍ د همغږۍ کمېټه، د پرسونل کمېټه، چې دا ټولې د سکرتریت په کچه دي. لوی درستیز تقریباً هره ورځ سپینې ماڼۍ ته ځي، ځکه چې اکثره پرېکړې همده سره وي. د بهرنیو چارو، دفاع وزارتونو او سپینې ماڼۍ ترمنځ موازنه او رابطه به څوک تامینوي؟ همدا د ملي امنیت شورا یې باید تامین کړي.

د ملي دفاع وزارت جوړښت څه ډول دی؟ په امریکا کې دفاع وزیر همېشه یو ملکي شخص وي، بحري، ځمکني، هوایي او نور پوځونه هر یو خپل خپل وزیر لري، دوی د جنګ چارې پرمخ بیایي، دفاع وزیر جمهور رئیس ته راپور ورکوي. لوی درستیز

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم د مشاور په توګه کار کوي، نور جنګ د جګړې په ډګر کې عملاً د قوماندانانو له خوا پرمخ وړل کېږي. لوی درستیز په یوازې ځان دا پرېکړه نه شي کولای، چې دغه او هغه ځای ته عسکر ورولېږي، دی باید د ټولو او عمومي قوماندانانو نظرونه راټول او د ملي امنیت شورا ته یې وړاندې کړي. دا نظریات بیا کانګرس ته ځي، چې هغوی ورته پیسې منظورې کړي. دوی باید کانګرس قانع کړي، چې هغوی ورته پیسې منظورې کړي. ملي امنیت شورا یوه ستراتیژي لري، چې په انګلیسي او عربي ژبه یې متنونه شته، دې ستراتیژۍ کې هر څلور کاله وروسته یو څه تغیرات راځي، البته دا د جګړې پالیسي نه ده. دا په هرو څلورو کلونو کې د همغه جمهور رئیس امنیتي پالیسي ده، چې په نړۍ کې څه کوي؟ دا ستراتیژي بیا بېلابېلو وزارتونو ته ځي او هغوی بیا د همدې له مخې خپله ستراتیژي جوړوي. د دوو کلونو په بهیر کې بیا د ملي دفاع وزارت نظامي ستراتیژي جوړېږي، چې څنګه یې عملي کوي. بیا نورې ستراتیژۍ لکه د ترهګرۍ پر ضد ستراتیژي، د استخباراتو ستراتیژي او نورې په لسګونو ستراتیژۍ جوړېږي. د لوی درستیز لپاره هم یو لارښود جوړېږي، چې دا هم خپله د جمهور رئیس د اجنډا مطابق وي.

تر دې خبرو وروسته یو ځل بیا پوښتنو او ګروېږنو ته وار ورسېد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو برخوال پوښتنه وکړه: د جمهور رئیس د دفتر او ملي امنیت شورا ترمنځ څه توپیر موجود دی؟ ځکه دا دواړه د جمهور رئیس کارونه پرمخبیایي؟

ځواب: د ملي امنیت شورا کارونه سیاسي اړخ لري او د جمهور رئیس دفتر هغه اکثره تخنیکي. د جمهور رئیس د دفتر دنده داده، چې ټولو هغو پوښتنو ته ځوابونه پیدا کړي چې د کانګرس له خوا یې احتمال وي، که د یو کار لپاره ډېر ښه تصمیم هم وي، خو چې کانګرس پیسې ور نه کړي، نو ګټه به یې څه وي؟

د حکومت ډېره لویه برخه د امنیت شورا پالیسۍ سره ډېر سروکار نه لري، خو د جمهور رئیس دفتر د جمهور رئیس ورځني کارونه پرمخ وړي او د حکومت د بېلابېلو ارګانونو ترمنځ هماهنګي رامنځته کوي. ملي امنیت شورا عملیات نه اجرا کوي، نظریات ورکوي. د جمهور رئیس (رونالډ ریګن) پر وخت د امنیت شورا له ایران سره یوه معامله کړې وه، چې غټ جنجال ترې راپیدا شو. داسې فکر مه کوئ، چې سپینه ماڼۍ کې خلک له مریخه راغلي دي، داسې نه ده، د دفترونو اتاقونه یې زموږ تر دې درسي خونې هم بدتر دي، دا پرې ډېر شرف لري.

یو بل برخوال خپله پوښتنه داسې مطرح کړه: دا چې موږ له تاسې څخه پوښتنه نه کوو، دا ددې مانا نه لري، چې موږ پرې پوه نه شو، بلکې دا داسې یو مغلق سیستم دی، چې زموږ د هېوادونو پر درد هېڅ نه لګي!

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب: رښتيا هم دا يو نوی امريکايي سيستم دی، پېچلی دی، تر دويم نړيوال جنګ وروسته امريکايان مجبور شول، دا سې يو سيستم جوړ کړي، چې جمهور رئيس د عاجل تصميم پر وخت له امنيت شورا سره مشوره وکړي. پر دې وخت ما (يون) پوښتنه وکړه، که د نړۍ په کومه برخه کې تاسې يو عاجل اقدام ته اړ شئ نو دا اوږده بروکراسي پرې له څو تطبيقوئ، نو مقابل طرف به پر تاسو ډېر مخکې شوی وي؟

ځواب: مهمه نه ده، چې دا ټول مراحل ووهي، اکثره شيان چې موږ دلته تشريح کړل عاجلو مسايلو کې کېدی شي د وخت فشار په پام کې ونه نيول شي، مرستيالان او نور هم کولای شي د ټليفون له لارې اقدامات وکړي. د کلنټن پر وخت د بهرنيو چارو وزير له هغه سره هره ورځ شخصي مجلس درلود، پرېکړه يې نه کوله، خو مشوره يې ورکوله، زموږ پېچلی سيستم دا مانا نه لري، چې تاسو فکر وکړئ پرېکړه ژر نه شي ترسره کېدلای.

د ماسپښين غونډې دويمه برخه: د چای لپاره تر يو پنځه لس دقيقه يي ځنډ وروسته دويمه برخه پيل شوه. په دې برخه کې دوو نجونو پېغلې جوهاني بېرج Ms.Johanne Berge او پېغله جوليي اريغيتي ms. Julie

Ms.Johanne Berge

(c) ketabton.com: The Digital Library

arrighetti راغلې، لومړی یې مشره او بیا دویمه راغله، لومړی یې د سبا ورځې پروګرام تشریح کړ او بیا یې د نیسا سنټر د وېبسایټ په باب معلومات ورکړل. رښتیا هم د نړۍ په کچه ډېره لوړه او له معلوماتو ډکه وېبپاڼه وه. د نړۍ د هر ګوټ، پېښې او هر ډول مسایلو په باب په کې معلومات ځای پر ځای شوي وو.

ددې وېبپاڼې له لارې د نړۍ هرې مشهورې ورځپاڼې ته لاره پیدا کولای شوه، هر ډول نوي معلومات دې د هغو له نېټه لیک سره ترلاسه کولای شول، ښه خبره لا په کې دا وه، چې نوي معلومات له زړو هغو سره یو ځای کېدل او د معلوماتو یو ښه زېرمتون یې جوړاوه، په دې ډول هر څوک کولای شي، یوه موضوع له پیله بیا تر دې دمه، پر هر اړخیز ډول وڅېړي او مطالعه یې کړي. ما چې د دوی وېبپاڼه وکتله او بیا دومره نوي او ګڼ معلومات او بیا مې خپله ټولنه ورسره مقایسه کړه، نو ((ډېر تفاوت دی په انسان کې د مانا په لحاظ))، پرته له دې چې خپل هېواد له دې حالت سره د یوه خوب او خیال په توګه مقایسه کړم، نوره هېڅ بله لاره نه شته، یو څوک چې په علم او تخنیک کې دومره لاسرسی ولري، نو هغوی طبعاً پر نورو د حکومت کولو وس لري. زه فکر کوم زموږ په شان د وروسته پاتې او یا شاته پاتې ساتل شویو ټولنو د سیاستوالو یوه غټه ستونزه دا وه، چې دوی خپل ټول عمر په دروغو، لاپو شاپو او هسې دښمنۍ ټوکولو تېر کړی او دې خلکو او سیاستوالو یې کار ته کار ویلی او کار یې کړی دی. وروسته بلې پېغلې د نیسا

(c) ketabton.com: The Digital Library

سنټر بربېښنايي کتابتون تشريح کړ، هغو مره علمي کتابونه، چې دوی د دې سنټر په بربېښنايي کتابتون کې زېرمه کړي وو، که وو ايم چې زموږ د ټول هېواد تر مجموعي کتابونو به زيات وو، دروغجن شوی به نه يم. اکثره کتابونه په کې په انګليسي ژبه وو، خو د عربي او فارسي ژبې کړکۍ هم په کې وې، مانا دا چې په دې ژبو هم کتابونه پيدا کېدلای شول. وروسته ما د کتابتون له مسولې څخه پوښتنه وکړه، چې که موږ پښتو کتابونه درته راولېږو، تاسو يې دلته ځای پر ځای کولای شئ؟ هغه ډېره خوشاله شوه، ويل يې ولې نه دا به ستاسو له خوا له موږ سره ډېره مرسته وي. موږ دلته د هرې ژبې کتابونه اچولای شو. دا موږ ته هېڅ مشکل نه دی، ما ويل نو له همدا اوسه پښتو کړکۍ ورکړئ، زه چې کله کابل ته لاړم، د پښتو کتابونو لړۍ درته شروع کوم، هغې راسره په ورين تندي ومنله. وروسته يې موږ ته له دې کتابتون او وېبسايټ څخه د ګټې اخيستنې لپاره پاسوردونه راکړل، چې د نړۍ په هر ځای کې او هر وخت موږ له دې وېبپاڼې او کتابتون څخه ګټه اخيستلای شو. د دا ډول کتابتون او وېبسايټ ليدل، نو زما په علمي ژوند کې يوه ډېره خوږه خاطره وه.

د مازيګر پر شپږو بجو له نيسا سنټر څخه د هوټل پر لوري وخوځېدو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سیمینار څلورمه ورځ

د فبرورۍ ۲۷مه، د جمعې ورځ لـه ټاکل شـوي مهـالوېش سره سم له هوټله نیسا سنټر ته راغلو، ۹:۱۵ بیا جلسه پیـل شـوه. د نـن ورځې د مهالوېش په باب یې معلومات راکړل. ټاکل شوې وه نـن موږ پنټاګون (د امریکا دفاع وزارت ودانۍ) وګورو، پـرون یـې مـوږ تـه ویلي وو، چې بایـد پـه رسمي لبـاس کـې راشـو، خپـل پاسپورټونه ضرور لـه ځان سره راوړو. هلتـه د ننوتـو قـانون یـې موږ ته تشریح کړ، دا یادونـه یې هم وکـړه، چې هغـوی نظامیـان دي، قانون تطبیقوي، هلته د هېچا لیـاز او پیـاز نـه کېـږي، دوی پر خپلو مامورینو هم دا ډول سختګیري کوي، نو ځکه خو یـې بـار بـار ټینګـار کـاوه، چـې بایـد لبـاس مـو رسـمي وي او پاسپورټونه درسره وي. ټاکل شوې وه، موږ پـه پنټاګون کـې د امریکـا د دفـاع وزارت لـه لـوی درسـتیز سـره وګـورو او ددې ودانۍ د کنفرانس د مرکز لسمه خونه هم وګورو، د لوی درسـتیز او د هغه پر دفتر سربېره د پنټاګون بېلابېلې برخې هم وګورو او له نورو چاروا کو سره هم لنډې خبرې وکړو.

د ډوډۍ لپاره هم ترتیبات نیول شوي وو او بیا مـو بایـد د یـوې بلې مهمې ودانـۍ لیدنـه هم کړې وای. د سیمینار د نـن ورځـې مشري د ښاغلي پروفیسور لورېنس وېلټ پر غـاړه وه او ښـاغلي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اډم مایکل مولین یې ویناوال و. کله چې دوی خپلې خبرې پیل کړې، نو په پیل کې یې همدا وویل چې نن د امریکا جمهور رئیس اوباما د یوه ایالت لیدنه کوي او د امریکا د قانون له مخې د پوځ لوی درستیز مجبور دی، چې هلته په غونډه کې د جمهور رئیس ترڅنګ ودرېږي، نو ځکه خو له پنتاګون څخه موږ ته احوال راغی، چې زموږ او ستاسو پروګرام نن کنسل شوی دی. البته د لوی درستیز په ګډون د پنتاګون اکثره اړوند مسولین پر دې باندې خپه دي، چې ولې داسې تصادف پېښ شو.

بیا یې وویل چې موږ او تاسې نن یو ازاد بحث لرو، تاسې کولای شئ خپلې پوښتنې مطرح کړئ. په سټېج کې درې تنه ناست پروفیسوران به تاسې ته ځواب ووایي.

له عمان هېواد څخه د هغه هېواد استازي (خالد) پوښتنه وکړه: موږ مخکې د تروریزم په باب خبرې کولې او د ترهګرو په باب، خو اوس هغو ته تروریستان نه وایو، لکه د سومالیې د جمهور رئیس (شیخ احمد) په باب چې سومالیې کې پرې ثبات راغی؟

ځواب: په سټېج کې یو ناست پروفیسور ورته په ځواب کې وویل: کله چې طالبان په افغانستان کې قدرت ته ورسېدل، موږ ته خبر راغی، چې دوی ثبات ټینګ کړ، هغه وخت دا یو مثبت کار و، خو قدرت داسې شی وي، چې سړی ړندوي وروسته، چې دوی ته لاره خلاصه شوه، پر یو استبدادي رژیم بدل شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تروریستي ګروپونه د خپلو عملونو له مخې په تور لست کې وي، که دوی خپلو عملونو ته بدلون ورکړي، په خپله له لست څخه خارجېږي، یو مثال یې لیبیا دی، بل مثال یې ((سازمان مجاهدین خلق)) دی، چې غواړي ځان له تور لست څخه وباسي، دا سازمان ګورئ د ایران په مقابلې کې ولاړ دی، خو څرنګه چې کارونه یې مثبت نه دي، نو ځکه مونږ ته د زغم وړ نه دي.

د یو بل برخوال پوښتنه: تاسې افغانستان ته (۱۷۰۰۰) نور عسکر لېږئ، فکر نه کېږي، چې چندان نتیجه ورکړي؛ ښه به وي، چې مذاکرات پیل کړئ!

ځواب: د طالبانو تر واک وروسته اکثرو امریکایانو (پروفیسور وویل: زما په شمول) اندېښنه لرله، د ښځو پر وړاندې د طالبانو دریځونه ښه نه وو، د امریکا نظر دا نه دی چې پر چا د خپلې خوښې حکومت تحمیل کړي. د طالبانو په واکمنۍ کې د امریکا له بهرنیو چارو وزارت څخه یو مسول مامور چې پښتو ژبه یې هم ښه زده وه، ملاعمر ته ټلیفون وکړ، پښتو خبرې یې ورسره وکړې، ورته یې وویل چې له القاعدې څخه خپل ځان بېل کړي، خو طالبانو ونه منله، طالبانو اوس د بیاجوړونې پر وړاندې مشکلات پیدا کړي دي. د کندهار لویه لاره یې ښه مثال دی. مهمه داده، یو شمېر عسکر باید هلته ولرو، چې د امنیت لپاره بستر برابر شي او بیا رغونه رامنځته

(c) ketabton.com: The Digital Library

شي. زموږ هدف دا نه دی، چې طالبان له منځه لاړ شي، بلکې هدف مو دادی، چې هلته امنیت رامنځته شي.

د نیپال هېواد یو استازي پوښتنه وکړه: د اسرائیلو او لبنان په باب پوښتنه لرم، اسرائیل د خپلې بقا په خاطر جنګېږي. افغانستان هم همدا شان دی، ځینې دلایل شته چې امریکا د اسرائیلو او فلسطین پر وړاندې له تبعیض څخه کار اخلي، ایا د امریکا د نوې مشرۍ په راتګ سره به په دې اړه کوم بدلون راشي؟

ځواب: له اسرائیلو څخه زموږ ملاتړ زموږ نړیوال لید دی، دا ملاتړ تغیر نه کوي، دا کار زیات دلایل لري، دا چې امریکا هېڅوخت اسرائیل نه خوشې کوي، سوال دلته دی، چې څنګه دایمي سوله ټینګه شي، یو نظر دادی، چې د سولې د ټینګښت لپاره دوه مستقل هېوادونه ګټور دي، نظر دېته، چې یو د بل خاوره اشغال کړي. امریکایان باید د حل یوه صادقانه لاره پیدا کړي. عرب، اسرائیل او امریکا دا نظر لري، چې دوه مستقل هېوادونه د حل لاره ده. نوی حکومت به هم د اسرائیلو ملاتړ پرې نه ږدي، خو ستراتیژۍ کې به بدلون راشي. د همدې پوښتنې په ځواب کې دویم پروفیسور زیاته کړه: غواړم یو دوه ټکي نور هم پرې زیات کړم، تاسو ښه وویل چې دواړه له مجبوریته دې جګړې ته دوام ورکوي، د دواړو تاریخ یې شاته پروت دی، د حل لاره ډېرو سختو پرېکړو ته اړتیا لري، دا سیاسي تصمیمونه د ملي بقا لپاره مهم دي. اوس چې کومې

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرې کېږي ایا دا خبرې جدي دي که یوازې شعارونه دي؟ له ټولو سیاسي مشرانو څخه هیله کېږي، چې قرباني ورکړي، که یوازې پر اسرائیلو فشار راوړل شي دا هم د حل لاره نه ده، د اسرائیلو د بقا په خاطر د امریکا ملاتړ تغیر نه کوي. دا ملاتړ باید ددې سبب شي، هلته چې کوم اقشار دي هغه د سولې ملاتړ وکړي.

د همدې پوښتنې په دوام بل پروفیسور وویل: زه یو تاریخپوه یم، ددې مسئلې تر شا یو تاریخ پروت دی، دلته جمهور رئیس کوښښ کوي، د مشکل حل ته نږدې شوي یو، خو بریالي شوي نه یو، خو یو شی چې واضح دی دا دی، چې امریکا نه شي کولای سوله ټینګه کړي، خو د مرستندوی رول لوبولای شي، تر څو چې دوی په خپله مذاکره ونه کړي او بهرني لاسونه لنډ نه شي، سوله ټینګېدی نه شي. کله چې د اسرائیلو د شتوالي موضوع مطرح شوه، د دوو دولتونو د شتوالي موضوع رد شوه، ځکه چې د اسرائیلو موجودیت تر خطر لاندې و. اوس هغه سیمه پخوانی ستراتیژیک ارزښت نه لري، حالات بدل شوي دي، اوس باید دوی په خپله دا مشکل حل کړي.

پروفیسور مختیاري د همدې پوښتنې په دوام وویل: د دوو مستقلو دولتونو مسئله پر ۱۹۴۷م کال مطرح شوه، (۱۱) هېوادونه په کې شامل وو. ایران هم په کې و، خو د دوو دولتونو مساله هغه وخت رد شوه. اسرائیلو، امریکا او فلسطین ټولو کې د سولې هیله شته، خو دا هیله څرنګه پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

واقعیت بدلېدی شي، دا خبره مهمه ده. زه اسرائیلو ته تللی وم هغوی هم اکثره سوله غواړي، خو څرنګه چې هلته نور علایق دي، دا چې ځینې اسرائیل د عربو پر خاوره کورونه جوړوي، ټول له دې نظر سره موافق نه دي، ان د اسرائیلو د متقاعدینو په ټولنه کې هم داسې خلک شته، چې د سولې ملاتړ کوي. د سولې پلویان باید یو بل پیاوړی کړي، نظر د بټه چې یو بل سره وجنګېږي، په اسرائیلو کې د انتخاباتو پر وخت ځینې اقلیتونه شته، چې هغوی هم تاثیر لري، امریکا سوله نه شي تحمیلولای، خو مرسته کولای شي.

د سیمینار د یو بل برخوال له خوا دا پوښتنه مطرح شوه: ټول پوهېږي، چې امریکا د اسرائیلو هر ډول نظامي ملاتړ کوي، اوس یې عراق سره هم یو تړون لاسلیک کړی دی، ایا عراق به هم په دې ډول تقویه کړي؟

ځواب: نه ځکه چې زیات دلایل شته، هېوادونه د قواوو او سیستم له پلوه یو بل سره توپیر لري، د هر هېواد امنیتي جوړښت بل ډول وي. اسرائیل له ۸۰یمو کلونو څخه راپدېخوا د امریکا له پوځي مرستې څخه ګټه اخلي، اسرائیل داسې سرچینې هم لري، چې امریکا څخه یو څه واخلي، خو زه نه پوهېږم، چې عراق په دې موقف کې دی که نه؟

د پاکستان استازي (اقبال چوهدري) دوه پوښتنې مطرح کړې: ۱- ایا پر غزې باندې د اسرائیلو د عملیاتو پر وړاندې امریکا ځان له اخلاقي پلوه مسول ګڼي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- طالبان د پرمختګ په حال کې دي، تاسې د نورو ګاونډیانو له مرستې پرته کولای شئ دا جنګ وګټئ؟

ځواب: موږ په ټوله دنیا کې همکاران او ملګري لرو، لکه ناټو او ځینو نورو هېوادونو سره هم اړیکې لرو، اندېښنه لرو، په تېره بیا د امنیت په برخه کې، هره قضیه باید خپله په جلا جلا ډول مطالعه شي. د بوش او اوباما په باب مو وویل چې دوی ولې د غزې د پېښې په اړه غږ پورته نه کړ، په داسې حالت کې باید یو څوک نتیجې ته منتظر شي، دا وخت د دواړو جمهورو رئیسانو لپاره سخت و، یو د تلو او بل د راتلو په حال کې و.

پوښتنه: ایا دا موقع د اسرائیلو لپاره مناسبه وه؟

ځواب: زه په دې موقف کې نه یم، چې دې پوښتنې ته ځواب ورکړم، خو د اسرائیلو لپاره شاید دا یو فکر و.

یو بل برخوال دا دوه پوښتنې مطرح کړې: ۱- عراق ته تاسو د تګ پر مهال د کردستان موضوع حل نه شوه، د کردستان او فلسطین موضع به څنګه حلېږي؟ ۲- د برما او کوریا په باب څه نظر لرئ!

ځواب: تاسو سوال زیاتره پر دیپلوماسۍ راڅرخي، حقیقت دادی، چې موږ غواړو په شمالي کوریا او برما کې تغیرات راشي، چین په شمالي کوریا کې ډېر موثر نقش لري.

دا مهال افغانستان ته نوبت ورسېد ما (یون) یوه پوښتنه مطرح کړه او د سټېج پر سر له ناستو درېواړو پروفیسورانو

(c) ketabton.com: The Digital Library

څخه مې هيله وکړه، چې هر يو که ورته ځواب وايي ودې وايي. پوښتنه په دې ډول وه:

ـ طالبان او القاعده په جګړې کې له ايډيالوژۍ څخه ګټه پورته کوي، مهمه نه ده، چې دا ايډيالوژي مثبته ده که منفي، خو دوی يې کاروي او په مقابل کې يې د امريکا متحده ايالات او نور متحدين له عصري ټکنالوژۍ څخه کار اخلي. القاعده او طالبان د ايډيولوژۍ تر چتر لاندې کولای شي يو څوک له کوم لګښت پرته جګړې ته حاضر کړي، خو امريکا او متحدين يې يو عسکر په ډېر لګښت جګړې ته حاضروي.

القاعده د تخريب په موقف کې ده او نړيوالـه ټولنه د عمار او دا هم څرګنده خبره ده، چې تخريب تر عمار زر ځله اسانه دی ايا داسې کوم سيستم، پروګرام، پلان او يا فورمول شته، چې طالبان او القاعده خپل ايډيالوژيک بېز له لاسه ورکړي؟ که چېرې دا عمليه ترسره شي، کېدی شي په اسانۍ سره جګړه د نړيوالو ځواکونو په ګټه پرېوزي که نه دا جګړه به دوام پيدا کوي.

ځواب: دا مهمه پوښتنه ده. هغوی ايډيالوژي په ناسم ډول کاروي، خو اکثره خلک چې دوی سره يوځای شوي، دا ايډيالوژيک بېز نه لري، د ايډيالوژۍ پر مفهوم هم نه پوهېږي، کم شمېر مسلمانان افراطي ايډيالوژيک بېز لري، ځينو طالبانو سره کېدی شي روغه جوړه وشي، کله چې بهرني

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواکونه له افغانستانه لاړ شي، افغان پولیس باید له دې خلکو سره ورو ورو مفاهمه وکړي.

د سیمینار یو بل برخوال پوښتنه وکړه: امریکایانو د عراق لپاره ذروي وسله پلمه کړه، ځکه هلته لاړل، خو وروسته معلومه شوه، چې دا ډول وسله یې نه لرله، ددې علت څه وو؟ معلومات یې سم نه وو؟ دا سې کارونه پر نړۍ ډېر بد تاثیرات نه لري؟

ځواب: پر عراق باندې حمله اصولاً پر ۱۹۹۱م کال پیل شوې وه، که تاسې تېر (۱۲) کاله وګورئ، نو ملګرو ملتونو به ویل چې عراق د ملګرو ملتونو ټول قراردادونه نه دي منلي، نو ځکه یې په زوره هئیت ورولېږه، هغو ویل: عراقیان کیمیاوي او بیولوژیکي وسلې لري، خو عراقیانو نه منله، څرنګه چې دوی همېشه دروغ ویل، نو ځکه د چا باور پرې نه راته، ځکه بوش ته دا نظر پیدا شو، چې دوی ذروي وسله لري. دا دوه نظرونه وو: یا دا چې دا وسله لري او یا یې هم جوړولای شي. ملګرو ملتونو ویل: که عراق د ملګرو ملتونو قوانین نه مني باید له زوره کار واخیستل شي.

پوښتنه: یو برخوال وپوښتل: سمه ده چې عراق د ملګرو ملتونو قوانین ونه منل، امریکا هم د ملګرو ملتونو قوانین ونه منل؟

ځواب: د ملګرو ملتونو په چارتر کې راغلي دي، هر ملک چې غواړي خپل علایق وساتي، نو حمله کولای شي، خو دا کار

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه وخت عادلانه دی، چې څوک په داسې حالاتو کې د ملګرو ملتونو ملاتړ ولري، یو ملک حق لري د بل هېواد له جابر حکومت څخه د هغه رعیت خلاص کړي. کولای شو په دې باب زیات بحث وکړو. پر ۱۹۹۱ م کال له عراق سره یو اوربند و، نه سوله، عراق تر پایه دا قرارداد ونه مانه.

د ځواب دوام: د پاکستان په باب موږ نه پوهېدو، ځینې شواهد سم وو او ځینې ناسم، د استخباراتو د همدې نابشپړو معلوماتو پر اساس پرېکړه کېږي، د (صدام) په اړه هم دقیق نه پوهېدو، زموږ د بهرنیو چارو وزارت هم وویل چې نه پوهېږو، خو فکر کوو، د C.I.A موقف دا و، چې موږ نه پوهېږو، خو امکان لري، حقیقت دا دی، چې جمهور رئیس په (C.I.A) کې یو دفتر درلود، چې دا راپورونه وخپري، خو دې سره سره دا د C.I.A لپاره یوه د شرم خبره وه. د عراق په باب اشتباه د سپټمبر پر (۱۱) پر پاکستان هم شوې وه، نو ځکه د (C.I.A) په جوړښت کې د تغیر مفکوره مطرح شوه.

د پورتنیو خرګندونو د ځواب لپاره د اسرائیلو استازي (چیرمي اسیشروف) هم نوبت واخیست او د خپلو مفصلو خبرو په ترخ کې یې دې پوښتنو ته ځواب ورکړ، دلته یې د ځینو غټو ټکو یادونه کېږي:

ضروري نه ده، چې موږ تاریخ ته لاړ شو. پر ۱۹۴۸م کال اسرائیلو نه شو کولای د دوو دولتونو مفکوره رد کړي، کله چې له (سینا) څخه خارج شو له مصر سره مو سوله وکړه، له غزې

(c) ketabton.com: The Digital Library

څخه چې بهر شو، د سولې پر اساس بهر شو، له دې توافقاتو څخه ځينو سره يې اسرائيل موافق دي، اختلاف پرې نه شته، ماته يو شی ډېر عجيبه ښکاري؛ ويل کېږي، چې امريکا له اسرائيلو سره خصوصي روابط لري، يا مشترک خوصيات لري. امريکا له نورو عربي هېوادونو سره هم خصوصي روابط لري، لکه مصر، عربستان، عمان، لبنان، په فلسطين کې محمود عباس او نورو سره، همدا رنګه پاکستان سره هم ښه روابط لري، که موږ تحليل کړو، کومه رابطه چې د امريکا او عربو ترمنځ شته، اسرائيلو سره هغومره نه ده، ايا دا خبرې اسرائيلو ته سختې او ګرانې پرېوزي؟ نو چې دا سې نه ده کله چې اوباما جمهور رئيس شو، لومړی شخص يا جمهور رئيس ته يې چې ټېلفون وکړ، هغه يو عربي هېواد (مصر) و، د هغه هېواد جمهور رئيس ته يې ټليفون وکړ.

حتی کله چې د سولې خبرې کېږي، اسرائيل پرې هېڅ نه خبرېږي، حتی ځينې اسرائيل په دې نظر دي، چې د سولې دا ډول خبرې د اسرائيلو حکومت کمزوری کوي.

د مراکش د استازي پوښتنه: د امريکا د دوو لويو ګوندونو په باب زموږ له خلکو سره تشويش موجود دی، زموږ خلک فکر کوي چې جمهوري غوښتونکو زموږ زيات ملاتړ کاوه، خو دا بل ګوند نه؟

ځواب: هر حکومت چې راځي هغه نه شي کولای ټوله بهرنۍ پاليسي بدله کړي، بلکې دلته يو تداوم موجود دی، تر کومه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځایـه چې زه متوجـه شـوی یـم، جمهوریـت غوښـتونکي بهرنـۍ پالیسۍ ته زیاته توجه کوي.

ددې ځـواب پـه دوام بـل پروفیـسور وویـل: زه یـو جمهـوري غوښتونکی یم، موږ فکر کوو لومړی باید زموږ خپل علایق پـه پام کې ونیول شي او بیا توازن پـه پـام کـې وساتل شي، موږ یـو لوی هېواد لرو، موږ همېشه په مجادله کې یو.

پوښتنه: عراق څخه مو د عسکرو د ایستلو مسئله ولې مطرح کړه؟

ځواب: جمهور رئیس ښـه پرېکـړه کـړې ده، خـو رسنـۍ همېشه جنجالیزو مسایلو تـه لمن وهي، موضـوع د دوو قوتونو تـرمنځ تفـاوت دی، (مقـصد یـې لـه اجرائیـه او مقننـه قوتونـو څخـه دی) خو اوس دواړه له یوه ګوند څخه دي، اوس نو جمهـور رئـیس تـه هم اسانه ده، چې له مخالف ګوند سره معامله وکړي.

د اردن استازی: هېڅوک اشغال ته قانوني بڼه نه شي ورکولای. که نړیوال قوانین په پام کې ونیسو، نو هر څوک د خپـل هېـواد د دفاع حق لـري، پـه عـراق کې ستاسې عملونو تـه توجیـه نـه شي پیدا کېدلای، دلته یوه خبره کوئ او د فلسطین موضـوع کـې بیـا غلي پاتې شئ! که تاسې واقعـاً سوله کوئ لـه حکومتونـو سـره یې مه کوئ له خلکو سره سوله وکړئ!

په دې منځ کې یوه بله پوښتنه هم مطرح شوه: پـه منځنـي ختـیځ کـې یـوازې اسـرائیل ذروي وسـله لـري، د اتـومي وسـلې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ممنوعیت تړون هم نه لاسلیکوي، دوی هم نړۍ او سیمې ته یو خطر دی، پر دوی ولې فشار نه راوړل کېږي؟

ښاغلو پروفیسورانو څه نا څه دې پورته پوښتنو ته ځوابونه ورکړل، خو فکر کوم داسې رانه ځوابونه نه وو، چې سړی یادښت کړي وای او یا هم کېدی شي زما پرې سر خلاص نه شو او یا هم ژباړن سم ونه ژباړلای شول.

موږ ته له انګرېزي څخه دري ته ژباړه کېدله او ما بیا راساً له دري څخه اتومات پښتو ته ژباړله او متن مې راساً پښتو لیکه، نو په دې ډول له یوې ژبې بلې او له بلې څخه بلې ته ژباړه کېدله او هم مې لیکله.

په دې ډول کېدی شي ډېر الفاظ او مانا په دوو ژباړو کې الوتې وي، خو څرنګه چې ما هملته سم لاسي یادښتونه اخیستل، نو بیا هم تر یوه حده باوري یم چې اساسي ماناوې مې سمې قید کړې دي. کله کله به د ژباړې په فني وسایلو کې هم ستونزې وې، کله به ژباړونکو هم غاړې صافولې او یو بل ته به یې ځای پرېښوده، کله کله به ځینو مفاهیمو هغوی ته هم خوند ورنه کړ، نه به یې ژباړل، خو څرنګه چې ما له انګرېزۍ څخه هم تر یوه حده ګټه اخیستلای شوه، نو ځکه مې جالب او ضروري شیان لیکلای شول.

خو د پورتنیو دوو پوښتنو د ربړو ځوابونو پر لیک بریالی نه شوم. دې پسې د عراق استازي همدې پوښتنو ته په غبرګون کې وویل: ((امریکایان چې په عراق کې نه وو، هم په زرګونو خلک

(c) ketabton.com: The Digital Library

هلته وژل کېدل)) مانا دا چې پر امریکایانو باید انتقاد ونه شي. دې غونډې او بحثونو تر غرمې پورې دوام وکړ.

د ملي امنیت شورا په ودانۍ کې غونډه: تر ماسپښین وروسته د ملي امنیت شورا دفتر ته لاړو. دا دفتر سپینې ماڼۍ ته ورځېرمه په نږدې یو نیم سل دوه سوه متری کې موقعیت لري. دا یوه پخوانۍ ودانۍ وه، چې نږدې یو سل و څلوېښت کاله وړاندې جوړه شوې ده. خو وخت پر وخت یې پرې کار کړی او د نوي عصر له غوښتنو سره یې برابره کړې ده.

ودانۍ ته تر معمولو مقرراتو وروسته ورننوتو او په لفټ کې پورته شو (۴۵۰) نمبر تالار ته لاړو. د سیمینار ددې برخې چلوونکي وو، لورېنس وېلټ، کول جون ووډ Col John Wood او ځینې نور یې وینا وال وو. د امنیت شورا دا تالار که څه هم وړوکی و، خو د غونډې او سیمینارو لپاره ټولې تخنیکي اسانتیاوې یې لرلې، نږدې (۱۰۰-۱۲۰) کسان به په کې ځایېدل.

د غونډې تر پیل دمخه دغونډې د ویندوی له خوا یادونه وشوه، چې وخت کم دی، پوښتنې باید لنډې او مشخصې وي. باید وویل شي چې دا پوښتنې نه کوم رسمي سند دی، نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ثبتېږي او نه چاپېږي، څوک چې کله پوښتنه کوي هیله ده تر پوښتنې د مخه خپل ځان هم معرفي کړي ! دلته په امنیت شورا کې دا مسولین ډېر مصروف دي، لومړی تاسې ته خپلې خبرې کوي او بیا ستاسو پوښتنو ته ځوابونه درکوي.

په پیل کې د امنیت شورا مرستیال ښاغلي (ووډ) خبرې وکړې. ووډ په خپلو خبرو کې وویل: زه د امنیت شورا د مشاور (جنرال جونز) په استازې خبرې کوم. زه د امنیت شورا د دندو په باب بحث کوم. د امنیت شورا ټول کارکوونکي همدلته کار کوي. دا ودانۍ پر ۱۸۷۰ م کال جوړه شوې ده. هغه وخت دا د نړۍ ډېر لوی تعمیر و. پر هغه وخت درې وزارتونه (د بهرنیو چارو، بحریې او دفاع وزارتونه) په همدې تعمیر کې وو. ځکه چې دا تعمیر سپینې ماڼۍ ته ډېر نږدې و. پر تېرو وختونو د دولت مختلفې ادارې دلته وې، پر دې تعمیر مو ډېرې پیسې ولګولې، چې دا تعمیر له نویو غوښتنو سره عیار کړو. د امنیت شورا درې غټې دندې لري:

ـ د جمهور رئیس لپاره مامورین او مشاورین او د بېلابېلو وزارتونو ترمنځ هماهنګي برابرو او همکاري کوو. د هر جمهور رئیس د امنیت شورا ټیم توپیر کوي، د ځینو ټیم لوی او د ځینو کوچنی وي. نن به مو د جمهور رئیس اوباما خبرې اورېدلې وي. له ۱۹۴۷م کال راهیسې جمهور رئیس، مرستیال یې، د بهرنیو چارو او دفاع وزارت، لوی درستیز او پخوا (C.I.A) ډایرکټر هم په امنیت شورا کې راټاله وو. دلته په امنیتي شورا کې یو یو

(c) ketabton.com: The Digital Library

منشي کار کوي، چې د جمهور رئیس له غوښتنې سره سم کارونه پرمخ وړي. اوس دلته (۳۰۰) کسان کار کوي. د کار دوه طریقې دي، یو منطقه یي چارې پرمخ وړي، بل یې استخباراتي، دفاعي، تروریزم ضد او نورې چارې پرمخ وړي.

او زه (وړه) د افغانستان د چارو مسول یم. دا برخه د بوش د ادارې پر وخت رامنځته شوه، چې د افغانستان او عراق پر مسایلو باید فوکس وکړي. خو دا اداره د تغیر په حال کې دي، کېدی شي اوس منطقه یي بڼه خپله کړي، تېره ورځ مېرمن کلنټن وویل: ((د تېرو کلونو په ترڅ کې د افغانستان په باب هڅې ډېرې ګټورې وې.)) مېرمن کلنټن سره افغاني هئیت هر څه په ډاګه وویل، مېرمن کلنټن وویل: ((یو مشترک دښمن لرو او باید په ګډه یې پر ضد مبارزه وکړو.)) دې خبرو کې د دواړو هېوادونو لوړ رتبه مامورین حاضر وو. په دې غونډه کې وویل شول: زیات بریالیتوبونه ترلاسه شوي، خو بیا هم زموږ او د افغانستان پر وړاندې ډېره اوږده لاره پرته ده. تر دې وروسته پوښتنو ته وخت ورکړل شو.

د پاکستان استازي طارق چوهدري پوښتنه وکړه: تاسې د استخباراتي معلوماتو د ګډولو په باب خبرې وکړې، دا بې پیلوټه الوتکې چې کله بمباري کوي، دا بمباري سمه نه ده، موږ دا نه منو، چې زموږ پر خاوره دې تجاوز وشي.

ځواب: مشخص ځواب نه درکوم، په تېره بیا د عملیاتو په باب، خو د مشترکو وجو په باب غواړم، څه ووایم، زموږ دښمن

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشترک دی، افغانستان باید د القاعدې پرضد په خپله خاوره او پاکستان باید په خپله خاوره کې مبارزه وکړي. خو که استخباراتي معلومات سره مشترک شي ښه به وي. امریکا غواړي دا درېواړه هېوادونه مشترکه همکاري ولري او خپل استخباراتي معلومات یو بل سره شریک کړي.

تر دې ځواب وروسته د افغانستان له هئیت څخه ښاغلي صبغت الله سنجر لاس پورته کړ او دا پوښتنه يې مطرح کړه:

د افغانستان مسایلو ته د ګاونډیو مخ راګرځول، په افغانستان کې د ډیموکراسۍ پر وړاندې ستر چلېنج نه دی؟ او بل ایا امریکا خو به افغانستان د نویمو کلونو په شان بیا هېر نه کړي او موږ به بیا ګاونډیو هېوادونو ته یوازې پرې نږدي؟

ځواب: کومه ډیموکراسي، چې اوس هلته شته، د افغانانو او د هغه هېواد د جمهور رئیس د هلو ځلو برکت دی، کوم تهدید چې هلته شته، ستاسو شهامت به يې دفعه کوي، خو کوم ضمانت نه شته، چې بهرنیان به دا خطرونه رفع کوي، موږ پر افغانانو باور لرو، دا چې امریکا پخوا غفلت کړی، موږ ورڅخه واقعاً خجالت یو، خو اوس موږ هېڅکله تاسې نه شو هېرولای، ډیموکراسي باید ستاسو د خلکو له خوا تضمین شي او موږ يې ملاتړ وکړو.

د عراق د استازي پوښتنه: ایا امریکا، چې له عراقه وځي، د عراق د اردو قوت يې د موازنې لپاره سنجولای دی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب: زه ډېره ښېنه غواړم، زه د افغانستان د برخې مسول یم، زه سم ځواب نه شم درکولای، خو موږ پر عراقیانو باور لرو.

د سیمینار په دې برخه کې یو بل ویناوال راغی، ده د منځنی ختیځ او افریقا په باب خبرې وکړې. ده ډېره موده د امریکا له کانګرس سره کار کړی دی. ده هم وویل چې د نوې ادارې په راتګ سره د امنیت شورا اداري هم تغیرېږي. اوباما په خپلې انتخاباتي مبارزې کې ثرګنده کړې وه، چې د منځنی ختیځ په اړه خبرې کوي. د غزې مسلې دا خبره نوره هم ډېره مهمه کړه، چې دې موضوع ته زیاته توجه په کار ده، اوس چې په غزه کې کوم اوربند دی، موږ غواړو دا وغځوو.اوس سبا د مصر شرم الشیخ ته مېرمن هیلري کلنټن روانه ده، زه هم ورسره ځم. کوښښ کوو د غزې د بیا جوړونې لپاره پیسې راټولې کړو. د بهرنیو چارو اکثره وزیران، چې مېرمن کلنټن سره ګوري، کوښښ کوو، چې د مرستې د زیاتونې په باب ورسره خبرې وکړو. باور دی، چې اکثره به ددې وړاندیز ملاتړ وکړي، کار کوو، چې دلته د جګړې مخه ونیول شي، کوښښ کوو، چې ټوله سیمه د سولې په یو کنفرانس کې شامله کړو. د اوباما له خوا اجازه ده، چې د سولې ښې لارې چارې ولټول شي. اکثره هېوادونه باید د سولې په دې بهیر کې شریک شي. اوباما تر اوسه پورې څو ځله د منځني ختیځ مسئله یاده کړې ده. خو دا مسئله دلته پای نه مومي، دا باید دوام پیدا کړي. د ایران په هکله کوښښ کوو، چې دا هېواد په سیمه کې د سولې لپاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

همکاري وکړي، نه دا چې ترهګرو ډلو سره مرسته وکړي.
اوباما وویل چې ایران سره مذاکرات کوو، خو تراوسه لا په دې برخه کې ستونزې شته، کله چې موږ له عراق څخه خپل لښکر وباسو، نو هیله من یو، چې عراق په سیمه کې خپل رول ولري.
پر دې وخت د پوښتنو نوبت راورسېد:
د پاکستان استازي طارق چوهدري پوښتنه وکړه: له ایران او منځني ختیځ سره مو د مشکل د حل لپاره کوم وخت ټاکلی دی؟
ځواب: که وخت ورته تعین شي، نو دا به درسته نه وي، ځکه چې کېدی شي ځینې خلک دا وخت شاته وغورځوي.
د عراق یو استازي: ایران غواړي ذروي وسله ترلاسه کړي، د دې معضلې په باب د اوباما نظر څه دی؟
ځواب: د سولې او منطقې د ثبات لپاره زموږ تعهد دی، موږ دا سې هلې ځلې کوو، چې زموږ خبرې د سولې خواته لاړې شي او ایران د سیمې هېوادونه تهدید نه کړي.
د مصر د استازي پوښتنه: د امریکا پخوانۍ اداري تعهد کړی و؛ د فلسطین او اسرائیلو د دوو خپلواکو هېوادونو د جوړېدو نظر به تائیدوي، خو اسرائیلو پر غزه حمله وکړه او درې زره فلسطینیان یې ووژل، مخکنۍ اداري د عراق د ذروي وسلې مخالفت هم کړی و، یو ملیون کسان یې هم ووژل، د یو ملیون عراقیانو او شپږ سوه زره فلسطینیانو تر وژنې وروسته د امریکا پالیسي څه مانا؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب: دا هر څه په تېرې اداري پورې اړه لري، خو زه نه غواړم پر تېرې ادارې باندې انتقاد وکړم، کله چې پوځي عمليات پيل شي، نو هلته د ملکي تلفاتو پېښېدل ممکن وي. موږ غواړو عراقيان په خپلو پښو ودرېږي او خپل مشکل په خپله حل کړي.

د اردن هېواد د استازي پوښتنه: د (ټايمز) ورځپاڼې له مخې د اسرائيلو د بهرنيو چارو وزير ويلي، چې له حماس سره به خبرې وکړي. که دا رښتيا وي، دا خبرې به له قيد او شرط پرته وي او که نه کوم حکمت به په کې وي؟

ځواب: د مصر د شرم الشيخ په کنفرانس کې به محمود عباس او نور قانوني واک ولري، موږ د هغوی ملاتړ کوو. حماس داسې يو سازمان دی، چې له تروريزم او وحشت څخه کار اخلي، مخکې چې د سولې په اړه د دوی او د اسرائيلو ترمنځ کوم توافقات شوي وو، دوی هغه نه مراعتوي، خو د يوې ملي پخلاينې ملاتړ کوو، موږ داسې يو فلسطين غواړو چې ازاد او مستقل وي، ګاونډيو هېوادونو ته خطر نه وي، اسرائيلو سره ښه ګاونډيتوب ولري او ژوند ورسره وکړای شي.

د عراق د استازي پوښتنه: که ايران سره د اوباما خبرې ناکامې شي نو څه به کېږي؟

ځواب: زه په دې باب اوس بشپړ ځواب نه شم درکولای.

د امنيت شورا او د کانګرس په استازيتوب د دوو ويناوالو تر خبرو وروسته د بهرنيو چارو وزارت په استازې راغلي کس

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرې وکړې. دی په بهرنیو چارو وزارت کې د جنوبي او مرکزي اسیا مسول دی. ده د خپلو خبرو په پیل کې وویل: هیله ده چې په ملي دفاع پوهنتون (NDU) کې مو پروګرام ښه تېر شوی وي، زه په بهرنیو چارو وزارت کې د جنوبي اسیا چارو لپاره دویم مرستیال یم، په مرکزي اسیا کې مې تخصص زیات دی، خو د جنوبي اسیا په برخه کې هم معلومات لرم، د بهرنۍ پالیسۍ په برخه کې موږ غواړو، د نورو ملاتړ ترلاسه کړو.

د سریلانکا هېواد استازي پوښتنه وکړه: د سریلانکا په باب د هندوستان د پالیسۍ په اړه ستاسو نظر څه دی؟

ځواب: موږ چې له هندوستان سره کوم روابط لرو، هغه د پاکستان او سریلانکا په قیمت نه تمامېږي، موږ غواړو ټولو سره ښه روابط ولرو. موږ د سریلانکا حکومت او تامیل پړانګان تشویقوو، چې جنګي حالت رامنځته نه کړي. موږ هیله لرو، چې د سریلانکا حکومت داسې طریقه وکاروي، چې ملکي تلفات رامنځته نه شي.

یو بل برخوال دوه پوښتنې مطرح کړې: ستاسو یو مسول د یوه قوي مرکزي حکومت په باب خبرې وکړې، خو اوسنی حکومت پر ټول افغانستان واکمن نه دی، کرزی هم قوي شخص نه دی، پخوا داسې کوم مثال لرئ، چې کوم حکومت داسې یوه بېلګه وي؟

ـ هندوستان ولې تراوسه پر دې نه دی بریالی شوی، چې خپل هېڅ ګاونډي سره ښه روابط ولري؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب: لومړۍ به دويمې پوښتنې ته ځواب ورکړم: زه په دې موقف کې نه يم، چې ووايم هندوستان چا سره ښه روابط ولري او چا سره يې ونه لري. موږ هيله لرو زموږ او د هندوستان روابط نور هم زيات شي، هر ګاونډی له خپل ګاونډي سره مشکل لري، خو موږ هيله لرو، چې د هند روابط له نورو سره ښه شي.

د لومړۍ پوښتنې په باب بايد ووايم: د افغانستان په باب بايد دقيق بحث وکړو. ځکه هغه هېواد له بهر څخه يو ډول ښکاري، خو په داخل کې يې واقعيتونه بل ډول دي. د اوباما اداره ژمنه ده، چې نور هېوادونه هم په دې سوله کې شامل شي. امريکا په يوازې ځان دا مشکل نه شي حلولای. هره اداره د خپل کار په پيل کې خپل مسير ټاکي. په تېره اوونۍ کې موږ ستراتيژيک مذاکرات درلودل، طبعاً دا ډول مذاکرات مسير ته بدلون ورکوي.

د نيپال هېواد استازی (ډابرسنګ ګورن): جنرال بارنو پرون وويل: چين او هندوستان زموږ رقيبان دي، خو دښمنان نه دي، که دوی خپلې ايډيالوژۍ ته بدلون ورکړي، نو بيا به هم رقيبان وي؟ د نيپال په باب مو نظر څه دی؟

ځواب: زه خپله هلته حاضر نه وم، چې جنرال بارنو څه ويلي دي، نو ځکه قضاوت هم نه شم کولای، چين، هندوستان او روسيه، چې د نفوس او مساحت له مخې يې ارزوې، نه شي کولای له ورو هېوادو سره يې پرتله کړې، تاسې نه شئ کولای

(c) ketabton.com: The Digital Library

وو ايي دوی رقيبان دي که دوستان، له ګاونډيانو سره د چين اړيکې ځينې وخت دوستانه وي، د امريکا سيستم داسې دی چې همېشه رقيبانه دی، يانې د رقابت خصلت لري، ان زموږ خپل داخلي سيستم هم د پخواني تجارت غوندې پر رقابت ولاړ دی. تاسو دلته د بېلابېلو برخو ترمنځ رقابت وينئ، ځينې کسان پر دې رقابت انتقاد هم کوي، خو موږ په دې کې يو قوت وينو، چين او امريکا اوس ښه روابط لري، خو ددې ترڅنګ رقيبان هم دي. د نيپال په باب بايد ووايم، چې امريکا غواړي له نيپال سره يوه ښه رابطه ټينګه کړي، چې هغوی پرمختګ وکړي او د خپلو خلکو غوښتنو ته ځواب ووايي. امريکا د نيپال ملاتړ کوي. زموږ هيله ده، چې نيپال او ګاونډيان يې دا ستونزې حل کړي، موږ ته پته ده، چې دا موضوع حساسه ده، اند ېښنه ورته شته، خو موږ هيله لرو، چې دا مشکلات هغوی په خپله حل کړي، د امريکا مداخلې ته په کې ځای نه شته.

د افغانستان له هئيت څخه ښاغلي صبغت الله سنجر پوښتنه وکړه: زه ستاسو دا نظر تائيدوم، چې له افغانستانه لرې پر افغانستان قضاوت سم نه برېښي، رابرټ ګيټس ويلي چې موږ افغانستان کې ايډيال حکومت نه شو جوړولای، دا څه مانا لري؟

ځواب: زه د رابرت ګيټس د کلماتو پر جوړښت نه پوهېږم، خو زه دومره بايد ووايم، چې افغانستان کې بايد داسې يو

(c) ketabton.com: The Digital Library

حکومت وي، چې د خلکو غوښتنې پوره کړي. پوځي حل لاره، يوازينۍ حل لاره نه ده.

د ترکيبي هېواد د هئيت په استازۍ يو تن پوښتنه وکړه: د مرکزي اسيا د هېوادونو په باب مو نظر څه دی؟

ځواب: دا زما د کار موضوع نه ده، نو ځکه په دې باب دقيق څه نه شم ويلای، خو دلته داسې فکر کېږي، چې دا هېوادونه د لويې لارې پر سر پراته هېوادونه دي، ددې هېوادونو تر ازادېدو وروسته دلته داسې فکر کېږي، چې دا هېوادونه بايد يو ځل بيا له سره مطالعه شي.

د سيمينار ددې برخې بل وينا وال، د ملي دفاع وزارت کارکوونکی و، ده د دفاع وزارت په بېلابېلو ادارو کې کار کړی، په دې وزارت کې د سيمه ييزو مطالعاتو د څېړنو مسول و. ده په خپلو خبرو کې وويل: ملي امنيت شورا کې د دفاعي پاليسي چارې پرمخ وړم، تر دويمې نړيوالې جګړې وروسته کانګرس جمهور رئيس ته وويل چې د امنيت شورا سيستم بايد تغير شي. هغه وخت هماهنګي نه وه، نو ځکه يې دا اداره جوړه کړه، دنده يې دا ده، چې د ټولو وزارتونو کارونه بايد هماهنګ او جمهور رئيس ته يې وړاندې کړي.

د دفاعي پاليسۍ دفتر د دفاع وزارت ګزارشونه منظموي، پر دې برخې زه کار کوم، همدارنګه نورې برخې. افغانستان ته يو ځانګړی دفتر لرو، مونږ شپږ بېلابېلې څانګې لرو، چې پر ذروي، ستراتيژيکو او نورو مسايلو کار کوي. په پوځي برخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې جمهور رئیس ته بیانیې هم لیکو، د دفاع وزارت پر بودجې هم کار کوو، په جنوبي کوریا او نورو سیمو کې زموږ د عسکرو د شتوالي او انتقال مسایل څېړو او همدارنګه له جمهور رئیس سره د عاجل تماس نیولو چارې هم ترسره کوو.

د مصر استازی: د روسیې د پرمختګ، له مصر سره د رابطې او ساره جنګ په باب پوښتنه وکړه.

ځواب: دا تر وخته دمخه خبرې دي، د اوباما د اداري ټولې (۴۷) ورځې تېرېږي. موږ باید منتظر پاتې شو، چې نوې اداره څه پالیسي غوره کوي.

تر دې وروسته ما (یون) هم ورڅخه یوه پوښتنه وکړه: افغانستان ته درې شیان اساسي خطرونه دي. ترهګر، مخدره مواد او جنګسالاران. ددې دوو په باب ستاسو پالیسي له پیله بیا تر دې دمه مشخصه وه، خو د جنګسالارانو په باب مو پالیسي مشخصه نه وه، ددې پرځای چې مهار یې کړئ نور امتیازات مو هم ورته ورکړل، ایا ددې نوې اداري په راتګ سره به د جنګسالارانو پر وړاندې ستاسو په پالیسی کې کوم تغیر راشي او که نه همغه زړه په زړه به وي؟

ځواب: راځئ چې په ډېر احتیاط خبرې وکړو، زموږ پالیسي د تغیر په حال کې ده، کېدی شي د نوې میاشتې په بهیر کې تکمیل شي، کېدی شي دا پالیسي دې حالت ته تغیر ورکړي. نوی جمهور رئیس وایي موږ باید د خپلې اردو وظایف مشخص کړو، زه هم دا وایم چې موږ باید احتیاط وکړو. د

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغانستان په باب پالیسي باید ټول مسایل په پام کې ونیسي، په دې پالیسۍ کې باید ټول اقتصادي، سیاسي او پوځي مسایل په پام کې ونیول شي.

د یو عربي هېواد استازي پوښتنه وکړه: دفاع وزیر رابرټ ګیټس په یوه مقاله کې، چې تېره میاشت یوې ورځپاڼې خپره کړې وه، په منځني ختیځ کې یې د یوه پوځي ساختمان د جوړېدو خبره کړې وه. دا خبره به پر منځني ختیځ څه تاثیرات ولري؟

ځواب: ټول خدمات چې له پورته تر کښته دي دا خدمات باید پوره شي. زموږ ځېرنه له ۲۰۰۲م کال څخه پیل شوې ده. له تجهیزاتو، پرسونل او امکاناتو نیولې تر اهدافو پورې دا ټول مسایل په کې شامل دي.

د عراق استازی: له عراقه تر وتلو وروسته به هلته پوځي مرسته څنګه کېږي؟

ځواب: زه د (۲۰۱۰)م کال د بودجې پر مشخصاتو نه پوهېږم چې تراوسه تر کار لاندې ده، جمهور رئیس وویل چې د اګست تر (۱۱) وروسته به له عراقه د عسکرو وتل پیل شي، د تروریزم پر ضد جګړه به د عراق پر غاړه کېږي که نه؟ زه اوس د هغه وخت پر لګښتونو نه پوهېږم.

د عمان استازی: زما سوال د بحري عملیاتو په باب دی؟ د (هرموزتنګي) د بندولو احتمال دی، څوک ددې مسلې تر شا

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولاړ دي؟ دوی څه غواړي؟ دې مسلې موږ ټولو ته اندېښنه راپيدا کړې ده.

ځواب: دا پوښتنه د سپينې ماڼۍ لوړ رتبه مامورينو ته راجع کېږي، هغوی بايد دا مسئله د بحرونو د ساتنې له پلوه وڅېړي، ايا د سومالييې له حکومت سره معامله وکړي؟ يا له بحري غلو سره؟ او يا هم له بحري ځواکونو سره؟ اوس هم زموږ د بحري ځواکونو يوه عمله هلته په دې عملياتو کې شامله ده. يو پلان بايد جوړ شي، خو وخت او زمان غواړي، کله چې دا خلک نيول کېږي، چېرته يې يوسو؟ چېرته يې محاکمه کړو؟ ځکه چې نړيوالې اوبه يوه اوږده سلسله لري (کينيا) وېلي: که موږ يې ونيسو، نو موږ يې بايد محاکمه کړو، زه پر ډېرو جزئياتو نه پوهېږم، خو ځينې عمليات محرمانه دي، تشريح يې اوس ماته مناسبه نه ښکاري.

د پاکستان د استازي پوښتنه: له ۲۰۰۱م کال څخه د امريکا اردو په افغانستان او عراق کې دخيله ده، دا چې کامياب دي که نه؟ دا بېله پوښتنه ده، خو ايا د امريکا ځوانان تر اوسه پورې له دې جګړو څخه ستړي شوي نه دي؟

ځواب: پخوا دا اندېښنه وه، خو اوس نه شته، اوس هم موږ ډېر ځوانان لرو، چې په خپله حاضرېږي افغانستان ته لاړ شي، ځکه چې دوی ته خپل هېواد ګران دی، نو ځکه يې دفاع لپاره هلته ځي. د امريکا حکومت اعلان کړی؛ که څوک هلته ځي، نو امتيازات يې هم زيات دي، د امريکا ځوانان غواړي نورو

(c) ketabton.com: The Digital Library

هېوادونو تـه لاړ شـي، هغـه هېوادونـه هـم وګـوري، هلتـه کـار وکړي، مختلف دلایل دي، خو څوک چې داوطلبان دي د هغـوی شمېر زیات دی. دا شمېر ان دومره زیات دی، چې د سږ کال پـه اوړي کې یې د داوطلبانو نوملیکنـه بنده کړه. ځکه چې څوک هلتـه تللـي، نـه غـواړي، چـې ژر بېرتـه راشـي، ان مـوږ تـر خپـل مهالوېشه دمخه یو.

د پاکسـتان د همـدې اسـتازي (طـارق چوهـدري) بلـه پوښـتنه: پاکستان غواړي ځان له دې افراطینو خلاص کړي، خو امریکا پاکستان ته F-۱۲ الوتکې ورنه کړي!

ځواب: په پوښتنه مو سم پوه نه شوم، هیله ده د ټلیفـون نـومرې مو راولېږئ، ځواب به یې درولېږم.

د افغانـستان لـه هئیـت څخـه سـنجر صـیبپ بلـه پوښـتنه وکـړه: اوباما په خپل انتخاباتي کمپاین کې وویـل: ترهګري سرحد نـه لـري، هـر چېرتـه چې وي، هلتـه بـه ورپـسې ځـو، ایـا اوس بـه لـه افغانستانه لرې نورو سیمو ته هم د ترهګرۍ پـر ضـد لاړ شـي کـه نه؟

ځواب: زه دې پوښـتنې تـه فکـس ځـواب نـه شـم ورکـولای. ددې لپاره به دا نوې اداره یوه نوې سـتراتیژي جـوړوي، تروریـزم ضـد مبارزه کې به کوم تغیر رانه شي، ټول پر دې بـاور دي، چـې دا یـو خطر دی، یـوازې کـوم څه چې بدلېـدلای شـي، هغـه پـه دې برخه کـې د سـتراتیژۍ بـدلون دی. سـتراتیژي هـر وخـت بـدلېږي، نـه یوازې په یوځې برخه، بلکې په نورو برخو کې هم د تغیر وړ ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدې پوښتنې سره په ملي امنیت شورا کې پروګرام پای ته ورسېد او د هوټل پر لوري رهي شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سیمینار پنځمه ورځ
(په واشنګټن کې د ځینو ځایونو لیدنه کتنه)

د فبروری ۲۸مه د شنبې ورځ له ټاکلي مهالوېش سره سم، د تفریح او چکر ورځ وه، پر دې ورځ مو باید په واشنګټن کې ځینې مهم او تاریخي ځایونه کتلي وای. که څه هم په امریکا کې تاریخي ځایونه نه شته؛ اکثره ودانۍ په کې نوې جوړې شوې دي، ډېر تاریخي ارزښت نه لري، خو بیا هم د امریکا د تاریخ په انډول هغوی ته ډېر ارزښت لري. عجیبه خبره خو لا داده، چې د امریکا متحده ایالاتو د حکومت په چوکاټ کې د اطلاعاتو او کلتور وزارت تشکیل اصلاً نه شته، رسنۍ ټولې ازادې او یا په اصطلاح شخصي دي، یوازې یو څو لیدنۍ او اورېدنۍ رسنۍ له بهرنیو چارو وزارت څخه الهام اخلي، نور نو هر څه ازاد دي.

د واشنګټن د ځینو سیمو د لیدنې په لارښوونه کې یې لا د مخه موږ ته ویلي وو، چې هر ډول لباس کې راتللای شئ او همدا رنګه خپل یاران دوستان هم رابللای شئ. د سهار (۹) بجې باید په هوټل کې راټول شئ، همداسې وشول، نهه بجې او پنځه لس دقیقې مو له هوټله حرکت وکړ. پروفیسور کول ډن کورفیس (Col.Don Curfiss) زموږ لارښود و. نوموړي پروفیسور وویل: درې کاله کېږي، چې په نیسا سنټر کې کار کوم، دلته درس ورکوم، خو کله کله مېلمنو ته هم چکر ورکوم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی یې د واشنګټن ښار د جوړېدو په باب خبرې وکړې، چې څنګه د دوو ایالتونو ترمنځ پرې موافقه وشوه. ده وویل: دا د اساسي قانون په واسطه رامنځته شوی دی. په پیل کې موږ دوه اساسي قوانین درلودل، چې د هغو په واسطه امریکا منځته راغله، یو قانون ناکام شو، نو بیا سیاستوالو بل اساسي قانون جوړ کړ، چې قوي مرکزي حکومت یې رامنځته کړ، نو ځکه واشنګټن ددې مرکزي دولت پایتخت شو، له دوو ایالتونو څخه یې یوه یوه برخه واخیسته یانې له ویرجینا او مریلینډ څخه، تر هغه وروسته انجنیرانو ورته نقشې جوړې کړې او ورو ورو دا ښار رامنځته شو. اوس لومړی د یوه پارک خواته ځو، دې ته ملي پارک وایي، د اوباما د جمهوري ریاست د تحلیف مراسم همدلته ترسره شول، د جورج واشنګټن ابده (یادګاري څلی) هم همدلته دی. واشنګټن ښار په جبه زار کې جوړ شو، ځمکه کمه وه، چې تاریخي ابدې یا څلي په کې جوړ شي، هر تاریخي څلي د جوړېدو پر وخت یو جنجال درلود. د اوباما د تحلیف تاریخي مراسمو لپاره نږدې یو نیم ملیون کسان همدې ملي پارک ته راغلي وو. د امریکا د یو بل پخواني ولسمشر ابراهم لینکن (Abraham Lincoln) ابده هم همدلته ده. اوس

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلک پوهېږي، چې دا اساسي قانون څومره قوي دی. په پیل کې هر ایالت غوښتل چې یوې بلې خواته لاړ شي، خو د ابراهم لینکن مفکوره دا وه، چې داسې یو میتود باید جوړ شي، چې ټول ایالتونه د یوه اساسي قانون تر چتر لاندې راشي.

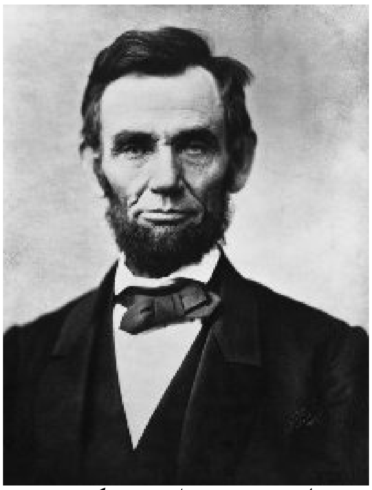

کله چې ملي پارک ته کښته شو، نو رښتیا هم ډېر لوی پارک و، زموږ ژباړن وویل چې د اوباما د تحلیف په مراسمو کې ډېر زیات خلک راغلي وو، سره له دې چې پر هغه ورځ ډېر یخ هم و، خلک په منظمو لیکو کې ولاړ وو او دلته د پښې د ایښودلو ځای نه و، د امریکا له ګوټ ګوټ څخه په ملیونو خلک راغلي وو، خو ټولو ته لا ددې امکان پیدا نه شو، چې تر دې پارکه ځان راورسوي. په پارک کې پر دې ورځ هم خورا یخني وه، په واشنګټن کې داسې توند او تېز باد لګېږي، چې لکه غشي غوندې د سړي له سینې وځي، عیناً لکه په سخت ژمي کې چې څوک د کابل ښار په پامیر سینما سیمه کې ولاړ وي او د چهلستون له لوري یخ باد او سیلۍ ته یې خپله سینه نیولې وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر ټولو دمخه د ابراهم لینکن ځلي ته لاړو. ډېره لویه ګونبزه یې پرې جوړه کړې وه، د اعلیحضرت نادرخان پر مقبره چې کومه ګونبزه جوړه ده، دا وړه ده، خو هغه ډېره لویه او مجلله ده. د ابراهم لینکن مجسمه پر یوه لوړ ځای جوړه شوې وه، لینکن ته

امریکایان زیات احترام لري، ده د امریکا د یووالي مفکوره رامنځته کړه، عملاً یې دېته کار وکړ او د بشري تعصبونو پر ضد یې مبارزه وکړه. لینکن په خپله یوه وینا کې وویل: ((داسې یو حکومت باید رامنځته شي، چې د خلکو له خوا وي او د خلکو لپاره وي.)) امریکا په کورنیو جګړو کې ډېر زیات رنځ وګاله، (۲۲۰۰۰۰) امریکایان په کورنیو جګړو کې ووژل شول. دې جنګ امریکا ته ډېر زیان ورسوه، خو یوه ګټه یې دا وه چې غلامي یې له منځه یوړه. د لینکن تر مړینې وروسته

بیا یو وخت د تور پوستو مشر مارتین لوترکینګ (Dr.Martin luther king) د همدې لینکن د وینا پر همدې ځای ودرېد، په لکونو خلک ورته راټول شوي وو: هغه په خپله وینا کې وویل:

((موږ باید د خپل کرکتر له

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخې وارزول شو، نه د رنګ، جنس، مذهب او نورو له مخې، زموږ هېواد خپله له ځان سره مجادله کړې، دلته باید کرکټر معیار وګڼل شي، نه نور ارزښتونه...))

د ابراهم لینکن څلې تر لیدو وروسته مو درې څلور دقیقې پلې مزل وکړ، هوا خورا سړه وه، لږ څه وړاندې هلته د هغو امریکایانو لپاره یادګاري څلی جوړ شوی و، چې د ویتنام په جګړه کې وژل شوي دي. د امریکا تر جوړېدو وروسته، د ویتنام جګړه د امریکایانو لپاره یوه ډېره ترخه خاطره او ترخه تجربه وه. په دې جګړه کې (۵۸) زره امریکایان وژل شوي دي. امریکایانو هم پر ویتنام ډېره بمباري کړې او تر یو ملیون زیات ویتنامیان یې وژلي دي، خو جګړه د اسې یو تریخ سبق وي، چې د ملامتۍ بار یې هر وخت د ناکام پر اوږو بار وي، که څه هم ویتنامیانو تر امریکایانو په لسګونو ځله زیات زیان وزغمه، خو په پای کې بری د ویتنام او ماتې د امریکا په برخه شول. کله چې جګړه پایته ورسېده، نو د امریکا پر حکومت، د جګړې د قربانیانو د یادونې په اړه ډېر فشار راغی، بېلابېلې طرحې وړاندې شوې، یوه طرحه همدا وه، چې د ټولو لپاره باید یو ګډ یادګاري څلی جوړ شي. ددې څلي د جوړولو لپاره بیا هم د نقشو د جوړولو مسئله مطرح شوه. اعلان وشو، چې هر چا ددې څلي لپاره تر ټولو ښه او معقوله نقشه جوړه کړه، نو همغه به عملي کېږي، ډېرو لویو کمپنیو او سترو انجنیرانو ډېرې عصري او لویې نقشې جوړې کړې، خو په پای کې د یوې ځوانې امریکایي

(c) ketabton.com: The Digital Library

انجنیرې، چې تر ټولو یې عمر کم و ، یانې تر (۲۲) کلونو لوړ نه و ، د هغې نقشه ومنل شوه، د هغې د نقشې طرحه داسې وه، چې له یوې ټیټې نقطې پیلېدله، بیا همداسې مخ په بره ختله او بېرته ورو ورو مایله کښته کېدله یانې داسې:

ددې علت دا و ، چې کله جګړه پیل شوه، نو د تلفاتو شمېر ډېر زیات نه و ، ورو ورو تلفات زیاتېدل، دا لیکه چې پورته ختلې د تلفاتو د زیاتېدو ښکارندویي کوي، د جګړې د پای پر وخت

چې امریکا نوره له ویتنام څخه په شا کېدله، د تلفاتو شمېر راکمېده، نو په دې ډول دا لیکه د تلفاتو د شومره والي څرګندونه کوي، ددې یادګاري ځلي لپاره د یوه لوی حوض په شان ساحه په پام کې نیول شوې ده. له ښي او کیڼ لاس دواړو

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو اوو څخه ورته لاره شته، خو اصلاً له کينې اړخ څخه مخ ښي پلو ته بايد سړی حرکت وکړي، چې ټول نومونه وګوري. نومونه د الفبې په ترتيب ليکل شوي او زماني محتوا هم په پام کې نيول شوې ده. له لومړني عسکره نيولې بيا تر وروستني عسکره پورې د ټولو نومونه او رتبې پرې ليک دي او هم د مړګ کال. ټول نومونه پر تورو مرمرينو ډبرو ليک شوي، لکه د تورو کاشي ډبرو په شان ښوی ډبرې دي، چې ښيښې غوندې ښکاري، بادو باران پرې تاثير نه کوي. کله چې سړی دا صحنه وګوري، هلته سړي ته د يوې لويې غميزې څرګندونه کوي، په تېره بيا د داسې يو ناکامې جګړې او غميزې چې کوم مقدس هدف هم نه تعقيبوي، بل هېواد ته په جګړې پسې تللی يې او ماته دې هم په نصيب شوې وي. ما په ډېر ژور ليد سره يو زيات شمېر نومونه تر سترګو تېر کړل، خو د ټولو نومونو لوستل ډېر ستونزمن کار و. همدا وخت هم يو شمېر امريکايان راتلل او د ځلي کښتنۍ برخې ته يې د تازه ګلانو ګېډۍ ايښودې، څو عکسونه مې لا داسې هم وليدل، چې تازه په ګلانو پوښل شوي وو او د ځلي لاندينۍ برخې کې ايښودل شوي وو. همدلته مې يوه ښځه او يو سړی هم وليدل، چې په ژړا يې سترګې سرې وې، کله چې يې تصويرونو ته کتل، نو خپله ژړا يې نه شوه ټينګولای، زمونږ ژباړني (فوزيې) مونږ ته وويل: دلته هره ورځ همدا حال وي، د جګړې د کليزې پر مهال خو دلته د پښې ايښودلو ځای نه وي او ټول د خپلو خپلوانو د درناوي لپاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

راځي. سره له دې چې د ویتنام او امریکا تر جګړې څو لسیزې تېرېږي، خو لا د جګړې خاطرې او ټپونه لکه د پرون هسې ژوندي دي. همدې یادګارې ډبرلیک ته مخامخ د څو عسکرو او طبي پرسونل یوه داسې مجسمه ولاړه ده، چې له ورایه د سړي پام ځانته را اړوي، دا داسې یوه مجسمه ده، چې نظامي طبي پرسونل، د جګړې پر مهال یو ټپي عسکر د جګړې له لیکو انتقالوي او هغه ته لومړني طبي خدمتونه ترسره کوي. کله چې تر جګړې وروسته د جګړې د وژل شویو عسکرو په یاد څلی جوړېده، نو د جګړې ټپیانو، معیوبینو او طبي پرسونل اعتراض وکړ، چې زموږ یادونه ولې نه کېږي، موږ ته نور څه پاتې؟ همغه وو، چې حکومت ددوی د یاد او حق تازه ساتلو په

خاطر دا مجسمه جوړه کړه. کله چې د دوی لپاره دا یادګاري مجسمې په پام کې ونیول شول، نو بیا له جګړې څخه راستانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

شویو، روغو او ژوندیو سرتېرو اعتراض وکړ، چې زموږ قربـــانـي نـــو څـــه شـــوه؟

مموږ ته هم باید یو یادګاري ځلی جوړ شي، نو هغوی ته هم دا مجسمې په پام کې ونیول شوې. د جګړې له دې غمجن یادګاري ځلي څخه د ژوند د مانۍ (سپینې مانۍ) پر لوري وخوځېدو. سپینه مانۍ چې اوس د نړۍ د ګڼو هېوادونو او سیاسي ډلو سیاسي برخلیک ورپورې تړلی دی د نړۍ په رسنیو کې ډېره یادېږي. تر هغې دمخه مو په ښار کې څو نورې ودانۍ هم ولیدلې، اکثرو ودانیو خړېخن رنګ درلود، لکه طبیعي رنګونه، د هند و پاکستان په شان تېز رنګونه، چې هره شېبه د سړي زړه وهي، هلته نه دي کارېدلي، ډېرې ودانۍ یې اصلاً هېڅ رنګ ته اړتیا نه لري. کله چې سپینې مانۍ ته ورسېدو، نو له موټره کښته شو، خورا یخ و، یخ شمال هم لګېده، د سپینې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماڼۍ مخې ته يو لوی چمن و ، چې ونې او کبلې په کې وې، ونې
يې ښې دنګې وې، خو پر شنه چمن يې د يخنۍ له امله يو قسم

تور کر غوړولای و ، چې يخ يې خراب نه کړي. هغه صفت، چې موږ
د سپينې ماڼۍ اوريدلی و ، هغه شان نه و. په تېره بيا د شاعرانو

(c) ketabton.com: The Digital Library

او ناظمانو په کلام کې. سپينې مانۍ ته ځکه سپينه مانۍ وايي، چې د انګرېزانو د واکمنۍ پر مهال دې ودانۍ ته اور اچول شوی و، تور له ودانۍ لوګي تورة کړې وه، بيا يې څو ځله رنګ کړه او په سپين رنګ يې رنګ کړه، له همغه وخته په سپينه مانۍ ونومول شوه. پخوا به هر سړی سپينې مانۍ ته په ازادانه ډول تللای شو، خو د سپټمبر د ۱۱ نېټې تر پېښې وروسته د هر چا تګ اوس هلته ازاد نه دی، موږ هم بايد د سپينې مانۍ داخل ته ورغلي وای، خو څرنګه چې اوس هلته د بهرنيو تګ يو پروسيجر غواړي، په حقيقت کې يو څه ستړی کوونکی هم دی، نو ځکه زموږ مېلمه پالانو لازمه ونه ګڼله، چې هلته لاړ شو. لنډه دا چې سپينه مانۍ يو عادي مانۍ ده، چې په واشنګټن کې نورې په سلګونو ودانۍ تر دې لوکسې، عصري

(c) ketabton.com: The Digital Library

او ښکلې دي. خو څرنګه چې سپینه ماڼۍ کې د جمهور رئیس د کار دفتر دی، نو له سیاسي پلوه ډېره ارزښتمنه ګڼل کېږي.
افغانستان کې ځینې خلک د سپینې ماڼۍ او د کانګرس د ودانۍ ترمنځ توپیر نه شي کولای. د کانګرس ودانۍ رښتیا هم ډېره لویه، لوکسه او تاریخي ده. د سپینې ماڼۍ مخې ته یو شین چمن دی، چې د اوسپنې یوه کټاره ترې تاوه ده. په یوه ګوټ کې د ساتونکو یوه خونه هم شته، چې ظاهراً په کې څوک نه ښکاري، مخې چمن کې یې هم ډېره ګڼه نه وي، همدې مخې ته پر غځېدلي سړک هم، اوس عام موټر نه پرېږدي او د سپټمبر د ۱۱ نېټې تر پېښې وروسته یې له دې ځای څخه پر تېرېدونکو لارو د اوسپنې د یو متره ستنو په واسطه خنډونه جوړ کړي دي. همدې سپینې ماڼۍ ته ورځېرمه په نږدې سل مترۍ کې د

جمهور رئیس کور هم دی، پخوا به بوش او مېرمن یې له سپینې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماڼۍ تر خپله کوره پلې تګ راتګ کاوه، اوس اوباما او د هغه مېرمن ورته راځي. د سپينې ماڼۍ مخې ته په نسبتاً لوی پارک کې يوه پلاستيکي کېږدۍ هم ولاړه ده، چې له شاوخوا ودانيو او طبيعت سره هېڅ اړخ نه لګوي، کله چې کېږدۍ ته ورنږدې شوم، نو ګورم چې يو ببر سری سړی په کې ناست دی، د عکس اجازه مې وغوښته، په مينه او موسکا يې اجازه راکړه، له ژباړنې فوزيې څخه مې پوښتنه وکړه، هغې وويل: دلته اصلاً يوه ښځه کېني، (۳۷) کاله کېږي، چې هغه مېرمن دلته ناسته وي، د امريکا قانون دی، چې څوک چېرته کېني تر هغه چې هغه ځای په خپله خوښه خوشې نه کړي، پوليس حق نه لري، چې هغه په زوره وشړي،

خو که د يوې دقيقې لپاره هم دا ځای خوشې کړي، پوليس حق لري، چې هغه ځای ونيسي. دا مېرمن اصلاً د ذروي وسلو د

(c) ketabton.com: The Digital Library

جوړولو مخالفه ده، په همدې ځای کې د امریکا د واکمنو پر وړاندې دې خپله مبارزه پیل کړې او ویلي یې دي، تر څو چې امریکایي چارواکي د ذروي وسلو جوړول بند نه کړي، دا به خپل اعتصاب ته دوام ورکړي، له (۳۷) کالو راهیسې دا همدلته اوسېږي، څرنګه چې دلته د ژوند هیڅ ډول اسانتیا نه شته او په سخت ژمي کې هم دا همدلته په همدې یخه پلاستیکي کېږدۍ کې اوسي، نو کله چې خوراک، معذرت او یا بل ضروري کار ته ځي، نو خپل مېړه او یا زوی پر خپل ځای کېنوي، چې پولیس دا ځای ترې ونه نیسي، نو په دې ډول یې دا دی (۳۷) کاله پوره کړل، د سړي عقل کار نه کوي، کله چې څوک د سپیني ماڼۍ لیدو ته راځي، نو یو ځل ضرور دا ښځه هم ګوري، عکسونه ورسره اخلي او ځیني خلک ورته پیسې هم ورکوي. دا کار اوس د دېته د عادت بڼه غوره کړې ده. همدې پلاستیکي کېږدۍ ته ورخېرمه یې د بوش هغه عکس هم ایښی و، چې په لونګۍ کې جوړ شوی و، ما فکر وکړ، چې د استاد رباني عکس دی، ځکه ما په انټرنیټ کې لیدلی و، یاني دا چې استاد رباني او بوش یې سره مکس کړي او یو عجیب و غریب تصویر یې ترې جوړ کړی دی، د هغه عکس مې هم واخیست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پارک په وروستۍ برخه کې واړه زينتي بوټي وو، چې کابل کې هم ډېر ليدل کېږي، لکه د تخت بېخه لري، هلته ودرېدم، بې شمېره چنچڼې په دې بوټو کې وې، يو کس راغی، دانه يې ورته واچوله، دومره ګڼې مرغۍ له ما راټولې شوې، چې ما په خپل عمر کې دومره مرغۍ

جورج بوش د برهان الدين رباني په څېره کې

له انسان سره دومره نږدې نه وې ليدلې، قرار د چنچڼو منځ کې کېناستم، هغوی له ما څخه هېڅ وېره ونه کړه، په ارام زړه يې خپله دانه وخوړه، هلته ماته پته ولګېده، چې دلته ولې مرغان، ځاروي او نور حيوانات له انسانانو نه ډارېږي، ځکه چې دلته په انسان کې د انسانيت د جوهر (محبت) عنصر ډېر پياوړی شوی. زموږ په هېواد کې خو له انسانانو (وګړو) مرغان او ځاروي څه چې خپله انسانان هم ډارېږي. مانا دا چې هلته په انسان کې د انسان اصلي جوهر (مينې) ورکه کړې ده. يو څو دقيقې نور هم په همدا سې چورتونو کې ولاړ وم، بيا له دې ځايه د ښار مرکزي سټېشن ته لاړو، دا د ښار يو ترانسپورټي مرکز دی، چې له دې ځايه د امريکا نورو ځايونو ته اورګاډي او موټر ځي، دا خپله دومره لوی سټېشن دی، لکه يو ښار ګوټی، د ژوند ټول ضرورتونه په کې شته، په لسګونو ډوله مغازې او هوټلونه په

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېږي دي، په (۱۹۰۲)م کال جوړ شوی، خو د اوسني ژوند ټول ضرورتونه په کې دي، ته فکر کوې، چې همدا پرون يې جوړ کړی دی، تر (۱۲) بجو دلته وو، بيا د هوټل پر لوري وخوځېدو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له یو افغان سره کتنه: کله چې هوټل ته ورسېدو، نو ښه ډېر ستړي وو، د خوب څپې راباندې راغلې. یوه سترګه خوب مې وکړ، کله چې پاڅېدم، نو د ورځې دوه بجې دي، پر ځان مې اوبه تېرې کړې، د انګار صیب د اتاق پر لوري وخوځېدم، له رسمي کاره ډېر ستړي شوي وو، زړه مې و، انګار صیب ته و وایم، چې راځه لاړ شو، دلته دې هوټل ته ورڅېرمه یو څو لوی سوپر مارکیټونه دي، هلته به لږ وګرځو او هم به څه وخورو، کله چې د هغه اتاق ته لاړم، هغه راته وویل: د کابل د ټلېفون دایرولو چل راوښیه، هغه مې ورته په کتابچه کې ولیکه، په تسلسل سره د (۳۲) نومرو ډایلول په کار وو، چې کابل روخ شي، هلته ټلېفون دومره اسانه نه دی، چې د هر چا په لاس کې وي، لکه دلته چې کوم عام چلند لري. په تېره بیا دا چې سړی له ازاد کربڼې ټه ګټه پورته کوي، د هوټل له ټلېفونه یې ډایلوي، نو خورا اوږد نمبر کارول کېږي. انګار صیب کابل ته زنګ وواهه، خو هلته لکه چې د شپې یوه بجه وه، چا ټلېفون پورته نه کړ، ما ویل څه چې ځو دلته عمومي سټور (پلورنځي) ته، لږ به مو پښې هم وغوړېږي، لږ به بلد هم شو. ډوډۍ به هم وخورو، ده وویل: لږ صبر وکړه، دلته زموږ یو خپلوان هم راځي، ما وویل: زنګ ورته ووهه که لرې وي لاړ به شو او که نږدې وي ورته معطل به شو، انګار صیب وویل: اوس له کوره راوتی دی، همدې خبرو کې وو، چې له رسپشنه ټلېفون راغی، ویل یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستا سو مېلمانه راغلي دي، کله چې ورکښته شو، نو يو محسن سړی له يوه ځوان هلک سره ولاړ دی، سترې مشي مو وکړل، انګارصيب زه ورته معرفي کړم، انګارصيب وويل دی اغاجان دی، زموږ دوست او خپلوان دی، هغه راته وويل چې دا زما وراره دی. د اغاجان اصلي نوم (حاجي نبي) و، خو په کندهار کې معمولاً يو بل نوم يا لقب هم کارول کېږي، سړي ته چې مې وکتل له اصل و ذاته اصل ښکارېده، ډېرو خبرو ته يې پرې نښودو، راساً يې په موټر کې ناستې ته دعوت کړو. يو کرولا ډوله موټر و، په موټر کې چې کېناستو، نو خپل وراره سره يې په انګرېزي خبرې شروع کړې، هغه ته يې وويل چې افغاني رستورانټ ته مو بوځه، بيا يې موږ ته مخ راواړاوه، دی مې وراره دی، همدلته را لوی شوی، پښتو يې هم زده ده، خو خبرې په انګرېزي کوي، پښتو کې کله کله بند پرې، زه ورسره ځکه انګرېزي وايم، چې خپله انګرېزي پخوم، موږ خو چې دلته راغلو، انګرېزي مو نه وه زده، خو دې ماشومانو خورا ژر او ښه زده کړه، ما او نورو له همدې ماشومانو انګرېزي زده کړې ده. اوس هم چې کله کله موږ کومه کلمه خرابه تلفظ کړو، ماشومان راپورې خاندي، خو لګيا يو خپله جاله پورې باسو. هو اصافه وه، څه کم نيم ساعت مزل به مو کړی وي، چې افغان رستورانټ ته ورسېدو، په لاره کې، چې مو د امريکا سړکونو، ابادۍ، ودانيو، طبيعي ښکلا او ځنګلونو ته کتل، نو ربښتيا هم د ډېر مړښت او پانګوالۍ څرګندونه يې کوله، دې هوټل ته څېرمه د

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو شمېر افغانانو کورونه هم دي، د عبدالباري جهاني صيب کور هم په همدې سيمه کې دی. هوټل ته وختو، هوټلوالو افغانانو زموږ هرکلی وکړ، پر يو مېز کېناستو، مينو يې راوړه، شاوخوا دېوالونو ته مې پام شو، د افغانستان ځينې منظرې پرې لګېدلې وې، پر يوه دېوال د جمهور رئيس حامد کرزي عکس لګېدلی و، په يوه وړه غالۍ کې جوړ شوی و، شاوخوا مې ډېر وکتل، د احمدشاه مسعود او نورو قوماندانانو عکسونه نه وو، پوښتنه مې ونه کړه، خو پر دې پوه شوم؛ کوم ځای کې چې زور او فشار نه وي، د احمدشاه مسعود او نورو قومندانانو عکسونه څوک په خپله خوښه نه بندوي، پرته له هغې سيمې او ډلې ټپلې، چې دوی ورته منسوب دي. په کابل او د هېواد په نورو سيمو کې، قطعاً په هغو ځايو کې چې هلته دولتي عسکر ولاړ نه وي د دا ډول قومندانانو لوی او وړوکي عکس نه شته، علت يې دا دی، چې خلک په طبيعي ډول او خپله خوښه دوی نه شي زغملای. نو دا ډول عکسونه معمولاً په هغو ځايونو کې دي، چې عسکر پرې پيره کوي.

څو شېبو کې ډوډۍ تياره شوه، افغاني کباب، وريجې، سلاټ، مستې او وچه ډوډۍ راوړل شول، ډوډۍ مو په ډېر خوند وخوړه، د ډوډۍ خوراک په بهير کې څو ځله هوټلوال راغلل، ست يې وکړ؛ څه کم دي؟ هر څه زيات وو. زموږ مېلمه پال پيسې ورکړې او له هوټله رابهر شو. بيا يې وويل چېرته مو بوځم؟ موږ ويل تر ښاره بهر چې ددې خلکو کليوالي ژوند

(c) ketabton.com: The Digital Library

وګورو. ده وويل: دوی د تفريح لپاره ځانګړي ځايونه لري، خو اوس ژمی دی او بل د تفريح لپاره نور ښارونه شته، چې هغه خو طبعاً په سوونو کيلو متره لرې دي، دلته په ويرجينا کې ژوند تول همدا سې دی، ځنګل دی او په منځ کې يې کورونه او واړه ښارګوټي، خو د دوی واړه ښارګوټي هم ډېر لوی او منظم دي، دا سې به وکړو چې د دوی يو زوړ پخوانی بازار دی، د سيند تر غاړې، دې ځای ته پر اوړي په لکونو خلک راځي، هغه ځای به وګورو، که بله ورځ مو وخت درلود، بيا به چېرې لرې لاړ شو. موږ وويل ښه خبره ده. نيمه ګهنټه مزل به مو کړی وي، چې د سيند غاړې ته ورسېدو. دا سيمه که څه هم پخوا جوړه شوې وه، خو نوی مسافر يا بهرنی، چې څوک لاړ شي، په اسانۍ يې نه شي پېژندلای، ځکه تعميرونه يې هم ښه لوکس دي او سړکونه يې هم ښه پراخه، خو يوازې ښتو ته يې که څوک متوجه شي، نو پوهېږي، چې دا ودانۍ پخوانۍ دي. د ښتو رنګونه يې د کودړي د رنګ په شان سوربخن شوي دي او ځينو ځايونو کې لږ شان دوړېدلي هم دي. دلته يو لوی سيند بهېږي، غالباً همغه سيند چې له واشنګټن څخه تېر شوی دی، نږدې څه کم زر مترو په پراخوالي ارام بهېږي، چې ډېر ورته نږدې نه شې، نو مسير يې نه شې تشخيصولای. په سوونو کښتۍ په کې کښته پورته کېږي، د امو درياب څو برابره به وو. د سيند پر غاړه په لسګونو ډول ډول هوټلونه جوړ شوي، چې د تفريح پر وخت د سيلانيانو غوښتنې پوره کولای شي. څو دقيقې دلته وګرځېدو، خو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځرنګه چې هوا ډېره سړه وه او د سیند یخې څپې او توند شمال هوا نوره هم سړوله، نو ځکه چکر هم د زیات وخت لپاره د سړي صبر راکماوه، بېرته موټر کې کېناستو او د هوټل پر لوري رهي شو، په لاره کې ماته پته ولګېده، چې اغا جان (حاجي نبي) یوه

پښتانه ټبر الکوزي ته منسوب دی، نو یو څو شېبې د سیاسي بحث زمینه برابره شوه، ما نه غوښتل چې سیاسي بحث ورسره وکړم، هغه هم زه ډېر نه پېژندلم، چې پر سیاسي مسایلو مې سر خلاص دی که نه؟ خو د هغه په خبرو کې هم تر زیاته حده سیاسي منطق پروت و. هغه د جمهور رئیس حامد کرزي ټینګ منتقد و، ویل یې: کرزي داسې کسان راټول کړي چې اصل و نسب یې معلوم نه دی، غله، داړه ماران او جنګسالاران هره ګروه په دې حکومت کې شته، هر څوک چې هر څه کوي، دی ورته هېڅ نه وایي، سیاست په دې خبرو نه کېږي، سیاست کې باید ته خپل

(c) ketabton.com: The Digital Library

((شنگ)) وښيي، دی (کرزی) فکر کوي، چې که زه که فهیم، دوستم، محقق او نورو ته څه ووایم، نو اسمان به راپرېوزي، نه بابا هېڅ نه کېږي، د دنیا غټ غټ خلک ترور شول، هېڅ ونه شول، ذوالفقار علي بوټو اعدام شو، هېڅ ونه شول، بینظیر بوټو ووژل شوه، هېڅ ونه شول، راجیوګاندي، مور یې، د امریکا جمهور رئیس او داسې نور په لسګونو مهم کسان ووژل شول، هېڅ ونه شول، دا د چا زامن دي، چې دوی له سیاسي صحنې لرې شي او پر افغانستان به ټکه راپرېوزي.. داسې ډېرې نورې نیوکې یې هم وکړې، خو ځینې نیوکې یې بیا سیمه ییزې او قبیله یي هم وې، چې ما ته ډېرې پر ځای ونه برېښېدې، خو اکثره نیوکې یې د منطق له مالګې ډکې وې، همدې خبرو کې مو مزله ته هم دوام ورکاوه، د شپې اته بجې به وې، چې بېرته هوټل ته راستانه شو. له دې دوستانو مو مننه وکړه او خدای پاماني مو ترې واخیسته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سیمینار شپږمه ورځ

د مارچ لومړۍ نېټه د یکشنبې ورځ وه، دا ورځ هم رخصتي وه، نو ځکه هر چا کولای شول خپل شخصي پروګرام پرمخ بوځي. ما سره دا مهال د خپل یادښت هغه کتابچه نه وه، چې په امریکا کې د مېشتو افغان دوستانو ټلیفون نمبرې په کې وې، له بلې خوا مې غوښتل هم نه، چې په دې مصروفه ټولنه کې څوک په تکلیف کړم، د ښېنوا و ښېپانې د چلوونکي قدرمن خالد هادي ایمېل ادرس راسره و، هغه ته مې لا وار د مخه ایمېل لېږلی و، هغه را ته لیکلي وو، چې زه له نیویارکه چېرې لرې بل ښار ته په سفر یم، هر کله چې وزګار شم، نو ستا لیدو ته درځم، د تکړه خبریال او ویاند سید سلیمان اشنا د ټلیفون نمبر هم راسره و، هغه ته مې ټلیفون وکړ، خو ټلیفون یې مصروف و، پیغام مې ورته پرېښود، نور نو نه د چا د ټلیفون نمبر راسره و او نه مې غوښتل څوک په تکلیف کړم. څرنګه چې مو د مخه کوم پروګرام نه و جوړ کړی، نو ځکه چېرته لرې د تګ جوګه نه شو، سهار تر چای وروسته زه (یون)، انګار صیب او سنجر صیب دریواړه سره ملګري شو لومړی یوې لویې مغازې او بیا تر هغه وروسته بلې ډېرې نږدې مغازې (پنټاګون سټور) ته لاړو، دا نو یو ډېره ستره مغازه وه، چې هر ډول شیان په کې میلاوېدل، له څښاک، خوراک او پوښاک شیانو نیولې، بیا ټیپ، راډیو،

(c) ketabton.com: The Digital Library

کسټ، کمرې او کمپیوټره پورې هر څه دې ترلاسه کولای شول، دا یوه عامه مغازه وه، چې نرخونه یې هم ډېر لوړ نه وو، دې لویې مغازې ته موږ یو ځل دمخه هم راغلي وو، ځکه نو دا ځل ښه بلد وو. یخني هم زیاته وه، واوره هم ډېره وربدلې وه، په واشنګټن کې واوره ډېره نه کېږي، خو یخني په کې زیاته وي، سږ کال چې موږ تللي وو، واوره هم وشوه. په مغازه کې وګرځېدلو، شیان مو په نښه کړل، ما او سنجر صیب څه وانه

خیستل، خو انګار صیب ځانته په کې یوه جوړه دریشي خوښه کړه، هغه یې واخیسته، قیمت یې د افغانستان تر نرخونو لوړ و، خو بیا هم دومره لوړ نه و، یو سلو څو ډالره یې یوه جوړه دریشي واخیستله، بېرته د هوټل پر لوري راغلو، هلته هم ډېر پلي ګرځېدلي وو، ښه ستړي شوي وو، زه چې اتاق ته پورته

(c) ketabton.com: The Digital Library

شوم، نو خوب راباندې برید وکړ، تر یو ساعت خوب وروسته پاڅېدم، ماسپښین دوه بجې به وې، دا وخت د انګار صیب زنګ راغی، ویل یې لاندې کښېنته شه، یو ملګری راغلی دی. انګار صیب لاندې تیار ولاړو، یو د پخې ستې ځښتن یې رامعرفي کړ، ویل یې منشي صیب دی، زه یې ورته معرفي کړم، هغه ټینګ ستړي مشي راسره وکړل، ویل یې: یون صیب ښه پېژنم، مرکې یې اورم او لیکنې یې لولم ښې په زعرده لیکنې کوي. منشي صیب نو د انګار صیب سیمه وال هم دی او د هغه د پخوانۍ ګوندي لارې ملګری هم، ډېرې سختې ورځې یې په ګډه تېرې کړې دي، دا سې انډیوالان، نو چې څوک پس له مودو په دا سې یو ځای کې پیدا کړي، هغه نو له خدایه نور څه غواړي، منشي صیب سره موټر کې کښېناستو، د منشي صیب اصلي نوم عبدالقیوم دی، خو منشي ورته ځکه وایي، چې د خلکیانو د واکمنۍ پر مهال یې د کومې ګوندي حوزې د منشي په توګه دنده سرته رسولې ده، په افغانستان کې دولتي او کسبي پوړۍ وروسته وروسته د هغه شخص له نوم سره تړل کېږي. منشي صیب وویل: لومړی به لاړ شو، یو افغاني هوټل کې به ډوډۍ وخورو، بیا به نو وګورو چې څه کوو. همدا سې په ګپ ګپ کې همغه ځای ته ورسېدو، چې یوه ورځ دمخه مو له هغه بل افغان (حاجي صیب نبي) سره ډوډۍ خوړلې وه، منشي صیب څخه ځای لږ شان غلط غوندې شو، خو چې ما ورته وویل که چپ لاس وګرځې، پارکنګ ته نو پیدا به یې کړې! ده وویل

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته څه پوه شوې، چې دلته افغاني رستورانټ دی، ما ویل پرون ورځ موږ دلته راغلي وو، د انګار صیب چې پر هوټل سترګې ولګېدې، ما ته یې وویل والله بېشکه چې دومره ژر بلد شوې او څومره ژر دې پیدا کړ.

هوټل ته پورته شو، په خوند مو بیا افغاني ډوډۍ وخوړه، دا ځل په هوټل کې تر افغانانو نا افغانان، په تېره بیا عرب مسلمانان زیات معلومېدل، چای مو هم هلته وڅښه، له هوټله رابهر شو، منشي صیب وویل: ماښام به زموږ کور ته ځو، بیا به مو بېرته راورسوم. موږ ویل لرې دی که نږدې؟ هغه وویل: نږدی دی. موږ وویل: په یو شرط درسره ځو، چې هلته به ډوډۍ نه تیاروې، هغه ویل سمه ده، د امریکا (نږدې) او د افغانستان (نږدې) سره تو پیر لرې، منشي صیب هم موټر چلاوه او هم یې موږ ته د امریکا د خلکو د ژوندانه کیسې کولې، بس نو هغه د پخوانیو کیسو په شان. دا ځای له واشنګټنه دومره لرې و، لکه کابل نه چې جلال اباد ته ځې، نږدې یو نیم سل کیلو متره لرې. د لویې لارې ترڅنګ د اورګاډي پټلۍ هم غځېدلې وه، خو هغسې عصري نه وه، لکه په جاپان او جرمني کې چې ده، منشي صیب ته مې وویل: دا خو دې د نړۍ بل سر ته راوستو؟ هغه وویل: وارخطا کېږئ مه بېرته مو رسوم. خو د هغه ځای سړکونه داسې دي، چې مړی په کې کولې کړې نه سپېره کېږي، که د چای ډک ګیلاس په موټر کې کېږدې، نو د چا خبره رپ به و نه وهي. منشي صیب په دې ترخ کې خپل زوی (بري) ته هم ټلیفون وکړ، چې انګار کاکا دې او یون صیب راسره دي، باید ته هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځان راورسوي او دې ضمن کې يې د ډوډۍ شفر هم تېر کړ. په لاره کې مې منشي صيب ته وويل، چې دومره اوږده لاره کې ولې ښارونه او ښارګوټي نه شته، هغه وويل: دا ځنګل ټول له ښارونو او ښارګوټو ډک دی. د دوی قانون دی، چې ښارونه او ښارګوټي بايد سل متره له لويې لارې لرې وي، دا فرعي سړکونه، چې له دې عمومي لارې بېل شوي دا همدې ښارونو ته ګرځېدلي دي. بل د دوی قانون دی، چې هېڅوک د ښارونو، د مارکېټونو مخه عمومي سړک ته نه شي را اړولای، په دې ډول د ګڼې ګوڼې او زياتو ترافيکي پېښو مخنيوی کېږي. منشي صيب وويل: د امريکا سړکونه د نړۍ په عجايبو کې حسابېږي، هغه وويل: ته پر همدې لويه لاره يوه شپه او يوه ورځ مزل وکړه، ته به له هېڅ کوم مشکل سره مخامخ نه شې، لنډه دا چې تر نږدې يو نيم ساعت مزله وروسته د منشي صيب کور ته ورسېدو، د هغه کور د نورو په شان د ځنګله په يوه څنډه کې و، سم لاسي چای راوړل شو، چای مو لا څښلی نه و، چې د منشي صيب زوی (بری) هم راورسېد، تر روغبړ وروسته يې له انګار صيب څخه د کور د ټولو غړو پوښتنه وکړه، دی او د دده بل ورور له خپل پلاره جلا اوسېږي، خو په سيمه کې سره نږدې دي، يو کيلو متر واټن هم نه لري، د ښې پوهې او ذکاوت څښتن معلومېده، لنډه ړيره، خپله کندهاری لهجه او افغاني خصوصيات يې ټول ساتلي وو، په امريکا کې ټول افغانان داسې نه دي، چې دا ډول مثبت خصوصيت دې ولري، تر چای وروسته مکلفه ډوډۍ هم راوړل شوه، خو موږ منشي صيب ته وويل: دا دې ګوره د ژمنې

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلاف کار کړی دی، هغه وویل: زه به ډېر خوشاله شم، چې تاسې ماسره زیاته ډوډی وخورئ.. ډوډی مو وخوړه او بیا مو د افغانانو د دود له مخې چای هم وڅښه. منشي صیب ته مو وویل چې اوس به نو د تګ بندوبست کوو، منشي صیب، بری او مونږ موټر کې کېناستو، دا ځل نو موټر (بري) چلوه، خو تر منشي صیب څخه یې چټک چلوه، هغه به ورته د ارام چلولو ټینګار کاوه، خو بري به ورته ویل چې خاطر جمع اوسئ، دا ځل یې نو ژر ژر بېرته خپل ځای ته راوستو، یانې یو ساعت او څو دقیقو کې یې راورسولو، د شپې دولس بجې به وې، چې هوټل ته داخل شو، له دوی څخه مو خدای پاماني واخیسته، خو د خدای پاماني پر مهال یې راته وویل چې د (بري) مېلمستیا پاتې ده، بیا درپسې راځو. کله چې اتاق ته پورته شوم، دریشي مې بدله کړه، نو د خوب پرښتې راته تیارې منتظرې ناستې وې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سیمینار اوومه ورځ

د مارچ دویمه نېټه د دوشنبې ورځ وه، سهار چې کله له خوبه پاڅېدم، نو له کړکۍ څخه مې چې وکتل، شاوخوا ټوله سپينه پاغونده وه، په سپينه واوره کې د رڼا ګروپونه ډېر ژېړ ښخن معلومېدل او پلته پلته واوره لا اوس هم ورېدله، کله چې چای ته کښته شولو، نو لاندې په رسپشن کې يې ليکلي وو: نننی پروګرام کنسل دی او د واورې د ورېدو له امله نن ټول نورمال پروګرامونه معطل دي. د همدې ورځې پر ماښام د جنرال بارنو له خوا کېدونکې مېلمستيا هم کنسل شوه. انګارصيب او سنجر صيب ته مې وويل: کاشکې له سره پوه وای، چې درې ورځې رخصتي راځي، يو بل لرې ولايت او چکر ته به وتلي وای. د نيويارک مې ډېر صفت اورېدلی، کاشکې هلته تللي وای، هلته مې ښه ډېر ملګري دي، اورګاډي کې تللو او بېرته راتللو، کله چې مې د نيويارک د واټن پوښتنه وکړه، نو ګړندی ګاډی ورته په اتو ساعتونو کې وررسېږي، بيا مې نو ښېخې زړه ښغمه شو، ځکه چې رخصتي خو يوازې په لاره کې تېرېدله. انګار صيب او سنجر صيب ته مې وويل: راځئ نن دا څو پلورنځي مو چې ليدلي، په هغو کې وګرځو، که څه مو خوښ شول وابه يې خلو، که نه چکر خو به ووهو! ځانونه مو ښه وپوښل، له هوټله رابهر شو، په لاره کې ښه ترخه يخني وه، ټولې لارې واورو

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیـولې وي، یخـی هـم ښـه ډېـر و ، مـوټرو پـه ډېـر احتیـاط حرکـت کاوه. په واشنګټن کې چې کله داسې واوره وشي، نو ښوونځي خو رخصتوي، حتی ځینې اداري هم رخصتوي، دلتـه سـختې ترافیکي پېښې پېښېږي، دوی مخکې هم موږ ته ویلي وو ، چې دلته پر درېو شیانو باور په کار نه دی:

امنیت، ترافیـک او هـوا ، لـه ترافیکي او هـوا پېښو سره خو مـوږ ربښتیا هـم مخامخ شو ، خو امنیتي هغـه مـو لا د خدای پـه فـضل تراوسـه نـه ده لیـدلې، ورو ورو پلـي لاړو ، دلتـه څـو لـوی

مارکیټونه وو ، چې د دنیا هر څه پـه کې میلاوېدل، هلتـه لاړو ، ښه ډېر وګرځېدلو ، لـویې لـویې مغـازې وې، هر یـوه درې څلور منزلـه وه، پـه هر پـوړ کې یې پـه لسګونو لـویې او وړې مغـازې وې، د ژوند څه اړتیا وړ شیان چې وو هغـه پـه کې پیـدا کېدل. د

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوې مغازې نرخ له بلې سره توپير درلود ، هغه څوک چې بهر ته تللي وي او ډېر تللي وي، دا ډول ټولې مغازې ورته جالبې نه وي، خو څوک چې لومړی ځل تللی وي، نو دا ډول شیان ورته ډېر په زړه پورې وي. د لويې مغازو په دهلېزونو او پلیو لارو کې د ډول ډول شيانو ترڅنګ د ښېنتانو جوړولو او ان سينګار خونو وسايل ايښي وو. دلته مو ډېر هلکان او سړيان وليدل، چې نجونو ورته وښتان جوړول او همدارنګه ډېرې نجونې مو وليدې، چې هلکانو ورته وښتان جوړول او سينګارولې يې، د لارې پر سر او يا هم د لويو مغازو په اوږدو دهلېزونو کې، ما دا شيان مخکې نه وو ليدلي، همدلته په بېلابېلو ځايونو کې، ځوانې نجونې او ځينو ځايونو کې ځوان هلکان د وړو غرفو ترڅنګ ولاړ وو ، له بېلابېلو معدني او بحري ډبرو يې رنګارنګ پوډر جوړ کړي وو او خلک به يې دعوتول، چې دا يو ځل وکاروي او په ګټه يې پوه شي. د دوی په وينا دا پوډر د انسان د پوټکي روغتيا ته ډېره ګټه لري. کله چې به څوک موافقې ته سره ورسېدل، بيا به يې نو له دې موادو ډکې قوطۍ پرې، په لوړه بيه خرڅولې. په عامو دهلېزونو کې د سترو خلکو لپاره داسې څوکۍ ايښودل شوې وې، چې په برېښنايي يا اتوماټ ډول يې د انسان بدن کېکاږه يا چاپي کاوه، ددې ترڅنګ د خلکو د چاپۍ لپاره نور کسان هم ولاړ وو ، چې ځانګړې يونفورم يې درلود. ښځې او نر دواړه په کې شامل وو ، اکثره يې چيني مېرمنې او سړي وو. پر دې څوکيو به اکثره هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کسان ناست وو، چې یا ډېر زاړه وو او یا ډېر ستړي. تر غرمې پورې مو درې مغازې له پښو وو بستې، خو هېڅ سودا مو ونه کړه، یوازې د بیکونو ځایونه او قیمتونه مو په نښه کړل، زموږ بیکونه واړه وو، د ډېرو شیانو د ځایولو وس یې نه درلود. یوه یوه نیمه بجه به وه، هوټل ته بېرته ستړې راستانه شو، کله چې اتاق ته ورسېدم، نو دخوب مرغیو رابانـدې خپل وزرونه وغوړول. ښه د مزې خوب مې وکړ، څلور بجې له خوبه پاڅېدم، پر ځان مې اوبه تېرې کړې، ټلویزیون مې چالان کړ او د خپلو یادښتونو پر بشپړاوي مصروف شوم، لیک لا ستړی کړی نه وم، چې له رسپشنه ټلېفون راغی، ویل یې ستاسو دوه مېلمانه راغلي دي، ما ویل اتاق ته دې راشي. دوه درې دقیقې وروسته ور ټک شو. دروازه چې مې بېرته کړه، نو ګورم چې د امریکا غږ اشنا ټلویزیون ویاند ښاغلی ایوب خاورین او د خوست پخواني والي ښاغلی ارسلا جمال ولاړ وو. پر لیدو یې ډېر زیات خوشاله شوم. اتاق کې کېناستو، د کور د حال او احوال پوښتنې مو سره وکړې. جمال صیب نه مې وپوښتل، ته دلته څنګه پېښ شوی یې؟ هغه وویل: زه دا څو ورځې کېږي چې له کاناډ څخه راغلی یم، دلته مې د کورنۍ غړي او دوستان دي، ما ویل د دوی پوښتنه به هم وکړم او نور دوستان به هم وګورم، نو دادی څو شپې همدلته یم، له دې ځایه ځم نیویارک ته او بیا بېرته کاناډا ته ځم، ما ویل افغانستان ته څه وخت راځې؟ هغه وویل: هر وخت چې تاسو وغوښتلم، جمال صیب

(c) ketabton.com: The Digital Library

زیاته کړه، چې په لیدو دې ډېر خوشاله شوم، کله چې دې له راډیو او ټلویزیون څخه غږ اورم، نو خورا ډېر خوشالېږم، بیا مې له خاورین څخه د ژوند حالات وپوښتل، خاورین صیب او ارسلا جمال سره خپلوان دي. خاورین صیب راته د خپل مصروف ژوند کیسه بیان کړه، چې رښتیا هم ډېره ستړې کوونکې وه، مانا دا چې که په اصطلاح یوه شېبه هم وزګار پاتې شې، نو حالات دې خرابېږي. خاورین صیب په امریکا کې د ټولنیزو او انساني ارزښتونو په باب هم هر اړخیزه رڼا واچوله، که د هغې ټولنې متحول ارزښتونه د هغې له عصري ټکنالوژۍ او ژوندانه سره پرتله کړو، په ښکاره ډول په کې د ارزښتونو تله سپکه خېږي او بیا که هغه ټولنیز ارزښتونه زموږ د ټولنې له مستحکمو ټولنیزو ارزښتونو سره پرتله کړو، نو بیا به پر خپلې دې غریبۍ، خو ارزښتمنې ټولنې شکر وکاږو. دلته چې کومه ازادي شته او وضعي قوانینو لاتراوسه نه ده محدوده کړې او پر خپل ځای پاتې، هلته دا ازادي نه شته، هلته د ژوندانه د سمون په هیله دومره قوانین وضعه شوي، چې ژوند

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې په خپله له يوې پېچلتيا او بنديزونو سره مخامخ کړی دی.
خاورين صيب چې د امريکا د کوم مقيد ژوند انځور ماته
څرګند کړ، نو زما زړه خو ترې په همدې شېبه کې تور شو. هغه
ظاهري او مصنوعي ښکلا او ديموکراسي چې په امريکا کې
ځلېږي، ظاهراً خو ربنتيا هم په لومړي وار د سړي زړه راکاږي،
خو که د ټولنې د معنويت تل ته کښته شې، نو روحي بنسټونه او
ډاډمنتيا يې کمزوري دي. ماته د استادې مېرمن سکينې زيار

هغه خبره رایاده شوه، چې ويل يې: ((په غرب کې ژوند په اوبو
کې د اوبو ړيو په شان دی، چې پر سر ښکاري خو بېخ او اساس
نه لري)) دلته ربنتيا هم د مادي ژوند ښکلاوې پر معنوي هغو
برلاسې ښکاري. خاورين صيب وويل: په امريکا کې چې د
ټکنالوژۍ له پلوه ډېر پرمختللی هېواد دی، خو د ټکنالوژۍ د
وسايلو کارول هغسې اسان نه دي، لکه زموږ په ټولنه کې چې
اوس دي: هغه ګرځند ټلېفون د يوې بېلګې په توګه ياد کړ، ويې
ويل: ((دلته د ټلېفون سيم کارت دومره ازاد نه دی، لکه په

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغانستان کې چې دی، دلته چې څوک یو سیم کارت اخلي، له همغې کمپنۍ سره به قرار داد کوي، دا قرار داد به د ټاکلې مودې یانې څو کلونو لپاره وي، د سیم کارت لپاره مجبور یې له همغې کمپنۍ څخه سیټ هم واخلې، د یوې کمپنۍ سیم کارت د بلې کمپنۍ په سیټ کې کار نه کوي، دا سې کمپنۍ هم شته، دا پر تا مني، چې ته تر ټاکلي وخت پورې له بلې کمپنۍ سره قرارداد نه شې کولای او دا قرارداد هم نه شې فسخه کولای. په دې بهیر کې ته مجبور یې ټلیفون وکاروې او ټاکلې اندازه کرېډېټ کارت مصرف کړې، سربېره پر کرېډېټ کارت مجبور یې، چې یوه ټاکلې اندازه ټکس هم ورکړې...))

دا یوازې د ټلیفون کیسه وه، چې لنډېز یې بیان شو، دا سې په لسګونو ډوله بندیزونه له هرې وسیلې سره ملګري دي، د موټر ټکس، بیمه، د انسان بیمه، د تحصیل فیس، د کار موندنې ستونزې او دا سې نورې ډول ډول ستونزې یې بیان کړې، چې د یوه شرقي انسان لپاره یې زغم اسانه کار نه دی، خو دې سره سره که یوه عمومي ارزونه یې کوو او معنوي ارزښتونه له محاسبې باسو، نو د ژوند په نورو ډګرونو کې د نورو ټولنو په انډول امریکايي ټولنه یوه ډېره هوسا او سوکاله ټولنه ده او که چېرې ډېره سوکاله نه وای، نو د نړۍ له ګوټ ګوټ څخه خلک ولې امریکا ته ځي او هلته مېشته کېږي؟

زما (یون)، ارسلا جمال صیب او خاورین صیب خبرې ډېرې اوږدې شوې، خاورین صیب راته د امریکا او جمال صیب راته د

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاناډا ژوند پـه زېـر و زور بیـان کـړ، بیـا دوی ماتـه ټینـګ سـت وکـړ، چې دوی سره مېلمه شم، مـا ویـل بیـا بـه پـه فرصـت کـې وګـورو، اوس یـو ځـل ددې سیمینار لـه جنجـالونو خـلاص شـو. خاورین صیب ته مې وویل: اشنا صیب سره مې په اشنا راډیو او ټلویزیون کې د مرکې وعده کړې، بیا بـه انشاء الله حتماً سره ګـورو. ماښـام ناوختـه و، هغـوی لـه مـا څخـه خـدای پامـاني واخیسته او زه له نورو ملګرو؛ انګارصیب او سنجر صیب سره ډوډۍ ته لاړم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سیمینار اتمه ورځ
(د کانګرس کتنه)

د مارچ ۳مه نېټه د سه شنبې ورځ وه، پر دې ورځ سهار له معمول وخت سره سم په خپل ټاکلي موټر کې له هوټله د نیسا سنټر پر لوري رهي شو او له هغه ځایه بیا د کانګرس پر لوري لاړو، کانګرس ته هم ډېر واټن نه و، کله چې د کانګرس ودانۍ ته ورسېدو، نو موټر یې په یوه پارکینګ کې ودراوه، هوا دومره یخه وه، چې لس دقیقې هم چا بهر ته طاقت نه شو کولای، پر پلې لارې د کانګرس ودانۍ ته لاړو، له لارې واوره تو‌ږل شوې یا ویلې شوې وه، د تالاشۍ له ماشینه تېر شو، ډېره جدي

(c) ketabton.com: The Digital Library

تالاشي وشوه، کله چې د کانګرس ودانۍ ته ورننوتو، نو ډېره ښایسته او دنګه ماڼۍ وه، امنیتي چارې یې ښې سمبال وې. په امنیتي مسایلو کې یې هېڅ لیاز و پیاز نه کاوه. هلته امنیتي قانون او نور قوانین داسې دي، چې د استاد الفت په خبره: ((خپل و خپلوان، دوست و دښمن نه لري، کمزوری او زورور نه پېژني، احساس او عواطف نه لري، ټولو ته په یوه سترګه ګوري...)) زموږ د ټولنې په شان نه دي، چې قانون د زورورو تر پښو لاندې او د کمزورو پر سر باندې دی. کله چې د کانګرس دهلېزونو ته ننوتو، نو پر دېوالونو یې د امریکا د نومیالو او

(c) ketabton.com: The Digital Library

لویـو شخـصیتونو لـویې تابلوګـانې ځړېـدلې وې، د هـرې یـوې تابلو په لاندینۍ برخه یا لمن کې یې ورتـه لنډه پېژندنه لیکلې وه، دې تابلوګانو د امریکا د تـاریخ د بېلابېلو برخو او سیاسي جریـــــانونو ثرګندونــــــه کولــــــه، پاس د تعمیر چت ته چې مې وکتل په ښکلي ډول نقاشي پـه کـې شوې وه، دې نقاشۍ هم د یوې هنري ښکلا او هم د تـاریخي ځلا څرګندویي کوله، کله چې د ټولو تالاشي خلاصه شوه، نو بیا یـې د کانګرس عمومي هال ته داخل کړو، نسبتاً لوی تالار، پر درېـو برخو وېشل شوی و، یا پـه بلـه وینـا درې دهلېزونـه پـه کـې وو،

(c) ketabton.com: The Digital Library

تالار نسبتاً لوی و، څوکۍ یې هم ښې نرمې وې، مخامخ پاس په دېوالونو کې د امریکا د کانګرس د پخوانیو غړو عکسونه وو، هغه هم داسې ښکارېدل لکه په لاس چې انځور شوي وو. زمونږ لارښود پروفیسور په پیل کې خبرې وکړې، چې دلته راتګ اسانه کار نه دی، تاسې ښکمرغه خلک یاست، چې دلته راغلئ او نن هر یو د کانګرس مینانو پر څوکیو ناست یاست، کانګرس ډېر مصروف وي، نن د رخصتۍ ورځ ده، مونږ ستاسې مهالوېش داسې برابر کړی و، چې دا ورځ رخصتي وي، که په نورو ورځو راغلي وای، نو مجبور به وو، د کانګرس کوم غړي

د امریکا په کانګرس کې د سیمینار د برخوالو ډله ییز عکس

سره مو په نورو ځانګړو اتاقونو یا ځایونو کې کتلي وای، دلته بیا راتګ ممکن نه و. پروفیسور وویل: څو شېبې وروسته د کانګرس یو پخوانی غړی راځي، تاسې ته به په خپل بحث کې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

مقننه قوې په باب معلومات درکړي، تاسې کولای شئ له هغه څخه پوښتنې وکړئ، هغه تجربه کار سړی دی، تاسو ته به جامع ځوابونه درکړي، همدې خبرو کې وو، چې هغه پخوانی وکیل رانڼوت، لومړی یې مونږ ته هر کلي ووایه او بیا یې پر خبرو پیل وکړ.

لومړی یې خپل ځان معرفي کړ: هون اندریو میګوری Hon Andrew Maguire د کانګرس پخوانی غړی. ده وویل: ما چې بیا په ټاکنو کې ګډون وکړ، نو دویم ځل ناکام شوم، ځکه زه چې په کوم ایالت کې وم، هلته اکثریت جمهوري غوښتونکي وو، ۱۹۸۰م کال، هغه وخت نو رونالډ ریګن، جمهور رئیس شو. ده بیا د کانګرس دا تالار تشریح کړ، د تالار دواړو خواوو ته یې لاس ونیو، چې یوه خوا اپوزېشن کېني او بله خوا د حکومت ملاتړي یا د حاکم ګوند پلویان کانګرسمینان، ستېج ته یې لاس ونیو، چې هلته د کانګرس رئیس کېني، څنګ ته یې نورې څوکۍ هم ایښې وې، چې د مرستیالانو لپاره وې، شاته یې د امریکا بیرغ ځوړند و. په کانګرس کې بېلابېلې کمېټې وې، د هرې کمېټې غړي د خپل رئیس ترشا کېني، هر سړی د خبرو حق لري، خو په خبرو کې د وخت محدودیت په پام کې نیول کېږي، هر وینا وال مجبور دی پر همغه ټاکلي وخت خپلې خبرې پای ته ورسوي، ځینې مسایل ډېر وخت غواړي، حتی ساعتونه وخت نیسي، نو ځکه ځینې موضوعګانې پر موافق او مخالف تقسمېږي، د قانون تصویب اسانه کار نه دی، کمېټو کې باید

(c) ketabton.com: The Digital Library

اکثریت رایې واخلي او همدارنګه په ټول بهیر کې ورته اکثریت رایې ضروري دي. دا پروسه بیا ولسي جرګې څخه مشرانو جرګې ته ځي او د هغوی تر تصویب وروسته جمهور رئیس ته ځي. د اقلیت خبرې هم اورېدل کېږي، خو په پای کې د اقلیت خبرې د اکثریت د رایو تابع ګرځي.

نو په دې ډول د قوانینو تصویب اسانه کار نه دی. ډېر وخت په کې په کار دی، د بېلګې په توګه په صحي برخه کې موږ د همدې قوانینو له مخې تر اروپا شاته پاتې یو، همدا اوس (۵۰) ملیونه امریکایان د صحي بیمې مشکل لري، دلته بیمه ډېره قیمته ده. دلته د بیان پوره ازادي شته، موږ دلته په جلسه کې یو، هلته پورته تالار کې رسنۍ موږ ګوري او زموږ خبرې اوري، د ساري په توګه هغه وخت، چې زه وکیل وم ما اعتراض وکړ، چې زموږ حکومت د بندیانو په شکنجه کې لاس لري، بندیانو ته د وکیل حق نه ورکوي، کله چې ما دا خبره وکړه، زه اقلیت وم، خو یو وخت بیا داسې راغی، چې جمهور رئیس هم همدا خبره وکړه. د تالار په دویم پوړ کې بره پردېوال یوه شنه پرده غوړېدلې وه، پر دې پردې د وکیل نوم ښکارېده، په دې څوکۍ کې داسې یو سیستم نصب و، کله چې د رایې کارونې وخت شي، وکیل همدلته یوه تڼۍ وهي، خپله رایه کاروي او رایه یې د پردې پرمخ ښکاري، په دې څوکیو کې نورې ډېرې اسانتیاوې هم شته، چې د پارلماني چارو لپاره کارول کېږي. د مشرانو د ناستې سیستم څه ډول دی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

اکثریت او اقلیت دواړه مشران او مرستیالان لري، د هغوی دنده رایه راټولونه ده، دوی د ویندویانو دنده اجرا کوي، که چیرې رایې مساوي وي، یو موقت رئیس ټاکي، د موقت رئیس لپاره هم رایه اچوي، پر دې وخت کله کله ځینې وکیلان خپله رایه او نظر بدلوي.

دا مهال یې پوښتنو ته وخت ورکړ، یو چا پوښتنه وکړه: لابینګ څه دی؟ په دې باب دې پخواني وکیل وویل: تاسې وروسته له دوو لابیستانو سره کېنئ، هغوی به تاسې ته د لابینګ په باب مفصل معلومات درکړي. خو ځینې شیان به زه دلته درته ووایم: ځینې نادولتي سازمانونه لابینګ کوي، ځینې کمپنۍ هم دا کار کوي، پر کانګرسمینانو کار کوي، د هغوی توجه ځانته راجلبوي، ځینې کمپنۍ لابیستانو ته پیسې هم ورکوي، چې هغوی ته کمپاین وکړي، د پیسو او رشوت دا ورکړه ناقانونه ده، خو هغوی مستقیماً پیسې نه ورکوي.

او باما د خپل کمپاین پر وخت کوښښ وکړ، له عوامو پیسې ترلاسه کړي، له کمپنیو یې پیسې وانه خیستې، او س چې څوک کانګرس ته ځان کاندیدوي، نو ملیونو ډالرو ته یې لګښت رسیږي، خو یوازې پیسې هم ټاکوونکې نه دي. اوباما پیسې نه لرلې، خو څرنګه چې لوړې زده کړې یې لرلې، د خلکو له خوا انتخاب شو. بوش پیسې لرلې، خو پر تعلیم یې خبر نه یم، کامیاب شو. بوش د خپل واک پرمهال، خپلو پانګوالو ملګرو ته مهم کارونه وسپارل، ما چې پر ۱۹۸۲م کال ځان

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاندید کړی، نو پنځه لکه ډالر مې ولګول، ابتدايي انتخابات وو، خو زما په مقابل کې يو بل څوک و، ډېر پانګوال و، درې نيم مليونه ډالر يې مصرف کړل، نو ځکه يې ټاکنې وګټلې، لس کاله وروسته بيا يو بل شخص په ټاکنو کې (۷۰) مليونه ډالر ولګول. ويل کېږي، چې اوباما په خپلو انتخاباتو کې يو نيم زر مليونه ډالر ولګول.

د عراق له هئيت څخه يو تن پوښتنه وکړه: کله چې مو له کويټ څخه د صدام حسين عسکر وايستل، ولې مو هغه وخت صدام حسين ژر له منځه يو نه وړ؟

ځواب: هغه وخت بوش جمهور رئيس و، فکر يې وکړ داسې يو حالت به واقع شي، چې ډېر دوام به وکړي، خو اوس چې موږ په کوم موقف کې يو، کېدی شي هغه وخت په داسې دريځ کې نه وو. هغه وخت نظريه داسې وه، چې متحده ايالات بايد زيات پرمختګ ونه کړي، خپل امنيت ته زياته توجه وکړي. جمهور رئيس هغه وخت ويل: موږ چېرته نه ځو، چې ملکونه جوړ کړو، خو دا بل بوش اوس عملاً په ملکونو کې راښکېل دی. کله چې زموږ عسکر عراق ته تلل، نو زه يې مخالف وم، هغه (۳۰۰) زره عسکر چې هلته تللي، اوس يې يو زيات شمېر پر روحي ناروغيو اخته دي.

پوښتنه: د حکومت د لوړ رتبه مامورينو لرې کول په څه ډول ترسره کېږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب: که یو وزیر د ولسي جرګې له نه باور رايې سره مخامخ شي، نو دا پرېکړه بيا مشرانو جرګې ته ځي، هغوی بيا

وروستۍ پرېکړه کوي او تر هغې وروسته عملي کېږي. تر دې وروسته د کانګرس نورو تالارونو ته لاړو، مخکې لوی دهلېزونه مخې ته راغلل، په دهلېزونو کې له هر ايالت څخه د هغو د نوميالیو شخصيتونو دوه دوه مجسمې ايښودل شوې وې، په حقيقت کې هر ايالت حق لري، دلته د خپلو لويو نوميالیو مجسمې ودروي. دا د ټولې امريکا د شخصيتونو تمثيل کوي. تر هغه وروسته يوه ځانګړي تالار ته لاړو، چې په يوه جګه ګرده ګونبزه پرې راټوله شوې وه، د ګونبزې لوړوالی يې تر پنځو سومترو هم پورته کېده، پر دېوالونو يې ډېرې لوکسې او ښکلې ميناتوري او تصويرونه کښل شوي وو، اکثره يې د جورج واشنګټن د اتلوليو ښکارندويي کوله، رښتيا هم دا ودانۍ ډېره لوکسه او ښکلې وه، کوم انځورونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې پرې نصب وو ، هغو هم د لوړ هنر او فکر څرګندونه کوله. د امریکا په شان د یو لوی هېواد لپاره د داسې ښکلو ودانیو شتوالی لازم و ملزوم بریښي، خو نه دا ودانۍ د ډېرې پخوا زمانې وه او نه هم دا انځورونه ډېر پخواني وو ، خو کله چې دې دواړو ته کتل، د یو تاریخي برم څرګندونه یې کوله. هلته یو کس د جورج واشنګټن د اتلولیو په باب خبرې وکړې او ویې ویل، چې له همدې ودانۍ څخه یې جنازه پورته شوه، دا له هغه سره د امریکا د خلکو د ډېر لوړ احترام څرګندونه کوي. تر دې وروسته مو بیا یو ډله ییز عکس واخیست. وروسته د کانګرس د کتابتون پر لورې لاړو.

د کانګرس له ودانۍ څخه تر کانګرس کتابتون پورې دوه

د کانګرس د کتابتون یو هال

درې دقیقې پلې لاره ده، خو په همدې دوه درې دقیقو کې یخنۍ ښه وځپلو ، کله چې د کانګرس کتابتون ته تر تالاشۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروسته وردننه شو، نو غوړونه مو بېرته نرم شول، لومړی یو هال ته چې لاړو، چې نږدې سل یونیم سل کسان په کې ځایېدل او د کنفرانس یا سیمینار له مجهزو وسایلو څخه برخمن و. هلته پر خپلو ځایونو کېناستو، د کانګرس کتابتون په ټوله دنیا کې ډېر ستر کتابتون دی، دا کتابتون څو پوړیز دی او څو لوی هالونه لري. اوس په کې یوازې (۱۲۰) ملیونه عنوانه چاپي کتابونه شته، په دنیا کې چې هره ورځ کوم نوی کتاب چاپ شي، نو دا کتابتون کوښښ کوي، چې یو ټوک یې ځان سره وساتي. دغه راز په سلګونو زره خطي نسخې او د کتابونو میکرو فلمونه په کې خوندي دي، اوس چې برېښنایي کتابتونونه رامنځته شوي، نو په دې کتابتون کې خو یې په لسګونو ملیونه کتابونه خوندي کړي دي. دلته بیا یو بحث و، بحث اکثره د لابینګ پر مسایلو څرخېده، لومړی بحث پر نهو بجو او پنځه څلوېښت دقیقو پیل شو، درې تنه د دې بحث برخوال وو:

۱- هون انډریو میګوري Hon Andrew meguire د پروګرام چلوونکی.

۲- ډاکتر ګرېمې بنیرمین Dr. Graeme Bannerman ویناوال.

۳- ښاغلی بریډ ګورډون، Mr. Berdgordon ویناوال. دی د امریکا او اسرائیلو د عامه چارو د کمېټې لپاره د پالیسۍ او دولتي چارو ډایریکټر و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بریډ ګورډون د اسرائیلو د لابینګ په باب خبرې وکړې. د اسرائیلو لابینګ (دلالي) په نړۍ کې ډېره مشهور دی، ویل کېږي، چې دوی د امریکا کانګرس ته ښه لاسرسی لري. ګورډون وویل: زه کاناډا ته د ورڅېرمه یو ایالت څخه یم، چې خورا یخ دی، ددې ځای هوا له نورو ایالتونو سره ډېر توپیر لري. د امریکا سیستم هم د نورو هېوادونو له سیستمونو څخه توپیر لري، په نورو هېوادونو کې د پارلمان سیستم د اکثریت رایو پر بنسټ ولاړ دی. په امریکا کې مقننه، اجرائیه او قضایه قوه یوه پر بلې واک نه لري، یوه بلې سر رقابت لري. د لابینګ یا دلالي اصطلاح او یا مفهوم له یوه هوټل څخه، چې وکیلان به په کې او سېدل رامنځته شوه، زه چې په کوم ایالت کې اوسېږم، هلته تر انسانانو غویان زیات دي، نو د هغه ایالت وکیل په کانګرس کې وغوښتل د خپل ایالت لبنیات یې وده وکړي، په نورو ځایونو کې د لبنیاتو قیمت زیات و، قیمت د کانګرس له خوا ټاکل کېږي، نو د هغه ځای د خلکو غوښتنه وه، چې د لبنیاتو قیمت باید لوړ شي، دې خلکو خپل دا کار د خپل وکیل له لارې په کانګرس کې مطرح کړ، وکیلان اکثره په کانګرس کې د خپلو موکلینو نظریات او عقاید منعکسوي، د بېلګې په توګه د ښځې (د جنین سقط)

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسئله، ځيني ددې حق مخالف دي او ځيني يې موافق، خلک کانګرس ته خپل شکايت کوي، يو وکيل وويل: زما ځينې موکلين له دې مسلې سره موافق دي او ځيني مخالف، په داسې حالت کې بيا وکيل د خپل وجدان له مخې قضاوت کوي.

ډاکتر کرېمي بنيرمن وويل: غواړم د امريکا د بهرنيو چارو د لابينګ په باب خبرې وکړم. د امريکا د بهرنيو چارو پاليسي همېشه د اجرائيه قوې له خوا عملي کېږي، که اجرائيه قوه پوه شي، چې کوم نظر د بهرنۍ پاليسۍ په ګټه دی، نو د نورو نظرونه هم اوري، کله چې اجرائيه قوه پر دې پوه شي کوم هېواد ته زموږ د وسلې ورکړه، زموږ په ګټه نه ده، نو کېدی شي ترې تېر شي، نو ځکه دلته د لابينګ ګروپونو ترمنځ يو څه ستونزه راپيداکېږي، پر امريکايانو سربېره نور ګروپونه هم په کانګرس کې لابينګ کوي، هر هېواد د لابينګ لپاره خپل ګروپ لري، هر هېواد کانګرس ته د خپل هېواد علايق وړاندې کوي او کوښښ کوي کانګرس پرې قانع کړي.

د لابينګ ګروپونه کېدی شي، د همغه هېواد غړي وي او يا نه وي، دا ګروپونه هم اجرائيه قوې ته ځي او هم مقننه قوې ته، ځيني حکومتونه د خپلو سفارتونو له لارې هم لابينګ کوي او مستقيماً حکومت سره تماس نيسي، جاپان، اسرائيل او مصر په تېرو څو کلونو کې په لابينګ کې ډېر مخکې دي، دوی د حکومت د بودجې له مسولينو سره کتلي او د خپلو هېوادونو علايق يې ورته څرګند کړي دي، که تاسې غواړئ لابينګ مو

(c) ketabton.com: The Digital Library

موثر شي، نو تاسې باید همغه مسول کس پیدا کړئ او خپل علایق ورته وړاندې کړئ، د مسولو اشخاصو پیدا کول او له هغوی سره رابطه ټینګول هم اسانه کار نه دی. د ډپلوماتانو له لارې دا کار ځکه ممکن او اسانه نه دی، چې هغوی ډېر وخت نه لري، بل د لابینګ ګروپ هغه خلک دي، چې هغوی ته پیسې ورکول کېږي او ستاسو علایق پرمخوړي، دې کار کې د دوی ګټه هم خوندي ده. دوی تاسو ته ملاقاتونه برابروي او لارې چارې درښيي، په واشنګټن کې ممکن هر څوک داسې وعدې درکړي، خو دا کارونه د هر چا په وس پوره نه دي، ځکه هر څوک مهمو اشخاصو ته لاسرسی نه لري. د ساري په توګه زه شرکت لرم، مصر پر موږ پانګه لګولې، موږ د هغوی علایق پرمخوړو. مصر له تېرو دېرشو کلونو راهیسې د کمپ ډیویډ تړون وروسته د خپلو لوړ رتبه مامورینو په واسطه له کانګرس او اجرائیه قوې سره ملاقاتونه کوي، په قاهره کې د تجارت له اتاقونو سره تماس لري، همدا سږکال اوه څلوېښت (۴۷) تنه سوداګر دلته په خپل لګښت راځي، له مقننه او اجرائیه قوې سره ملاقاتونه کوي، خپلې رابطې ټینګوي او خپل علایق ورته څرګندوي، خو په دې ټولو کې بیا د پرېکړې سرچینه ډېره مهمه ده، لابینګ ګروپ چې کوم کس پېژني، هغه په کوم مهم ځای کې کار کوي؟ دوی طبعاً هغه کس ته ټلیفون کوي او بیا د ملاقات زمینه برابروي. واشنګټن له نورو سیمو او هېوادونو سره توپیر لري، کله چې دوی بل چېرته لاړ شي، نو هلته یې قدر

(c) ketabton.com: The Digital Library

و عزت کېږي، چاى او قهوه ورته تيارېږي، د وخت کمی نه وي، خو کله چې دلته څوک راشي، دوى خپل ساعت ته ګوري، د وخت ډېر کمی وي. په تېرو کلونو کې د لابينګ ګروپونه ډېر قوي شوي دي، د هندوستان د لابينګ ګروپ اوس ډېر موثر دى، د امريکا پر بهرنيو چارو وزارت ډېر تاثير لري.

امريکا ته د مهاجرينو د بېلابېلو کټګوريو او له هغوى څخه د لابينګ ګروپونو په باب يې وويل: له نورو هېوادونو څخه د تېرو هيئتونو يا راغلو اشخاصو يوه اشتباه دا وه، چې ځان به يې د امريکايانو په تله تله، هيله يې لرله، چې د يو امريکايي په شان چلند دې ورسره وشي، په پيل کې چې مهاجرين راغلل، نو هغوى ډېر غريب وو، خو د هغوى اولادونه چې همدلته رالوى شول، ځانونه يې ورسول، خو اوس چې کوم مهاجر راځي، له نورو سره يې توپير دا دى، چې دوى خپله ټول رسېدلي يا تحصيل کړي اشخاص دي. دوى کولاى شي خپلې ځانګړې کمېټې او د لابينګ ګروپونه جوړ کړي، په دا ډول مهاجرو کې د هنديانو شمېر زيات دى، نو ځکه د هنديانو لابينګ په کې ډېر زيات او موثر دى.

د مصري هئيت يو برخوال پوښتنه وکړه: د مصر لابينګ له اسرائيلو سره سيالي کولاى شي؟

ځواب: (C.S.P) (ممکن د لابينګ کوم ګروپ وي) داسې يو ګروپ دى، چې چاته پيسې نه ورکوي، دا ګروپ کوښښ کوي، چې د اسرائيلو او فلسطينيانو ترمنځ د منځګړيتوب لاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

تعقیب شي، اسرائیل د لابینګ په برخه کې ډېره تجربه لري او موثریت یې هم زیات دی. د مصر د لابینګ تاثیر هم په وروستیو کلونو کې زیات شوی دی.

د اردن استازي وپوښتل: د وسلې اخیستلو لپاره څه ډول لابینګ په کار دی؟

ځواب: په دې برخه کې مشاورین تاسو ته سمه مشوره درکولای شي، د وسلې خرڅول ډېره جنجالي مسئله نه ده، خو کله چې مسئله سیاسي شي، بیا مشکل زیاتېږي.

په دې برخه کې د تفریح لپاره وخت ورکړ شو، پنځه لس دقیقې تفریح مو وکړه، بیا د پروګرام دویمه برخه پیل شوه. دا برخه د ډاکتر ډبلیو ام اولسون (Dr.WM.J.olson) په مشرۍ پیل شوه.

ښاغلی مارک ینګ Mr. Mark Young یې وپیناوال و.

ډاکتر اولسون وویل: دا ځای چې تاسې په کې اوس ناست یاست دا د ((ویلسن)) په نامه دی. ویلسن ډېر کتابونه واخیستل، دومره کتابونه چې پوره وړی شو، بیا یې پر کانګرس وپلورل، د کانګرس کتابتون اوس د نړۍ تر ټولو لوی کتابتون دی، هر کتاب چې په امریکا کې چاپېږي، باید د قانون له مخې

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو ټوک یې دلته ورکړي، په نوري نړۍ کې چې کتابونه چاپېږي هم د اکثرو یې یو یو ټوک دلته راځي. دلته یو ښه څېړنیز مرکز دی، دا یو خدماتي مرکز دی، یوازې د کانګرس غړي کولای شي، کتاب له ځان سره یوسي، نور یې له دې ځایه وړلای نه شي، خو همدلته یې مطالعه کولای شي. د نړۍ د اکثرو مجلو او اخبارونو کلیکسینونه دلته شته، میکرو فلمونه یې هم شته.

اولسون د امریکا د کانګرس د تشکیلاتو په باب وویل: په امریکا کې هر ګام د اساسي قانون له مخې پورته کېږي، د ولسي جرګې غړي د نفوسو په تناسب ټاکل کېږي، د مشرانو جرګې لپاره له هر ولایت څخه دوه تنه، مجموعاً سل تنه ټاکل کېږي. په مشرانو جرګه کې د غړو شمېر ځکه د ټولو ولایتونو لپاره مساوي دی، چې لوی ولایتونه، واړه ولایتونه تر ستوني تېر نه کړي، د مشرانو جرګې غړي د شپږ کلونو لپاره ټاکل کېږي. د بهرنیو چارو وزیر، سفیران او ځینې نور لوړ رتبه افسران د مشرانو جرګې یا سنا له خوا ټاکل کېږي. ولسي جرګې د غړو لپاره د ولایتونو نفوس په پام کې نیول کېږي، یو وخت د (۳۰) زرو پر سر یو تن ولسي جرګې ته راته، هغه وخت د امریکا نفوس (۲) ملیونه تنه وو، خو اوس د (۲۰۰) زرو کسانو پر سر یو تن ولسي جرګې ته راځي. تر ټولو زیات سیټونه کالیفورنیا ایالت لري، ځکه چې نفوس یې تر نورو ټولو ایالتونو زیات دی. قوانین باید د دواړو جرګو له خوا په یوه ژبه او یوه بڼه ولیکل شي او بیا تصویب شي. تر هغه وروسته جمهور رئیس ته ځي او

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا توشیح کېږي. که جمهور رئیس یې رد کړي، مشرانو جرګه یې په دوه ثلثو ببرته تائیدولای شي.

د ستاف د مامورینو دنده داده، چې له ټولو موکلینو سره د وکیل د ملاقات زمینه برابره کړي، د هغو غوښتنلیکونه واخلي، دا هم حتمي او ممکنه نه ده، چې د هغوی ټولې غوښتنې دې عملي بڼه خپله کړي، خو دا د هغوی حق دی، چې غږ یې واورېدل شي، بیا دا ټول شیان خپل وکیل ته وړاندې کېږي، هغه یې له بېلابېلو لارو یا ټلیفون په واسطه او یا هم له نورو لارو څخه هغو سره تماس نیسي، خلک د ټلیفون له لارې هم مستقیماً له وکیل سره تماس ټینګوي. ولسي او مشرانو جرګه (۱۲) بېلابېلې کمېټې لري، چې هره یوه یې بیا په خپل منځ کې نورې کمېټې لري، چې څو سوه کمېټې ورڅخه جوړېږي، وظیفه یې داده، چې مسودې جوړې کړي، پیسې هم د مقننه قوې په لاس کې دي. دوی ددې څارنه کوي، چې اجرائیه قوې دا پیسې څنګه او چېرته ولګولې او چېرته یې مصرفوي؟

دویم ویناوال ښاغلي مایک ینګ، د ولسي او مشرانو جرګې په باب لنډې خبرې وکړې، یوازې د یوې کمېټې (استخباراتو) په باب یې معلومات ورکړل، چې څنګه او په څه ډول شورا، د وسلې د کنټرول معاملات څارې. ده وویل: د اجرائیه قوې لوړ رتبه مامورین هم له سناتورانو سره مستقیماً خبرې نه شي کولای، لومړی باید د سناتور له اداري مامورینو سره خبرې وکړي، خپله موضوع ورته تشریح کړي او بیا د هغوی له لارې

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپله موضوع تعقیب کړي. اکثره اداري مامورین د تجربو او اداري کار له مخې مقررېږي، اداري مامورین کولای شي سناتورانو ته وواېي په دې او هغه برخه کې خپله پالیسي بدله کړي، ځکه چې اداري مامورین اکثره د موضوع پر تاریخي شالید او حقوقي حیثیت خبر وي، خو وروستۍ پرېکړه خپله د وکیلانو یا سناتورانو په لاس کې ده.

✸✸✸

ټاکل شوې وه تر غرمې وروسته د جمهور رئیس دفتر او د بهرنیو چارو وزارت ته لاړ شو، خو هلته تګ د ځینو معاذیرو له کبله ونه شو. نو ځکه بېرته د نیسا سنټر پر لوري وخوځېدو. تېره ورځ چې د واورې له امله زموږ په پروګرام کې خنډ راغلی و، د همغه پروګرام د تعقیب لپاره بېرته نیسا سنټر ته لاړو.

دا پروګرام پر یوه بجه او ۱۵ دقیقو پیل شو. په دې برخه کې دغه لاندې اشخاص شامل وو:

۱- پروفیسور ډاکتر ډبلیو ام جې اولسون Dr.W.M.J. olson د پروګرام چلوونکی.

۲- پروفیسور ټایلر ریورټ جی ډي Mr. Tyler Rauert JD وېناوال.

۳- پروفیسوره اغلې ان موسن Ms. Ann moisan وېناواله.

لومړی لکچر د دولت ستراتیژۍ ته د بدلون چلېنج و، پروفیسور اولسون وویل: د دولتونو د ستراتیژۍ بدلون ته ځکه اړتیا وي، چې په یوه موضوع کې که یو پروګرام یا عملیه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کار ورنه کړي، دويم پروګرام يا بديل مو بايد ورته په پام کې وي. کله کله دويم بديل هم د يوې بلې ستونزې د زېږېدو سبب ګرځي، مجبور يو د حل پر دريېمې او څلورمې لارې غور وکړو، ده خپلې دا خبرې په يوه مثال کې واضح کړې، ده وويل د ساري په توګه د بحر غاړه کې يو موټر په اوبو کې ډوب شوی، موږ غواړو هغه راوباسو، يو کرېنګ د موټر لپاره استخدام شو، خو د ځمکې او بحر د سطحې فاصله، د موټر وزن او د کرېنګ قوت په دقيق ډول محاسبه شوي نه دي، کله چې کرېنګ موټر د اوبو کچې ته راپورته کوي، نور يې زور نه رسېږي، ددې پرځای چې موټر پورته کړي، خپله کرېنګ د اوبو ګړنګ ته لوېږي، بيا مجبور يو بل قوي کرېنګ راولو، چې هغه، هم کرېنګ راپورته کړي او هم مخکنی موټر، نو دلته ښکاره شوه، چې لومړی مشکل نه يوازې پر خپل ځای پاتې شو، بلکې بل مشکل يې هم وزېږاوه. له دې څخه دا نتيجه اخلو که موږ غواړو يو مشکل حل کړو، د هغه لپاره بايد دقيق پلان ولرو، که دقيق پلان نه وي، نو پر ستونزې بله ستونزه زياتېږي. ده خپله دا تجربه په خو تصويرونو کې څرګنده کړه. ورپسې يې د مخدره موادو د قاچاق مسئله تشريح کړه، ويې ويل چې قاچاقچيان له بېلابېلو لارو کار اخلي، تر هغه پورې يو ميتود کاروي، چې رسوا شوی نه وي، نو په دې خاطر د مخدره موادو کنټرول يوه ستونزمنه مسئله ده. اوس دا چې قاچاقيان د خپل ژوند په بيه حاضر دي، دې کار ته دوام ورکړي، په دې برخه کې د حکومتونو، سرحدي

(c) ketabton.com: The Digital Library

پولیسو او نورو کړیو ګډه همکاري په کار ده. د ټرانسپورټ له ډول ډول وسایطو، لکه موټر، الوتکې، کښتۍ او بېړیو او نورو ټولو څخه کار اخلي، د دې ټولو دقیقه تالاشي اسانه کار نه دی. مخدره توکي او تروریزم د هېوادونو ملي امنیت او ارضي تمامیت ته ګواښ پېښوي، ارضي تمامیت د بېه وایي، چې یو هېواد پر خپلې خاورې او سرحداتو حاکمیت ولري او قانون په کې پلی کړي، د مخدره توکو مخنیوی د نړیوال سیستم له لارې ممکنېدی شي، نړیوال سیستم داسې دی، چې د تېرو درې سوو کلونو په بهیر کې رامنځته شوی او په تېرو اتیاوو کلونو کې یې وده کړې ده، خو په دې وروستیو کلونو کې د دولتونو ترڅنګ ځینې نا دولتي موسسې هم په کې شاملې شوې دي. ځینې نادولتي موسسې هم د یوه ملک امنیت ته خطرونه پېښولای شي، دوی کې کېدی شي، بانکونه، شخصیتونه، ترهګر، سوداګر او نور ټول شامل وي. ځینې رسمي او نا رسمي موسسو د دولتونو نړیوال سرحدونه له منځه وړي دي. له دې جملې څخه یو هم د القاعدې سازمان دی، د دوی د فعالیت تشکل داسې نه دی، چې رسمي بڼه ولري، یوه کمپنۍ یو ډول کار کوي، بل شرکت بل ډول، دا ګروپونه بیا د خپلو ګټو په خاطر یو بل سره همکاري کوي، دوی یو بل سره د تماس مرکزونه لري، ګډ کنفرانسونه جوړوي او روزنیز مرکزونه لري. جعلي پیسې هم چاپوي، جعلي مخدره مواد هم جوړوي، د ساري په توګه، یو وخت له یو هېواد څخه مخدره مواد راتلل،

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوی د همغه هېواد په نامه جعلي مخدره مواد جوړ کړل، چې اصلي ته نږدې وو، خو اصلي نه وو، دوی د هر هېواد انفرادي قوانين تر خپلې ناوړې اغېزې لاندې راولي.

پر دې وخت پروفيسور اولسون، پروفيسورې مېرمن موسن ته بلنه ورکړه، چې دا بحث نور دا پرمخ يوسي. مېرمن موسن وويل: زه غواړم پر همدې نادولتي جنايتکارو ګروپونو رڼا واچوم.

يو وخت يو ليکوال ويلي وو: مهمه نه ده چې تاسې همېشه د اکثريت نظر تائيد کړئ، کله

کله د اقليت نظر هم ډېر مهم وي. ځينې واړه نادولتي ګروپونه ډېر خطرناک دي، بايد نړيوال ورته يو تدبير ولري، دا د دولت تابع خلک نه دي، چا ته د ځواب او مسوليت په هم نه مني، دوی هر ډول عمليات کولای شي او له هرې ممکنې لارې څخه کار اخلي. د دوی هدف څه دی؟ تغيرات غواړي؟ البته دوی په خپل فکر تغيرات غواړي، چې هغه فکر دوی ته کامل ښکاري، دوی د څو دليلونو له مخې راپيدا شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نړۍ سره نږدې شوه، سوړ جنګ ختم شو، هېوادونه د ټکنالوژۍ او همکارۍ له مخې سره نږدې شول، نو دا ډلې هم راپيدا شوې، دا ډلې مختلف شکلونه لري:

۱- يو هغه ډول ګروپونه دي، چې يو مثبت شکل لري، لکه نادولتي موسسې او انجيوګانې.

۲- مذهبي ګروپونه دي، چې ځينې مثبت کارونه ترسره کوي.

۳- ګڼ قوميزه سازمانونه دي.

۴- د مشترکو ګټو سازمانونه دي.

۵- يو شمېر نړيوال سازمانونه، لکه د بشر حقوقو نړيوال سازمان، شنې سولې سازمان، اکسفام موسسه او نور... دا پورته سازمانونه معمولاً د شخړو سبب نه ګرځي.

دويم هغه ډلې يا ګروپونه دي، چې شخړې او جنجالونه راپيدا کوي، لکه:

۱-وسله والې ډلې

۲- جنګي ډلې

۳- ملېشې

۴- جنګسالاران

۵- شخصي امنيتي کمپنۍ

۶- ترهګر ګروپونه، چې اکثره د القاعدې لپاره کارول کېږي او ځينې نور.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مېرمن موسن چې دا ګروپونه تشریح کړل، نو بیا یې پروفیسور ټایلر ریورټ ته بلنه ورکړه، چې ددې ګروپونو پر قانونیت خبرې وکړي. پروفیسور ټایلر د هېوادونو ارضي تمامیت او سرحدونو ته د ورپېښو خطرونو په باب، چې د نادولتي سازمانونو له خوا پېښېږي، وویل: دولتونه ددې خطرونو پر وړاندې څه لري او څه کولای شي؟

ده د سینما د یوه کرکټر (جاکسن) یادونه وکړه، چې په فلم کې یې د تروریستانو پر ضد یو قوي رول لوبولای او د هغوی پر ضد سرسخته مبارزه کوي، دی له ډېرو ستونزو سره مخامخېږي، خو په پای کې بریالی کېږي، خو دی وایي د فلم او عمل کیسه طبعاً سره توپیر لري، کله چې دولتونه ګورئ هغه بیا ددې پدیدې پر وړاندې ډول ډول عمل کوي. د تروریزم پر ضد نړیواله همکاري په کار ده، خو په عملي توګه دا همکاري اسانه نه ده. یو نړیوال قانون باید جوړ شي، چې له دې ډول خطرونو سره مقابله وکړي. د هر هېواد قوانین له بل سره توپیر کوي، نو ځکه په دې برخه کې یو نړیوال قانون ته اړتیا ده. د نړۍ دولتونه باید یو بل سره کېني او یو له بل سره همکاري وکړي، دا نړیوال قوانین د نړۍ دولتونه یو بل سره وصلوي، ددې نړیوال قانون په رڼا کې باید داخلي قوانین هم وضع شي. لکه امریکا او عمان چې د تروریزم پر ضد یو تړون لاسلیک کړی، دا داسې یو تړون دی، چې یو بل ته خپل مجرمین ورسپاري، کله چې د دولتونو ترمنځ همغږي رامنځته شي، نو څه به کېږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې سره به د بانکونو ترمنځ همکاري رامنځته کېږي، چې تروريستان ونه کړای شي، له يوه بانک څخه بل ته پيسې انتقال کړي. د ملګرو ملتونو د منشور په يوه ماده کې د ترهګرۍ ضد مواد شته، د ملګرو ملتونو د امنيت شورا (۱۲۶۷) او (۱۳۷۳) ګڼه پرېکړه ليک د القاعدې او طالبانو په اړه دی، د نړۍ ټول هېوادونه بايد هغه عملي کړي، دا د نړيوال قانون يوه برخه ده. په ملګرو ملتونو کې د ترهګرۍ ضد يوه کمېټه جوړه شوې ده. (۱۵۴۰) ګڼه پرېکړه ليک د عامه وژنې وسلې منع کوي. د تروريزم ضد جګړې يو مشکل هم د بشري حقوقو مسئله ده، چې بېلابېل تعبيرونه ورڅخه کېږي، ځينې ملکونه وايي چې موږ دا کار نه شو کولای، د بېلګې په توګه يو ترهګر چې په اروپا کې ګير کېږي امريکا ته يې ځکه نه ورکوي، چې اروپا کې اعدام نه شته، خو امريکا کې شته، نو دوی اعدام د بشري حقوقو خلاف کار ګڼي. همدارنګه ځينې قيدونه هم شته، ځينې نا دولتي ګروپونو سره بايد څنګه معامله وشي؟ دوی ځان هېڅ شي ته متعهد نه ګڼي او ځان په هېڅ پورې نه تړي، هېڅ نړيوال قانون ته مکلف نه دي، نو ځکه بايد دولتونه توافق وکړي، چې دوی د نړيوالو قوانينو تابع کړي.

په هېواد کې د بشري حقوقو د خونديتوب لپاره د مداخلې په باب د نظر ډېر اختلاف شته، لکه په سوماليا، کوسووا، بوسنيا او نورو کې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر ۱۹۹۹م کال امریکا د ملګرو ملتو سازمان له اجازې پرته د کوسووا چارو کې مداخله وکړه، هلته اخلاقي او بشري وضع ډېره خرابه وه، مناسب ځواب یې غوښته، ملګرو ملتونو عاجل اقدام ونه کړ، کوفي عنان وویل: څه وخت باید یو ملک په داسې حالاتو کې د بل ملک په کورنیو چارو کې مداخله وکړي؟ ارضي تمامیت د یو ملک حق دی، نو ددې ترڅنګ دا د هغه هېواد مسولیت هم دی، چې د خپلو خلکو بشري حقونه خوندي کړي. کله چې د یو هېواد دولت کمزوری شي، نو دا مسولیتونه یې تر پوښتنې لاندې راځي، دا وخت نورو ملکونو ته د ملګرو ملتونو له خوا د خلکو د حفاظت لپاره د مداخلې حق ورکول کېږي، دا پرنسیپ (د بشر ملاتړ) د ملګرو ملتونو په منشور کې شته. یو د مشکل مخنیوی دی، بل مداخله او درېیم له خلکو سره عملي مرسته ده. د ملګرو ملتونو د بشري حقوقو کمیسیون وویل: ددې کارونو تر ټولو واکمنه سرچینه ملګري ملتونه دي، که د ملګرو ملتونو امنیت شورا په دې چاره کې ناکامه شي، نو د ملګرو ملتونو عمومي غونډه یا اسامبله کولای شي، دا مسایل پر مخ یوسي، دا چې یو ملک د بل ملک په چارو کې مداخله وکړي که ونه کړي، دا اوس هم یوه پېچلې مسئله ده، چې تر اوسه لا نړیواله ټولنه ورسره لاس و ګرېوان ده.

د غونډې یو برخوال پوښتنه وکړه: ترهګرې ډلې هېڅ ډول نړیوال قانون نه مني، په ملګرو ملتونو کې ځینو هېوادونو ته د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ويتو حق هم، تر نړيوالو قوانينو پورته يو كار دى، په دې باب تاسو څه وايئ؟

ځواب: دا ددې مانا لري، چې دوى د ملګرو ملتونو د نورو غړو پر وړاندې مساوي حقوق لري، خو د نړيوالو قوانينو له مخې دوى ټول يو شان نه دي. د مخنيۍ حملې حق هغه وخت سم دى، چې ګاونډې هېواد د حملې تيارى نيسي، دا وخت يو هېواد حق لري، چې د ځان دفاع وكړي.

يو بل برخوال پوښتنه وكړه: كله چې د مداخلې د حق خبرې كېږي، خلكو سره تشويشونه پيدا كېږي، لكه د عراق په شمال كې د كردانو موضوع، په دې باب تاسې څه وايئ؟

ځواب: زه فكر كوم، چې ددې مسودې د ليكلو پر وخت شايد د هغوى تعبير دا نه و، چې له دې مداخلې څخه دې ناوړه ګټه پورته شي.

كله كله انساني موضوع ددې مداخلې او حفاظت غوښتنه كوي، لكه (كوسووا) او (روندا) ته د امريكا تګ، چې سياسي اهداف يې نه لرل، يوازې انساني موضوع وه.

د بنګله دېش استازى: څوک چې مخدره مواد توليدوي، هغه اكثره نا دولتي او غريب خلک دي، خو ګټه اخيستونكي يې اكثره پرمختللي هېوادونه دي، ولې دلته سخت قوانين نه جوړېږي، چې ددې شيانو مخه ونيول شي؟

ځواب: فدرالي حكومت په عمومي ډول قوانين جوړ كړل، خو په انفرادي ډول دلته مشكل دادى، چې دلته (۵۰) ايالتونه دي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا هر ايالت خپل خپل قوانين لري، پوښتنه داده، چې قوانين باید پر هغو کسانو تطبیق شي، چې دا مواد کاروي.

***

ګروپي کار: تر پورتني بحث وروسته ګروپي کار ته لاړو، پر دوو ګروپونو ووېشل شو، يو د منځني ختيځ او يو هم د جنوبي اسيا او ورځېرمه هېوادونو لپاره و، چې افغانستان هم په کې شامل و. ګروپي کار د يو امريکايي پروفيسور په مشرۍ پيل شو، په ګروپي کار کې د افغانستان، پاکستان، بنګله دېش، سريلانکا، نيپال او ځينو نورو هېوادونو استازي شامل وو. امريکايي پروفيسور تر ټولو لومړۍ دا پوښتنه مطرح کړه چې: د امريکا حکومت بايد څه وکړي، چې د افغانستان او پاکستان مناسبات ښه شي او د تروريزم پر ضد جګړه ګټوره او موثره وشي؟

د پاکستان استازی (معظم احمد خان) وويل: د جنرال مشرف پر وخت د افغانستان او پاکستان مناسبات ښه وو، مهمه خبره داده، چې سياسي پرېکړه بايد وشي، پر جګړې مشکل نه حلېږي، د مشرف پر وخت يوې خوا ملامتي پر بلې خوا او بلې به بيا پر دې بلې خوا اچوله.

صبغت الله سنجر صيب د افغانستان له هئيت څخه وويل: تروريزم سرحد نه لري، امريکا او ټولې نړيوالې ټولنې بيا بيا ويلي چې تروريزم سرحد نه لري، نو نړيوالې ټولنې ته په کار دي، تر څو پورې چې د تروريزم ريښې له منځه يونسي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغانستان کې دا جګړه پای ته نه رسي، افغانستان د تروریزم قرباني شوی دی، د تروریزم ځالې افغانستان کې نه شته، ځالې یې تر افغانستان بهر دي.

د سنجر صیب د خبرو په تعقیب ما(یون) وویل: زه د سنجر صیب دا خبرې تائیدوم، چې د ترهګرۍ اصلي ځالې په افغانستان کې نه دي. افغانان د یوې بشري قوې او سون موادو په توګه په دې جګړه کې سوزي، افغانان د دې امکانات نه لري، چې د دې درنې جګړې لګښت او پوځي امکانات برابر کړي، تاسو چې کومه کارېدونکې وسله، ریموټ کنټرول بمونه او ځانوژونکي واسکټونه او همدارنګه د جګړې ایډیالوژیک تحرکات ګورئ دا ټول له بهر سره ارتباط لري، د جهاد په کلونو کې دا ډول بریدونه نه ترسره کېدل او نه افغانستان د ځان وژونکو بریدونو سابقه لري. که د جګړې بهرني امکانات ودرول شي، افغانستان کې دا جګړه ډېره ژر بندېږي. موږ له نړیوالې ټولنې هیله لرو، که غواړي افغانستان کې دا جګړه پای ته ورسېږي، نو د جګړې اساسي سرچینې باید وچې کړي.

یو بل غلط تصور، چې د پاکستان له جوړېدو څخه بیا تر او سه په پاکستان کې شته او په دپلوماتیکي ژبه کې څوک ورته ډېره اشاره نه کوي، هغه دا دی، په پاکستان کې یو شمېر مذهبي او استخباراتي کړۍ شته، چې هغوی په افغانستان کې یو قوي حکومت نه غواړي، دوی تصور کوي چې له یوې خوا قوي افغانستان او له بلې خوا قوي هندوستان د دوی د نفوذ ساحه

(c) ketabton.com: The Digital Library

راتنګوي او په سیمه کې د دوی پراختیا غوښتنې سیاست مهاروي، دغه راز په دې حالت کې دوی نه شي کولای د منځنۍ اسیا طبیعي منابعو ته ځان ورسوي، همدارنګه پاکستان کې دا کړی تصور کوي، چې د قوي افغانستان په شتوالي سره په پاکستان کې د مېشتو پښتنو ملي ولولې تقویه کېږي او په دې ډول د پاکستان کمزوری ته لاره اوارېږي. خو موږ په دې نظر یو، چې قوي او سوکال افغانستان د سیمې د ثبات لپاره په ګټه دی. پاکستان ته هم ډېره اقتصادي ګټه رسوي، افغانستان د پاکستاني مالونو لپاره ښه مارکيټ دی. د طالبانو د حکومت پرمهال، چې افغانستان کمزوری اقتصاد درلود، افغانستان ته د پاکستان صادرات پر کال (۵۰) ملیونو ډالرو ته رسېدل، خو اوس دا صادرات هر کال (۱۲۵۰) ملیونو ډالرو ته رسېږي. ما لا خپلې خبرې خلاصې کړې نه وې، چې د پاکستان استازي ښاغلي (معظم احمد خان) وویل: دا تصور غلط دی، چې پاکستان یو قوي افغانستان نه غواړي، پاکستان همېشه په افغانستان کې سوله غوښتې، موږ د جهاد په کلونو کې له افغانانو سره ډېره مرسته کړې ده، افغانستان زموږ مسلمان ورور هېواد دی، خو اوس چې موږ افغانستان ته ګورو، دوی هندوستان ته په جلال اباد، کندهار او نورو سیمو کې قونسلګرۍ ورکړې، دا موږ ته خطر دی، افغانستان باید زموږ دا تشویش درک کړي، موږ له افغانستانه ګیله لرو، چې دوی ولې زموږ مخالف ته زموږ په سرحداتو کې دا اسې نمایندګۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورکړي دي، په داسې حال کې چې هندوستان په دې سیمه کې قونسلګریو ته اصلاً هېڅ اړتیا نه لري. افغانستان زموږ مسلمان ورور هېواد دی، نو له ورور نه ګیله کېږي، دوی باید زموږ اندېښنې درک کړي...

پر دې وخت ما یو ځل بیا نوبت واخیست، بحث هم لږ څه ګرم غوندې شو. ما وویل: په همدغه ځای کې معلومېږي، چې پاکستان په افغانستان کې د خپل نفوذ د پراختیا هیله لري او له هند سره دښمني او زور ازموینه زموږ په هېواد کې معلوموي، افغانستان یو مستقل هېواد دی، موږ حق لرو، چې له هر هېواد سره د خپلو علایقو پر بنسټ سیاسي او اقتصادي روابط ولرو، ایا له پاکستانه موږ کله دا پوښتنه کړې ده، چې ولې دې په پېښور، کویټه او یا نورو ښارونو کې، ایران او یا نورو هېوادونو ته قونسلګرۍ ورکړې دي، همدې پاکستان ته چې مو په کندهار، ننګرهار، هرات کې د قونسلګریو اجازه ورکړې ایا له ایران او هندوستانه مو اجازه اخیستې، په خپل هېواد کې د قونسلګریو پرانیستل د همغه هېواد مشروع حق دی، خو که چېرې له دې قونسلګریو څخه ربښتیا هم ګاونډیو هېوادونو ته خطر وي، کولای شي د ډپلوماتیکو مراجعو له لارې متقابل اقدام وشي او مسئله پر دښمنۍ نه ارزي. په افغانستان کې د پاکستان د ستراتیژۍ عمق، چې یو شمېر مذهبي او استخباراتي ډلې یې تعقیبوي او ما دمخه ورته اشاره ورکړه دا دی چې: (قوي افغانستان ضعیف پاکستان یا ضعیف

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغانستان قوي پاکستان) دا په پاکستان کې د ټولو پاکستانیانو نظر نه دی، بلکې د هغو خلکو نظر دی، چې د افغانستان لپاره خپله پالیسي جوړوي. سنجر صیب هم د قونسلګریو په برخه کې زما خبرې تائید کړې او دا یې د افغانستان خپل حق وګاڼه، ورته یې وویل چې هرات کې ستاسو قونسلګري هم ایران ته ډېره نږدې ده، نو ایا ایران که له موږ وغواړي، نو ستاسو قونسلګري به ورځخه باسو؟

پر دې وخت امریکایي پروفیسور پوښتنه وکړه: ویل کېږي چې د افغانستان او پاکستان ترمنځ یو مشکل د ډیورنډ کرښه ده، دلته یو پاکستاني الاصله امریکایي دی، هغه همېشه د امریکا کانګرس او حکومت ته وایي چې د افغانستان او پاکستان ترمنځ لوی مشکل د ډیورنډ کرښه ده، تر څو چې افغانستان د ډیورنډ کرښه په رسمیت ونه پېژني، په افغانستان کې سوله نه راځي، که امریکا غواړي په افغانستان کې سوله راشي، نو باید د افغانستان پر حکومت فشار راوړل شي، چې افغانستان له پاکستان سره د ډیورنډ کرښه په رسمیت وپېژني، که نه نو دا جګړه به دوام پیدا کوي.

سنجر صیب په دې باب وویل: موږ سره څه نه شته، چې پاکستان ته یې ورکړو، بل افغانستان په دې موقف کې نه دی، چې پاکستان سره په دې باب خبرې وکړي، کله چې افغانستان کې بشپړ امن راشي، بیا کېدی شي د نړیوالو قوانینو او د خلکو د برخلیک د ټاکلو په باب د ډیورنډ د کرښې په ګډون، پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېرو مسایلو بحث وشي، پاتې شوه د تروریزم مسئله، هغه دې مسایلو پورې اړه نه لري.

د پاکستان استازی (معظم احمد خان): موږ له افغانستان سره د ډیورنډ مسئله هېڅکله نه ده مطرح کړې او نه افغانستان موږ سره دا مسئله کله مطرح کړې ده. پاکستان دا مسئله یوه حل شوې مسئله ګڼي، او سني سرحدونه د نړیوالو سرحدونو په توګه په رسمیت پېژني، که افغانستان دا مسئله غوښتلای، نو پاکستان چې له هند سره درې ځله په جګړه کې راګیر و، هغه وخت د افغانستان لپاره ښه چانسونه وو، خو افغانستان هغه وخت هېڅ عکس العمل ونه ښود، دا ددې مانا لري، چې افغانستان دا مسئله حل شوې ګڼي. د پاکستان استازي زیاته کړه چې موږ د ډیورنډ کرښې په باب څه مشکل نه لرو، مانا دا چې دا کرښه د پاکستان او افغانستان ترمنځ رسمي سرحد دی.

ما (یون) دا وخت یو ځل بیا نوبت واخیست؛ ما ویل: د ډیورنډ کرښې په باب باید وویل شي، چې په دې برخه کې دا سې حقوقي دلایل شته، چې د حکومتونو تر کچې پورته دي. لویه جرګه چې په افغانستان کې د حکومتونو تر کچې پورته د قدرت او مشروعیت تر ټولو واکمنه سرچینه ده، د افغانستان لویې جرګې نږدې پنځه لسیزې وړاندې پرېکړه وکړه، چې د ډیورنډ کرښه د انګرېزي استعمار په زور، د افغانستان پر امیرانو تپل شوې وه او تر دې وروسته یې افغانستان نه مني. تر

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه وروسته يوه حکومت هم دا کرښه په رسميت نه ده پېژندلې.
له حقوقي پلوه هم د ډيورنډ د کرښې يو طرف يا حقوقي اړخ (برتانوي هند) اوس متوفی دی. پاکستان له افغانستان سره د ډيورنډ د کرښې يو اړخ نه دی. دا کرښه له برتانوي هند څخه پاکستان ته په ميراث پاتې ده، له حقوقي پلوه په داسې مسايلو کې د وراثت قانون نه تطبيقېږي، ځکه چې د وراثت قانون بيا خپل وجايب او مسوليتونه لري، هغه هېڅکله پاکستان ته نه دي راجع شوي او نه دوی هغه پر ځان منلي دي. د نړيوالو قوانينو له مخې هم، هغه تړونونه، چې په زور او جبر پر يوې خوا ومنل شي، حقوقي ارزښت نه لري، د ډيورنډ کرښه هم په زوره د هغه وخت د ستر زبرځواک (انګريزي ښکېلاک) له خوا پر امير عبدالرحمن منل شوې وه او د افغانستان نورو حقوقي مراجعو هېڅکله نه ده تائيد کړې، انګرېزان چې هغه وخت ددې کرښې د تحميل يوه خوا وه، ددې په مقابل کې د هغه وخت امير ته يو لړ امتيازات ورکول، چې د امير د حيات په اختتام سره دا امتيازات هم ختم شول او ددې کرښې په باب قرارداد هم ورسره خپل ارزښت له لاسه ورکړ. پاتې شوه د تروريزم مسئله، دا هېڅکله د ډيورنډ له کرښې سره رابطه نه لري او که پاکستان کې ځينې ډلې او اشخاص ترهګري له دې کرښې سره تړي، نو بيا خو دا تر ټولو پاکستان ته په زيان ده، ځکه دوی خپله ددې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ثبوت ورکوي، چې دا ډلې ټپلې مو‌ږ تقویه کوو او که پر افغانستان د فشار له امله د ډیورنډ کرښه په رسمیت وپېژندل شي، نو بیا موږ دا خلک (ترهګر) مهارولای شو. تر دې نو بیا د مداخلې غټ ثبوت چېرته دی؟ موږ دا په ټینګه ردوو، چې تروریزم له ډیورنډ کرښې سره ارتباط لري، ایا پر نیویارک چې ترهګرو برید وکړ، هلته هم د ډیورنډ مسئله شریکه وه، یا وروستی برید یې چې پر ممبي وکړ، هلته هم ډیورنډ کرښه وه او یا د نړۍ په نورو ګوټو سیمو له هغې جملې څخه په خپله د پاکستان پر ګڼو ښارونو، لاهور، پینډۍ او نورو کې هم د ډیورنډ کرښه شامله ده؟ دا هسې یوه پلمه ده، چې ځینې ډلې غواړي یو مشکل له بل مشکل سره وتړي، زموږ او د پاکستاني هئیت ترمنځ خبرې نورې هم تودې شوې، د نورو هېوادونو استازو ټولو موږ ته غوږ نیولی وو، هغوی ته هم پته ولګېده، چې دوو هېوادونو ترمنځ د نظرونو څومره توپیر موجود دی. دا بحث نور هم ګرمېده، خو امریکایي پروفیسورو وویل: ښه به وي چې د امنیت د ښه والي په باب خپل نظرونه څرګند کړو. زموږ له هئیت څخه انګار صیب وویل: نړیوال باید زموږ ملي پولیسو، استخباراتو او ملي پوځ سره مرسته وکړي، چې موږ ددې جوګه شو، په خپله خاوره کې ترهګر وځپو او د پاکستان امنیتي ارګانونو سره دې هم مرسته وشي، چې هغوی په خپله

(c) ketabton.com: The Digital Library

برخه کې د ترهګرو ځالې له منځه یوسي، دغه راز د دواړو هېوادونو امنیتي ارګانونه باید یو بل سره مرسته او همکاري وکړي، یو بل ته خبر ورکړي، چې تر دغې سیمې مې ترهګر تعقیب کړل، نور ستاسو د نفوذ ساحې ته داخل شول، باید تاسې یې تعقیب کړئ، په دې ډول کېدی شي دا ډلې ټپلې له منځه لاړې شي. وخت نور هم د پای پر ټکي ودرېد، هم د پاکستان استازي او هم موږ غوښتل په دې باب زیات بحث وکړو، خو وخت نه و، امریکایي پروفیسور په پای کې د نتیجې په توګه وویل: د دې نورو هېوادونو استازو ته به نوبت ورکړو، چې په لنډه توګه، د افغانستان او پاکستان ترمنځ پر دې شوي بحث قضاوت وکړي او د خبرو نتیجه راوباسي.

د بنګله دېش استازي (نظام احمد) وویل: د افغانستان او پاکستان ترمنځ د خبرو او نظر تفاوت زیات دی، باید اوسېله وشي، خو دا مشکل له نظامي لارې نه حلېږي، باید د پلوماتیکې لارې چارې ولټول شي، څوک چې ملېشې ساتي باید خبر ورته ورکړل شي، چې له دې لارې وګرځي، خلک باید باسواده شي، ځکه کله چې خلک باسواده شي، خپله پرېکړه خپله کولای شي، که د افغانستان په چارو کې مداخله ونه شي، ښه به وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نیپال استازي (ډابرسنګ ګورنګ) وویل: موږ د دواړو هېوادونو ترمنځ د نظر تفاوتونه ولیدل، دې کې د امریکا د نقش ضرورت دی، دا چې افغانان د خپلې اردو پیاوړتیا ته اړتیا لري باید په دې برخه کې ورسره مرسته وشي.

د نیپال استازي په دې ترڅ کې له هندوستانه هم شکایت وکړ، چې د نیپال په کورنیو چارو کې لاسوهنه کوي. ده وویل چې د نیپال په کورنیو شخړو کې نږدې (۱۳۰۰۰) کسان ووژل شول، خو د دې جنګي ډلو ځینې مشران په هندوستان کې ګرځي او مزې کوي. تر دې وروسته امریکایي پروفیسور وویل: تر ټاکلي وخته پنځه لس دقیقې زیات پاتې شو، موټر موږ او تاسې ته منتظر دی، ډېر ښه او ګرم بحث و، ما ته هم شاباسی راکړئ، دا سې جالب بحثونه رامنځته کوم، چې تر اخره خلک بوخت ساتم، دې سره له ګروپې کاره راووتو، په موټر کې کېناستو او د هوټل پر لوري رهي شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوه شپه له فرهنګي اشنايانو سره

کله چې هوټل ته ورسېدم، نو خالد هادي او سيد سليمان اشنا دواړو راته ټليفون وکړ. خالد هادي د ښېنوا وېساياټ د امتياز خاوند دی او په پښتو کې دا ډېره مشهوره وېپاڼه ده، په لکونو لوستونکي لري، پښتو او پښتنو ته يې ډېر زيات خدمت کړی دی. خالد هادي صيب اوس په نيويارک کې اوسي او ما سره يې وعده کړې وه، چې ليدو ته دې درځم، سيد سليمان اشنا اصلاً د ننګرهار اوسېدونکی دی، ښه قوي ژورناليست او وياند دی، په طلوع او شمشاد ټلويزيونونو کې يې کار کړی او هلته چې ښه وځلېد، نو بيا په امريکا کې اشنا ټلويزيون ته راغی او دلته نو اشنا له اشنا ټلويزيون سره اشنا شو. خالد هادي صيب سره مې لږ مجلس کړی و، ده د خپلو فعاليتونو په باب معلومات راکړل، چې په خورا زړه چاودونې يې تر دې مهاله څه کړي، خو څه يې چې کړي اکثره يې موثر دي، ما د افغانستان فرهنګي حالت ورته بيان کړ او د افغانستان ځينې مهمې داخلي ستونزې مې ورته په ګوته کړې، خو په پای کې مو دا نظر يو و چې: (کار کول په کار دي)، (مخکې به ځو او شاته به نه ګورو.) سيد سليمان اشنا هم تر لږ ځنډه وروسته راغی، هغه نو لا مخکې له ما څخه ژمنه اخيستې وه، چې د شپې به دده مېلمه کېږم، څو شېبې اشنا صيب سره کېناستو، دواړه مې يو بل ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

معرفي کړل، که څه هم لیکوال د استاد رفیع په وینا د پښتو انیو ټلیفونچیانو غوندې دي، که یو بل یې لیدلي هم نه وي، نو اوریدلي یې خو یې وي، فقط چې یو بل سره یې معرفي کړې، نور نو بیا زیات تفصیل ته اړتیا نه شته، اشنا صیب وویل: نور ملګري دې چېرې دي؟ هغوی ته هم وو ایه، چې مونږ سره لاړ شي، ډېر به خوشاله شو. ما ویل فکر کوم چېرته به تللي وي، ټلیفون مې ورته وکړ، انګار صیب او سنجر صیب یو هم روخ نه شول لږ ورته منتظر هم شو، خو چې پته یې ونه لګېده، نو بیا زه (یون) او خالد هادي صیب له اشنا صیب سره، د هغه د کور پر لوري رهي شو. له هوټله تر کوره پورې نږدې نیم ساعت لاره وه، په لاره کې مې که څه هم اخوا د ښار ښکلاوو او رڼاوو ته کتل، خو اشنا صیب د سیاسي بحث یوه موضوع منځ کې راګوزاره کړه، یون صیب د انتخاباتو موضوع ډېره ګرمه ده، څه فکر کوئ څه به وشي؟ څوک به یې وګټي؟ ما ویل والله نو اوس لا هم وخت شته، چې څوک پرې سم بحث وکړي، وکتل شي چې څه ډول کاندیدان رامنځته کېږي؟ د هغوی مرستیالان څوک دي؟ دا هم مهم رول لري، قومي، سیاسي، مذهبي، سیمه ییز او اقتصادي بېز هم ډېر رول لري، ګاونډي هېوادونه، نړیوال ایتلاف په تېره بیا د امریکا متحده ایالتونه دا هر یو خپل خپل تاثیرات لري، نو چې یو ځل لیدلوري او تګلوري معلوم شي، هغه وخت یې ارزونه او محاسبه اسانه ده، اشنا صیب وویل زه هم له همدې نظر سره موافق یم، خو اوسنیو کاندیدانو ته چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګورم، کــه څــه هـم لــه کـرزي څخــه ډېـر زيـات خلـک نـا راضـه دي، خـصوصاً پـښتانه، خـو بيـا بـه هـم لـه مجبوريتـه کـرزي تـه رايـه ورکړي، مـا ويـل کـه ښـه بـديل پيـدا شـي، د کـرزي صيب چانس کمېـږي او يـا يـې پـر وړانـدې يـو قـوي ايـتلاف جـوړ شـي او کـه چېرې تر ده بل قوي کانديد پيدا نه شي، نو بيا دده چانس پـه دې زياتېږي، چې دی تيار په واک کې دی، که څوک هر څومره چغې ووهي، چې له واکه ګټه نه پورته کوم، خـو پـه خپلـه پـه واک کـې شتوالی له واکه د ګټې اخيستنې مانـا تـداعي کـوي او دا خپـل تاثير لري، خو بيا هم د استاد روهي په وينا د افغانستان وضع د پېشبينۍ وړ نـه ده، کېـدی شـي حـالات بلـې خواتـه وده وکـړي، کېدی شي انتخابات هېڅ ونـه شـي، نـو اوس مطلـق حکـم کـول سـخت کـار دی، اشـنا صـيب وويـل: دا سـمه ده، خـو زمـا هـدف د اوسنيو حالاتو د تداوم پـه صـورت کـې و. خالـد هـادي صـيب هـم موږ ته ورته نظر درلـود. د بحث لړۍ لا ختمـه نـه وه، چـې د اشـنا صـيب کـور تـه ورسېدو، يـوه دوه پـوړيز کـور و، چـې زينـې او د کـوټې مـتن يـې پـر لـرګين فـرش پوښـلی و، کـور تـه پورتـه شـو. ارسلاجمال صـيب او ايـوب خـاورين صـيب هـم راغلـي وو. څـو شـېبې سـره کېناسـتو، چـای يـې راوړ، د چـای پـر مهـال زمـوږ ورينداره (د اشنا صيب مېرمن) راغله، موږ ته يـې سـتړي مـشي راکړل، زما د مېرمنې او ماشومانو پوښتنه يـې وکـړه، ويـل يـې کاشکې هغوی دې هم راوستي وای، بيـا يـې پـه کـور و کلـي او وطن کې د حالاتو پوښتنه وکړه، ما د خير و خيريت ډاډ ورکـړ. د

(c) ketabton.com: The Digital Library

چای پر مهال بیا سیاسي بحث پیل شو. د جمال صیب او ایوب خاورین صیب نظرونه دا وو ، چې په تېرو کلونو کې کار شوی، خو څومره چې کار شوی هغومره په رسنیو کې مثبت نه دی منعکس شوی، خالد هادي صیب د حکومت بې کفایتو او اداري فساد ته ګوته ونیوله، ویې ویل چې ما سره داسې مستند اسناد شته چې څوک په څومره مالي او اداري فساد کې ککړ دي.

همدې بحث کې وو ، چې بله خونه کې پر مېز ډوډۍ تیاره شوه، په ډوډۍ کې یې لکه د نورو افغانانو غوندې افراط کړی و ، د لګښت یې په کې خټې کښلې و. زه خو د وزیرصیب محمدګل خان مومند لاره تعقیبوم، ټولو پښتنو ته وایم، چې مېلمه ته باید دومره څه پاخه کړئ او دومره لګښت ورته وکړئ چې له هغه څخه څه پاتې نه شي، خو پښتنو لا تراوسه پورې د عصري او ښاري کلتور له ټولو شرایطو سره ځانونه نه دي عیار کړي، ډوډۍ مو په خوند وخوړه، ډېر اخلاص په کې و ، زموږ د وریندارې دې کور ودان وي، ډېر زحمت یې ګاللی و ، تر ډوډۍ وروسته بیا طبعاً د بحثونو لړۍ پیل شوه، خو ما کوښښ وکړ ، چې رالنډ یې کړم، ځکه هلته خلک ډېرو خبرو ته وخت نه لري، پر خپل معین وخت له خوبه پاڅېږي، دندې ته ځي او ستړي کار کوي، نو له ټولو مو د مننې تر څنګ اجازه هم واخیسته، ټول له کوره رابهر شو ، جمال صیب او خاورین صیب په یوه موټر کې په خپله مخه لاړل، زه (یون) او خالد هادي صیب، اشنا صیب تر

(c) ketabton.com: The Digital Library

هوټلـه راورسـولو ، د شـپې دولـس بجـې وې، اشـنا صـيب مـو رخصت کړ، زه (يون) او هادي صيب د اتاق پـر لـوري لاړو. نـږدې يو ساعت به سره ناست وو. په هېـواد کې د فرهنګـي مـسايلو پـه بـاب مـو ډېـرې خبـرې وکـړې، هـادي صـيب د خپلـو راتلونکـو فرهنګي پلانونـو پـه اړه خبرې وکـړې، مـا هـم د خپلـو فرهنګـي کارونو په باب معلومات ورکړل. د شـپې يـوه بجـه وه، ده راڅخـه رخصت واخيست او همدلته د يوه نږدې هوټل پـر لـوري، چـې ده په کې ځـان تـه اتـاق نيـولی و ، لاړ او پـر مـا د خـوب پرښـتو خپـل وزرونه وغوړول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سیمینار نهمه ورځ

د مارچ ۴مه د چهارشنبې ورځ وه، بیا له معمول سره سم پر اته نیمو بجو نیسا سنټر ته ورسېدو، پر اتو بجو او پنځه د پرش دقیقو د سیمینار د نن ورځې لومړنۍ برخه پیل شوه. د دې برخې برخوال وو:

۱- پروفیسور، ښاغلی جیمز کلاډ (Mr.James clad) د نیسا سنټر پروفیسور د پروګرام چلوونکي په توګه.

۲- د نړیوالو او ستراتیژیکو څېړنو د مرکز ډایریکټر ډاکتر اندریو کوچنیس (Dr.Andrew Kuchins)، ویناوال

۳- د ملي دفاع پوهنتون پروفیسور ډاکتر پلیپ سونډرس (Dr.Phillip Sawnders)، د ویناوال په توګه.

په پیل کې پروفیسور جیمزکلاډ د نن ورځې پروګرام تشریح کړ، چې تر نن ماښامه به څه کېږي؟ بیا یې وویل د ملي امنیت د جوړښت په باب د اوباما له دفتر څخه یو مسول کس راغلی، تاسو ته به د ملي امنیت شورا د پالیسۍ په باب د چاپ شویو پاڼو یوه کاپي درکړي. د نننۍ ورځې د بحث اساسي موضوع په نړۍ کې د چین او روسیې دریځونو ته ځانګړې شوې ده او له امریکا سره د دې هېوادونو روابطو ته. په پیل کې وویل شول، چې د روسیې او امریکا د متحده ایالاتو متخصصین نن د نړۍ د دوو لویو قوتونو (چین او روسیې) په

(c) ketabton.com: The Digital Library

باب خبرې کوي. مېرمن کلنټن خپل لومړی سفر لرې ختيځ ته کړی و، دا ددې مانا ورکوي، چې امريکا چين ته ډېر ارزښت ورکوي، د بوش د واکمنۍ پر وخت په پيل کې لومړی له روسيې سره روابط ښه وو، خو وروسته خراب شول. د غونډې چلوونکي زياته کړه. چين د دنيا د اقتصاد (د بو) دی. ده وويل: په واشنګټن کې د تفکراتو څلور سوه مخزنه دي، چې له هغې جملې څخه دادی يو يې دلته ناست دی (ناست پروفيسور ته يې اشاره وکړه)، لومړی به پر چين خبرې کوو. په پيل کې يې پروفيسور ډاکتر اندريو کوچنيس ته بلنه ورکړه. هغه وويل: زه په منځني ختيځ کې د چين پر نقش د نړۍ پر اقتصادي بحران او د چين او امريکا پر روابطو خبرې کوم، لومړی د چين داخل ته ځو ! که چيني کمونيستان غواړي پر قدرت پاتې شي، نو بايد خپل اقتصاد پياوړی کړي، دا کار ددې سبب ګرځي، چې داخلي ثبات وساتي، چين له اقتصادي بحران څخه هم انديښنه لري، چين حاضر دی د اقتصادي مسايلو په باب تفاهم او مصلحت وکړي. د چين بهرنۍ سياست دوه ټکي لري: ۱- اقتصادي، ۲- ستراتيژيک هدفونه، دا هدفونه کله کله هماهنګ وي، خو کله کله نه وي، چين غواړي په منځني ختيځ کې خپل نفوذ پراخ کړي، دوی تېلو او ګازو دواړو ته اړتيا لري، دوی درنې وسلې جوړوي، نو ځکه دوی زياتې انرژۍ ته اړتيا لري. چين غواړي نفت او ګاز يې تضمين شي، چين د انرژۍ پر نړيوال بازار ډېر باور نه لري، فکر کوي دوی به يو

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت له مشکل سره مخامخېږي، نو ځکه دوی په نړیواله کچه د خپل نفوذ د پراخولو فکر کوي او د نړۍ ګڼو هېوادونو سره ارتباطات ټینګوي، د چین بله وېره دا ده، ممکن امریکا یو وخت ځینې هېوادونه وهڅوي، چې د چین مخه ونیسي، نو ځکه امریکایانو سره هم د ښو روابطو ساتل غواړي، له ګاونډیانو سره یې، چې پخوا مشکل درلود لکه هندوستان سره، اوس غواړي له هغو سره هم ښه تجارتي روابط وساتي او د امریکا په شان غربي هېوادونو مخه ونیسي. دغه راز روسیې، ایران، سعودي عربستان، برازیل، استرالیا او نورو سره ښه روابط لري، غواړي په نړیواله کچه ښه روابط ولري، د جغرافیې له نظره مهمو هېوادونو، د سیمې هېوادونو او د نړۍ نورو موثرو هېوادونو، ټولو سره چین غواړي خپل روابط پیاوړي کړي. له دې روابطو څخه دوی سیاسي مقصد هم لري او هغه دا چې غواړي د بشري حقوقو په نامه پر دوی باندې فشار رانه شي. غواړي تجارت یې ازاد وي، ځینې وخت عملي دیپلوماتیک کارونه ترسره کوي، لکه د تایوان مسئله. د چین جمهور رئیس سعودي عربستان ته لاړ، د خلیج هېوادونو له مشرانو سره یې ملاقاتونه وکړل، غواړي د سیمې له تجارت او امکاناتو څخه ګټه پورته کړي، غواړي چیني شرکتونه په نړیواله کچه پراخ کړي، هر چېرته چې بازار وي چین غواړي هلته لاړ شي، لوی او وړوکي تجارت، ټولو پسې ګرځي، هر ځای ته چې چیني کمپنۍ ځي، د خپل حکومت ملاتړ ورسره

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی. چین په اقتصادي او دپلوماتیکه برخه کې غواړي خپل نفوذ پیاوړی کړي، نرم نظامي قوت هم ورسره ملګری دی، غواړي لاس یې له اسیا څخه نورې نړۍ ته هم وغځېږي، په جاپان، اروپا او امریکا کې یې بازارونه دي، اوس چې په امریکا او اروپا کې کوم اقتصادي بحران راغلی، پر چین یې هم منفي تاثیر کړی، ځینې فابریکې یې هم تړل شوې، تر اوسه پورې ورته دا په زیان نه ده، خو تر دې وروسته یې په تاوان ده. په تېرو لسو کلونو کې، چې د چین د اقتصاد خط و سیر ته ګورو، نو له شمالي کوریا او چین څخه به پرزه جات راتلل او بیا به نورې نړۍ ته تلل، ددې علت دا و، چې چین کې کاګر ډېر ارزانه دی، نو ځکه دوی هلته تولیدات کول او بهرنۍ نړۍ ته یې صادرول، خو نړیوال اقتصادي بحران پر چین هم منفي تاثیر وکړ. جاپان، کوریا او تایوان د چین د اموالو ښه پېرېدونکي وو. په منځنی ختیځ، سعودي عربستان او یمن کې د چین اقتصادي نفوذ مخ په پراخېدو دی، چین زیاتو تېلو ته اړتیا لري، د چین ډېرو لویو او وړو کمپنیو د تېلو لپاره په بهر کې پانګه اچولې ده.

پر ۲۰۰۸م کال یې په بهر کې (۲۲) ملیارده ډالر پانګونه کړې، دوی د پیسو زېرمه لري، یوازې د طبیعي منابعو په ساحه کې یې (۱۰۰) ملیارده ډالره پانګه لګولې ده. نور هېوادونه د پیسو کمښت لري، خو چین یې نه لري، نو ځکه چین ته اړ دي. چین پر ۲۰۰۶م کال مخ پرودې هېوادونو سره یو ملیارد ډالر مرسته

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړي، ځينو هېوادونو سره چې مرسته کوي، د کانونو په برخه کې خپل کارګر استخداموي، ځينو نورو هېوادونو سره، چې غرب ورسره مرسته نه کوي، چين ورسره مرسته کوي، لکه سوډان، شمالي کوريا او نور...

نوي انکشافات دا دي، چې چين په سياسي برخه کې ډېر فعال شوی دی. کله چې د چين جمهور رئيس سعودي عربستان ته لاړ، له هغو سره يې ستراتيژيک روابط ټينګ کړل، دوی غواړي د نفوذ د يوې وسيلې په توګه له هغو څخه کار واخلي. د چين مشران زياتو هېوادونو ته سفرونه کوي، ان پوځي هئيتونه يې منځني ختيځ ته ځي راځي. زموږ د څېړنو له مخې د چين په مشرانو کې يو لړ تغيرات راغلي دي، پخواني جمهور رئيس يې بانفوذه هېوادونو ته ته، خو نوی جمهور رئيس يې تجارتي مسايلو ته زيات ارزښت ورکوي. چين پخوا له نړيوالو سازمانونو څخه خارج و، خو اوس له دې سازمانو سره اړيکې لري، لکه د شانګهای همکاری سازمان او نور... چين د امنيت شورا غړی دی، چين د هغو پنځو هېوادونو له ډلې څخه دی، چې د ويټو له حق څخه ګټه اخلي، لکه د تايوان او سوډان په هکله. له پوځي پلوه يې پخوا پر منځني ختيځ وسله خرڅوله، خو اوس دا خرڅون کم شوی دی. د دې کمښت علت دا دی، چې د چين وسله ډېره پرمختللې نه ده، عمان، پاکستان او بحرين سره يې تمرينات وکړل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

چین پر تېر کال په سلو کې (۹-۱۰) اقتصادي وده کړې ده. د چین د بري راز په دې کې دی، چې په داخل کې هم قوي مارکېټ لري، او س په چین کې بېکاري زیاته شوې، ثبات ته هم ګواښونه شته. چین په پوځي ډګر کې هم پرمختګ کړی، خپل پوځ یې په عصري وسلو مجهز کړی، پانګونه یې د تایوان په اړه ده. د عدن په خلیج کې یې خپلې بېړۍ زیاتې کړې دي. که دا ټول عوامل جمع کړو، نو ویلای شو چې:

د چین بهرنۍ پالیسي د کورنیو پالیسو پر اساس پرمخ ځي، د چین ساختمان داسې یو ماشین ته ورته دی، چې ټول ښه کار کوي، د بهرنیو چارو وزارت یې له کورنیو چارو او نورو وزارتونو سره ښه همغږي لري، ځینې شرکتونه خپلمنځي رقابتونه هم لري، لکه د تېلو شرکتونه. دا شرکتونه ډېر قوي دي، ان د چین پر بیروکراسۍ تاثیر لري، چین کې د تېلو قیمت پورته شوی، خو اوس چې د تېلو قیمت بېرته راپرېوت دا د چین لپاره ډېر ښه فرصت دی، چې د تېلو سرچینې واخلي، چین اوس د خپل هېواد کورني ثبات ته اندېښمن دی، ځینې نور هېوادونه غواړي، د چین پانګه هلته ورشي، د چین سوداګر چې چېرته ځي، هغه به د چین د قوانینو مطابق کار کوي، چین کې د کارګر مزد ډېر ارزانه دی. چین په نړۍ کې تر هر هېواد زیات نفوذ لري، دا چې امریکا د چین پر وړاندې خاص غبرګون نه ښیي، علت یې دا دی، چې چین د امریکا پر وړاندې یو غټ خطر نه دی. دواړه هېوادونه بېلا بېل علایق لري، په ځینو ځایونو کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اختلافات شته، لکه د انرژۍ موضوع، خو د سولې او ثبات د ساتلو په برخه کې اختلاف نه شته، چین لا تراوسه پورې دا قدرت نه لري، چې اسیا تر خپل بشپړ کنټرول لاندې راولي، نو د امریکا لپاره دا اوسنی وضع ډېره مناسبه ده، چې چین متوجه کړي، د منطقې په ثبات کې برخه واخلي.

تر دې وروسته بل پروفیسور ډاکټر فیلپس سونډرس ته بلنه ورکړل شوه، چې د روسیې او امریکا د روابطو په باب خپل لکچر پیل کړي. ده د روسیې په باب ډېرې خبرې وکړې، د خپلو خبرو په ترځ کې یې وویل: روسیه اوس یو شفاف سیاسي نظام نه لري، د روسیې اوسنی نظام یو ډېر پېچلی نظام دی. روسیه اوس داسې یو نړیوال

قوت دی، چې ورځ پر ورځ غښتلی کېږي، د جورجیا مسلې د روسیې او امریکا مناسبات خړ پړ کړل. تر (۲۰۰۱) م کال وروسته روسیې په کیوبا کې خپل استخباراتي دفتر وتړه، څه نور کارونه یې وکړل، خو په مقابل کې امریکا داسې څه ونه کړل، چې روسانو غوښتل. په تېرو درې څلورو کلونو کې د روسیې اقتصاد وده کړې، خو د امریکا اقتصاد له بحران سره مخامخ شوی دی. په تېرو دریو څلورو کلونو کې د بوش ادارې خپل محبوبیت له لاسه ورکړ، هیله ده چې د اوباما اداره دا حیثیت

(c) ketabton.com: The Digital Library

ببرتـه اعـاده کـړي. اوازې دي، چې کـه روسـيه د ايـران د ذروي وسلې پـه اړه لـه امريکـا سـره مرسـته وکـړي، نـو امريکـا بـه پـه پولينډ کې د فضايي ستېشن لـه جوړولـو څخـه ډډه وکـړي، کلـه کلـه د ايـران او روسيې تـرمنځ پـر دې موضـوع هـم سـتونزه پيـدا کېږي. د راکټي دفـاع موضـوع د بـوش اداري پـه پيـل کـې طـرح شـوې وه، د ايـران د ذروي وسلې پـه بـاب د نـړۍ انديښنه زياتـه شوې ده. کله چې پروفيسور خپلې خبرې دې حد ته ورسولې، نو بيا يې پوښتنو او ځوابونو ته وخت ورکړ:

په پيل کې د مصر استازي وپوښتل: امريکا د چين له مارکيټ څخه پيسې پور کړې، مېرمن کلنټن پـه چين کـې د بشر حقوقـو موضـوع يـاده کـړه، نـوې اداره بـه لـه چـين سـره پخـواني روابـط وساتي که تغيرات به په کې راولي؟

ځواب: د امريکا ټولو جمهور رئيسانو له (ريګن) څخه نيولې بيا تر راوروسته ټولو پورې، څرګنده کړې ده، چې لـه چـين سـره ټينـګ روابط غـواړو، هر څه تـه يـو وخت پـه کـار دی، دې نـوې اداري ته هم وخت په کار دی، چې له چين سره خپل روابط ښه او ټينـګ کـړي، د کـاربن ډای اکسـايد کمښت او د ځمکـې د کـرې ګرمېدل هغـه غټې موضـوعګانې دي، چې پـر نړيوالـو روابطـو تـاثير لـري، امريکـا بايـد د چـين نفـوذ تـه پـه (نـه) سـترګه ونـه ګوري، د هغه رول ته بايد قايل شي.

د اردن اسـتازي: ځينـې خلـک وايـي چې چـين بـه تـر ۲۰۲۰ کـال پورې د نړۍ تر ټولو غټ قوت وي، تاسې په دې باب څه وايئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب: که چېرې چین د خپل پرمختګ دوام بیا نوی کړي، په تېره بیا د فزیکي انرژۍ بیا نوي کول، سیاسي برخې ته هم فکر وکړي، نو ددې امکان لري، چې د تجارت په نړیوال سیستم کې ښه وده وکړي، ځکه چې چین هم پانګه لري او هم خلک، چین داسې کارتوکي لري، چې کولای شي ځان له نړیوال سیستم سره عیار کړي، سیستم یې د روسیې په شان نه دی، د روسیې مشکل دا دی، چې د نړیوال سیستم مخالفت کوي، کله پر نورو انرژي قطع کوي او کله نور... خو امریکا هم کولای شي د نور ښه پرمختګ پر لوري حرکت وکړي.

بل پروفیسور د همدې ځواب په دوام وویل: هغو هېوادونو چې امپراتوري یې لرلې او بیا یې امپراتورۍ ړنګې شوې، هغوته ډېر مشکل وي، چې ځان له اروایي پلوه له نویو شرایطو سره عیار کړي. امریکا د روسانو له دغه حالت نه ناوړه ګټه پورته کړه. امریکا ددې ترڅنګ روسانو ته په داسې سترګه ګوري، لکه د سړې جګړې پر مهال یې چې ورته کتل، د امریکا او روسیې ترمنځ مذاکراتو هېڅوخت توازن نه درلود.

ګروپي کار: پر لسو بجو د پنځه لسو دقیقو لپاره تفریح وه، تر هغه وروسته ګروپي کار ته لاړو، په ګروپي کار کې د نورو اکثرو ورځو په شان زموږ د ګروپ مشر پروفیسور مختیاري و. په ګروپي کار کې د نن ورځې پر بحثونو بیا بحث وشو، هر چا خپل خپل نظر څرګند کړ. د نظرونو غورچاڼ دا و، چې که اقتصادي حالت ښه شي، ثبات ورسره رامنځته کېږي، خو که

(c) ketabton.com: The Digital Library

اقتصادي حالت يودم كښته راشي، بحران ورسره رامنځته کېږي، هر بحران بيا په خپل وار نور په لسګونو جنجالونه لري. تر ګروپي کار وروسته د غرمې ډوډۍ ته لاړو.

د غرمې ډوډۍ ته له معمول سره سم عمومي طعام خورۍ ته تللو چې پر يوه وخت يې په سوونو کسان ځايولای شول او غذا يې ورکولای شوه.

د مارچ د ۴مې نېټې دويمه برخه: دا غونډه چې د ماسپښين پر يوه بجه پيل شوه، دغه لاندې پروفيسوران يې پرمخ وړونکي وو:

۱- پروفيسور ډاکتر فريبورز مختياري (Dr.Fariborz mokhtari) د غونډې چلوونکي په توګه.

۲- پروفيسور ډاکتر اې جې سنګ Dr.I.J.Singh وياناوال

۳- پروفيسور ښاغلی راډ الکاډيري Mr. Raad Alkadiri وياناوال.

په پيل کې پروفيسور مختياري د نن ورځې د دې برخې اجنډا تشريح کړه. بيا پروفيسور سنګ د جنوبي اسيا او منځني ختيځ د اقتصادي چلېنجونو په باب خبرې وکړې. ښاغلي سنګ د ملي دفاع پوهنتون کې پروفيسور دی. پروفيسور سنګ د هند اقتصادي حالت، د انرژۍ لګښت او هغه نور چلېنجونه چې دا لوی هېواد ورسره مخامخ دی، تشريح کړل، پر اقتصادي مسايلو زيات راوڅرخېد.

ورپسې پروفیسور الکاډیري د انرژۍ په باب هر اړخیز بحث وکړ. د انرژۍ اهمیت او امنیت یې تشریح کړل: ده وویل: شپږ میاشتې مخکې مو د انرژۍ د اهمیت او امنیت په باب خبرې وکړې، په تېرو شپږکلونو کې د انرژۍ قیمت او کارونه په سلو کې (۴۰) پورته شوي، هند او چین یې تقاضا ډېره پورته کړه، ایا د تېلو او ګازو انرژي، د انرژۍ لپاره دا اړتیا پوره کوي؟ اوس د مصرفوونکو هېوادونو ترمنځ د انرژۍ د زېرمه کولو مسئله مطرح شوې ده. د انرژۍ کورنیو او نړیوالو کمپنیو ترمنځ ستونزې شته. تر (۲۰۲۰) م کال پورې تېلو ته تقاضا زیاتېږي. پر (۲۰۲۰) م کال به نړۍ هره ورځ (سل ملیونه) بیلره تېلو ته اړتیا ولري، خو دا په داسې حال کې ده، چې داوپیک سازمان وایي: دوی به دا مهال تر (۸۵) ملیونو بیلرو زیات تېل تولید نه کړای شي.

د انرژۍ د مسایلو د تشریح ترڅنګ پوښتنو ته هم وخت ورکړل شو. یو برخوال پوښتنه وکړه:

د اوباما اقتصادي پلان به څه وخت نتیجه ورکړي؟

ځواب: ځینې وایي د (۲۰۱۰) م کال په منځ او ځینې وایي په پای کې به یې تاثیرات څرګند شي. کله چې نفوس زیاتېږي، ځوانان زیاتېږي، لکه الجزایر، پاکستان او ځینو نورو کې، د برش کاله

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروسته به دلته ځوانان زیات وي او باید تعلیم وکړي. یوازې پر طبیعي زېرمو باید ډډه ونه لګول شي. د حل نورې لاې چارې باید ولټول شي، د تعلیم مسئله ډېره مهمه ده.

پروفیسور راډ وویل: بادي انرژي او د لمر انرژي هم ډېرې مهمې دي، بیولوژیکي انرژي هم شته، لکه له جوارو څخه چې تېل لاسته راځي. بادي او

لمریزې انرژي ته شنه انرژي وایي، که چېرې دا ډول انرژي دود او وکارول شي، نو د تېلو له تولیدونکو هېوادونو سره به ډېر زیات مشکل پیدا شي.

ډاکتر سنګ: تېل یوازې د انرژۍ وسایل نه دي، چین او هند نړدې دوه سوه فابریکې په ډبرو سکرو چلوي، خو دا کار چاپېریال او هوا ډېره ککړوي. که امریکا او نړۍ وغواړي د نړۍ هوا پاکه کړي، نو دا به امریکا ته یو بل مشکل پیدا کړي، ځکه امریکا د ټولې نړۍ په سلو کې (**۲۵**) انرژي لګوي.

د بحران په حالاتو کې نړیوالې مرستې هغه وخت موثرې وي، چې حکومتونه ښه وي او که حکومتونه ښه نه وي، نو مرستې هم همداسې وررسېږي او غرقېږي.

د بنګله دېش استازي: کېدی شي د نړۍ انرژي (**۵۰**-۱۰۰) کاله دوام وکړي، خو کېدی شي داسې نورې لارې چارې ولټول شي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکه د هند په همالیه کې د برېښنا جوړول، چې ډېر امکانات لري، ولې له داسې میتودونو څخه کار وانخلو چې نړۍ پرې یوه شي؟

ځواب: تاسې پر حکومتونو ډېر باور لرئ، خو حکومتونو هم کله کله مشکل نه دی حل کړی، د انرژۍ د زیاتولو یوه لار داده، چې د انرژۍ قیمت زیات شي، کله چې قیمت زیات شي، د انرژۍ پر نورو ډولونو فکر کېږي، ذروي انرژي هم یوازېنۍ انرژي نه ده، یوازې فرانسه په سلو کې (۷۵) له اټومي انرژۍ څخه کار اخلي.

پروفیسور راډ: ځینې ملکونه یا هېوادونه چې له اټومي انرژۍ څخه کار اخلي، کېدی شي له دې انرژۍ څخه په پوځي چارو کې ګټه واخلي.

د کویټ استازی: د خلیج یو شمېر هېوادونه غواړي له ذروي انرژۍ څخه کار واخلي، دا به د تېلو پر قیمت تاثیر ونه کړي؟

ځواب: که چېرې د ذروي انرژۍ د کارونې مسابقه پیل شي، نو دا د تېلو پر قیمت تاثیر کوي، د عرضې او تقاضا خبره مطرح کېږي، د تېلو انرژۍ ته اړتیا کمېږي، تېل او ګاز یوه سیاسي انرژي هم ده، کله چې کوم ځای کې جنګ پیلېږي، نو د تېلو پر قیمت اتومات تاثیر کوي. ځینې هېوادونه پر نورو هېوادونو باندې تېل او ګاز، د سیاسي فشار د یوې وسیلې په توګه هم کاروي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پروفیسور مختیاري: کله چې اوضاع بحراني شي، حتمي نه ده چې تولیدونکي دې ګټه وکړي، کله کله بحران پر دوی هم منفي تاثیر کوي، ځیني ملکونو کې چې تېل یې ملي ملکیت دی، د حکومت لپاره د زیاتو عایداتو وسیله ده.

پروفیسور سنګ: کوم حکومتونه چې د تېلو په شان د ګټې منابع لري، حکومتونه یې د خلکو غوښتنو ته زیات غوږ نه نیسي، څه یې چې زړه غواړي هغه کوي، کله کله دا منابع د خلکو د غوښتنو لپاره هم کاروي، کله کله د خپلو مخالفینو د ځپنې لپاره هم ترې ګټه اخلي. یانې منفي اړخ هم لرلای شي.

***

تر دې لکچر وروسته یوې پېغلې سایمه مخوف، په نیسا

سنټر کې د شویو سیمینارونو په باب رڼا واچوله، ټول هغه سیمینارونه یې له کمي پلوه تشریح کړل، چې له تېرو وختونو بیا تر دې وخته پورې جوړ شوي وو. تراوسه پورې په دې سیمینارونو کې له افغانستان (۹۳) تنو، له بحرین څخه (۱۲) تنو له مصر څخه (۷۵) تنو او عراق څخه (۱۲۰) تنو او له نورو هېوادونو څخه هم استازو ګډون کړی او د فراغت سندونه یې اخیستي دي. کوم جدول چې د سکرین پرمخ وښودل

(c) ketabton.com: The Digital Library

شو، تر ټولو لوړ رقم د عراق و او بیا د افغانستان و، له دې څخه داسې ښکاري، هغه هېوادونه چې اوس یې له امریکا سره روابط ښه شوي، د امریکا توجه تر ټولو عراق ته زیاته ده، سره له دې چې افغانستان د مساحت له پلوه تر عراقه لوی او نفوس یې هم ور څخه زیات دی. خو عراق له اقتصادي پلوه او همدارنګه کېدی شي له جیوپولټیک پلوه امریکا ته زیات ارزښت ولري. دې لکچر یا معلوماتو پنځه لس دقیقې دوام وکړ او تر هغه وروسته د هوټل پر لوري رهي شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو ماښام د جورج واشنګټن په کور کې

کله چې هوټل ته ورسېدو ، نو له مخني مهالوېش سره سم ماښام په همغه موټر کې، چې موږ يې هره ورځ له هوټله نيسا سنټر ته او له هغه ځايه هوټل ته وړلو ، راوړلو کېناستو ، نيم ساعت مزل به مو کړی وي، چې هلته ورسېدو ، يو عادي کور و ، دا سې نه ښکارېده ، چې ډېر پخوانی و ، له لرګيو جوړ و ، خو فکر کېده چې وخت پر وخت يې لاس په کې وهلی دی. غالباً چې دا يو له هغو ځايونو او استوګنځيو څخه و ، چې واشنګټن د يو معين وخت لپاره دلته پاتې شوی دی. د امريکا له امنيت شورا او ځينو نورو دولتي مقاماتو څخه هم ځينې لوړپوړي چارواکي راغلي وو. پر بېلابېلو مېزونو د برخوالو نومونه ليکل شوي وو ، پر يو مېز له يو هېواد څخه يو تن ته ونډه ورکړل شوې وه، پر هر مېز اوه اته کسان وو ، دا يې په دې خاطر کړي وو ، چې د بېلابېلو هېوادونو خلک سره کېني. هم به په ګډه ډوډۍ وخوري، هم به يو بل سره خبرې وکړي او هم به يو بل سره اشنا شي، د ډوډۍ تر پيل دمخه يو پروفيسور ته بلنه ورکړل شوه، چې هغه د جورج واشنګټن د اتلوليو او مبارزو په باب خبرې وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه وویل: زه د واشنګټن پوهنې یو زده کوونکی یم، خو څرنګه چې د نن ورځې د پروګرام پرمخ وړونکی د ځینو سختو بوختیاوو له امله دې غونډې ته راونه شو رسېدلای، نو د هغه دنده ماته راکړل شوه. هغه د واشنګټن په باره کې ډېر کره معلومات درلودل، خو زه چې ددې لارې یو لېوال زده کوونکی یم، غواړم خپل معلومات تاسې سره شریک کړم.

واشنګټن ۲۰۰ کاله مخکې تېر شوی، ۴۳ جمهور رئیسان تراوسه تېر شوي دي، واشنګټن تر ټولو ښه جمهور رئیس دی. دده قبر ته تراوسه پورې (۷۰) ملیونه خلک راغلي دي، زه او ماشومان مې هر وخت هلته ځو. د ساړه جنګ د (۵۰) کلونو په بهیر کې او تر هغه وروسته موږ متوجه شو، چې موږ څوک وو، نو بېرته خپلو اساساتو ته وګرځېدلو، که غواړو خپل بنسټ ته لاړ شو، نو باید واشنګټن ته لاړ شو. یو تاجر و، شراب یې جوړول، کتابونه یې لوستل، ښه نڅاګر (رقاص) و، که له هغه څخه وپوښتې ته به څنګه زموږ په یاد کې پاتې شې؟ هغه وایې: ((زه باید د یوه بزګر په توګه یاد شم))، د کرنې لپاره یې پنځه ځایونه وو، په لسګونو کنیزې یې درلودلې، یو لوړ قدی انسان و (ده په اینچ او سانتي هم یاد کړ او د اوږدوالي اندازه یې هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

وویلـه)، لـوی لاسـونه یـې درلـودل، کـولای یـې شـول متـاک (چـارمغز) پـه لاس مـات کـړي، د یـوه پـوځي شـخص پـه توګـه وپېژندل شو، د امریکا په تاریخ کې یې تر ټولو لوړه پوځي رتبه لرلـه، د تقاعـد پـر وخـت یـې درې سـتوري درلـودل، تـر مـرګ وروسته ورته کانګرس درې ستوري نور هم ورکړل، لوړې زده کـړې یـې لـه وروره کـړې وې. پـر **۱۷۵۳**م کـال ورځخـه د ویرجینـا والي د دریو جنوب غربي سیمو د مطالعې غوښتنه وکړه، هلتـه یو جنګ وشو، ده هغه جنګ بایلود، وهل ډبول یې هم وخوړل، یـو کـال وروسـته امریکـا یـوه بلـه قطعـه ورولېږلـه، چـې لـه فرانسویانو سره وجنګېږي، واشنګټن وویـل چې دا ښـه لاره نـه ده، خـو ورور یـې ونـه منلـه، جګـړه وشـوه، پـه دې جګـړه کـې د واشـنګټن آمـر ووژل شـو او واشـنګټن تېـي شـو. د بومیـانو او فرانسویانو دا جنګ پر **۱۷۶۳**م کال خلاص شو، دی په ډګروالۍ کې تقاعد شو، انګرېزانو دا مهال غوښتل، چې خپله مستعمره دلته پراخه کړي، لـه خلکو مالیـه واخلي او د خلکو پـه کورونو کې واوسي، دې کار پر خلکو ډېر بد تـاثیر وکـړ، لومړنی سړی، چې د دوی د عملونو پر ضد یې عریضه وکړه واشنګټن و. دی د وخت پاچا تـه پـه خپـل لرغـوني لباس کې راغلی و، خو پاچا د دوی ټـولې غوښـتنې رد کـړې، دلتـه پـه ځینـو سـیمو کـې جګـړه وشوه، خلکو ویل: موږ یو قومندان ته اړتیا لـرو. واشنګټن تیـار پوځي لباس درلود، د شمالي او جنوبي ویرجینا د یووالي لپـاره ګټـور و. تـر ۱۷۸۱م کـال پـورې وجنګېـده، پـه دې ټولـه مـوده کـې

(c) ketabton.com: The Digital Library

هېڅوخت کور ته لاړ نه شو، يو ازې خط يې لېږه. پر ۱۷۸۱م کال دی راغی او د استقلال اعلان يې وکړ. البته فرانسويانو هم ددې کار ملاتړ وکړ. واشنګټن پوهېده چې پوځي قوت يې کمزوری دی او د نړۍ له غټ قوت (انګرېزانو) سره جنګېږي، د ويرجينا انګرېزي حکومت ورته تسليم شو او بايد د سولې تړون يې لاسليک کړی وای. همدلته واشنګټن خپله لويه خبره وکړه؛ خلکو وويل کانګرس بايد ونيول شي، واشنګټن وويل چې کانګرس مه نيسئ، ځکه دا همغه ظلم و ستم دی، چې انګرېزانو کاوه. يو ليک يې له جيبه راوکښه، چې د کانګرس له خوا ورته ليکل شوی و. عسکرو وويل: موږ دومره قرباني ورکړه، نو موږ څه کاره شو چې اوس دې کانګرس پاتې شي؟ واشنګټن استعفی ورکړه او خپله توره يې کانګرس ته ورکړه، خو په کانګرس کې انګليسي پاچا باور نه کاوه، ويل يې چل کوي او که چېرې دی رښتيا وايي، نو دی د دنيا تر ټولو لوی شخصيت دی. واشنګټن بېرته خپلې کرنيزې ځمکې (مزرعې) ته لاړ، دا داسې يو وخت و، چې خلکو بايد ځانته يو حکومت جوړ کړی وای، داسې يو حکومت چې متعدد ايالتونه سره يو کړي، دا وخت (۱۳) ايالتونو يو سيستم درلود، (۹) ايالتونو بحري قوې درلودلې، واشنګټن پرېکړه وکړه، د ويرجينا او مريلينډ ايالت استازي يې وغوښتل او ويې ويل چې اساسي قانون کې بايد تغير راوړو، نوی اساسي قانون يې په فلاډلفيا کې جوړ کړ. دلته اساسي مشکل د جمهور رئيس قدرت و، چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه يې غوښتل استبدادي بڼه خپله کړي. پر اساسي قانون جنجال پېښ شو، واشنګټن ببرته راغی، خو کانګرس په خپلو رايو د جمهور رئيس په توګه انتخاب کړ. دی نيويارک ته لاړ (هغه وخت د امريکا پلازمېنه وه) اته کاله له خپل کوره لرې و. ده فکر وکړ دا سې يو قانون بايد جوړ شي، چې د دولت مشر له قانوني لارې انتخاب شي، کله چې کانګرس ته د قانون خبره لاړه، حيران وو، چې ده ته څه لقب ورکړي، پاچا، شهزاده او که کوم بل څه، خو په پای کې فيصله وشوه، چې په ساده ډول ورته ((جمهور رئيس)) وايو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا یې واشنګټن ته وړاندیز وکړ، چې خپل خوریی د ښارنوال په توګه وټاکي، خو ده دا کار ځکه ونه کړ چې ویل یې دا کار بیا تر ما وروسته هم تکرارېږي. ده یو قوي مرکزي حکومت جوړ کړ، خو بیا یې هم له انګلیسانو سره جنجالونه وو. فرانسویانو دا وخت له امریکایانو سره مرسته کوله، خو واشنګټن د انګرېزانو پر ضد له فرانسویانو سره هم اتحاد ونه کړ او ویې ویل چې د فرانسویانو له حسادت څخه د انګرېزانو پر ضد کار نه اخلو، ځکه دا کار زموږ د ازادۍ په زیان دی. جورج واشنګټن بل غټ کار دا وکړ، که څه هم قانون ورته اجازه ورکړه، چې تر دوه دورو زیات حکومت وکړي، خو ده ونه منله. ده غوښتل دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

اساس کېږدي، چې څوک تر (۸) کلونو زيات حکومت ونه کړي، ده نه غوښتل، چې د جمهور رئيس تابوت له جمهوري رياست څخه ووځي، بلکې ويل يې دا د پاچاهانو کار دی.

تر (۱۷۸۲م) وروسته بېرته خپل کور ته راغی او تر عادي ناروغۍ وروسته، چې تبې او ستوني درد ورسره و، د (۲۵) کلونو په عمر مړ شو. دده په باب ډېر کتابونه ليکل شوي دي. ده په خپله د خپل ژوندانه پر مهال (۴۰) زره ليکونه ليکلي دي. دده

شخصيت ډېر مغلق يا څو اړخيز و. يو جنرال ويلي چې واشنګټن په سوله او جنګ دواړو کې اول دی او اوس د خلکو په زړونو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې هم اول دی. که څوک د واشنګټن ژوند په دقیق ډول مطالعه کړي، نو کېدی شي، د خپل هېواد په ژوندانه کې هم تغیر راوستلای شي. هر کله چې واشنګټن ته کوم لوړ موقف ورکړ شوی، نو ده ترې استعفی کړې ده، په نړۍ کې ډېر کم شخصیتونه پیدا کېږي، چې دې ډول قربانۍ ته حاضر شي. تر دې خبرو وروسته ډوډۍ تیاره شوه، ډېر ښه کباب یې پاخه کړي وو، ډول ډول تازه جوسونه هم وو، ډوډۍ مو په ښه خوند وخوړه، یادګاري عکسونه مو سره واخیستل او بیا له هغه ځایه د هوټل پر لوري رهي شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سیمینار نهمه ورځ

د مارچ پنځمه نېټه د پنجشنبې ورځ هم سیمینار له معمول وخت سره سم پیلېده، خو په سهارنۍ غونډه کې ما او سنجرصیب ځکه ګډون نه شو کولای، چې موږ له امریکا غږ راډیو او ټلویزیون سره د مرکې ژمنه کړې وه. موږ له سید سلیمان اشنا سره ژمنه کړې وه، چې مرکې ته به درځو، د پنجشنبې سهار (۸) بجو مو ورسره وعده ایښې وه، ځکه دا داسې وخت و، چې د افغانستان پر ټایم له شپږ شپږ نیمو بجو سره سمون خوري، موږ باید د اشنا ټلویزیون په مستقیمه خپرونه کې برخه اخیستې وای او همدارنګه د امریکا غږ اشنا راډیو د خبرو اترو په خپرونه کې. نو د چهارشنبې ورځ مې د پروګرام له مسولو چلوونکو څخه اجازه واخیسته او د مرکې مې ورته وویل، هغوی ډېر خوشاله شول او ویې ویل چې موږ څه مرسته کولای شو؟ ما ویل مننه لس بجې بېرته راځو، (وینډي وایټ) د نیسا سنټر لیکلی ادرس راکړ او ویې ویل چې له اخوا یې ټکسیوان ته ورکړه، همدلته دې راولي. که څه هم سنجر صیب ماته وویل چې دې مرکې ته یوازې زه (یون) لاړ شم، خو ما ورته وویل چې وخت کم دی دوه خپرونې دي، دري برخې ته یې ته لاړ شه او پښتو ته به یې زه لاړ شم. سهار اوه نیمې بجې د هوټل په رسپشن کې کېناستو، هرکلیوال ته مې وویل: یوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټکسي راته وغواړه ! هغوی ټکسي راوغوښته، ټکسي ډرېور یو عرب الاصله امریکایي و ، په نږدې پنځه لسو دقیقو کې هلته ورسېدو ، د امریکا غږ ودانۍ د امریکا کانګرس سره نږدې ده ، د امریکا په کچه یوه پخوانۍ ودانۍ ده ، دوه دخولي دروازې لري، خو یوه یې اوس بنده ده ، موږ په پیل کې پر همغې بندې دروازې برابر شو. کله چې مو وکتله بنده ده ، نو ټکسیوان ته مو وویل چې هغې بلې دروازې ته لاړ شي. په دروازه کې ښه ټینګه تالاشي وه ، تر ماشینه تېر شو ، رسپشن اشناصیب ته زنګ وواهه، هغه راغی، موږ یې ځان سره ستډیو ته بوتلو ، یو ډېر لوی هال و ، چې په لسګونو ستډیوګانې په کې وې، له همدې ودانۍ څخه د نړۍ په ګڼو ژبو ، راډیویي او ټلویزیوني نشرات کېږي. پښتو او دري خپروني هم له همدې ځایه خپرېږي. له اشنا ټلویزیون څخه لومړی دري پروګرام په ژوندۍ بڼه خپرېده ، سنجرصیب یې مرکې ته راوباله، (لینا روزبه) ورسره مرکه وکړه، مرکزي پوښتنه یې د جوزار تر (لومړۍ) نېټې وروسته د جمهور رئیس د کار مودې غځولو په باب وه. سنجرصیب لومړی د ښځو د نړیوالې ورځې په مناسبت لومړی د خپل ځان او بیا د خپل ګوند (جمهوري غوښتونکو ګوند) په استازۍ مبارکي ورکړه او په دې باب یې څو جملې نورې هم زیاتې کړې، تر نیم زیات وخت په همدې کې تېر شو ، ځکه چې د ژوندۍ مرکې لپاره هغوی په متوسط ډول درې دقیقې وخت په پام کې نیسي، پر پاتې کم وخت یې د جمهور رئیس د کار مودې پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوږد بېدو تېنګار وکړ. کله چې له مرکې خلاص شو، ما ته یې وویل والله دا جنجالي مسئله ده، ځان مې په یو ډول تېر کړ. ما ویل څه ښه وې ګوزاره دې وکړه. کله چې دري خپرونه پای ته ورسېده، نو بیا پښتو خپرونه پیل شوه، پښتو خپرونه د افغانستان پر وخت شپږ نیمې بجې پیلېږي او په کابل کې د ملي تلویزیون له لارې په مستقیم ډول خپرېږي. ما څخه هم د جوزا تر لومړۍ نېټې وروسته د نظام د مشروعیت په اړه پوښتني وشوې، څلور پوښتنې وې. اشنا صیب کوربه و. ما وویل: دا اوسنی جمهور رئیس (حامد کرزی) د ولس له خوا انتخاب شوی، د اساسي قانون له مخې دا باید بل منتخب جمهور رئیس ته واک انتقال کړي، د موقت حکومت وړاندوینه

یون د اشنا تلویزیون په سټډیو کې د دې تلویزیون له کارکوونکو سره

په دې اساسي قانون کې نه شته او نه د موقت حکومت جوړېدل

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې انتخابي حکومت تر تداوم مشروع دي. په افغانستان کې د مشروعیت خبرې اصلاً هغه ډلې تېلې کوي، چې اصلاً په خپله نامشروع دي، دوی غواړي افغانستان یو ځل بیا له بحران سره مخامخ کړي. د افغانستان د اساسي قانون اساسي محتوا داده، چې جمهور رئیس د پنځو کلونو لپاره دی. که چېرې د جوزا تر لومړۍ نېټې پورې انتخابات ممکن وي، خو ډېره ښه ده او که امکان ونه لري، نو تر انتخاباتو پورې د همدې نظام تداوم تر هرې بلې لارې ډېر مشروع دی. نورې پوښتنې هم وې، چې ضروري نه ده د ټولو ځوابونه دلته بیان کړم.

تر ټلویزیوني مرکې وروسته سنجر صیب د اشنا راډیو دري برخې ته د مرکې لپاره لاړ او زه پښتو برخې ته لاړم، مطیع الله

یون او سنجر صیب د اشنا راډیو په دفتر کې

عابد راخخه د جمهوري ریاست د انتخاباتو، د جوزا تر لومړۍ نېټې وروسته د نظام مشروعیت، کاندیدانو، امریکا ته زما د

(c) ketabton.com: The Digital Library

سفر او نورو مسایلو په باب ګڼې پوښتنې وکړې، نږدې (۲۰-۲۵) دقیقې مرکه شوه. عابدصیب له مرکې نه خوښي ګرګنده کړه.بیا لاړو، د امریکا غږد پښتو څانګې له ټو تنو کارکوونکو، له هغې جملې نه زیبا خادم خور سره مو وکتل، ټولو د مېلمستیا لپاره ډېر ټینګ ست وکړ، ما ویل نه څو چې سبا یا بل سبا زمونږ الوتنه ده، بیا که ژوند یاري وکړه او بل ځل راغلو، نو حتمي مو لیدو ته راځو.

د جهاني صیب او مومند صیب پوښتنه مو وکړه، هغوی پر دې ورځ رخصت وو.

بېرته د نیسا سنټر پر لوري وخوځېدو، لس پنځه لس دقیقو کې هلته ورسېدو، د سنټر مخې ته یې کښته کړو. نږدې لس بجې وې، چې بېرته د سیمینار تالار ته ورسېدو. د سیمینار د سهار لومړنۍ برخه له موږه تېره شوې وه. په دې برخه کې نړۍ ته د محیط د تودوخې له امله د راپیداکېدونکو خطرونو په باب خبرې شوې وې. دا برخه د مېرمن ان موسن (Ms.Anne moisan) له خوا پرمخ وړل کېده او ډاکتر مارک لیوی Dr.Marc levy یې وینا ال و. په دې بحث کې ویل شوي وو، چې پر راتلونکو د ېرشو کلونو کې به د ځمکې پرمخ اکثره کنګلونه ویلي شي او دا به د بحر د سطحې د اوچتوالي سبب شي، دې سره به د نړۍ بېلابېلو سیمو کې هغه په زرګونو جزیرې تر اوبو لاندې شي، چې همدا اوس په کې ښکلي ښارونه ودان او مجلل تفریحځایونه په کې جوړ دي، نو تودوخه د نړۍ پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

وړاندې يو ستر ګواښ دی، چې بايد نړيوال يې په مشترک ډول مخه ونيسي. کله چې موږ بېرته هال ته لاړو، نو د پروګرام چلوونکو ټولو له موږ څخه وپوښتل چې څنګه وې مرکې مو؟ موږ وويل: ډېرې ښې وې، نو دوی ډېر خوشاله شول. د سهارنۍ غونډې په دويمه برخه کې د جنګي ډلو په باب خبرې وشوې او د ځان ژغورنې لپاره يې د يوې جنګي صحنې د تمثيل ضرورت په ډاګه کړ، خو په خبرو کې يې

څرګنده کړه، چې د داسې جنګي صحنو جوړول ډېر مشکل کار دی او خورا زيات لګښت غواړي، نو ځکه اوس دا ډول صحنې د کمپيوټر په ذريعه جوړېږي، خو سړي ته د ځان خوندي ساتلو لپاره بېلابېلې لارې چارې په ګوته کوي. تر دې وروسته ډوډۍ ته لاړو او په عمومي طعام خوري کې مو ډوډۍ وخوړه.

ماسپښين غونډه: دا غونډه د ماسپښين پر پاو کم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه بجې پیل شوه، په دې بحث کې جان ایف سیګلر john F. sigler د چیچک ناروغۍ په اړه معلومات ورکړل، چې ډېره خطرناکه ده، ده وویل: د چیچک ناروغي په درېو میاشتو کې له یو تن څخه (۷۲۰۰۰) کسانو ته لېږدېدلای شي. ده وویل: ددې ناروغۍ تاثیرات لومړی په یو هېواد پورې تړلي وي. وروسته یې بیا تاثیرات د سیمې هېوادونو په کچه خورېدی شي او تر هغه وروسته د نړۍ کچې ته پورته کېږي. دا ډېره خطرناکه ناروغي ده، نو په هرترتیب چې وي باید مخه یې ونیول شي. ده وویل: ددې او دې ته ورته ناروغیو د مخنیوي په باب ستاسو نظرونه مهم دي، چې ددې لیکنې برخه به شي او له هغو څخه به ګټه پورته شي، نو هیله ده چې هرګروپ په ګډه د خپل ګروپي کار په ترڅ کې موږ ته خپل لیکلي نظرونه راکړي.

ګروپي کار: تر دې بحث وروسته بیا ګروپي کار شروع شو، زه په لومړي ګروپ کې وم، زموږ د ګروپ ځینې مهم وړاندیزونه په دې ډول وو:

- کوم ملک کې چې دا ناروغي پیدا شوه، باید ټولو ګاونډیو هېوادونو ته خبر ورکړي.
- ټول هېوادونه باید د واکسین زېرمه ولري.
- محیط باید وقایه شي، یانې مخکې تر دې چې دا ناروغي هلته خوره شي، حکومت باید ځان پر دې ډاډه کړي چې دا ناروغي دلته نه شته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د ګاونډيو هېوادونو د روغتيا وزارتونو ترمنځ بايد ددې ناروغۍ پر وړاندې مخکې تر مخکې د همکارۍ پروتوکول موجود وي.
- د هر هېواد په کچه بايد د روغتيا وزارتونو تر چتر لاندې کميسيونونه جوړ شي.
- د اطلاعاتو او کلتور وزارت په ګډون دې ټول اړوند

وزارتونه په دې کميسيون کې غړيتوب ولري، چې له داسې خطرناکو ناروغيو سره عاجله مقابله وکړي.

همدارنګه د ځينو نورو ځانګړو کميسيونونو وړانديز وشو. تر دې وروسته د هر ګروپ نظرونه راټول او عمومي غونډې ته وړاندې شول، د هر ګروپ په استازۍ يو يو تن د خپل ګروپ نظريات واورول. بيا ګروپ مشرانو (دريو

(c) ketabton.com: The Digital Library

پروفیسورانو) د خپل خپل ګروپ ستاینه وکړه. خو په پای
کې دا ټول نظریات ګټور وارزول شول.
مازیګر څلور بجې بېرته د هوټل پر لوري وخوځېدو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سیمینار وروستۍ ورځ

د مارچ شپږمه د جمعې ورځ د سیمینار وروستۍ ورځ وه، سهار له معمول سره سم نیسا سنټر ته راغلو، څرنګه چې دا د سیمینار وروستۍ ورځ وه او د سندونو د وېشلو ورځ، نو ځکه یې د اړوندو هېوادونو دپلوماتان هم دعوت کړي وو. په واشنګټن کې د افغانستان سفارت څخه هم د (فاضل) په نوم یو ښاغلي تشریف راوړی و. ښاغلي علي احمد جلالي هم په نننۍ غونډه کې ګډون کاوه. تر دې دمخه موږ (یون، سنجر صیب او انګار صیب) دوه ځله له جلالي صیب سره د هغه د کار په دفتر کې وکتل، د هغه د کاندیدۍ په اړه مو وپوښتل، د نورو

(c) ketabton.com: The Digital Library

وختونو پـه انـډول هغـه دا ځـل ډېـر مـصمم و ، چـې د جمهـوري رياست ټاکنو ته به ځان نوماندوي. دا يې هم وويـل چې د خلکو له خوا راباندې زيات فشار دی. خلک خصوصاً محصلين راتـه خپله کمپاين کوي. جلالي صيب د هغو کانديدانو له چلند څخه خوا بدی و ، چې جمهوررئيس حامد کرزي تـه يې پـه کانټيننټال هوټـل کـې د خپـل ګډ مطبوعـاتي کنفرانس پـه تـرڅ کـې سـپکې سـپورې کـړي، ده ويـل سياسـت چـې دومـره د لارې او کـوڅې سطحې ته ټيټ شو ، نو بيا خو دا سياست نه دی. ده وويـل: زه پـه افغانستان کې پر يو ټيم کار کوم، چې کـه جـوړ شـي او ټـول د يـو ټيم په توګه انتخاباتو ته لاړ شو نو دا به يو ګټور کار وي. ما يـو څو لنډې خبرې وکړې، مـا وويـل: جلالـي صيب افغانـستان کـې اوس داسې يو حالت دی، خلک فکر کوي که امريکا د چا تـر شا ولاړه وي، اقتـصادي امکانـات ولـري او پـه زړورتيـا سـره د مخالفو ډلو دښمني پـر غـاړه واخلي او خپلـه هـم پـه خلکـو کـې محبوبيت ولـري، نـو کېـدی شـي د برياليتوب چـانس يـې زيـات شي، خو هغـه سياسـتوال چې د استاد الفت پـه وينـا لـه ((مضر احتياطه)) کـار اخلـي، پـه اوسنۍ افغـاني ټولنـه کـې يـې د بـري چانس ډېر کم دی. د مضر احتياط کيسه مې ورته وکړه، مـا ويـل الفت صيب په خپل يوه نثر کې ليکلي: شمی اکـا پـه کلـي کـې پـه ډېر احتياط مشهور و ، هر چا چې به په کلي کې څه کول، نـو لـه ده څخه بـه يـې مـشوره اخيـستله، دده د احتيـاط يـوه نښه دا وه، چې هېڅکله به موټر کې نـه سـورېده، ځکـه ويـل يـې کېـدی شـي

(c) ketabton.com: The Digital Library

موټر چپه شي، د مرګ خطر په کې دی، تر دې چې پلی لاړ شم ناوخته به ورسېږم، د مرګ له خطره خو به بچ شم، برق یې هم کور ته نه راوسته، ویل یې: کېدی شي برق شارټ شي او ټول کور اوروا خلي، تر هغه خو همدا شیطان څراغ ښه دی، که رڼا یې کمه ده، نو خطر خو یې نه شته. الفت صیب لیکي: ((دی له ډېره عقله پیاده وو، نو ځکه یې په کور کې توره تیاره وه)). ما ویل زموږ پر ځینو مشرانو هم هغه د شمي اکا کانه شوې ده. جلالي صیب یو ځل مخ را واړوه، ویل یې دا خو ښه مثال نه و دا دې په چا پورې وو ایه! ما ویل دا مې ټولو هغو مشرانو ته اشاره ده، چې سیاست ته یې زړه کېږي، خو له ډاره د کوم جنایتکار نوم نه شي اخیستلای، د افغانستان اوسني شرایط داسې نه دي، چې دا ډول سیاستوال دې په کې وده وکړي. سنجر صیب جلالي صیب ته وویل: تاسو د افغانستان یو عالم شخصیت یې، زموږ ملت در باندې افتخار کوي، د افغانستان اوسني شرایط ستاسو په شان اشخاصو ته اوس مساعد نه دي، زما شخصي مشوره تاسو ته دا ده، چې ځان کاندید نه کړئ. انګار صیب که څه هم غوښتل چې جلالي صیب څه نا څه تشویق کړي، خو د ډېرو خبرو چانس پیدا نه شو. جلالي صیب درونند سړی دی، د کرزي صیب پر وړاندې یې د نورو احتمالي کاندیدانو سپکې سپورې په ټینګه وغندلې، بیا یې وویل، څو موده وروسته کابل ته درځم، هلته جمهور رئیس، تاسو او نورو دوستانو سره مشوره کوم او بیا خپل تصمیم نیسم. ددې (وروستۍ) ورځې

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړۍ برخه د سیمینار ارزونې ته بېله شوې وه. په پیل کې یې د نن ورځې ټول پروګرام تشریح کړ، د سیمینار برخوالو ته یې د تصدیق لیکونو د وېشلو سیستم واضح کړ او نن یې د الفبا په سیستم د غونډې برخوال تقسیم کړل، څرنګه چې د افغانستان نوم په الف (A) و، نو زموږ نوبت اول و. د پروګرام تر تشریح وروسته بیا مشرانو استادانو او پروفیسورانو خبرې وکړې او دا سیمینار یې یو ډېر ښه، موثر او ارزښتمن سیمینار وارزوه، حتی وویل شول تر اوسه چې کوم سیمینارونه جوړ شوي دا تر ټولو موثر سیمنار و. بیا جنرال بارنو خبرې وکړې او دا سیمینار یې د تجربو د تبادلې په برخه کې ډېر موثر وګڼه، وروسته جنرال ډیکمایرس، نړۍ ته د ورپېښو چلېنجونو په باب خبرې وکړې، بیا یې پوښتنو ته وخت ورکړ.

یو تن پوښتنه وکړه، چې د امریکا اردو ته اوس ورپېښ چلېنجونه کوم دي؟

په ځواب کې یې وویل شول: یو چلېنج افراطیت دی، د ډله ییزې وژنې وسلې دي، بودجه هم یو چلېنج دی، که د امریکا مشري غواړي، امریکا په نوره نړۍ کې پاتې شي. نو باید خپله بودجه لوړه وساتي، موږ د خپلو تجهیزاتو نوي کولو ته اړتیا لرو.

سنجر صیبپ پوښتنه وکړه: په افغانستان کې باید څه شوي وای، چې ونه شول او څه باید نه وای شوي چې وشول؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب: موږ چې کله افغانستان ته لاړو، نو دا پلان مو نه و، چې هلته دې بیا رغونه وکړو، دوی دلته یوازې دا فکر کاوه، چې القاعده له منځه وړو او طالبان له منځه وړو، خو کله چې کابل د طالبانو له لاسه ووت، نو جمهور رئیس بوش سره فکر پیدا شو، چې اوس به څه کوو؟ نو بیا د بیارغونې خبره مطرح شوه او دا بیا یوه اوږده پروسه ده، دا یوازې د امریکا مشکل نه دی، دا یو نړیوال مشکل دی، اوس نو که غواړي یو ناکام مملکت پر ځای پرېږدي، نو بېرته افراطیون راځي. په افغانستان کې پرمختګ هم شوی، زموږ ځینې کارونه هلته ښه وو، د افغانستان امنیتي ځواکونه روزل شوي، په انتخاباتو کې مو ځان لرې نیولی و. په عراق کې همداسې و، د ایران له خوا د اکثرو کاندیدانو ملاتړ کېده، د نوري المالکي انتخاب هم د امریکا اول انتخاب نه و، خو اوس بریالی دی. موږ نیمګړتیاوې هم لرلې، یو تعداد کارونو زموږ د هدفونو ښه تمثیل وکړ. موږ که خپل کارونه سره پرتله کړو، نو کولای شو ووایو چې تر دې مو ښه کارونه هم کولای شول.

د عراق استازی: د عراق د انتخاباتو او چلېنجونو په باب خپل نظر څرګند کړه:

ځواب: په افغانستان او عراق کې هېڅوخت داسې نه وو شوي، چې خلک دې خپل مشر په خپله وټاکي، پر عراق باندې د وسلې د پېرېدلو هېڅ بندیز نه شته، څوک د تېلو قیمت هم نه انحصاروي، دلته داسې څوک نه شته، چې دلته دې د پردې تر

(c) ketabton.com: The Digital Library

شا ناست وي او د تېلو قيمت دې کنټرولوي. اوس چې د تېلو قيمت ټيټ دی دا قيمت بېرته پورته کېږي، خبره اصلاً د عرضې او تقاضا ترمنځ رابطه ده.

دنيپال استازی: د جنوبي اسيا په باب د امريکا د عمومي پاليسۍ هدفونه څه دي؟

ځواب: زموږ هيله ده، چې او باما افغانستان وڅېړي، افغانستان او پاکستان بايد په ګډه مطالعه کړي، ان ټوله سيمه وڅېړي، دا د نړۍ امنيت لپاره يوه حساسه منطقه ده، دوی چې هره پاليسي انتخابوي، موږ بايد ښې لارې ته بوځي، خو اوس کومه مشخصه پاليسي نه شته، د مربوطه هېوادونو د بهرنيو چارو او دفاع وزيران اوس کولای شي د امريکا پر پاليسۍ تاثير وکړي. د امريکا بهرنۍ پاليسي ډېره ژر نه جوړېږي، ډېر وخت غواړي، د جمهور رئيس فکر اوس پر افغانستان متمرکز دی، نه يوازې پر نظامي مسايلو فکر کوي، بلکې پر ټولنيزو مسايلو هم فکر کوي، افغانستان ته نوی سفير لېږل کېږي، دلته قوي سفيران په کار دي. په پای کې ښنه غواړم چې ستاسو پوښتنو ته مې مشخص ځوابونه در نه کړای شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې د غونډې دا برخه پای ته ورسېده، نو بیا د سیمینار برخوالو ته تصدیق لیکونه او نښانونه ورکړل شول. په دې پروګرام کې جنرال بارنو او نورو دولتي چارواکو برخه اخیستې وه.

د ستاینلیکونو او تصدیقلیکونو په دې برخه کې د افغانستان نوبت لومړی و، لومړی سنجر صیب او ورپسې زما او بیا د انګار صیب نوبت و. کله چې دا پروګرام خلاص شو، ټولو یو بل ته مبارکي ورکړه، څو دقیقې نور هم دلته پر خبرو تېرې شوې، ورپسې د نیسا سنټر له خوا هغې غرمنۍ ته دعوت شو، چې همدلته نږدې په یوه بل هال کې جوړه شوې وه. دلته د جلالي صیب په ګډون د نیسا سنټر ټول استادان، د سیمینار برخوال او همدارنګه د بهرنیو هېوادونو دپلوماتانو ګډون کړی

(c) ketabton.com: The Digital Library

و. د افغانستان له سفارت څخه ښاغلي (فاضل) تشريف راوړی و، سنجر صيب ترې ګيله وکړه، چې د ټولو هېوادونو سفارتونو د خپلو هېوادونو د استازو پوښتنه وکړه، خو تاسې هېڅ زموږ تپوس ونه کړ. ښاغلي فاضل بيا ددې په مقابل کې سخت غبرګون وښود او خپلې نورې په لسګونو ګيلې پرې سرباری کړې، په واشنګټن کې يې د افغانستان په سفارت کې خپله دنده پر افغانستان يو احسان وباله، ځکه چې دده په وينا ده ته په امريکا کې تر دې ډېر ښه کارونه پيدا کېږي، د سنجر صيب او ښاغلي فاضل خبرې نورې هم ګرمې شوې، خو ما سنجر صيب له لاسه ټينګ کړ، ما ويل دی په ګيلو نه ارزي، له ښاغلي فاضل څخه مې دې ځای ته د راتګ له امله مننه وکړه.

د سيمينار له ځينو برخوالو سره مو څو يادګاري عکسونه واخيستل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروسته د موټر پر لوري روان شو. د نیسا سنټر ټولو خدماتي مامورینو سره مو خدای پاماني وکړه، هر یو له ډېرې مینې څو

څو ځله خدای پاماني وکړه. خو یوه دوه مامورینې چې په تېرو څو ورځو کې یې د سیمینار د برخوالو ډېر عزت کړی و، ان تر موټره مونږ سره راغلې، تر هغه چې موټر حرکت نه و کړی، دوی ولاړې وې؛ د یوې روانې حالت ته چې مې وکتل، نو شونډې یې مړې مړې شوې، سترګو کې یې اوښکې وځلېدې، موټر حرکت وکړ، او

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې همدا سې لاس خوځوه، په اخره کې یې د خپلې لاس ګوتې مچ کړې او نور موږ ترې پناه شو. پنځه لس شل دقیقو کې هوټل ته راورسېدو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو بل ما ښام له منشي صیب سره

کله چې له نیسا سنټره پر همدې وروستۍ ورځ هوټل ته راغلو او اتاق ته ورسېدم، نو ښه ډېر ستړی وم، دمه مې لا نه وه راسته شوی، چې د انګار صیب ټلېفون راغی، ویل یې منشي صیب درته منتظر دی، لاندې راځه ! کله چې لاندې کښته شوم، سنجر صیب هم راغلی و. منشي صیب عبدالقیوم له خپل ځوان او کاري زوی (بري) سره راغلی و، تر ستړي مشي سم لاسي یې وویل: راځئ چې ځو ! ما ویل چېرته ځو؟ ده وویل: نن د بري مېلمانه یاستئ، هلته ځو، ما ویل مېلمستیا خو هغه ورځ تېره شوه بیا نو څه؟ منشي صیب وویل: دا د بري مېلمستیا ده او ده ویل دوی به حتماً زما مېلمانه کېږي...

سرف ډوله موټر ته، چې (کندهار) په نامه نمبر پلېټ پرې لګېدلی و، ورپورته شو. هلته د نمبر پلیټ یو نوم ستا په خوښه ټاکل کېدی شي او ترڅنګ یې خپله مسلسله شماره هم وي. مونږ وویل: مونږ خو سبا ځو، کورته مو سودا مودا هم نه ده کړې، منشي صیب، بري ته وویل: دوی ښې لویې مغازې ته بوځه، بري ته مې وویل: غواړو درمل واخلو، هغه وویل: دا سې ځای ته به دې بوځم، چې ټول شیان په همغه یوه مغازه کې پوره شي، خو درمل دلته په دوه ډوله دي: یو ډول هغه دي، چې د معالج ډاکتر له نسخې پرته یې نه ورکوي او بل هغه ډول دارو درمل دي چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

جانبي عوارض نه لري او په دې مغازو کې خرڅېږي، تر شل دقيقې مزله وروسته مغازې ته ورسېدو ، تر مغازې بهر هوا ډېره يخه وه، خو مغازه کې هوا دومره نورماله وه، چا خيال نه کاوه، چې اوړی دی که ژمی. لومړی د درملو څانګې ته لاړو ، ډول ډول درملونه په کې وو ، بري په کابل کې څو کاله طب پوهنځی هم لوستی و ، خو بيا د مهاجرت له امله ترې پاتې شوی، بيا يې نو په امريکا کې د کمپيوټر ساينس پوهنځی ولوست، اوس نو بري هم پوره انجنير دی، خو پاو کم ډاکتر هم دی. بري ته مې خپلې غوښتنې وويلې، د لوړ فشار، د ټيټ فشار، اشتها، د وينې د زياتولو، د سترګو او نورو ناروغيو لپاره مې ورته وويل، هغه يو لاس ګاډی راوړ، ټولې دواګانې مې په لاسي بکسه کې واچولې، سنجر صيب او انګار صيب هم دواګانې واخيستې، خو ډېر درمل ما واخيستل، د مغازې په نورو برخو کې مو د ماشومانو ځينې داسې شيان لکه ډول ډول قلمونه او همدارنګه د لوبو ځينې شيان واخيستل، کله چې د پيسو شمېرنې ځای ته راغلو ، نو زموږ درمل يې چې وليدل، د حساب مسوله ماموره حيرانه پاتې شوه، چې دا څه کوئ دومره درمل؟ ما ويل زموږ ټولنه ناروغه او رنځوره ده دا د ځان او د هغو لپاره وروړو ، نو ښځه په خندا شوه، ما ورته وويل موږ ټول افغانان يو ، سبا ځو ، نو ځکه مو دا دومره درمل واخيستل، زما د ټولې سودا بېل څه کم پنځه سوه ډالره شول. کله چې له مغازې رابهر شو ، نو ماښام خپلې تياري خورې کړې وې. له دې ځايه مو د

(c) ketabton.com: The Digital Library

منشي صیب د کور پر لوري حرکت وکړ، په لاره کې داسې واوره وربېدله، چې منشي صیب وویل: په دې څو کلونو کې ما داسې واوره نه ده لیدلې، پر سړک مو په لسګونو څه په سلګونو داسې ګاډي ولیدل چې یا یې ټکر کړی و، یا له سړکه ښویدلي وو او یا هم ویجاړ شوي وو. بیا ته مې وویل چې ډېر زیات ټکرونه نه دي؟ هغه وویل: دا خلک له واورې سره چندان بلد نه دي، بل د دوی موټر اکثره بیمه دي، دوی یې کیسه کې نه دي، ځینې ډرېورانو کېدی شي الکول هم کارولي وي، نو ځکه دا دومره ټکرونه رامنځته شوي، دلته چې موټر یو ځل ټکر شي، بیا یې څوک نه کاروي. په ترمیم یې هم ډېرې پیسې راځي، ټکر شوي موټر بیا اکثره لیلام ته ځي او بیا نورو هېوادونو ته وړل کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

منشي صيب به هرې څو دقيقې وروسته برې ته ويل چې ډېر احتياط کوه، منشي صيب څرګنده کړه، چې برى موټر ډېر تېز چلوي، خو اوس يې د واورې او زمورږ لپاره څه ناڅه احتياط کاوه. په لاره کې د ترافيک پوليسو په لسګونو موټر تر سترګو کېدل، چې د لارې د بندښت مخه ونيسي، د موټرو دومره

ضايعات ما تراوسه نه وو ليدلي. برې وويل: کله چې واورې وشي دوی اکثره دولتي اداري رخصتوي، په تېره بيا مکتبونه، په همدې خاطر يې رخصتوي، چې زياتې ترافيکي پېښې پېښېږي. تر يو نيم ساعت مزله وروسته به د برې صيب کور ته رسېدلي يو. دا کور د منشي صيب له کوره د يو يونيم کيلو متر په واټن لرې دی. د برې صيب کور ښه لوکس کور و، ورو اولادونو يې ډېره ښه پښتو ويلې، هلته غټ مشکل همدا دی،

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې اولادونه يې له خپلې ژبې او خپل کلتوره لرې کېږي، خو د برې صيب اولادونه داسې نه وو، لکه په بهر کې چې وي. خپله برى داسې يو ځوان و، چې د خپلې لنډې ږيرې په شمول يې ګڼ افغاني خصوصيتونه ساتلي وو، د منشي صيب عبدالقيوم کورنۍ که څه هم امريکا کې اوسي، خو خصوصيات يې اوس هم همغه د کندهاريو اعيارانو په شان دي. منشي صيب هم، په خپلې دې ځوانمردۍ، دوه ځله د زندان تر تورو دېوالو وررسېدلى، خو دواړه ځله د ده د فکر او جرئت سر چاته نه دى ټيټ شوى. د طالبانو د وخت د زندان کيسې يې چې راته وکړې، نو دده او مرګ ترمنځ د يوې ثانيې تفاوت هم نه و. دى د کندهار په هغه زندان کې بندي و، چې حاجي عبدالظاهر قدير او تورن اسمعيل خان هم ورسره بندي وو. ده په زندان کې د حاجي ظاهر د زغم، مقاومت او اوسپلې ډېره ستاينه وکړه او د اسمعيل خان په باب يې وويل چې د ډار او وېرې روحيه په کې ډېره پياوړې وه. منشي عبدالقيوم د خپل ځان ستاينه نه کوله، خو انګارصيب چې يې نږدې انډيوال دى، دده ډېرې کيسې ماته کړې وې، حاجي ظاهر قدير نه چې مې دده په باب پوښتنه وکړه هغه راته وويل: ((منشي عبدالقيوم د پولادو غونډې کلک انسان دى.)) له امريکا څخه منشي صيب ډېر کوښښ وکړ، چې حاجي ظاهر قدير سره ټلېفوني خبرې وکړي، ځکه د زندان، تحصيل، عسکرۍ او سفر ملګري ډېر خواږه وي، خو ټلېفون روغ نه شو. برې صيب ډېره لوکسه ډوډۍ تياره کړې وه، د هېڅ

(c) ketabton.com: The Digital Library

شي کمی نه احساسېده، ما نو دومره ډوډۍ وخوړه، چې نور د خوځېدو نه وم، ډول ډول تازه مېوه په کې وه. ما د امریکا د مېوه جاتو په باب وپوښتل: بري صیب وویل: دوی دومره تازه مېوې لري چې نورې نړۍ ته یې صادروي، دوی خپل زراعت دومره عصري کړی، چې کال دولس میاشتې تازه مېوې لري.

تر چای وروسته مو بېرته د هوټل پر لوري حرکت وکړ، که څه هم منشي صیب وویل چې سهار وخته مو زه په خپله رسوم، اوس واوره هم شوې، لاره کې به ستونزې هم وي، خو موږ وویل: که د لارې ستونزې دې پلمه کولای، نو ولې دې له اخوا راوستو؟ ددوی له ټینګار سره سره راووتو، بری جلو ته کېناست، سنجر صیب مخې ته او موږ درې واړه شاته، واوره ورېدلې وه، پر سړک لا د وخته مالګه پاشل شوې وه، سړک څه نا څه صفا شوی و، خو بیا مو هم په لسګونو موټر ولیدل، چې اخوا دېخوا ښوییدلي وو، اشارې یې بلېدلې، بری تر پخواني حالت لږ تېز راغی، خو هره شېبه خطر و. څه باندې یو ساعت کې یې هوټل ته راورسولو، بیا موږ دوی ته ټینګ شو او د واورې پلمه مو ورته وکړه، هغوی وویل چې زموږ پلمه مو ونه منله، نو ستاسې هم نه منو، د خدای پامانۍ پر مهال بري صیب په درېو جلا کڅوړو کې هر یوه ته څه شیان ډالۍ کړي وو، ویل یې دا زما له خوا تاسو ته یوه یوه ناڅیزه تحفه ده. د شپې ۱۲ بجې وې، چې له دوی څخه مو خدای پاماني واخیسته او موږ هر یو د خپل خپل اتاق پر لوري لاړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مارچ ۷مه نېټه د شنبې ورځ
(په امریکا کې زموږ وروستۍ ورځ)

د مارچ ۷مه نېټه د شنبې ورځ وه، سهار له معمول سره سم د هوټل لاندیني پوړ ته د چای لپاره کښته شو، دا نو په دې هوټل کې زموږ وروستی سباناری و، د نورو هېوادونو استازي هم راغلل، هغوی سره مو د خدای پامانۍ یادګاري عکسونه واخیستل. سنجر صیب او انګار صیب سره مو مشوره وکړه،

هغوی وویل: پرواز خو مازیګر ناوخته دی، تر هغه پورې به لاړ شو، دا نږدې پلورنځیو ته که څه شی مو خوښ شول، وابه یې خلو، ما ویل، زه هم باید یو بیک واخلم، زما کالي او سودا په

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې بیک کې نه ځایېږي، پنځاګون لوی پلورنځي ته لاړو، ښه په کې وګرځېدو، ما په کې یو لوی بیک په (۷۴) ډالره راونیو، دلته سودا تر ځینو نورو پلورنځیو ارزانه وه، بېرته هوټل ته راغلو، سنجر صیب ته مې وویل: ته بل بیک مه اخله، کېدی شي زما شیان ټول په همدې بیک کې ځای شي، زما بیک به ته واخلې، ستا شیان به په کې ځای شي، بیا به یې بېرته کابل کې راکړې. کله چې هوټل ته راغلو، نو بیا خپل اتاق ته لاړم، لومړی مې په دې نوي بیک کې خپل ټول شیان ځای پر ځای کړل، ښه تر ځوکو ډک شو. بل بیک وزګار شو، سنجر صیب ته مې زنګ وواهه، بیک مې وروړ، هغه خوشاله شو، د هغه شیان هم ځای پر ځای شول، بېرته اتاق ته راغلم، یوه سترګه خوب مې وکړ. څه کم دوه بجې وې، چې له خوبه راویښ شوم، انګار صیب زنګ وواهه، ویل یې لاندې راکښته شه، چې یو دوه اندېوالان لیدو ته راغلي دي. کله چې لاندې کښته کېدلم، نو یو ځل بیا مې پر پنځاګون سترګې ولګېدې، کله چې لاندې پوړ ته کښته شوم، دوه ځوانان ولاړ وو، ستړي مشي مو وکړل، هملته امریکا کې یې زده کړې کړې وې، د هغه ځای په خوی بوی ښه بلد وو، نو موږ ته یې وویل: لږ به مو وګرځوو، بېرته به مو همدلته راولو.

انګار صیب او سنجر صیب ته مو وویل: وخت کم دی، ځوانانو وویل: څو بجې مو پرواز دی؟ موږ ویل شپږ بجې یې هوایي ډګر ته غوښتي یو. هغوی وویل وخت ډېر دی. یو ځوان د کندهار و، چې د انګار صیب د دوستانو له جملې څخه و او دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

بـل بیـا د مزارشـریف و ، دواړه سـره ملګـري وو. دوی پـه مـوږ د واشـنګټن ښـار ښکلا ښکلـي برخـې وکتلـې، د سـیند غـاړې تـه یـې بوتلو ، د سیند غـاړې د یـوه ښکلي تفریحځـای پـه یـو هوټـل کـې مو ایسکـــــریم وخوړ، سره له دې چې هوا یخه وه، خـــو دا

داسـې یـو ډول ایـسکریم و ، چـې بـد نـه لګېـده، بیـا یـې د افغانستان سفارت ته بوتلو ، د افغـانستان سفارت د واشنګټن په هغه دپلوماتیکه ساحه کې دی، چې د نړۍ د اکثرو هېوادونـو سفارتونه هملته دي، دا سفارت د افغانستان خپل ملکیت دی، چې پر اوسنۍ ودانۍ سربېره نوره ښه شنه ساحه

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم لري، د ودانۍ داخل ته موږ لاړ نه شو، خو له بهر څخه يوه دري پوړيزه ودانۍ ښکارېده، د نورو هېوادونو د سفارتونو ودانۍ او ساحې مې هم له نظره تېرې کړې، ددومره ځمکې قيمت د واشنګټن په داسې ساحه کې تر لسګونو مليونو ډالرو اوړي. پر سفارت ځوړند د افغانستان تر ملي بيرغ لاندې مو عکسونه واخيستل، بيا هلته څېرمه يو نړيوال اسلامي مرکز ته لاړو، چې هم يو لوی مسجد په کې ودان و او هم يو ستر علمي مرکز په کې جوړ و. د ټولو اسلامي هېوادونو بيرغونه يې مخې ته رپېدل، د خپل

هېواد پر ملي بيرغ چې مې سترګې ولګېدې، نو زړه مې وغوړېد، تر مرکزه چې رابهر شو، نو يو ځوان مې مخې ته ودرېد خيرات يې غوښته، مسلمان و، ځان يې د مصر معرفي کړ، يو څو ډالره مې ورته ورکړل، ما ويل ځوان، مسلمان يې کار وکړه، خيرات مه ټولوه، په اشاره مې پوه کړ. له هغه ځايه بېرته د هوټل پر لوري راغلو، پنځه بجې او پنځه لس دقيقې بېرته هوټل ته راغلو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له واشنګټنه د دوبۍ پر لوري

کله چې پر پنځه بجې او پنځه لس دقيقې خپل اتاق ته لاړم، نو خپل بيک مې منظم کړ، د سفر کاغذونه، ټکټ او پاسپورټ مې ټول چک کړل، لس پنځه لس دقيقو کې بېرته راکښته شوم، تر راکښته کېدو دمخه مې يو ځل بيا پر پنځاګون سترګې ولګېدې. رسپشن ته مې د خپل اتاق کارت ورکړ، هغوی ماته بل کاغذ راکړ، چې څه حساب يې پر ما نه شته، انګار صيب او سنجر صيب هم راکښته شول، هغوی هم خپل حسابونه پاک کړل، کاغذونه يې واخيستل، ما ويل پاسپورټ، ټکټ او نور ضروري شيان مو په جيبونو کې کېږدئ، شپږ بجې يو ډرېور راغی، زموږ نومونه ورسره وو، درې تنه موږ او دوه تنه د سيمينار نور برخوال په موټر کې کېناستو، شپږ بجې مو له هوټله حرکت وکړ، شپږ نيمې بجې هوايي ډګر ته ورسېدو. د خولي دروازې ته مو ځان برابر کړ، ما او انګار صيب سره يو يو او سنجر صيب سره دوه بيکونه وو، غوښتل مو چې ټول لاسګاډي کې بار کړو، لاسګاډي منظم يو بل سره وصل ولاړ وو، چې لاس مو کړ، بند وو، بيا مو زور کړ، و نه شو. هلته يوې ټلېفوني غرفې ته ورته يوې غرفې ته مې پام شو، خلکو په کې د پخواني سکه انداز ټلېفون په شان پيسې اچولې او بيا به لاسګاډی راخلاصېده، دا وخت نو ما سره او سپينيزې ماتې

(c) ketabton.com: The Digital Library

روپۍ نه وي، انګارصيب وويل: صبر زما جيب له ماتو پيسو ډک دی، يوه يوه يې ورواچوله، چې ترنګ شو، لاسګاډی خلاص شو، ډېر زيات خوشاله شو، خوند يې وکړ. څلور واړه بيکونه مو په کې کېښودل، د ټکټ اخيستلو مېزونو ته لاړو. ټکټ په کمپيوټرايز ډول په ماشين اخيستل کېده، يوه مسوله ماموره هلته ولاړه وه، ما پاسپورټونه او ټکټونه ورکړل، هغه راسره ودرېده، پاسپورټ دې لاس کې ونيو، ماته يې وويل: ته يې ليکه، لکه د کمپيوټر د کيبورډ په شان توري په کې وو. نوم، د پلار نوم، د پاسپورټ نمبر، هېواد او د ټکټ نمبر او ځينې نور شيان دې بايد په کې ورکړي وای، کوم څه چې به غلط وو، بيا دې بايد له سره ليکلي وای. يو پاسپورټ مې د هغې په مرسته ثبت کړ، نور ما ورته وويل: څه زه يې خپله کولای شم، دوه نور ما خپله ثبت کړل، کله چې درېواړه خلاص شول، هغې ته مې وويل: نور څه وکړم، هغې يو کمانډ ورکړ، څه غلطي په کې شوې وه، زموږ بوډينګ کارتونه يې راګوزار نه کړل، ښځې ښښنه وغوښته، يو سوړ اسوېلی يې وکښه، بيا يې وويل: لږ صبر وکړئ. يو بل مامور ته يې زموږ درېواړو پاسپورټونه ورکړل، هغه هم وويل: لږ صبر وکړئ، بيا به مو کار وکړم. هغه يو څو دقيقې پر يوه بل مېز مصروف شو، بېرته راغی، زموږ پاسپورټونه يې واخيستل، درې څلور دقيقو کې يې بوډينګ کارتونه راکړل، بکسونه يې وتلل، ويل يې دا غټ دي، ځان سره يې مه وړئ، يوازې انګارصيب خپل وړوکی بيک راواخيست،

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما او سنجر صيب خپل بيکونه د چک ماشين ته يوړل، تر هغه مو تېر کړل، هغوی وويل: تاسې نور خلاص ياست، دوبۍ کې به يې واخلئ ! کله چې بېرته راوګرځېدو ، نو هغې مامورې نه مو مننه وکړه ، چې موږ سره يې مرسته کړې وه ، هغه ډېره زياته خوشاله شوه.

بيا په بوډينګ کارت کې د لارښوونې له مخې ، په ټاکلي ترمينل کې له تالاشۍ تېر شو ، تر هغه پورې چې خپل وروستي ځای ته رسېدلو ، نو پنځه لس شل دقيقې رابانديې تېرې شوې وې. د ترمينل وروستۍ برخې ته ، چې هلته مسافرين کېني او بيا الوتکې ته له ځانګړو لارو پورته کېږي، ورسېدو ، دا ځای نو پر لسګونو برخو وېشل شوی و ، چې پر يوه وخت په کې په زرګونو کسان ځايېږي، له ۱-۲۴ پورې نمبرونه پرې لګېدلي وو ، خپله دا سې و لکه يو لوی سرپټې بازار ، تراوسه چې ما کوم هوايي ډګرونه ليدلي وو ، دا راته په کې له ګڼې ګوڼې ډک او ډېر لوی ښکاره شو ، ژوند په کې په ډېره چټکۍ روان و. موږ هم ښه ستړي وو ، درېواړه لاړو له يوه کافي شاپ څخه مو چای واخيست، پر څوکيو کېناستو ، کله چې مو چای وڅښه، نو تر ډېره حده يې زموږ ستړيا رفع کړه. دا نو د شپې اته بجې دي، لس بجې زموږ الوتنه ده ، تر هغې پورې نو په دې ترمينل کې ښه کښېنته پورته وګرځېدو ، د خرڅلاو لپاره ډېر او رنګارنګ شيان په کې ايښې وو ، خو قيمتونه يې طبعاً لوړ وو. نهه نيمې بجې به وې، چې د بوډينګ کارت چکول پيل شول، ټول خلک په نوبت

(c) ketabton.com: The Digital Library

ودرېدل، په ډېر منظم ډول په لسو دقیقو کې د ټولو بوډینګ کارتونه چک شول، الوتکې ته پورته شو. لس بجې الوتکه الوتنې ته چمتو شوه. ما خپل قلم او کاغذونه راواخیستل، د څوکۍ مخنۍ برخه کې مې تیار کېښودل، ما ویل څه هم به خوب کوم او هم به څه لیکم، دا پنځه لس ساعته مزل به پر همدې ډول تېر کړم. څو پاڼې به مې ولیکلې، بیا به ستړی شوم، خوب به راباندې راغی، بیا به دا عملیه تکرار شوه، دوه ځله ډوډۍ هم په حقیقت کې یو ډول تفریح وه او هم خوراک و، په بېلابېلو ساعتونو کې مې نږدې شل مخه یادښتونه بشپړ کړل، ټول واټن نږدې (۷۵۵۰) میله و، چې په پنځه لس ساعتونو کې ووهل شو، د دوبۍ پر سیمه ییز وخت د ماښام اووه بجې او پنځه لس دقیقې وې، چې د دوبۍ نړیوال هوایي ډګر کې کښته شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له دوبۍ نه د کابل پر لوري

کله چې د دوبۍ هوايي ډګر کې کښته شو، نو لومړی انديښنه چې موږ سره وه، هغه د خپلو بيکونو په اړه وه، ځکه زه يو ځل بل هم ښه ډېر په تکليف شوی وم، کله چې له جرمني څخه راتلم، نو بيک يې هلته راڅخه واخيست، ويل يې دوبۍ کې يې واخله، دوبۍ کې يې بيا دومره په تکليف کړم، چې زړه مې وبېخي يې ورپرېږدم. دا ځل مې هم انديښنه وه، چې همغه کانه ونه شي، څه چې زما په زړه کې ګرځېدل، همغسې وشول. کله چې د هوايي ډګر ترمينل ته ننوتو، نو د بيکونو پوښتنه مو وکړه، هغوی ويل د (مرحبا) څانګې ته لاړ شئ، د مرحبا همدې نږدې څانګې ته لاړو، هلته چې لاړو، هغوی ويل، پلانکی نمبر ترمينل ته لاړ شئ، هلته چې لاړو، هغوی ويل له ترمينله ووځئ، هغه ځای ته لاړشئ چې بيکونه په کې راوځي، هلته بايد يو ځل له هوايي ډګره وتلي وای، دا بل مشکل و، بيا بېرته د مرحبا مرکزي غرفې ته لاړو، هغوی بيا بل ځای ته ولېږلو. دومره يې ستړي کړو، چې نور مو نو له پلي مزله زړه شين شو، دا هر ځل چې له يوه ځايه بل ته تللو، نو يو دوه ځايه تالاشي کېدلو، تالاشي هم ښه ستړي کړي وو. انګار صيب خو مو لا وار دمخه رخصت کړ. موږ ويل: ځه ته هغه نړيوال ترمينل کې کېنه، زموږ کار چې هر وخت خلاص شو، موږ درځو. څو واره يې نور

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم اخوا د ېخوا ولېږلو ، په پای کې د اسې شول، چې دا د لارې پولیس او دا نور مامورین ټول موږ سره بلد شول، بیا مجبور شو د مرحبا دفتر ته لاړو ، هلته چې لاړو ، ماموره پر څوکۍ ناسته وه ، ډېره ښایسته هم نه وه ، خو ځان یې ډېر مغرور نیولی و ، هغې ته مې وویل: څو ځله لاړو ، راغلو خو هېڅ کار مو نتیجه ور نه کړه ، هغې رانه پاسپورټونه واخیستل ، کمپیوټر کې یې ګوتې ووهلې ، ویل یې: څو بیکه دي؟ موږ وویل: درې ، ویل یې لاړ شئ (۷۵۰) درهمه راوړئ. څنګ ته بانک کې مې ډالر په درهمو بدل کړل ، رامې وړل ، راته یې ویل هلته کېنه چې نوبت مو ورسېږي ، نیم ساعت مو انتظار وکړ ، د اروپایانو او نورو بهرنیانو کارونه یې خلاصول ، خو موږ ته یې هېڅ نه کتل ، سنجر صیب ته مې وویل: زما خو دې ښځې ته دومره خلق په تنګ شو ، چې په دې سر یې ورته خوله ولګوم ، هغه ویل او سېله کوه ، چې اوس بل جنجال پیدا نه کړې ، ورپسې ورپورته شوم ، په ښه تونده لهجه مې ورته وویل: ته څنګه د نورو کار خلاصوې او زموږ نه خلاصوې؟ دا هم ډېره په غوسه شوه: نه ګورې چې مصروفه یم ، بیا یې زموږ ټکټونه او پاسپورټونه واخیستل ، بېرته یې را کړل ویل یې ستاسو کار موږ پورې مربوط نه دی ، ځئ لاړ شئ ، دا ځل مې نو دومره قهر ورته راغی ، چې په موږ دې پیسې هم بدلې کړې او اوس وایې چې زما مربوط نه دی ، دا وخت مې کابل کې خپل یو ملګري ته ، چې له کام ایر شرکت سره ډېر بلد دی ، زنګ وواهه ، هغه په دوبۍ کې د کام ایر شرکت

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسول مامور ته زنګ وواهه، بېرته يې ماته احوال راکړ، وارخطا کېږه مه، هغه سړی درته نيم ساعت کې زنګ وهي، که نه وي بيک دې پربږده، ته ترې راځه بيا يې زه چاره کوم. پر دې وخت مې سنجر صيب ته وويل: راځه يو ځل بيا هغه ځای ته لاړ شو، چې ما په خپل يو پخواني سفر کې ورڅخه خپل بيک اخيستی و. بيا لاړو، نور نو د خوځېدو نه وو، هلته چې لاړو هغوی بېرته د همدغې مرحبا ادرس راکړ، بيا راغلو دا ځل نو چې دې ښځې وليدو، نو پرته له دې چې يو بل سره خبرې وکړو، خبره انفلاق ته نږدې وه، يوې بلې ښځې ته يې په لاس اشاره وکړه، هغې موږ ته وويل راځئ راپسې. هغه مخکې موږ ورپسې، د مرحبا يوې بلې غرفې ته يې بوتلو، دا همغه غرفه وه، چې کله موږ ترمينل ته داخل شو، نو لومړی ځل مو همدې غرفې ته مراجعه کړې وه، خو هغه وخت ددې غرفې مامورينو موږ ته د مرحبا ددې بل دفتر ادرس راکړ، هلته چې ورسېدو، ښځې يا پېغلې خپل کمپيوټر چالان کړ، زموږ پاسپورتونه او ټکټونه يې وکتل، کمپيوټر کې يې ورسول، پيسې يې واخيستې، په پنځه دقيقو کې يې زموږ کار خلاص کړ، د پنځه دقيقو کار په خاطر موږ نږدې دوه نيم ساعته وګرځېدلو. بيا نږيوال ترمينل ته لاړو، انګارصيب موږ ته منتظر و، کله چې يې موږ وليدو، نو خوشاله شو، ويل يې زه مو له انتظاره مړ کړم، بيا يو کافي شاپ ته لاړو، ښه ډېر شين چای مو وڅښه، ستړيا مو ووته! بيا په دې ترمينل کې وګرځېدو، لږه سودا موداً مو

(c) ketabton.com: The Digital Library

وکړه، خو کمه، ما دوی ته وویل: دې ترمینل کې شیان قیمته دي، هغه بل اسیایي ترمینل کې، چې افغانستان ته هم له همغه ځایه الوتنې کېږي، هلته شیان تر دې ارزانه دي، هلته چې لاړو بیا به کور ته نور شیان هم واخلو. ډوډۍ مو هم همدلته وخوړه، د شپې تر دري بجو همدلته په ترمینل کې ښه وګرځېدلو، دري بجې د کام ایر شرکت غرفې ته ورغلو، هغوی بوډینګ کارت راکړ. دا مهال مې دوه افغانانې، چې له کاناډا څخه راغلې وې، هم ولیدلې، ډېرې وارخطا معلومېدلې، پوښتنه مې وکړه، چې ولې وارخطا یاست؟ هغوی وویل: بیکونه مو پاتې دي، ما ویل هلئ دغلته لاندې د مرحبا همدې لومړۍ غرفې ته ورشئ، بلې ته لاړ نه شئ، هر څومره یې چې درته وویل، ویې نه منئ، ټول کار له همدوی سره دی، دوی هم فکر کوم، څو ځله په تکلیف شوې وې، دوی ژر لاړې، لس پنځه لس دقیقې وروسته بېرته راغلې، ډېرې خوشاله وې، دعاګانې یې راته وکړې، ویل یې موږ خو دومره په تکلیف شو، اخر په څومره اسانه یې زموږ کارونه خلاص کړل. همدا وخت مو د غزني والي ښاغلي ډاکتر محمد عثمان عثماني، چې همدا مهال له اروپا څخه له یو رسمي سفره راستون شوی و، هم ولید، ګپ شپ مو ورسره ولګاوه، نوره نو ستړیا ووته، فکر مو وکړ، چې په کابل کې ناست یو. سهار څلور بجې له نړیوال ترمینل څخه اسیایي ترمینل ته ولېږدول شو. شپږ بجې الوتنه وه، موږ باید څه کم دوه ساعته انتظار ګاللی وای، دوه ساعته همدلته په پلورنځي کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخوا دېخوا ګرځېدو، ماشومانو ته مې ښه ډېره سودا وکړه، نږدې اوه سوه درهمه شول، دوه لويې پلاستيکي کڅوړې مې ډکې کړې، شپږ بجې الوتکې ته د الوتنې په نيت پورته شو.

ټاکل شوې وه الوتکه ټيک پر شپږو بجو الوتنه وکړي، خو دا مهال په دوبۍ کې داسې يو باد او توپان وو، چې لس مترو کې سړی نه معلومېده، په دوبۍ کې چې په هره دقيقه کې الوتنه کېږي، نو که د څو دقيقو لپاره څه مشکل پيدا شو، نو په لسګونو الوتکې له الوتنې او ناستې پاتې کېږي او دا بيا پر نورمال مهالوېش دومره تاثير کوي، چې په څو ساعتونو کې بېرته خپل عادي حالت ته نه راځي، نيم ساعت ټول په الوتکه کې غلي ناست وو. څو شېبې وروسته د الوتکې کپټان اعلان وکړ، چې د هوا د خرابۍ له امله زموږ الوتنه معطل ده، هر کله چې هوا ښه شوه او د هوايي ډګر لارښوونکو موږ ته هدايت راکړ، بيا به الوتنه کوو. دا مهال مې خپل قلم او کاغذونه رواخيستل، د خپلو ځينو پخوانيو يادښتونو پر بشپړاوي مې پيل وکړ. نږدې نيم ساعت به مې پر ليکنه تېر کړی وي، لږ ستړی شوم. دا وخت ما سره په څوکۍ کې څوک ناست نه وو، دوو تنو څوکۍ تشې وې، کله چې مې قلم او کاغذ بېرته کېښودل، نو د شاته سيټ څخه دوو تنو راسره ستړي مشي وکړل، يو ذهين صيب و، د کليد ګروپ د مشر (شهير ذهين صيب ورور) او يو تن بل ژورناليست ملګری ورسره و، چې له ده سره يو ځای کار کوي. دواړو ستړي مشي راسره وکړل، ويل يې ډېر خوشاله شو،

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې و مې لیدلئ، مخکې مو ځکه درته مزاحمت ونه کړ، چې مصروف وئ، هغوی ماته خپل سفر تشریح کړ او ما هغوی ته د خپل سفر په باب معلومات ورکړل. الوتکه څه نوره هم وځنډېدله، څه کم نهه بجې به وې، چې پر الوتو شوه، موږ خپل مجلس وغځاوه، ذهین صیب راته وویل: مرکې مو اورم، زموږ د زړه غوټې پرې اوارېږي، داسې د ننبې منځ ولې، چې مخالف لوري سره هېڅ دلیل پاتې نه شي، نو ځکه خو هغوی زیاتره وخت احساساتي کېږي او هم شدید غبرګون ښیي، ما ورته وویل: پر خدای قسم یادوم چې که موږ ملامت یو، زما فکري او قلمي مبارزه د افغانستان او ددې ولس د ملي منافعو د دښمنانو پر وړاندې ده، دوی په زړه کې دې وطن ته پاک نه دي، نو ځکه خو یې خدای پاک ددې مظلوم ولس په خاطر شرموي هم. دوی نه اسلامي ارزښتونو او نه ملي ویاړونو ته ژمن دي، دوی یوازې خپلې ځاني او تنظیمي ګټې پېژني، نو ځکه خو په جدي ډول د دې خلکو مقابله په کار ده. ذهین صیب ماته وویل: دوی ډېر دي، ته یوازې یې، رفیع صیب او څو تنه نور هم ښه تکړه دي، خو بیا هم ډېرو خلکو ته اړتیا ده، چې ددې افغان ضد ډلو ټپلو مقابله وکړي، ډېر احتیاط کوه، چې خدای مه کړه، څه زیان درته متوجه نه کړي. ما ویل مرګ او ژوند د خدای(ج) په لاس کې دی، غیر له هغه هم د ژوند ورځې په شمار دي، دا ژوند په دومره بې غیرتۍ نه ارزي، چې یو څوک دې د همدې وطن په خوږو رالوی شوی وي او تر ټولو زیات امتیازات یې هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخیستي وي او بیا دې هم د هېواد هویت او ملي ګټو مخالفت کوي او موږ به ورته لاس تر زنې ناست یو.

د امریکایانو په زور د طالبانو نظام تر سقوط وروسته، چې دا ځو پردیپالې ډلې پر افغانستان واکمنې شوې، نو له دوی ځخه ښېخي ځان ورک شوی، د دوی پر وړاندې انتقاد کول، دوی ته شین کفر ښکاري، ځان نه یې سپینې پرښتې جوړې کړي، ملي شتمني یې له یو مخې لوټ کړه، میډیا یې هم په اختیار کې ده. د دغسې ملي خاینینو پر وړاندې مبارزه ماته یو ډېر سپېڅلی کار او تقدس ښکاري، پر دې هم پوهېږم، چې د دوی پر وړاندې ودرېدل له خپل ژوند سره لوبې کول دي، خو یو ځوک باید وي، چې د دوی د وهم دېو مات کړي، یو ځل چې د دوی وهم مات شو، بیا ته غلی کېنه، نور خلک ورپسې راپاځېږي، د تېرو کلونو په لومړیو کې تاسو ته ښه پته ده، چې د دوی پر وړاندې چا سونې هم نه شو کولای، خو موږ او ځینو نورو ملتپالو افغانانو، چې ځو پرله پسې مرکې وکړې، د دوی د وهم دېو مات شو، اوس د خدای فضل دی، په لسګونو ځوانان یې یو ازې په رسنیو کې مقابلې ته وتلي دي.

ذهین صیب، لکه څنګه چې یې له نوم څخه ځرګنده ده، د پاخه او دقیق ذهن څښتن دی، او چت ملي شعور لري او پر همدې بنسټ یې د ولسونو په تل کې کار شروع کړی. په جنوبي ولایتونو کې یې د خلکو د پیوستون لپاره شوراګانې جوړې کړي او په تعلیمي ډګر کې یې ډېر خدمتونه ترسره کړي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زموږ مرکه دومره ګرمه وه، چې تر کابله په مزله پوه نه شو، پر ډېرو مسايلو مو بحث وکړ، ذهين صيب د ملتپالو افغانانو پر پيوستون، همکارۍ او همغږۍ ټينګار وکړ او په دې برخه کې يې ژمنه وکړه، چې زه د خپلو امکاناتو په حدودو کې هر ډول قربانۍ، همکارۍ او مرستې ته تيار يم. يوولس نيمې بجې کابل هوايي ډګر کې کښته شو، په هوايي ډګر کې د دې ډګر قومندان جنرال صيب اصف جبارخېل سره مو چای وڅښه، نور ملګري مې هم راغلي وو، ټولو د زړه له اخلاصه غېږه راکړه، په خوند له هوايي ډګره راووتلو، په لاره کې چې مې د افغانستان ګردجن حالت، د واشنګټن له ماڼيو سره پرتله کړ، نو د پېړيو پېړيو توپير راته په کې څرګند شو، خو کله چې مې د خپل ولس خلاصه غېږ او ورين تندی، مينه، محبت او نور ارزښتونه د هغه ځای د خلکو له چلند او ټولنيزو ارزښتونو سره پرتله کړل، نو بيا مې دلته معکوس حالت وليد، هلته راته نوره هم پته ولګېده، چې لوی خدای(ج) ټولې مزاياوې او ښکلاوې يو چا ته نه دي ورکړي، د ځمکې د ټول مخلوق ترمنځ انډول د هغو د خالق په لاس کې دی، هغوی ته يې يو څه ورکړي او موږ ته يې بل څه، کور ته چې لاړم، نو خپل اولادونه مې غېږې ته راغلل او ټول مې پر اوږو سپاره شول، نو يو ځل بيا يې د مينې په داسې درياب کې ډوب کړم، چې هم مې دا ټولې پرتلنې له ياده ووتې او هم د سفر ټوله ستړيا.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د محمد اسمعیل یون لنډه پېژندنه

محمد اسمعیل یون د حاجي محمد خان زوی پر ۱۳۴۲ل کال، د لغمان ولایت د الینګار ولسوالۍ د نیازیو په یوې روښنفکرې کورنۍ کې زېږېدلی دی. لومړنۍ زده کړې یې د الینګار ولسوالۍ د سلینګار په لومړني ښوونځي کې سرته رسولي دي، تر هغه وروسته کابل ته راغی او په خوشال خان لیسه کې شامل شو. پر ۱۳۶۲ل کال له نوموړې لیسې څخه په دویم نومره بریالی او پر ۱۳۶۷ل کال د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي د پښتو څانګې محصل شو. پر ۱۳۷۰ل کال له نوموړې څانګې څخه اول نومره بریالی او پر همدې کال بېرته د پښتو څانګې د کدر غړی شو. پر ۱۳۸۵ل کال په نوموړې څانګه کې د ماسترۍ دوره پیل شوه، یون په ډېر ښه او بریالي ډول دا دوره پایته ورسوله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

محمد اسمعیل یون له۱۳۷۰ل کال څخه بیا تر ننه پورې د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي تدریسي غړی او د(پوهندوی) علمي پوړۍ ته رسېدلی دی، پر استادۍ سربېره، استاد یون د ((کابل پوهنتون))، ((هیلې)) او((شمشاد))مجلو د چلوونکي دنده هم په ښه ډول ترسره کړې ده. په پېښور کې د چاپېدونکې ((معارف)) مجلې کتونکی غړی هم و. همدارنګه دیو شمېر نورو چاپي خپرونو همکار هم پاتې شوی دی.

استاد یون پر ۱۳۸۱ل کال، په جلال اباد کې بېړنۍ لویې جرګې ته د ختیزو ولایتونو د انتخاباتو د دفتر مشر شو، ددې جرګې لپاره تر ټاکنو وروسته د جرګې غړی، بیا د جرګې د غړو له خوا د بېړنۍ لویې جرګې دلومړي منشي په توګه انتخاب شو.استاد یون په دې جرګه کې تر خپل وروستي وسه خپل ملي او تاریخي مسولیت ادا کړ او د هېواد دښمنه عناصرو د توطیو مخه یې ونیوله.

تر دې جرګې وروسته، کله چې د افغانستان د اساسي قانون د تدوین بهیر پیل شو، نو استاد یون بیا ددې بهیر لپاره د ختیزو ولایتونو د دارالانشاد دفتر مشر وټاکل شو. په ختیزو ولایتونو کې د اساسي قانون د لویې جرګې لپاره انتخابات هم د همدې دفتر له خوا ترسره شول.استاد یون د اساسي قانون د تصویب په لویه جرګه کې د نوموړې جرګې د دارالانشا د غړي په توګه خپل فعال رول ادا کړ. ټاکل شوې وه، استاد یون په ختیزو ولایتونو کې د افغانستان د جمهوري ریاست لپاره د عمومي ټاکنو د دفتر مسول شي، خو په

(c) ketabton.com: The Digital Library

کابل کې د لویو جنګسالارانو او ځینو تنظیمي مشرانو له خوا پر حکومت او ملګرو ملتونو د زیات فشار له امله له کاره ګوښه شو.ملګرو ملتونو(UNAMA) استاد یون ته وړاندیز وکړ، چې په کابل کې به تر دې لوړه دنده درو سپارو، خو استاد یون ونه منله او خپلې استادۍ ته یې دوام ورکړ.

درې کاله وروسته یې د ځینو ملګرو په زیات ټینګار او غوښتنه، د جمهوري ریاست د ملي امنیت شورا په دفتر کې د فرهنګي چارو د ریاست دنده ومنله او په کابل پوهنتون کې پر استادۍ سربېره لا تر اوسه دا دنده پر مخ وړي.استاد یون پر ۱۳۸۵ل کال د افغانستان او پاکستان د امن ګډې جرګې لپاره د افغانستان له خوا د منشي په توګه غوره شو او دا دنده یې هم په ښه ډول ترسره کړه.

استاد یون د خپلو اکیډمیکو فعالیتونو تر څنګ په تېرو شلو کلونو کې ګڼ شمېر فرهنګي او ټولنیز خدمتونه ترسره کړي، په ګڼو چاپي، راډیویي او ټلویزیوني مرکو کې یې د واقعیتونو او حقایقو د څرګندیدو له امله د خلکو په زړونو کې ځای نیولی دی. که څه هم ډېر خلک د یون لیکنې، مرکې او نظریات خوښوي، خو یو شمېر داسې خلک هم شته، چې د یون سرسختي مخالفین دي. د هغه ملي او ګټورو نظریاتو ته هم غلط رنګ او تعبیر ورکوي، دا ډول اشخاص، چې اکثره یې زورواکي او د سیاسي ډلو ټپلو غړي او مشران دي، د استاد یون نظریات خپلو شخصي او تنظیمي ګټو ته خطر بولي، نو ځکه یې په ټینګه مخالفت کوي. زه ددې شاهد یم،

(c) ketabton.com: The Digital Library

هر کله چې یون کومه لیکنه او مرکه کړې، نو دده پر وړاندې یې مثبت او منفي غبرګونونه دواړه راپارولي دي، منفي غبرګونونه اکثره وخت د هغو اشخاصو او ډلو له خوا وي، چې په تېر کړکېچن سیاسي بهیر کې یې ډېرې نامشروع ګټې ترلاسه کړي او ځانونه یې مطرح کړي دي.

مثبت غبرګونونه اکثره د ولس د مشرانو، روښنفکرانو او نورو مخورو له خوا وي، خو استاد یون په دغسې سختو اغزنو او تنګو شرایطو کې بیا هم خپل فرهنګي، سیاسي او ټولنیز کار ته دوام ورکوي.

دا اوسنی فرهنګي کار، چې تاسو یې اوس په مسلسل ډول ګورئ، دا د تېرو شلو کلونو کارونه دي، چې له تېرو نیم کال راهیسې پرې په منظم ډول کار شوی، او ډل شوي او دادی ستاسو مخې ته ایښودل کېږي، په داسې یو دولتي دفتر کې چې بوختیاوې په کې ډېرې وي، د منظم او ستر فرهنګي کار سرته رسول اسانه کار نه دی. استاد یون پر خپلو فرهنګي کارونو سربېره د ګڼو فرهنګي ټولنو د غړي، همکار او موسس غړي په توګه هم خپل فرهنګي رول ادا کړی، په پېښور کې یې د دوو المان مېشتو فرهنګي ټولنو (د افغانستان د کلتوري ودې ټولنې) او (د پښتني فرهنګ د ودې پراختیا ټولنې) د همکار په توګه د بېلابېلو لیکوالو په لسګونو اثار، ایډیټ او چاپ کړي دي. دغه راز یې په سلګونو کورنیو مشاعرو، ادبي غونډو او سیمینارونو کې ونډه اخیستې ده، خپله

(c) ketabton.com: The Digital Library

یې هم په لسګونو مشاعرې، سیمینارونه او علمي ورکشاپونه جوړ کړي دي.
سربېره پر دې، په یو زیات شمېر، ملي او نړیوالو کنفرانسونو کې یې په ښه ډول د خپل هېواد استازي کړې ده. دلته به یې د اثارو یادونه وکړو:

اثار

الف- پنځونې

کتاب نوم	څرنګوالی	چاپکال
• متکور	لومړی شعري ټولګه	دویم ۱۳۸۷
• په اورونو کې سندرې	دویمه شعري ټولګه	دویم ۱۳۸۷

ب- راټولونې

• هیلې	ګډه شعري ټولګه	دویم ۱۳۸۷
• نیمګړي ارمانونه	د حیران شعري ټولګه	دویم ۱۳۸۷
• د لوونو فصل	ګډه شعري ټولګه	دویم ۱۳۸۷
• د نازو انا یاد	د سیمینار د لیکنو ټولګه	دویم ۱۳۸۷
• د استاد الفت نثري کلیات	د استاد الفت نثرونه	دریم ۱۳۸۷
• سیندونه هم مري	د اسحق ننګیال شعري منتخبات	دویم ۱۳۸۷

ج- ژباړنې

• د ټولنپوهنې له نظره: په افغانستان کې د واک جوړښتونه	د پوهنوال روستار تره کي اثر	دویم ۱۳۸۷
• .د افغانستان فرهنګي میراثونو ته یوه کتنه	د نینسي دوپرې اثر	دویم ۱۳۸۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

- په افغانستان کې د جګړې جنايتکارانو محاکمه
  د پوهنوال روستار تره کی اثر دويم ۱۳۸۷

د - يونليکنې

- د اماراتو سفر د اماراتو يونليک دويم ۱۳۸۷
- که يون دی يون دی د اروپا يونليک لومړی ۱۳۸۷
- د پنتاګون ترڅنډو د امريکا يونليک لومړی ۱۳۸۷

هـ- څېړنې او شننې

- د محمد ګل خان مومند اند و ژوند ته يوه لنډه کتنه دويم ۱۳۸۷
- استاد زيار د پښتني فرهنګ يو ځلاند ستوری دويم ۱۳۸۷
- دکابل پوهنتون د ادبياتو پوهنځي پښتو کتابښود دويم ۱۳۸۷
- د افغانستان فرهنګ ته اوښتي زيانونه دويم ۱۳۸۷
- د پښتو شعر هندسي جوړښت شپږم ۱۳۸۷
- له افغانستانه د مسلکي کادرونو د فرار عوامل دويم ۱۳۸۷
- ساينسي پرمختياوې دويم ۱۳۸۷
- بېړنۍ لويه جرګه ولسواکي او زورواکي دويم ۱۳۸۷
- انديال خوشال لومړی ۱۳۸۷
- هيله د خپلو سريزو په لمن کې لومړی ۱۳۸۷
- کلتوري يون لومړی ۱۳۸۷
- فرهنګي فقر لومړی ۱۳۸۷
- مرکه او مرکې لومړی ۱۳۸۷
- خوشال په خپل ايډيال لومړی ۱۳۸۷
- دکتابونو په وړمو کې لومړی ۱۳۸۷
- افغانستان په سياسي کړليچ کې لومړی ۱۳۸۷
- پښتو ليکنی سمون لومړی ۱۳۸۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

- اوسنۍ رسنۍ لومړی ۱۳۸۷
- که نړیوال ماته وخوري؟ لومړی ۱۳۸۷

خدای(ج) دې استاد یون ته ډېر عمر ورکړي او جرئت دې ورته هم تاند لري، الله(ج) دې دی له هر ډول بدو بلاوو وژغوري، په فرهنګي کارو زیار کې ورته د نور زغم او وسېلې هیله لرم.

په درناوي

وفاالرحمن وفا

کابل- افغانستان

(c) ketabton.com: The Digital Library

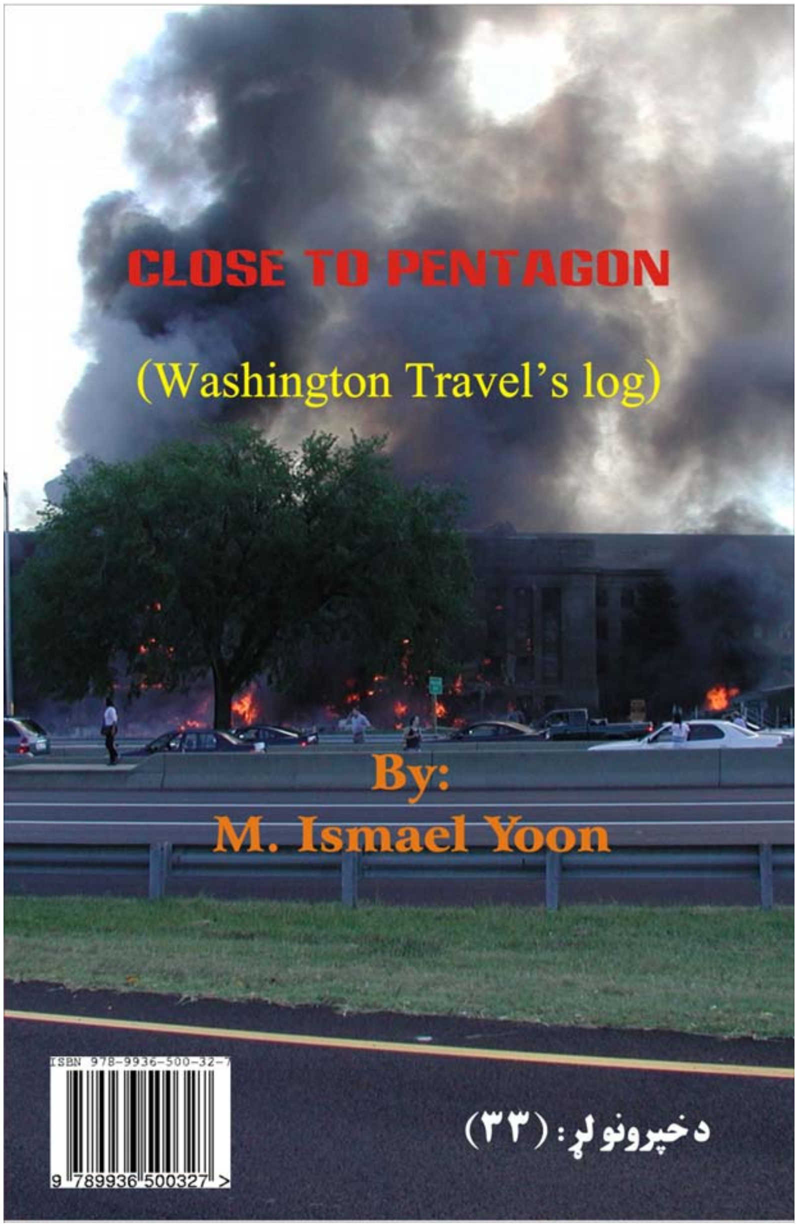

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library